

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ
ΚΑΙ**

ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΣΠΟΥΔΩΝ**

«ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑ ΚΑΙ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ»

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

ΤΙΤΛΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗΣ

**Τα Αρνητικά Ηθοτικά Επιχειρήματα
στις Κυπριακές Τηλεμαχίες**

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΗ

Κυριάκος Σ. Κολοβός

ΟΝΟΜΑ ΕΠΙΒΛΕΠΟΝΤΑ ΚΑΘΗΓΗΤΗ

Δρ. Αθανάσιος Ν. Σαμαράς

ΛΕΥΚΩΣΙΑ, ΙΟΥΝΙΟΣ, 2015

Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου
Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Επικοινωνία και νέα Δημοσιογραφία

Μεταπτυχιακή Διατριβή

Τα Αρνητικά Ηθικά Επιχειρήματα στις Κυπριακές Τηλεμαχίες

Κυριάκος Σ. Κολοβός

Επιβλέπων Καθηγητής

Αθανάσιος Ν. Σαμαράς

**Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή υποβλήθηκε προς μερική εκπλήρωση των
απαιτήσεων για απόκτηση μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών
στην Επικοινωνία και νέα Δημοσιογραφία
από τη Σχολή Ανθρωπιστικών και Κοινωνικών Σπουδών
του Ανοικτού Πανεπιστημίου Κύπρου**

Ιούνιος, 2015

Περίληψη

Η παρούσα μελέτη διερευνά τη σχέση του αρνητισμού και του ήθους στη σύναψη του αρνητικού ηθοτικού επιχειρήματος (*ad hominem*). Ο αρνητισμός, ως φαινόμενο της πολιτικής επικοινωνίας, επιδρά στο ήθος των συμμετεχόντων σε μία συζήτηση. Μορφή ρητορικής στρατηγικής, που στόχο έχει να πλήξει το ήθος του αντιπάλου, είναι τα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα.

Σύγχρονη έκφανση πολιτικής επικοινωνίας, η οποία συνδυάζει συμμετοχή δημοσιογράφων και πολιτικών, είναι οι τηλεμαχίες. Ο ανταγωνισμός μεταξύ των υποψηφίων, κατά τη διάρκεια μιας τηλεμαχίας, μπορεί να καταλήξει σε εκατέρωθεν ρητορικές επιθέσεις. Οι προσωπικές επιθέσεις που εστιάζονται στο ήθος του αντιπάλου ή στην προσωπική του κατάσταση οργανώνονται στα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα των οποίων η ανάλυση αποκρυπτογραφεί τις εν γένει στρατηγικές ρητορικής που αναπτύσσουν οι πολιτικοί κατά των αντιπάλων τους.

Η περιπτωσιολογική μελέτη των επτά τηλεμαχιών, των κυπριακών προεδρικών εκλογών, του 2008 και του 2013, με μονάδα καταγραφής τα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα, συσχετίζει τα αποτελέσματα της κυπριακής εμπειρίας με ευρήματα ερευνών που διενεργήθηκαν στην αλλοδαπή, αναλύοντας ταυτόχρονα το πεδίο της κυπριακής πολιτικής επικοινωνίας.

Summary

The present thesis studies the relation between negativity and ethos in composition of negative ethotic argument (ad hominem). Negativity, as a phenomenon of political communication, reacts on participations' ethos during a conversation. Negative ethotic arguments are forms of rhetorical strategy which are used in order to deconstruct opponent's ethos.

Debate is a modern form of political communication which combines participation of journalists and politicians. Antagonism among candidates during a debate, may conclude to rhetorical attacks. Rhetorical attacks focus on an opponent's ethos or his circumstances are organized in negative ethotic arguments; their analysis decodes, generally, rhetorical strategies that politicians develop against their opponents.

The case study of the seven presidential debates of 2008 and 2013 elections in Cyprus, using negative ethotic arguments, simultaneously correlates with the results of Cyprus' experience together with the findings of foreign research analyzing Cyprus' political communication.

	Πίνακας Περιεχομένων	5
	Ευχαριστίες	8
	Εισαγωγή	10
1	Θεωρία του Αρνητισμού στην Πολιτική Επικοινωνία	13
1.1	Ορισμοί	13
1.2	Ο Αρνητισμός ως Διεθνής Εμπειρία	18
1.3	Η Λογική του Μέσου, η Λογική της Εκστρατείας και η Χρήση του Αρνητισμού	21
1.4	Συμπεράσματα Κεφαλαίου	30
2	Από το Ρητορικό Ήθος στο Αρνητικό Ηθοτικό Επιχείρημα	32
2.1	Ήθος – Ρητορική – Αρνητικό Ηθοτικό Επιχείρημα	33
2.1.1	Αναζητώντας την Γενεαλογία του Πεδίου των Επιχειρημάτων στη Ρητορική, τη Λογική και τη Διαλεκτική	33
2.1.2	Διαλεκτική – Ρητορική: Ομοιότητες και Διαφορές	34
2.2	Το Ήθος στη Ρητορική	39
2.2.1	Αξιοπιστία και Πειθώ	41
2.3	Το (Αρνητικό) Ηθοτικό Επιχείρημα	43
2.4	Συμπεράσματα Κεφαλαίου	47
3	Ιστορικό Πλαίσιο της Κυπριακής Πολιτικής Σκηνής	48
3.1	Σύγχρονη Ιστορία της Κύπρου	48
3.1.1	Ευρωπαϊκή Πορεία	51

3.1.2	Το Σχέδιο Ανάν	52
3.2	Πολιτικό και Κομματικό Σύστημα	54
3.2.1	ΑΚΕΛ	56
3.2.2	ΔΗΣΥ	59
3.2.3	ΔΗΚΟ	60
3.2.4	ΕΔΕΚ	61
3.3	Η Περίοδος μετά το Δημοψήφισμα του 2004	62
3.4	Υποψήφιοι και Εκστρατείες των Προεδρικών 2008 & του 2013	64
3.4.1	Οι Υποψήφιοι του 2008	65
3.4.2	Η Εκστρατεία του 2008	66
3.4.3	Οι Υποψήφιοι του 2013	72
3.4.4	Σύνοψη των Εκλογών του 2013	73
3.5	Συμπεράσματα Κεφαλαίου	80
4	Περί Τηλεμαχιών	83
4.1	Τηλεμαχίες πριν τις Προεδρικές Εκλογές	84
4.1.1	Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα	84
4.1.2	Τηλεμαχίες και Αρνητισμός	87
4.2	Τηλεμαχίες στην Κύπρο: Ιστορικό πλαίσιο και Όροι Διεξαγωγής	90
4.3	Συμπεράσματα Κεφαλαίου	94
5	Μεθοδολογία της Έρευνας	96
5.1	Ανάλυση περιεχομένου	97

5.2	Βασικά ερευνητικά ερωτήματα	98
5.3	Έλεγχος της Αξιοπιστίας	103
5.3.1	Περιορισμοί της Έρευνας – Προτάσεις προς Μελλοντική Διερεύνηση	104
5.4	Κατηγοριοποίηση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων	105
5.4.1	Δομή του Αρνητικού Ηθοτικού Επιχειρήματος	106
5.4.2	Τύποι του Αρνητικού Ηθοτικού Επιχειρήματος	109
5.4.3	Χρήση Αρνητικών Ηθοτικών Επιχειρημάτων στις Κυπριακές Τηλεμαχίες	113
5.5	Σύνοψη Κεφαλαίο	116
6	Αποτελέσματα Εμπειρικής Ανάλυσης	117
6.1	Παρουσίαση Ευρημάτων Έρευνας	118
6.1.1	Έλεγχος Υποθέσεων Εργασίας	119
7	Συμπεράσματα	137
	Βιβλιογραφία	144
	Παράρτημα	154

Ευχαριστίες

Η επικοινωνία αποτελεί την ανταλλαγή και τη συμμετοχή στην πληροφορία, στις στάσεις, στις ιδέες ή στα συναισθήματα. Μέσω της εκπόνησης της παρούσας διατριβής συγχρωτίστηκα με ανθρώπους συμμετέχοντας σε μια ανταλλαγή πληροφοριών οι οποίες με βοήθησαν να διαμορφώσω ή να αναθεωρήσω στάσεις, να σκεφτώ και να μοιραστώ ιδέες μέσα από ένα ταξίδι λογικής και συναισθήματος.

Σε αυτό το ταξίδι ακλόνητος συνοδοιπόρος μου ήταν ο δάσκαλος, και επιβλέπων καθηγητής μου, Αθανάσιος Ν. Σαμαράς ο οποίος φρόντιζε κάθε μου δυσκολία να μετατρέπεται σε ευκαιρία επιστημονικού στοχασμού. Τον ευχαριστώ λοιπόν, εκ βάθους καρδιάς, για την από κοινού συμμετοχή μας σε ένα μοντέλο επικοινωνίας του οποίου η μέχρι στιγμής εκροή απέδωσε δύο συμμετοχές σε διεθνή συνέδρια και την παρούσα μελέτη.

Ιδιαίτερες ευχαριστίες εκφράζω στην ακαδημαϊκή υπεύθυνη του προγράμματος και δασκάλα μου Σοφία Ιορδανίδου η οποία τα τελευταία τρία χρόνια έχει συνδράμει τα μέγιστα στην παραγωγή ιδεών, στην εξισορρόπηση μεταξύ των διαφόρων στάσεων και συμπεριφορών, ελαχιστοποιώντας τον επικοινωνιακό θόρυβο.

Κλείνοντας έναν κύκλο τριών χρόνων παρουσίας στο μεταπτυχιακό πρόγραμμα, «Επικοινωνία και νέα Δημοσιογραφία», θέλω να ευχαριστήσω τους συμφοιτητές μου και τους διδάσκοντες με τους οποίους διαντιδράσαμε κατά τη διάρκεια της διαδρομής με σκοπό την ανάδειξη και κατάληψη υπέρτατων επιστημονικών αξιών.

Εκφράζω την εκτίμησή μου στα μέλη της τριμελούς μου επιτροπής για τις επισημάνσεις τους και την πολύτιμη βοήθεια· τον Γιώργο Κέντα και τον Χριστόφορο Χριστοφόρου ο οποίος μου παραχώρησε τα βίντεο των τηλεμαχιών και σημαντικό υλικό.

Τέλος, ευχαριστώ την οικογένειά μου και ιδιαίτερα τη σύζυγό μου Άννα που πάντα φροντίζει να με στηρίζει.

Για τα όποια λάθη και παραλήψεις την αποκλειστική ευθύνη φέρει ο συγγραφέας της παρούσας διατριβής.

Παρακατάθηκη,
στους υιούς μου Σταύρο και Λοΐζο
με την προτροπή: Επικοινωνείτε!

Εισαγωγή

Στην παρούσα μελέτη διερευνάται η σχέση του αρνητισμού, των προσωπικών επιθέσεων και της επίδρασή τους στο ρητορικό ήθος του αντιπάλου κατά τη διάρκεια των τηλεμαχιών. Με αναλυτικό εργαλείο τη «λογική της εκστρατείας» (*campaign mode*) και μονάδα μέτρησης τα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα (*ad hominem arguments*), τα οποία, εκ κατασκευής, φέρουν αρνητικό πρόσημο κατά του ήθους ή της κατάστασης στην οποία βρίσκεται το υπό κατηγορία πρόσωπο, ανιχνεύεται η αποδόμηση του ήθους του αντιπάλου.

Η ερευνητική μέθοδος που χρησιμοποιήθηκε στηρίχθηκε σε καταρχήν ποιοτική ανάλυση περιεχομένου, μέσω της κατηγοριοποίηση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων που χρησιμοποιήθηκαν από τους υποψηφίους στις επτά τηλεμαχίες, του 2008 και του 2013 των κυπριακών προεδρικών εκλογών, και στη συνέχεια σε ποσοτική ανάλυση. Η έρευνα βασίστηκε στη μεθοδολογία προγενέστερης μελέτης που αφορούσε τη χρήση των εκ μεροληψίας αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων, κατά τη συζήτηση της «λίστας Λαγκάρντ» στο ελληνικό Κοινοβούλιο (Samaras, Paragianni & Papaioannou, 2013). Η επέκταση της μεθοδολογικής αυτής προσέγγισης, στην καταγραφή του πλήρους εύρους των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων έγινε, αρχικά, στο πλαίσιο δημοσίευσης σε διεθνές συνέδριο (Kolonos & Samaras, 2015) και αφορούσε τη δεύτερη τηλεμαχία των κυπριακών προεδρικών εκλογών του 2013, ενώ σε πλήρη ανάπτυξη στο σύνολο των τηλεμαχιών έγινε στην παρούσα διατριβή.

Η εργαλειοποίηση της «λογικής της εκστρατείας» επιτυγχάνεται μέσω της αποτύπωσης της διαδικασίας λήψης απόφασης από τον υποψήφιο και την προσπάθεια αποδόμησης του ήθους του αντιπάλου, κατά τη διάρκεια μιας τηλεμαχίας. Μέσω αυτής της προσέγγισης καταγράφονται τα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα και διερευνώνται τα παραγωγικά αίτια της χρήσης τους. Μέσω της καταγραφής της

πηγής και του στόχου του αρνητικού ηθοτικού επιχειρήματος γίνεται η συσχέτιση ως προς τη θεσμική θέση του υποψηφίου, την εκλογική του θέση (κατάταξη στις δημοσκοπήσεις), τον εκλογικό ανταγωνισμό και την δομή του πολιτικού συστήματος, τη χωροταξική θέση του υποψηφίου στον κομματικό χάρτη, αλλά και την στάση που τήρησε σε συγκεκριμένα θέματα, τα οποία αποτέλεσαν σημεία πολιτικής τριβής στο παρελθόν, καθορίζοντας την λειτουργική αξιοποίησή τους. Η προσέγγιση αυτή λειτουργεί όχι μόνον περιγραφικά αλλά και προβλεπτικά αποκαλύπτοντας τους νόμους της στρατηγικής επικοινωνίας.

Παρόμοια προσπάθεια καταγραφής έχει γίνει για επιμέρους στοιχεία του πολιτικού μηνύματος όπως η ρητορική της επίθεσης γενικά, η εικόνα, τα θέματα, και οι χρονικές αναφορές (Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2008· Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2011). Ωστόσο, η συστηματική διερεύνηση της λογικής της εκστρατείας στα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα αποτελεί καινοτόμο παρέμβαση. Για πρώτη φορά στην διεθνή βιβλιογραφία ελέγχεται με αναλυτικό και συστηματικό τρόπο η ρητορική στρατηγική των προσωπικών επιθέσεων των συμμετεχόντων σε τηλεμαχίες κατά των αντιπάλων τους.

Δευτερευόντως, καλύπτεται μέρος, ενός σημαντικού βιβλιογραφικού κενού, που παρατηρείται στην ανάλυση της ρητορικής της πολιτικής επικοινωνίας στην Κύπρο. Έτσι, ενώ διεθνώς η κρατούσα βιβλιογραφία στην πολιτική επικοινωνία είναι εξαμερικανισμένη, λόγω παράδοσης, απηχώντας την αμερικανική πραγματικότητα για την αρνητική πολιτική διαφήμιση, η παρούσα μελέτη επιχειρεί να συνεισφέρει σε δύο επίπεδα: Στον εμπλουτισμό της εν λόγω βιβλιογραφίας δια της κυπριακής εμπειρίας, καθιστώντας την γνώση πιο λειτουργική αφενός, και αποκρυπτογραφώντας το κυπριακό πολιτικό σύστημα αφετέρου.

Για τους ανωτέρω λόγους καθίσταται αναγκαία η ανάλυση του ήθους στην ρητορική. Η χρήση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων αυξάνει τα επίπεδα αρνητισμού ο

οποίος με τη σειρά του επηρεάζει το ήθος των συμμετεχόντων σε μια συζήτηση. Η (απο)δόμηση του ρητορικού ήθους του πολιτικού προσώπου, ως ρητορική στρατηγική, συνίσταται στον εκπεμπόμενο αρνητισμό και στο ήθος του προσώπου στο οποίο αναφέρεται.

Η παρούσα μελέτη χωρίζεται σε επτά κεφάλαια. Η συγκρότηση του θεωρητικού πλαισίου γίνεται στα πρώτα δύο κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η έννοια του αρνητισμού στην πολιτική επικοινωνία ενώ στο δεύτερο διασυνδέεται ο αρνητισμός με τη ρητορική επίθεση και το αρνητικό ηθοτικό επιχείρημα. Ακολούθως, στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται μια σύντομη επισκόπηση του κυπριακού πολιτικού συστήματος, σκιαγραφώντας την θέση και τις στρατηγικές επιλογές των υποψηφίων και τα δομικά χαρακτηριστικά της πολιτικής σκηνής. Το τέταρτο κεφάλαιο αναφέρεται στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των τηλεμαχιών, ως μορφή προεκλογικής επικοινωνίας, και στον τρόπο που αυτές σχετίζονται με τον αρνητισμό και τις επιθέσεις. Στο πέμπτο κεφάλαιο παρουσιάζεται η μεθοδολογία της έρευνας και διατυπώνονται τα ερευνητικά ερωτήματα. Το έκτο κεφάλαιο αφορά την εμπειρική μελέτη των επτά τηλεμαχιών του 2008 και του 2013 βάσει της οποίας ελέγχονται οι υποθέσεις εργασίας και απαντώνται τα ερευνητικά ερωτήματα. Στο έβδομο και τελευταίο κεφάλαιο καταγράφονται τα τελικά συμπεράσματα που αφορούν στη ρητορική στρατηγική των υποψηφίων και τη σχέση που δυνατόν να συνδέει τη χρήση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων με τις εν γένει θεωρίες του αρνητισμού.

Κεφάλαιο 1

Θεωρία του Αρνητισμού στην Πολιτική Επικοινωνία

*Στη ρίζα κάθε πολιτικής είναι η παγκόσμια γλώσσα της σύγκρουσης
(Schattschneider, 1960: 2).*

1.1 Ορισμοί

Ο αρνητισμός έχει μελετηθεί επισταμένως στην πολιτική επικοινωνία. και αποτελεί κεντρική έννοια στην παρούσα διατριβή. Ως εκ τούτου αναλύεται ενδελεχώς ο ορισμός καθώς και το ευρύτερο εννοιολογικό πλαίσιο που συνδέεται με το φαινόμενο. Μελέτες δείχνουν μία συγκεκριμένη κατεύθυνση σε ορισμένα ζητήματα που αφορούν τον αρνητισμό τα οποία ελέγχονται μέσω της συστηματικής ανάλυσης περιεχομένου των κυπριακών τηλεμαχιών.

Παρότι ο αρνητισμός (negativity) είναι ενδημικό στοιχείο των προεκλογικών εκστρατειών η στρατηγική της πολιτικής ρητορικής επίθεσης έχει μελετηθεί επιστημονικά τις τελευταίες μόνον δεκαετίες (Johnson-Cartee & Copeland, 1991), με ιδιαίτερη προσοχή στην πολιτική επικοινωνία μετά το δεύτερο μισό της δεκαετίας του 1990 (Ansolabehere & Iyengar, 1995· Jamieson, 1992· Mark, 2006· Peterson & Djure, 2005· Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2011).

Ο αρνητισμός σε μια εκλογική εκστρατεία παράγεται τόσο από την ειδησεογραφία όσο και από την στρατηγική επικοινωνία των υποψηφίων (π.χ. πολιτική διαφήμιση, δελτία τύπου, κ.α.). Η κύρια διαφορά τους είναι ότι η πρώτη παράγει ακούσια αρνητισμό που μπορεί να απορρέει από την δυναμική των γεγονότων ή και την λειτουργία του μηχανισμού παραγωγής των ειδήσεων, και όχι κατ' ανάγκην από

ενέργειες στρατηγικής επικοινωνίας. Τέτοιας μορφής αρνητισμός που δεν συνδέεται με σαφείς πράξεις απόδοσης υπαιτιότητας, δηλαδή με την κατεύθυνση του αρνητισμού σε συγκεκριμένο στόχο, ο οποίος να καθίσταται υπόλογος, δεν συνιστά ρητορική πράξη επίθεσης. Αντίθετα η στρατηγική επικοινωνία εξ ορισμού εντάσσει τον αρνητισμό σε ένα περικείμενο με ισχυρή απόδοση υπαιτιότητας μετατρέποντας τον σε ρητορική επίθεση κατά του αντιπάλου μέρους.

Ένας πρώτος και άμεσος ορισμός που θα μπορούσε να δοθεί στον αρνητισμό, με όρους πολιτικής επικοινωνίας, είναι ότι συνιστά το φαινόμενο όλων των μορφών επίθεσης εναντίον του αντιπάλου, κατά της διάρκειας της προεκλογικής εκστρατείας· όταν δηλαδή ο ένας υποψήφιος λέει κάτι αρνητικό για έναν αντίπαλό του (Djupre & Peterson 2002: 847). Συνοψίζοντας, «αρνητισμός [negativity] είναι κάθε κριτική που ασκείται από έναν υποψήφιο εναντίον του άλλου κατά τη διάρκεια μιας εκστρατείας» (Geer, 2006: 23). Ο άμεσος ορισμός χρησιμοποιείται σε ποσοτικές αναλύσεις περιεχομένου.

Κατά δεύτερον, ο αρνητισμός μπορεί να πάρει έναν αξιολογικό χαρακτήρα και να οριστεί ως η αναφορά σε ανεπάρκεια του προγράμματος, των επιτευγμάτων, των προσόντων, των συνεργατών, κ.λ.π., του αντιπάλου (Lau & Pomper, 2001: 73) σε μια εκστρατεία. Αντίθετα, θετική μπορεί να χαρακτηριστεί η εκστρατεία που αναφέρεται στην ανάδειξη των επιτευγμάτων, του προγράμματος κ.ό.κ, κατά την οποία οι υποψήφιοι ή τα κόμματα περιαυτολογούν ή αυτό-επαινούνται ώστε να εμφανίζονται πιο επιθυμητοί σε σχέση με τους αντιπάλους τους (Benoit κ.ά., 2003· Budge & Farlie, 1983).

Σύμφωνα με την Walter και τον Vliegenthart (2010: 442-443) ο δεύτερος ορισμός χρησιμοποιείται κατά κόρον από τους κριτικούς του αρνητισμού. Παρουσιάζει μειονεκτήματα σε ένα πολυκομματικό σύστημα στο οποίο οι αντίπαλοι μπορεί να είναι εταίροι σε μια κυβέρνηση και να εκφέρουν θετικές κρίσεις ο ένας για τον άλλον.

Ωστόσο, κρίνεται σημαντική η συμβολή του αφού μέσω αυτού είναι δυνατή η συμπερίληψη της αξιολόγησης, η οποία υποστηρίζει ότι η αρνητικότητα περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, επικρίσεις για τις επιδόσεις των αντίπαλων κομμάτων, αμφισβητώντας τις αποφάσεις, την εμπειρία και την εντιμότητα των αντίπαλων ηγετών, προκαλώντας φόβο για το τι το μέλλει γενέσθαι, αν ο αντίπαλος βρεθεί στην εξουσία (Sanders & Norris, 2005: 526). Ο πρώτος ορισμός έχει σαφή πλεονεκτήματα, καθώς αποφεύγει να ενσωματώσει αξιολογικές κρίσεις στην διαδικασία οριοθέτησης του φαινομένου διατηρώντας έναν αμιγώς αξιολογικά ουδέτερο χαρακτήρα (Walter, 2013: 3). Όπως αναφέρει η Krupnikov (2011:797):

«Η προσφυγή σε μια εκστρατεία είτε δημιουργεί αμφιβολίες για την αντιπολίτευση (δηλαδή, αρνητική) ή αναφέρει γιατί ο υποψήφιος είναι άξιος προς ψήφιση (δηλαδή, θετική). Δεν υπάρχει μέση κατάσταση διότι δεν διαχωρίζει κατά πόσον η κριτική απευθύνεται στην πολιτική ή στα χαρακτηριστικά του αντιπάλου».

Σύμφωνα με την Walter (2013:2) τρεις είναι κυρίως οι λόγοι που η πλειοψηφία των ακαδημαϊκών χρησιμοποιεί τον πρώτο ορισμό: Πρώτον, αποφεύγονται υποκειμενικές κρίσεις στις οποίες δυνατόν να οδηγήσει ο δεύτερος (αξιολογικός) ο οποίος μπορεί να εισαγάγει τη μεροληψία στις μετρήσεις¹ για το αν μια καμπάνια είναι παραπλανητική, χειραγωγίσιμη ή αθέμιτη. Κατά δεύτερον, ο άμεσος ορισμός δεν κάνει δυσδιάκριτες τις διαφορές μεταξύ αρνητικής και θετικής εκστρατεία, όπως κάνει ο αξιολογικός, και κατά τρίτο χρησιμοποιείται από τους περισσότερους μελετητές που διεξάγουν ποσοτικές μελέτες για τον αρνητισμό στις εκστρατείες· δηλαδή κάθε επίκριση που απευθύνεται κατά του αντιπάλου, είναι μια αρνητική επίθεση.

Σύμφωνα με τον Σαμαρά (2008: 185-186) η επίθεση ως ρητορική πράξη κατά τη διάρκεια δημοσιογραφικά διαμεσολαβούμενων (journalistically mediated communication) και «υβριδικών» μορφών προεκλογικής επικοινωνίας, όπως τα

¹ Μάλιστα θέτει τα ερωτήματα πότε η κριτική μπορεί να θεωρηθεί αθέμιτη, πότε ανέντιμη και πότε αυτή αφορά ασήμαντα ζητήματα. Δικαιολογώντας την επιλογή της να χρησιμοποιήσει τον πρώτο και άμεσο ορισμό επικαλείται τον Mark (2006:2) σύμφωνα με τον οποίον οι απαντήσεις σε αυτά τα ερωτήματα, τελικά, είναι στα μάτια του θεατή και δεν μπορεί, ως εκ τούτου, να παρέχουν μια βάση για αξιόπιστες και έγκυρες μετρήσεις.

τηλεοπτικά δελτία και τα τηλεπαράθυρα, πρέπει να διαχωρίζεται από την εν γένει ύπαρξη του αρνητισμού στο περιεχόμενο. Ο επαγγελματίας δημοσιογράφος μπορεί να λειτουργήσει με δύο τρόπους: ο πρώτος είναι η καταγραφή της είδησης στη βάση της αντικειμενικότητας χωρίς την παρέμβασή του μεταξύ γεγονότος και δέκτη. Ο δεύτερος είναι η δράση του δίκην «πυλωρού» ή σχολιογράφου (ερμηνευτική δημοσιογραφία) οπότε κατά τη διαμεσολάβηση παρατηρείται στρέβλωση του αρχικού γεγονότος οδηγώντας στη δημοσιογραφική παρείσδυση. Έτσι, η περιγραφή καταστάσεων, ακολουθώντας τη δυναμική των γεγονότων, τις συμβάσεις κατασκευής των ειδήσεων και το δημοσιογραφικό αφήγημα δυνατόν να παράγουν αρνητικό περιεχόμενο. Στην περίπτωση που ο δημοσιογράφος αποδώσει υπαιτιότητα ο αρνητισμός μετατρέπεται σε επίθεση. Όταν αυτή η επίθεση στρέφεται κατά συγκεκριμένου προσώπου, αποδίδοντας υπαιτιότητα είτε στο χαρακτήρα του είτε στην κατάσταση στην οποία βρίσκεται, τότε η επίθεση καταγράφεται ως αρνητικό ηθοτικό επιχείρημα.

Στην ελεγχόμενη, από τον υποψηφίο, επικοινωνία, και ιδιαίτερα στην πολιτική διαφήμιση, η εμφάνιση του αρνητισμού ως μέρος μιας συνολικότερης στρατηγικής μηνύματος, συνιστά σε κάθε περίπτωση πράξη ρητορικής επίθεσης· ακόμη και στις περιπτώσεις που προβάλλεται η ετερότητα με αρνητικό τρόπο, ώστε να αναδειχθεί η ταυτότητα, προκειμένου να δομηθεί δια της αντιπαραβολής η εικόνα του κόμματος ή του υποψηφίου (Σαμαράς, 2008:186).

Η φύση της παρούσας έρευνας οδηγεί στην υιοθέτηση ενός μείγματος των δύο ορισμών του αρνητισμού διότι το αναλυτικό εργαλείο προσμετρά κάθε αρνητική αναφορά στο πρόσωπο του αντιπάλου, ως μομφή που ανάγεται σε αρνητικό ηθοτικό. Στο πλαίσιο μίας συστηματικής διερεύνησης των τοποθετήσεων των πολιτικών-υποψηφίων διαχωρίζονται οι κατά πρόσωπον αρνητικές αναφορές από τις υπόλοιπες δηλώσεις, ακολουθώντας τον πρώτο ορισμό του αρνητισμού. Εν συνεχεία, με συστηματικό και αξιολογικό τρόπο κατηγοριοποιούνται τα αρνητικά ηθοτικά, στη

βάση ανάλυσης του περιεχομένου τους. Η ποσοτικοποίηση που ακολουθεί την ποιοτική ανάλυση επιτρέπει την ανάλυση εξειδικευμένων διαστάσεων των προσωπικών επιθέσεων, όπως η πηγή, το θέμα εστίασης και ο στόχος.

Η επιλογή των τηλεμαχιών, εμφανίζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον διότι ως μορφή επικοινωνίας προσφέρει στον πολιτικό μια μορφή «ημι-αυτονομίας». Οι δημοσιογράφοι μπορούν να παρέμβουν στη θεματολογία της συζήτησης προκαλώντας προσωπικές επιθέσεις από τον έναν πολιτικό εναντίον του άλλου, μόνο μέσω των ερωτήσεων τους · από την άλλη ο υποψήφιος μπορεί να στραφεί εναντίον των ανθυποψηφίων του ανά πάσα στιγμή. Έτσι, παρουσιάζεται το φαινόμενο η δημοσιογραφική παρείσδυση, εξαιτίας των ερωτήσεων, και των ελεγχόμενων, από τον υποψήφιο, απαντήσεων, να καταστούν εστία πρόκλησης προσωπικών επιθέσεων.

Επειδή η παρούσα εργασία εστιάζεται στη χρήση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων, η οποία κινητοποιείται από την στρατηγική επικοινωνίας των πολιτικών, η έρευνα δεν επεκτείνεται στον δημοσιογραφικό λόγο. Οι δημοσιογραφικές ερωτήσεις δύνανται να εμπεριέχουν αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα, τα οποία όμως ερμηνεύονται ως έκφανση της δημοσιογραφικής παρείσδυσης και όχι της στρατηγικής επικοινωνίας και συνεπώς δεν εμπίπτουν στην θεματική της παρούσας έρευνας.

1.2 Ο Αρνητισμός ως Διεθνής Εμπειρία

Η δόμηση του θεωρητικού πλαισίου πέραν των ορισμών του αρνητισμού, σε επίπεδο πολιτικής επικοινωνίας, βασίζεται εν πολλοίς στη σχετική διεθνή εμπειρία του φαινομένου όπως καταγράφεται στην διεθνή βιβλιογραφία. Στοιχείο το οποίο δεν έχει διερευνηθεί εις βάθος και το οποίο εξετάζεται στην ανά χείρας μελέτη είναι η χρήση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων ως ρητορική επίθεση η οποία σχεδιάζεται για να επηρεάσει το ήθος των πολιτικών δρώντων. Η ενασχόληση της επιστήμης της επικοινωνίας με τις τηλεμαχίες καίτοι διαδεδομένη δεν έχει μέχρι του παρόντος εντοπιστεί εργασία η οποία να μελετά αναλυτικά τη χρήση αρνητικών ηθοτικών κατά τη διάρκεια μιας τηλεμαχίας.

Η κυρίως βιβλιογραφία που καταπιάνεται με την αρνητική πολιτική διαφήμιση είναι εξαμερικανισμένη την στιγμή που το φαινόμενο είναι παγκόσμιο², με το αμερικανικό δικομματικό σύστημα να παράγει περισσότερο αρνητισμό σε σχέση με τα πολυκομματικά συστήματα που απαντώνται στον ευρωπαϊκό χώρο (Elmelund-Præstekær, 2010: 151). Η αμερικανική βιβλιογραφία, εξετάζει τις πολιτικές επιθέσεις στις εκλογές για ανάδειξη μελών του Κογκρέσο (Druckman, κ.ά., 2009), στις εκλογές τοπικού επιπέδου (Krebs & Holian, 2007), αλλά και στις ενδοκομματικές για το χρίσμα του προεδρικού υποψηφίου³, καθώς και στις προεδρικές εκλογές. Έτσι, μπορεί να συγκρίνει τον αρνητισμό μεταξύ δύο γύρων στην ίδια εκλογική μάχη και να εξάγει συγκριτικά αποτελέσματα, τόσο σε τοπικό αλλά και σε διεθνές επίπεδο.

Σε συστηματικές, αναλυτικές μελέτες, που διεξήγαγε ο Σαμαράς (2008: 197-202), σε ό,τι αφορά τις εθνικές εκλογές και τις ευρωεκλογές στην Ελλάδα, από το 1993 μέχρι το 2007, τακτοποίησε το είδος των ρητορικών επιθέσεων εστιάζοντας στον αποδέκτη

² Σε ευρωπαϊκό πλαίσιο λίγες είναι οι μελέτες που έχουν γίνει στον τομέα του αρνητισμού των εκστρατειών (Maurer, 2007· Hansen and Pedersen, 2008· Elmelund-Præstekær, 2008· Schweitzer, 2009· Σαμαράς 2008· Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2011 κ.ά).

³ Ο Benoit (2007:58) αναφέρει σειρά μελετών που ασχολήθηκαν με την αρνητική πολιτική διαφήμιση για το προεδρικό χρίσμα, που απευθύνονται τόσο στους εσωκομματικούς ανθυποψηφίους τους όσο και στο αντίπαλο κόμμα.

της επίθεσης στα διαφημιστικά μηνύματα. Στο σχήμα κωδικοποίησης ακολούθησε την τυπολογία: Επίθεση στην προσωπικότητα, στο χαρακτήρα, στις απόψεις, στις συναναστροφές, στην κατάρτιση και στα προσόντα, στο παρελθόν και στην κομματική ταυτότητα του υπό κατηγορία προσώπου, εξάγοντας χρήσιμα συμπεράσματα ως προς τη στρατηγική που ακολούθησε το κάθε κόμμα, τη θεσμική του θέση και τις συνθήκες της εκάστοτε προεκλογικής περιόδου.

Οι περισσότερες έρευνες στις ΗΠΑ δείχνουν ότι οι αρνητικές εκστρατείες γίνονται όλο και πιο συχνές και «η πιθανότητα έκθεσης των ανθρώπων σε αρνητικά μηνύματα, είτε εκ προθέσεως είτε τυχαία, δεν ήταν ποτέ μεγαλύτερη» (Fridkin & Kenney, 2004: 571). Υπάρχει μια ευρέως διαδεδομένη πεποίθηση ότι οι αρνητικές εκκλήσεις ενισχύθηκαν από τους συμβούλους επικοινωνίας οι οποίοι υποστηρίζουν σύμφωνα με τον Kamber (1997: 46) πως: «Ο υποψήφιος πρέπει να κινηθεί αρνητικά από νωρίς, συχνά, μέχρι και την ημέρα των εκλογών αν είναι αναγκαίο». Τα αρνητικά μηνύματα στις εκστρατείες των προεδρικών εκλογών στις ΗΠΑ από το 9% του 1960 έφτασαν στο 50% το 2004 (Geer, 2006: 35-36).

Παρόλο που υπάρχουν ισχυρές ενδείξεις ότι τέτοιου είδους μηνύματα επιφέρουν αρνητικές επιπτώσεις στη δημοκρατία, όπως η δημιουργία συνθηκών αποχής εκ μέρους του εκλογικού σώματος ή πρόκληση κυνισμού και αποστροφής ως προς την πολιτική γενικότερα, η συγκεκριμένη στρατηγική ρητορικής χρησιμοποιείται ολοένα και περισσότερο στις αμερικανικές πολιτικές διαφημίσεις. Το γεγονός ότι ορισμένες πληροφορίες μπορούν να πολώσουν τους ψηφοφόρους ενθαρρύνει τους υποψήφιους να υιοθετήσουν στρατηγικά διαφορούμενες στάσεις, προς ικανοποίηση διαφορετικών ομάδων-στόχων, κάτι που ίσως ενεργήσει ευεργετικά αλλά μπορεί να έχει και αρνητικά αποτελέσματα για την υποψηφιότητά τους (Benoit, 2007:2).

Μια θεμελιώδης διαφορά που καταγράφεται μεταξύ ΗΠΑ και Ευρώπης, ως προς τα παραγωγικά αίτια χρήσης της ρητορικής των επιθέσεων στην πολιτική, είναι η ανάγκη που προκύπτει στον ευρωπαϊκό χώρο, για συμμαχίες δύο ή περισσότερων

κομμάτων. Ο σχηματισμός κυβέρνησης σε χώρες της Ευρώπης, υποχρεώνει τα κόμματα σε πιο περιορισμένη χρήση του αρνητισμού καθώς μια επιθετική, σκληρή και αρνητική εκστρατεία μπορεί να βλάψει τη δυνατότητα τους να κυβερνήσουν μαζί (Holtz-Bacha & Kaid, 2006:6). Επίσης, η αύξηση του αρνητισμού στη Δυτική Ευρώπη πιθανόν να φέρει τα πολιτικά κόμματα αντιμέτωπα με ολοένα και πιο ρευστό εκλογικό σώμα (Walter, 2013:3) αφού οι ψηφοφόροι δυνατόν να στραφούν προς ακραίες επιλογές γεγονός που θα δυσκολέψει το σχηματισμό κυβερνήσεων με πολυκομματικό χαρακτήρα.

Επομένως, διαπιστώνεται ότι ο αρνητισμός στην πολιτική διαφήμιση και στην εν γένει διεκπεραίωση του μηνύματος της πολιτικής εκστρατείας δεν είναι μόνο αμερικανικό φαινόμενο. Μπορεί οι ρητορικές επιθέσεις να εμφανίστηκαν νωρίτερα στην πολιτική επικοινωνία στις ΗΠΑ, και ως φαινόμενο να μελετήθηκε βαθύτερα, σε όλες τις εκφάνσεις της στρατηγικής επικοινωνίας, εντούτοις, παρατηρείται ότι εξαπλώνεται σε όλο τον κόσμο. Το ερευνητικό έργο στον τομέα του παραγόμενου αρνητισμού, προς εξυπηρέτηση της εκστρατείας του κόμματος ή του υποψηφίου, επίσης οργανώνεται στο πλαίσιο και στην αντίληψη του «εκμοντερνισμού» που οι Αμερικανοί έχουν αναδείξει. Σε ό,τι αφορά ειδικά στις τηλεμαχίες σύμφωνα με την επισκόπηση των Stromback, Maier & Maier, (2009:3) η σχετική βιβλιογραφία πάσχει από μια αμερικανική προκατάληψη αφού δεν υπάρχει επαρκής αριθμός μελετών⁴ που να συγκρίνουν τόσο το περιεχόμενο όσο και τα αποτελέσματα των τηλεοπτικών συζητήσεων μεταξύ των χωρών. Η κυπριακή εμπειρία μέσω της μελέτης των κυπριακών τηλεμαχιών αποσκοπεί να προσθέσει σε αυτό το αχαρτογράφητο πεδίο εμπλουτίζοντας την διεθνή βιβλιογραφία.

⁴ Πλην ορισμένων εξαιρέσεων, όπως για παράδειγμα η εργασία της Schweitzer (2010).

1.3 Η Λογική του Μέσου, η Λογική της Εκστρατείας και η Χρήση του Αρνητισμού

Η εκστρατεία είναι μια διαντίδραση μεταξύ των υποψηφίων, των μέσων και των πολιτών (Kaid κ.ά., 2000:3).

Η παρούσα ενότητα ασχολείται με τις έννοιες της «λογικής του μέσου», της «λογικής της εκστρατείας» και τη σχέση τους με τον αρνητισμό. Στόχος είναι η παρουσίαση των δύο λογικών, των διαφορών που διέπει τον τρόπο λειτουργίας τους στην οργάνωση της επικοινωνιακής εκροής καθώς και τη συμβολή τους στην επίταση του αρνητισμού στην πολιτική επικοινωνία.

Η «λογική του μέσου» (media logic) ορίζεται ως ο τρόπος κατά τον οποίον γίνεται η επιλογή, η επεξεργασία και η παρουσίαση των γεγονότων ώστε αυτά να ανταποκρίνονται στις ανάγκες των μέσων, συμπεριλαμβανομένης και της αντίληψης που έχουν τα μέσα για τις ανάγκες του κοινού (ΜακΚουέλ,2003:388). Βασικό της στοιχείο είναι η δημοσιογραφικά διαμεσολαβημένη επικοινωνία (mediated communication), η παρεμβολή δηλαδή του δημοσιογράφου μεταξύ είδησης και πολίτη δια του σχετικού μηχανισμού παραγωγής των ειδήσεων. Η αύξηση της παρεμβατικότητας των δημοσιογράφων στην πολιτική, λόγω της υποκατάστασης της αντικειμενικότητας από την ερμηνευτική δημοσιογραφία, εξαιτίας του ανταγωνισμού και της εμπορευματοποίησης, οδηγεί στην δημοσιογραφική παρείσδυση (Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2011: 365).

Η «λογική της εκστρατείας» (campaign mode), από την άλλη, είναι ο τρόπος λειτουργίας που συνδυάζει την εστίαση στην εκλογική νίκη με τη συνεχή χρήση στρατηγικού στοχασμού (Barton & Shea, 2002:4) εμπλέκοντας τόσο τον πολιτικό όσο και σύμβουλους επικοινωνίας προς αυτή την κατεύθυνση. Η επικοινωνιακή εκροή είναι ελεγχόμενη από τον υποψήφιο (candidate-controlled communication), συνεπάγεται στρέβλωση λόγω της επαγγελματικής παρέμβασης και αντιτίθεται στη γραμματική της λογικής του μέσου (Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2011: 365).

Τέσσερα είναι τα γενικά χαρακτηριστικά που επηρεάζουν τη φύση της προεκλογικής εκστρατείας και το περιεχόμενο των μηνυμάτων: Η θεσμική διάρθρωση, το εκλογικό σύστημα, το κομματικό σύστημα και το σύστημα των μέσων ενημέρωσης (Bowler & Farrell, 1992· Farrell, 2005).

Οι δύο εξ αυτών των παραγόντων, το πολιτικο/κομματικό σύστημα και το σύστημα των μέσων ενημέρωσης, συναποτελούν το σύγχρονο σύστημα πολιτικής επικοινωνίας το οποίο βρίσκεται σε κατάσταση ανταγωνιστικής συμβίωσης (Δεμερτζής, 2002: 16). Δηλαδή, τα δύο αυτά αλληλοεξαρτώμενα τμήματα, το πολιτικό και το επικοινωνιακό διέπονται από διαφορετικές, ανταγωνιστικές, λογικές (Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2011: 364). Κατά την επικοινωνιακή πράξη που διέπεται από τη «λογική της εκστρατείας» το μέσο καθίσταται εξάρτημα της επικοινωνιακής στρατηγικής του υποψηφίου και του κομματικού μηχανισμού αναπαράγοντας τις απόψεις των τελευταίων. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η πληρωμένη πολιτική διαφήμιση η οποία προβάλλεται από το μέσο για λογαριασμό του υποψηφίου ή του κόμματος και τον έλεγχο της έχει το κομματικό επιτελείο.

Η «λογική της εκστρατείας» πέραν του τρόπου λειτουργίας της, προκειμένου να υλοποιήσει τον βασικό της στόχο που είναι η νίκη για λογαριασμό του υποψηφίου την ημέρα των εκλογών, επιτάσσει την απόλυτη αφοσίωση προς την κατεύθυνση αυτή, προνοεί την ικανότητα συσχετισμού και πρόβλεψης του πολιτικού πεδίου και των κανόνων εκστρατείας, την ύπαρξη γνώσης για τους πολιτικούς-κομματικούς δρώντες και ό,τι άλλο κρίνεται απαραίτητο προς αυτή την κατεύθυνση (Barton & Shea, 2002).

Συμπληρωματικά, εισάγεται το αναλυτικό εργαλείο της στρατηγικής κινητοποίησης, ως στοιχείο διαφοροποίησης του περιεχόμενου των μέσων επικοινωνίας που παράγεται με όρους στρατηγικής επικοινωνίας από αυτό που παράγεται από την λειτουργία του μηχανισμού κατασκευής των ειδήσεων. Ο στρατηγικός σχεδιασμός του εκλογικού επιτελείου και η πολιτική μηνύματος του υποψηφίου οργανώνονται

στη βάση της λογικής της εκστρατείας με την εισαγωγή της στρατηγικής κινητοποίησης της επικοινωνίας. Ουσιαστικά, ο όρος στρατηγική κινητοποίησης αφορά μόνον στο περιεχόμενο των μέσων επικοινωνίας, και δη των μέσων ενημέρωσης που έχει παραχθεί με βάση τον στρατηγικό στοχασμό δρώντων υποκειμένων προς επίτευξη συγκεκριμένων στόχων (Σαμαράς 2008, Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2005, 2009).

Στο πλαίσιο της παρούσας ανάλυσης η στρατηγική κινητοποίησης του περιεχομένου του μηνύματος αναφέρεται στο αιτιατό της λειτουργίας της λογικής της εκστρατείας. Το μήνυμα, ως αποτέλεσμα της λειτουργίας της λογικής της εκστρατείας, επιλέγεται από τα κατάλληλα για την περίπτωση μέσα πειθούς. Η προσέγγιση των Σαμαρά & Παπαθανασόπουλου (2009) υπαγορεύει πως η διαδικασία λήψης αποφάσεων από τα επιτελεία των υποψηφίων αντιμετωπίζεται ως ένα μαύρο κουτί («black box»). Βάσει αυτής της εργαλειοποίησης της «λογικής της εκστρατείας» ο τρόπος λειτουργίας του μοντέλου δεν αναλύεται απευθείας αλλά συμπεραίνεται μέσω των εισροών και των εκροών. Έτσι, εισάγοντας στο κουτί τα δεδομένα από τη χρήση των αρνητικών ηθοτικών από τους υποψηφίους ερμηνεύονται οι στρατηγικές επιλογές στη διαμόρφωση μηνύματος από τους πολιτικούς με στόχο τους αντιπάλους τους (βλ. σχετικά Σαμαράς 2003, 2008· Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος 2009· Benoit, 2006· Dover, 2006).

Στον αντίποδα, της «λογικής της εκστρατείας» είναι η «λογική του μέσου» η οποία οδηγεί τα κόμματα σε έναν μεταξύ τους ανταγωνισμό προβολής με αποτέλεσμα να προσαρμόζονται στις ανάγκες και στα πρότυπα του μέσου ώστε να αυξήσουν τις πιθανότητες προβολής τους. Για παράδειγμα οι αποκλειστικές συνεντεύξεις των υποψηφίων ενέχουν αυτό το χαρακτηριστικό καθώς οι ερωτήσεις που υποβάλλονται από τον δημοσιογράφο δυνατόν να στρέφονται προς συγκεκριμένη κατεύθυνση εξυπηρετώντας τη λογική που το ίδιο το μέσο θέλει να προβάλλει.

Και οι δύο αυτές λογικές υπηρετούν τον αρνητισμό και τροφοδοτούνται από αυτόν. Αφ' ης στιγμής ο στόχος τους είναι ο έλεγχος του εκπεμπόμενου μηνύματος, προς ενημέρωση ή επηρεασμό της κοινής γνώμης, ο αρνητισμός ενσωματώνεται τόσο στον μηχανισμό παραγωγής των ειδήσεων, επηρεάζοντας τις δημοσιογραφικές αξίες, όσο και στη λογική της εκστρατείας προς επίτευξη των στόχων του κόμματος.

Τη διαπίστωση ότι η αρνητική πληροφόρηση είναι αποτελεσματικότερη της θετικής (Lau & Pomper, 2002) έχουν αποδείξει μέσα από την έρευνα πολιτικής ψυχολογίας οι Strömbäck, Maier & Maier (2009: 6) καταγράφοντας ότι οι άνθρωποι: Πρώτον, δεν μπαίνουν σε εις βάθος επεξεργασία των πληροφοριών δίνοντας περισσότερη προσοχή στα αρνητικά μηνύματα (Fridkin & Kenney, 2004). Δεύτερον, τείνουν να αποφεύγουν το ρίσκο του ζυγίσματος μεταξύ πληροφοριών με ενδεχόμενες απώλειες και με πιθανά οφέλη (Kahneman & Tversky, 2000). Τρίτον, τείνουν να θυμούνται πληροφορίες που λαμβάνονται μετά από αρνητικά ερεθίσματα, παρά πριν απ' αυτά (Reeves & Nass, 1996).

Αναφορικά με την αρνητική διαφήμιση υπάρχουν δύο σχολές σκέψης: Αυτοί που πιστεύουν ότι μέσω αυτής της μεθόδου ο υποψήφιος θα έχει όφελος γιατί θα αποδομηθεί η εικόνα του στόχου της επίθεσης (Perloff & Kinsey, 1992) και αυτοί που υποστηρίζουν ότι μπορεί να φέρει τα αντίθετα αποτελέσματα αποδομώντας την εικόνα του επιτιθέμενου (Jasperson & Fan, 2002).

Όταν τα αναμενόμενα οφέλη υπερτερούν του (δυναμικού) κόστους, τα κόμματα θα αποφασίσουν να κάνουν χρήση του αρνητισμού, σε μια προεκλογική εκστρατεία (Walter, 2013:6). Η χρήση του αρνητισμού στις προεκλογικές εκστρατείες οφείλεται στο ότι οι εκλογές αποτελούν ένα παίγνιο μηδενικού αθροίσματος καθώς η απώλεια του ενός λειτουργεί προς όφελος του αντιπάλου (Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2011: 366).

Οι επιθέσεις προσανατολίζονται στο να πλήξουν τα θετικά συναισθήματα που θα μπορούσαν να τρέφουν οι ψηφοφόροι για έναν αντίπαλο, κερδίζοντας κατ' αυτόν τον

τρόπο πάνω στους αναποφάσιστους (ή ακόμα και στους εχθρικά διακείμενους) ψηφοφόρους, σε αντίθεση με τη θετική εκστρατεία που πιστεύεται ότι λειτουργεί προς εδραίωση της υποστήριξης των οπαδών ενός κόμματος (Skaperdas και Grofman, 1995: 56-57). Ο αρνητισμός κινητοποιεί τους ψηφοφόρους ενεργοποιώντας τις εν υπνώσει πολιτικές τους προτιμήσεις ενώ, ταυτόχρονα, απομακρύνει άτομα με σχετικά χαμηλό ενδιαφέρον (Ansolabehere & Iyengar, 1995:113).

Σε επίπεδο εκστρατείας ο αρνητισμός παράγεται από ρητορικές επιθέσεις. Στόχος του είναι η κινητοποίηση (πόλωση) των οπαδών και των φίλα προσκείμενων ψηφοφόρων στο κόμμα και εκ παραλλήλου η αποκινητοποίηση (αποχή) των ψηφοφόρων του αντίπαλου κόμματος. Σε έρευνα του Ansolabehere κ.ά. (1994), μελετώντας το σύνδρομο πόλωσης-αποκινητοποίησης (βλ. Samaras, 2005· Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2009) τα άτομα που εκτέθηκαν σε αρνητικά πολιτικά διαφημιστικά δήλωσαν μειωμένο ενδιαφέρον πρόθεσης ψήφου κατά 5%. Δηλαδή, η αρνητική διαφήμιση δυνατόν να πλήξει τη δημοκρατία απομακρύνοντας τους ψηφοφόρους από τις κάλπες.

Ως γνωστόν, οι υποψήφιοι ρέπουν προς στον αρνητισμό όταν βρίσκονται πίσω στις δημοσκοπήσεις (Skaperdas & Grofman, 1995· Trend & Friedenberg, 1995· Harrington & Hess, 1996· Swint, 1998:154-155), όταν είναι αντιπολιτευόμενοι (Kahn & Kenney, 1999:93-97), όταν πλησιάζει η μέρα των εκλογών (Damore, 2002), και στις ΗΠΑ, ειδικότερα, όταν είναι οικονομικά ασθενέστεροι, όταν είναι ρεπουμπλικάνοι ή άντρες (Lau & Pomper, 2001).

Οι πολίτες, ως οι άμεσα επηρεαζόμενοι από την λήψη πολιτικών αποφάσεων, θέλουν να γνωρίζουν κατά πόσον η εκλογή ενός υποψηφίου θα επηρεάσει τον τρόπο ζωής τους ή όχι. Έτσι, οι αρνητικές πληροφορίες που αφορούν τους κυβερνώντες, και τις πολιτικές που ακολούθησαν, είναι εξίσου σημαντικές για το κοινό με τις αντίστοιχες όσων θέτουν υποψηφιότητα για ένα αξίωμα (Fridkin & Kenney, 2008:697).

Οι υποψήφιοι μη θέλοντας να διακινδυνεύσουν την πιθανότητα ότι οι αρνητικές πληροφορίες θα μείνουν στο μυαλό των ψηφοφόρων, θα απαντήσουν στις επιθέσεις με αρνητικό λόγο (Damore, 2002· Haynes & Rhine, 1998). Φυσικά, η τακτική αυτή δυνατόν να λειτουργήσει ανάστροφα (boomerang ή backslash effect), αποδομώντας το ήθος της πηγής της επίθεσης σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι αποδομείται η εικόνα του στόχου (Jasperson & Fan, 2002). Οι επιθέσεις που αφορούν προσωπικά τον αντίπαλο θεωρούνται ότι μεγιστοποιούν την ανάστροφη επίδραση, ενώ επιθέσεις εστιασμένες σε θέματα πολιτικής την ελαχιστοποιούν (Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2011: 367). Στην περίπτωση προσωπικών επιθέσεων προκειμένου να αποφευχθούν οι συνέπειες της ανάστροφης επίδρασης δεν παρουσιάζεται ο ίδιος ο υποψήφιος να κατηγορεί τον αντίπαλό του αλλά η κατηγορία προσάπτεται μέσω τρίτων.

Οι προσωπικές κατηγορίες ενέχουν υψηλό ρίσκο (Johnson-Cartee & Copeland, 1991:8· Allen & Bruntell, 2002) λόγω της απέχθειας που δείχνουν οι άνθρωποι όταν οι πολιτικοί επιτίθενται ο ένας στον άλλον. Αυτό το επιχείρημα υποστηρίζεται στο πεδίο της ανάλυσης επιδράσεων, σε διαφορετικές αμερικανικές εκστρατείες. Μετα-αναλύσεις του Lau και των συνεργατών του (1999 & 2007) δείχνουν πως όταν οι υποψήφιοι αποφασίσουν να ακολουθήσουν την οδό των προσωπικών επιθέσεων κατά των αντιπάλων τους, χωρίς να αναφέρονται σε θέματα πολιτικής, διακινδυνεύουν την απώλεια στήριξης μέρους των ψηφοφόρων που βρίσκονται οριακά κοντά τους.

Η ανάλυση κόστους-οφέλους που κάνουν τα κόμματα, στη χρήση του αρνητισμού, επηρεάζεται όχι μόνον από τα χαρακτηριστικά της συγκεκριμένης εκλογής για την οποία ανταγωνίζονται, όπως η εγγύτητα της ημέρας και το είδος των εκλογών, αλλά, επίσης και τα χαρακτηριστικά του πολιτικού συστήματος. Σε αναλύσεις των τηλεμαχιών στις ΗΠΑ (Benoit, 2007) και στην Ελλάδα (Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2006 & 2011) όπως και των πολιτικών διαφημίσεων, σε ΗΠΑ (Geer, 2006) και Ελλάδα (Σαμαράς, 2003 & 2008· Samaras & Papathanasopoulos

2006), αντίστοιχα, αποδείχθηκε πως η εκάστοτε αξιωματική αντιπολίτευση παρήγαγε υψηλότερα επίπεδα αρνητισμού σε σχέση με την εκάστοτε κυβέρνηση επαληθεύοντας τη θεωρία των Trend & Friendenberg (1995, κεφ. 1) πως η θεσμική θέση του κόμματος είναι καθοριστική και δηλωτική του επιπέδου του αρνητισμού.

Σε αυτό το σημείο κρίνεται σκόπιμο να εισαχθούν οι πρώτες υποθέσεις εργασίας οι οποίες βασίζονται στις ως άνω παρατηρήσεις και θα εμπλουτίζονται στην εξέλιξη της εργασίας.

Σύμφωνα με την επισκόπηση της βιβλιογραφίας η εκλογική θέση του υποψηφίου, ως ανεξάρτητη μεταβλητή, συσχετίζεται με τη χρήση αρνητικών αναφορών κατά του αντιπάλου, ως εξαρτημένη μεταβλητή. Δεδομένου ότι οι προεδρικές εκλογές στην Κύπρο διεξάγονται σε δύο γύρους και τα αποτελέσματα στον πρώτο γύρο λειτουργούν καθοριστικά για τις στρατηγικές στον δεύτερο γύρο, η σύνδεση αυτού του γεγονότος με την συσχέτιση εκλογικής θέσης και αρνητισμού οδηγεί στην κάτωθι υπόθεση.

***Υπόθεση Εργασίας 1:** Η εκλογική θέση του υποψηφίου επιδρά στη χρήση αρνητικών αναφορών για τους αντιπάλους του. Αυτός που έπεται στις δημοσκοπήσεις χρησιμοποιεί υψηλότερα επίπεδα ρητορικών επιθέσεων από αυτόν που έχει το προβάδισμα.*

Με βάση τη λογική της εκστρατείας ο υποψήφιος και το επιτελείο του σχεδιάζουν την στρατηγική τους ώστε να αυξήσουν τις πιθανότητες της νίκης του υποψηφίου. Ο υποψήφιος που υπολείπεται στις δημοσκοπήσεις κατά τη δόμηση της εκστρατείας του θα εντάξει τις επιθέσεις στη φαρέτρα του. Επομένως, αναμένεται ότι η λογική της εκστρατείας (ως ανεξάρτητη μεταβλητή) εντείνει την εμφάνιση των προσωπικών επιθέσεων (ενδιάμεση μεταβλητή) κατά του πρωτεύσαντος στις δημοσκοπήσεις με στόχο την αποδόμηση του ήθους του (εξαρτημένη μεταβλητή).

***Υπόθεση Εργασίας 2:** Η λογική της εκστρατείας οδηγεί στην στοχοποίηση του πρωτεύσαντα, στον πρώτο γύρο των εκλογών. Αυτός που ήρθε δεύτερος στον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών θα καταγράψει υψηλότερο βαθμό ρητορικών επιθέσεων στις τηλεμαχίες του δεύτερου γύρου.*

Η θεσμική θέση ενός υποψηφίου, αν βρίσκεται στην κυβέρνηση ή στην αντιπολίτευση, κινητοποιεί με διαφορετικό τρόπο τις επιθέσεις κατά το πρόσωπό του. Αν είναι εκπρόσωπος της κυβέρνησης αναμένεται να αποτελέσει τον κύριο στόχο των επιθέσεων ως απολογητής του κυβερνητικού έργου. Με βάση αυτή την παρατήρηση καταλήγουμε στην εξής υπόθεσης εργασίας:

***Υπόθεση Εργασίας 3:** Η θεσμική θέση του υποψηφίου επιδρά στη χρήση αρνητικών αναφορών για τους αντιπάλους του. Ο κάτοχος της θέσης εξουσίας χρησιμοποιεί χαμηλότερα επίπεδα ρητορικών επιθέσεων από τον διεκδικητή της εξουσίας.*

Σε επίπεδο μέσων ενημέρωσης ο αρνητισμός και η σύγκρουση είναι ένα από τα κριτήρια που χρησιμοποιούνται από τα μέσα για να αναγάγουν το γεγονός σε είδηση. Παράλληλα, η δημοσιογραφική διαμεσολάβηση τείνει να παράγει λαϊκίστικου τύπου διαιρετικές τομές που οργανώνουν τη σύγκρουση στον αντιθετικό άξονα λαός/πολιτικοί (Σαμαράς, 2007). Γενικότερα, οι διαιρετικές τομές που παρουσιάζονται στα μέσα και ο διαχωρισμός σε αντιθετικά δίπολα δύναται να οδηγήσει σε πολωμένη επικοινωνία, κύριο συστατικό της οποίας είναι η επιθετικότητα και ο αρνητισμός. Έτσι, τα ΜΜΕ συμβάλουν στην αύξηση του κυνισμού, της αποξένωσης και της αποχής που παρατηρείται στο εκλογικό σώμα.

Σε μια σύνοψη της σχέσης των μέσων με τον αρνητισμό οι Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος (2011:368) αναφέρουν: Πρώτον, ο τρόπος παρουσίασης των ειδήσεων εντείνει τη δραματοποίηση και την εικόνα της σύγκρουσης, δεύτερον η προσέγγιση της ενημερωδιασκέδασης (infotainment) συναρτά το επίπεδο του αρνητισμού και της επιθετικότητας στις εκπομπές πολιτικού λόγου με την ανάγκη της μεγιστοποίησης της τηλεθέασης. Τρίτον, ο μηχανισμός παραγωγής των ειδήσεων λειτουργεί ως επιπλέον παράγοντας εισαγωγής αρνητισμού στις απεικονίσεις της προεκλογικής εκστρατείας (Lichter & Noyes, 1995· Farnsworth & Lichter, 2003).

Τέταρτον, έρευνες έχουν καταδείξει ότι η λογική της ειδησεογραφίας παράγει υψηλότερα επίπεδα αρνητισμού από την λογική της κομματικής εκστρατείας, με

χαρακτηριστικό παράδειγμα τη διαπίστωση ότι οι πολιτικές διαφημίσεις που προβάλλονται κατά τη διάρκεια των τηλεοπτικών δελτίων είναι ελαφρώς πιο αρνητικές απ' ό,τι στον υπόλοιπο τηλεοπτικό χρόνο (βλ. Benoit, 2001· Farnsworth & Lichter, 2003).

Πέμπτον, η δημοσιογραφική διαμεσολάβηση λειτουργεί ενισχυτικά προς τον αρνητισμό που εκπέμπουν τα πολιτικά πρόσωπα. Σε συγκριτική έρευνα των Lichter & Noyes (1995), μεταξύ τηλεοπτικών δελτίων και εκπομπών λόγου, για τη σχέση της δημοσιογραφικής διαμεσολάβησης με τον αρνητισμό, αποδείχθηκαν τα εξής: Οι υποψήφιοι προέβαιναν σε περισσότερες αρνητικές παρά θετικές δηλώσεις στα τηλεοπτικά δελτία, στα οποία η δημοσιογραφική διαμεσολάβηση είναι εκτεταμένη, ενώ οι θετικές δηλώσεις υπερτερούσαν των αρνητικών στις εκπομπές λόγου, κατά τις οποίες η διαμεσολάβηση των δημοσιογράφων ήταν πιο περιορισμένη.

Προς ενίσχυση αυτής της διαπίστωσης οι Farnsworth & Lichter (2003) επεκτείνοντας την έρευνα σε μορφές επικοινωνίας όπως: Ο δωρεάν χρόνος ομιλίας που προσφερόταν από τηλεοπτικούς σταθμούς, οι προεκλογικές ομιλίες, οι διαδικτυακοί τόποι των υποψηφίων, η τηλεοπτική διαφήμιση, οι συζητήσεις μεταξύ πολιτικών αρχηγών, οι τηλεοπτικές συνεντεύξεις και τα δελτία ειδήσεων, απέδειξαν πως οι αρνητικές δηλώσεις των πολιτικών ήταν ευθέως ανάλογες της δημοσιογραφικής διαμεσολάβησης. Μάλιστα, πλην των δελτίων ειδήσεων, οι θετικές δηλώσεις υπερτερούσαν των αρνητικών, ενώ στα δελτία, των οποίων τον έλεγχο έχει ο δημοσιογράφος, και η διαμεσολάβηση είναι υψηλότερη από τις άλλες μορφές επικοινωνίας, οι αρνητικές δηλώσεις πλειοψηφούσαν των θετικών.

Επομένως, αυτό που διαπιστώνεται είναι ότι ο αρνητισμός, ως εργαλείο σε μια εκστρατεία, αντιμετωπίζεται από κάθε μέρος σύμφωνα με τη δική του οπτική γωνία. Τα κόμματα και οι υποψήφιοι ακολουθώντας τη «λογική της εκστρατείας», σύμφωνα με τη θεσμική τους θέση, αν είναι συμπολιτευόμενοι ή αντιπολιτευόμενοι, αν προηγούνται ή έπονται βάσει των δημοσκοπήσεων, θα κάνουν χρήση του αρνητισμού

ώστε να πλήξουν τον αντίπαλο αποκομίζοντας κέρδος την ημέρα των εκλογών. Οι σύμβουλοι επικοινωνίας ως οι σχεδιαστές της εκστρατείας θα σχεδιάσουν και θα υλοποιήσουν ένα πλάνο στο οποίο θα εντάξουν τον αρνητισμό ως μέσο επίθεσης κατά του αντίπαλου μέρους.

Τέλος, τα μέσα ενημέρωσης και οι δημοσιογράφοι, αν αποφασίσουν να ακολουθήσουν τη «λογική του μέσου», δια του αρνητισμού προκαλούν δραματοποίηση των ειδήσεων που παράγονται μέσω του σχετικού μηχανισμού κατασκευής. Αφενός, προκαλούν αύξηση του επιπέδου ενημέρωσης των πολιτών, αφετέρου αυξάνουν το ποσοστό τηλεθέασης και κυκλοφορίας του προϊόντος τους μέσω της διασκέδασης.

1.4 Συμπεράσματα Κεφαλαίου

Συνοπτικά, στο πρώτο κεφάλαιο έχει μελετηθεί ο αρνητισμός ως φαινόμενο που εντοπίζεται στην πολιτική επικοινωνία. Αναφέρθηκαν οι δύο ορισμοί του, ο άμεσος και ο αξιολογικός, και οι λόγοι για τους οποίους επιλέχθηκε ένα μείγμα των δύο για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης. Αποδείχθηκε μέσα από την παράθεση διαφόρων ερευνών ότι το κοινό ενοχλείται από τη χρήση αρνητικών πολιτικών μηνυμάτων αλλά αυτό δεν τα καθιστά αναποτελεσματικά. Μπροστά στο δίλημμα της χρήσης, ή μη, αρνητικών αναφορών για τον αντίπαλό του ο πολιτικός και το επιτελείο του έχουν κατά νουν ότι αν η θεσμική τους θέση, η κατάταξή τους στις δημοσκοπήσεις, τα χαρακτηριστικά των εκλογών και άλλα στοιχεία επιτρέπουν τη χρήση του αρνητισμού προς όφελος τους τότε θα ακολουθήσουν αυτή την οδό.

Παρά τις διαπιστώσεις ότι ο αρνητισμός μέσω της πολιτικής διαφήμισης μπορεί να προκαλέσει κυνισμό και αποκινητοποίηση στο εκλογικό σώμα, με γενικότερη ζημία στη δημοκρατία, εντούτοις διαφαίνεται ότι ενσωματώνεται στην στρατηγική των συμβούλων επικοινωνίας, οι οποίοι τον θεωρούν ως αποτελεσματικό. Παραγωγικό

αίτιο αρνητικών αναφορών αποτελεί η δημοσιογραφική παρέμβαση δια του μηχανισμού παραγωγής ειδήσεων. Η δημοσιογραφική παρείσδυση αποτελεί τον κύριο λόγο για τον οποίον οι πολιτικοί εμφανίζουν τα υψηλότερα ποσοστά επιθέσεων κατά των αντιπάλων τους, ιδιαίτερα κατά τις παρεμβάσεις τους στα ζωντανά δελτία ειδήσεων.

Τα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα αποτελούν αναφορές με αρνητικό πρόσημο για το ήθος ενός προσώπου. Υπ' αυτήν την έννοια ο εντοπισμός των αρνητικών ηθοτικών που χρησιμοποιούν οι συμμετέχοντες σε μια συζήτηση δυνατόν να ενισχύσει ή ακόμη να δώσει καινούρια συμπεράσματα σε σχέση με τις λειτουργικές ταξινομήσεις του αρνητισμού. Η εργαλειοποίηση της «λογικής της εκστρατείας» δια της στρατηγικής κινητοποίησης χρησιμοποιώντας το «μαύρο κουτί» δυνατόν να φανεί χρηστική μέθοδος αποτύπωσης της ρητορικής στρατηγικής των υποψηφίων με βάση τη χρήση αρνητικών ηθοτικών.

Κεφάλαιο 2

Από το Ρητορικό Ήθος στα Αρνητικά Ηθοτικά Επιχειρήματα

I. Εισαγωγή

Το παρόν κεφάλαιο καταπιάνεται με τις έννοιες της ρητορικής, της διαλεκτικής, της λογικής και της επιχειρηματολογίας όπως αυτές ορίστηκαν από τους αρχαίους Έλληνες και τους μετέπειτα ερευνητές. Μέσω αυτών των πεδίων γίνεται εμβάθυνση στην έννοια του ήθους, με έμφαση στο ρητορικό ήθος του ομιλητή. Διασυνδέονται οι έννοιες, σε ένα διεπιστημονικό πλέγμα, μεταξύ Φιλοσοφίας και Στρατηγικής Επικοινωνίας, χρησιμοποιώντας σύγχρονους βιβλιογραφικούς όρους, με κατάληξη στα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα. Το αρνητικό ηθοτικό επιχείρημα, ως σύνθεση της ρητορικής επίθεσης και του ήθους, εμφανίζει διττό στόχο: προσανατολίζεται αφενός στην αφαίρεση αξιοπιστίας από το πρόσωπο που στοχοποιείται, αυξάνοντας, αφετέρου, την πειστικότητα αυτού που το χρησιμοποιεί, κατά τη διάρκεια αλλά και μετά το πέρας μιας ρητορικής πράξης. Η χρήση των αρνητικών ηθοτικών εκκολάπτει τον αρνητισμό σε μια τηλεμαχία και γενικότερα σε μια εκλογική εκστρατεία, όπως αυτός παρουσιάστηκε στο προηγούμενο κεφάλαιο, κινητοποιώντας το ήθος στην προσπάθεια που καταβάλλουν οι ομιλητές να πείσουν το ακροατήριό τους.

2.1 Ήθος – Ρητορική – Αρνητικό Ηθοτικό

Επιχείρημα

Dico ego, tu dicis, sed denique dixit et ille; Dictaque post toties, nil nisi dicta vides (Bayle, 1705, i: 10). Είναι όλα όσα λέω, αυτά που εσείς λέτε, και, τέλος, ό,τι αυτός λέει· και το σύνολο δεν είναι κάτι, αλλά μια σειρά από ισχυρισμούς.

2.1.1 Αναζητώντας την Γενεαλογία του Πεδίου των Επιχειρημάτων

Σε μια σύντομη ιστορική αναδρομή, για την ανάπτυξη της ρητορικής και της επιχειρηματολογίας, ο Jackson (2006:14) έγραψε πως ο Αριστοτέλης έδωσε το ήθος, το πάθος και τον λόγο ως λειτουργίες της ένστασης, της διαβούλευσης, του επιδεικτικού και του δικανικού λόγου· ο Toulmin (1958) πρόσθεσε τις συνιστώσες του επιχειρήματος και τη σύνθεση του πεδίου των επιχειρημάτων, ο Goodnight (1982) παρέθεσε τις σφαίρες του επιχειρήματος, η σχολή του Άμστερνταμ (Eemeren, Grootendorst, & Hankenmas, 2002) έδωσε την τυπολογία των συζητήσεων, ο Walton (1992) κωδικοποίησε τους τύπους του διαλόγου.

Έτσι, διαμορφώθηκε το σύγχρονο πεδίο της επιχειρηματολογίας του οποίου η γενεαλογία στηρίχθηκε στη διαλεκτική, στη ρητορική και στη λογική (Walton, 2007: 2). Μέρος αυτού του επιστημονικού πεδίου αποτελούν τα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα τα οποία συγκέντρωσε ο Walton (1998) στο βιβλίο του «Ad Hominem Arguments» σε ένα ενιαίο τυπολογικό σύστημα βάσει του οποίου διεξάγεται η εμπειρική μελέτη της παρούσας έρευνας.

2.1.2 Διαλεκτική – Ρητορική: Ομοιότητες και Διαφορές

Ο Πλάτωνας ήταν μαθητής του Σωκράτη. Ο δεύτερος εισήγαγε την Ηθική στο φιλοσοφικό λόγο και ο πρώτος ολοκλήρωσε τη Φιλοσοφία εισάγοντας τη διαλεκτική. Ο Διογένης Λαέρτιος⁵ μελετώντας το έργο του Πλάτωνα όρισε τη διαλεκτική ως την τέχνη της συζήτησης με την οποία ανασκευάζεται κάτι ή διατυπώνεται μια πρόταση με ερωτήσεις και αποκρίσεις των συνομιλητών. Είναι δηλαδή, κατά την πλατωνική πρακτική, η διαδικασία της ερώτησης και της απάντησης κατά την οποία ο φιλόσοφος έλκει τον συνομιλητή του να δει από μόνος του την αλήθεια για την οποία ο φιλόσοφος ευελπιστεί να τον πείσει.

Ο Αριστοτέλης όρισε τη διαλεκτική ως τον τρόπο κριτικής, ευρέως αποδεκτών απόψεων, βρίσκοντας αντιφάσεις και λογικές αδυναμίες σε αυτές, λαμβάνοντας υπόψη τα επιχειρήματα αμφότερων των πλευρών. Ο Καντ περιέγραψε τη διαλεκτική ως τη «λογική των ψευδαισθήσεων» και ο Χέγκελ ως τη σχέση προκειμένων προτάσεων (premises) και συμπερασμάτων ενός λογικού επιχειρήματος (Scruton, 2007:181-2). Εν τέλει, σε μια σύγχρονη προσέγγιση ο Walton (2007:2) ορίζει τη διαλεκτική ως τη μελέτη δύο μερών που αντιδικούν μεταξύ τους προβάλλοντας επιχειρήματα και ενστάσεις.

Η διαλεκτική καθιερώθηκε μέσω των «Διαλόγων» του Πλάτωνα· ο ακροατής διδασκόταν από τον φιλόσοφο ο οποίος κατείχε την αλήθεια και προσπαθούσε να οδηγήσει τον συνομιλητή του προς αυτή. Ο Πλάτωνας ακολουθούσε τη διδασκαλία της εσωτερικής γνώσης, μέθοδος που δεν επιδιώκει την πειθώ αλλά τη βίωση (Παττακός, 2011:9-10).

Στην μετα-Πλάτωνα εποχή, ο δέκτης δεν περιορίζεται μόνο στις προσπάθειες πειθούς που καταβάλλει το ένα συμβαλλόμενο μέρος, εν προκειμένω ο φιλόσοφος, για να πείσει το άλλο μέρος για την αλήθεια των λεγομένων του. Ωθείται πλέον ο δέκτης

⁵ Βλέπε Διογένη Λαέρτιου, «Βίοι Φιλοσόφων», βιβλίο Γ48, Εκδόσεις Πάπυρος.

στην εξίσου αντιμετώπιση των δύο πλευρών μελετώντας τα επιχειρήματα αμφοτέρων των μερών, με την ευχέρεια της αποδοχής ή της απόρριψης των τελικών συμπερασμάτων. Όπως είχε επισημανθεί από τον Schopenhauer (1896: 14) η βάση όλης της διαλεκτικής εδράζεται στο ότι ο αντίπαλός μας έχει δηλώσει μια θέση. Υπάρχουν δύο τρόποι για να αντικρουστεί: Ο πρώτος τρόπος είναι διά της επίθεσης *ad rem*, του επιχειρήματος δηλαδή στο οποίο αναφέρονται αντικειμενικά στοιχεία τα οποία στρέφονται κατά των επιχειρημάτων του αντιπάλου (Walton, 1998: 133), ή δια του *ad hominem* (AH) επιχειρήματος. Έτσι, μπορεί να αποδειχθεί είτε ότι η πρόταση του δεν συμβαδίζει με τη φύση των πραγμάτων, δηλαδή με την απόλυτα αντικειμενική αλήθεια, ή ότι είναι ασυμβίβαστη με άλλες δηλώσεις ή παραδοχές του αντιπάλου μας. Με αυτόν τον τρόπο η μέθοδος αυτή, πέραν της διδακτικής χροιάς που είχε, από τον Αριστοτέλη και εντεύθεν, καθιστά τον έξωθεν τρίτο κριτή των δύο πλευρών.

Η κατοπινή όμως προτίμηση που επιδείχθηκε από τους μελετητές στον Αριστοτέλη, λόγω του σχολαστικισμού του Μεσαίωνα και του ορθολογισμού των νεότερων χρόνων (Παττακός, 2011:7), ανέδειξαν την ρητορική ως μια νέα διαδικασία παραγωγής επιχειρημάτων, οιονεί αντικαταστάτη της διαλεκτικής. Φυσικά, ο Πλάτωνας είχε προσεγγίσει τη ρητορική αρνητικά θεωρώντας την μέθοδο εξαπάτησης του ακροατή. Γι' αυτό στον «Γοργία» (463a-463d) καταγγέλλει τη ρητορική ως «κολακεία» χαρακτηρίζοντας ως «είδωλο» το ρόλο της στην πολιτική⁶. Παρά την επικράτηση της ρητορικής έναντι της διαλεκτικής, τα επόμενα 2000 χρόνια, εντούτοις η πρώτη συνδέθηκε με τον αρνητισμό (Walton, 2007:16).

Ο Αριστοτέλης είχε αντιμετωπίσει διαφορετικά τη ρητορική, σε σχέση με τον Πλάτωνα, χαρακτηρίζοντάς της ως την ικανότητα της ανεύρεσης, για κάθε ζήτημα, των επιχειρημάτων που μπορούν να πείσουν (Ρητορική Α: 1355b32-34). Η ρητορική

⁶ Ο Σωκράτης απευθυνόμενος στον Πάλο: «Μέρος της κολακείας εγώ ονομάζω και τη ρητορική και την κομμωτική και τη σοφιστική...». Βλέπε, <http://www.24grammata.com/?p=19081>.

αποτελούσε για τον Αριστοτέλη παραφυσία της διαλεκτικής και της ηθικής εκείνης επιστήμης που πρέπει να ονομάζεται πολιτική (Ρητορική Α: 1356b25-27). Θεωρούσε ότι έμοιαζε με τη διαλεκτική αφού ο σκοπός και των δύο ήταν η παραγωγή επιχειρημάτων. Έγραψε πως η ρητορική συνίσταται στη δημιουργία πεποίθησης (Ρητορική Α: 1355a3-5) και η πεποίθηση είναι το αποτέλεσμα κάποιας απόδειξης. Έργο της ρητορικής είναι η διάκριση και η συστηματοποίηση των υπαρχόντων πεποιθήσεων, των τρόπων πειθούς σε κάθε περίπτωση (Λυπουρλής, 2002: 103). Ο Κικέρων όρισε τη ρητορική ως την παρουσίαση σκέψεων σε προσιτή γλώσσα η οποία αποτελεί θεμελιώδη συνιστώσα στην πολιτική αρετή (Scruton, 2007: 600).

Ο Αριστοτέλης (Ρητορική Α: 1391b30-32) τόνισε την ανάγκη ανάπτυξης της επιχειρηματολογίας για την δυνατότητα έκβασης μιας ρητορικής πράξης. Σε όλα τα είδη του λόγου χρησιμοποιούνται επιχειρήματα σχετικά με το μέγεθος των συζητούμενων πράξεων. Για τη σημασία της επιχειρηματολογίας καταλήγει στη διαπίστωση ότι και εκείνοι που συζητούν και εκείνοι που επαινούν ή ψέγουν καθώς και όσοι κατηγορούν ή απολογούνται χρησιμοποιούν επιχειρήματα για να αυξήσουν ή να μειώσουν τη σημασία μιας πράξεως (Ηλιού, Ρητορική:259).

Ιδού, γιατί η ρητορική εμφανίζεται με το ένδυμα της πολιτικής επιστήμης καθώς και εκείνοι που κάνουν τον ρήτορα, είτε από αμάθεια, είτε από ματαιοδοξία, είτε για άλλη ανθρώπινη αιτία (Ρητορική Α: 1356a25-31).

Συνεπώς, η ρητορική συνδέθηκε στο πέρασμα του χρόνου με την πολιτική. Είτε ως απότοκο της, κατά την αριστοτέλεια θεώρηση, είτε ως προαπαιτούμενο της πολιτικής αρετής κατά τον Κικέρωνα, φανερώνοντας τη στενή σχέση των δύο.

Η ρητορική, σε μια πιο σύγχρονη προσέγγιση, μελετά τα πειστικά επιχειρήματα που βασίζονται στα πιστεύω, στις δεσμεύσεις ή στις αξίες του στόχου, του προς πειθώ ακροατή (Kennedy, 1963), και σκοπός της είναι η υποκειμενοποίηση της επιχειρηματολογίας, διότι χρειάζεται να πείσει επιλέγοντας προκείμενες προτάσεις που να αντιπροσωπεύουν τις αξίες ενός συγκεκριμένου κοινού (Johnstone, 1981·

Tindale 2004)- αξίες που μπορεί να ποικίλουν από μια ομάδα σε μια άλλη. Για να το επιτύχει ο υποστηρικτής ενός επιχειρήματος πρέπει να κατανοήσει «από πού προέρχεται το κοινό» (Walton, 2007:8). Ο Αριστοτέλης κατέγραψε τη χρησιμότητα της ρητορικής την οποία συνόψισε ο Λυπουρλής (2002, 83-84):

Μέσω της ρητορικής διευκρινίζονται επιστημονικές έννοιες που δυσκολεύεται το κοινό να παρακολουθήσει. Επίσης, ο ρήτορας έχει τη δυνατότητα να πείσει για το αντίθετο ανατρέποντας τα επιχειρήματα κάποιου που επιχειρηματολογεί υπέρ του άδικου και του εσφαλμένου, αποκτώντας τη δύναμη να αμυνθεί με τη βοήθεια του λόγου.

Σε μια σύγκριση της διαλεκτικής με τη ρητορική ο Αριστοτέλης διέκρινε πως η διαλεκτική ασχολείται με γενικά θέματα ενώ η ρητορική καταπιάνεται με θέματα που σχετίζονται με συγκεκριμένα πρόσωπα και πράξεις (Λυπουρλής, 2002: 103). Η ρητορική τμηματοποιείται σε προοίμιο, διήγηση και επίλογο, σε συνεχή λόγο, ενώ η διαλεκτική επιτρέπει τη χρήση ερωταπαντήσεων. Ο Αριστοτέλης είχε συμβιβάσει τη διαλεκτική και τη ρητορική θεμελιώνοντας τη Λογική· την επιστήμη της αιτιολόγησης που μελετά τις λογικές, επαγωγικές συνδέσεις μεταξύ μιας δέσμης προτάσεων, που ορίστηκαν ως προκείμενες και συμπέρασμα ενός επιχειρήματος (Walton, 2007:7). Οι επιστήμονες της λογικής επικεντρώνονταν στο εκπεμπόμενο μήνυμα, επιδιώκοντας την ανάπτυξη κάθε θέματος που καθιονδήποτε τρόπο ήταν πιο σημαντικό για το κοινό και πιο εκφραστικό από αυτόν που προσπαθούσε να πείσει (Cockcroft, 2004:196).

Βασική, επίσης, διαφορά της ρητορικής και της διαλεκτικής είναι η διαφορετική μεθοδολογία που ακολουθούν (Walton, 2007:18). Η ρητορική οριοθετεί την αποτελεσματικότητα του επιχειρήματος, σε σχέση με την επίδραση στην ομάδα-στόχο, ενώ η διαλεκτική αυτόνομα δρα στη δομή του επιχειρήματος (Tindale, 2004).

Ο Walton (2007: 18) παραθέτει τα ακόλουθα, σύγχρονα, παραδείγματα για τις διαφορές των δύο: η εμπορική διαφήμιση μπορεί να κριθεί με την αύξηση/μείωση

των υπό διαφήμιση προϊόντων. Στην περίπτωση του πολιτικού μηνύματος η επίδρασή του μπορεί να μετρηθεί στις δημοσκοπήσεις ή στις εκλογές. Έτσι, ένα επιχειρήμα δυνατόν να είναι δομικά ορθό (από πλευρά διαλεκτικής) αλλά να μην μπορέσει να πείσει το κοινό (από ρητορικής σκοπιάς). Ως εκ τούτου ο στόχος που θέτει η ρητορική είναι ψυχολογικής φύσεως και η αποτελεσματικότητά της μετριέται με μεθόδους των κοινωνικών επιστημών, σε αντίθεση με τη διαλεκτική που υπηρετεί ένα κανονιστικό πλαίσιο που δεν ταιριάζει σε αυτή τη μεθοδολογία (Walton, 2007:18).

Αυτό που ενδιαφέρει στην παρούσα εργασία, είναι η μελέτη των επιχειρημάτων, τόσο από πλευράς διαλεκτικής και λογικής όσο κι από πλευράς ρητορικής. Η καταρχήν μελέτη των επιχειρημάτων θα εστιάσει στη δομή τους. Δεν θα μελετηθεί η ικανότητα των ομιλητών να βρουν επιχειρήματα αλλά τα είδη των επιχειρημάτων που χρησιμοποιούν για να επιτεθούν στον αντίπαλό τους πλήττοντας το ήθος του. Δεν θα γίνουν μετρήσεις πειθούς των επιχειρημάτων στην κοινή γνώμη αλλά θα αναλυθούν οι προκείμενες προτάσεις, τα συμπεράσματά τους και η συχνότητα χρησιμοποίησής τους. Στο πέραςμα του χρόνου το ήθος έχει διασυνδεθεί με τη ρητορική, όπως θα καταστεί σαφές στην επόμενη παράγραφο. Συνεπώς, με βάση τα ανωτέρω η εστίαση γίνεται τόσο στη διαλεκτική και τη λογική, για κατηγοριοποίηση των επιχειρημάτων, όσο και στη ρητορική σε ό,τι αφορά το ήθος των συμμετεχόντων σε μια συζήτηση.

2.2 Το Ήθος στη Ρητορική

Το ήθος του ρήτορα πείθει όταν ο λόγος διατυπώνεται κατά τρόπο που εμπνέει εμπιστοσύνη προς το ρήτορα (Ρητορική Α: 1356a4-6)

Επειδή το ενδιαφέρον εστιάζεται στο ήθος του πομπού (ομιλητή / πολιτικού), στην παρούσα παράγραφο εισάγεται η έννοια του ρητορικού ήθους. Κατά τη ρητορική πράξη η χρήση των αρνητικών ηθοτικών καθίσταται σημαντικό κλειδί για τη εξαγωγή συμπερασμάτων αναφορικά με το ήθος και την αξιοπιστία του πομπού.

Το ήθος χρησιμοποιήθηκε τόσο από τους Αρχαίους Έλληνες όσο κι από τους Ρωμαίους. Σύμφωνα με τον Sattler (1947: 56), ο Πλάτωνας δεν αναφέρεται άμεσα στο ήθος αλλά το ενσωματώνει στην «ευγενή ρητορική» διά των τεσσάρων ακόλουθων σημείων που πρέπει να πληροί ο ομιλητής : Πρώτον, να είναι καλού χαρακτήρα· δεύτερο, να είναι ευφυής και ενημερωμένος· τρίτο, να προσαρμόζει τα επιχειρήματά του στο ακροατήριο· και τέταρτο να εξετάζει την καλή θέληση του κοινού. Ο Αριστοτέλης (Ρητορική Α, 1356a4-6) δηλώνει ευθαρσώς ότι πιστεύουμε περισσότερο και ευκολότερα στους έντιμους ανθρώπους τόσο σε γενικά ζητήματα αλλά ιδιαίτερα στα περίπλοκα που οι δύο αντίθετες απόψεις εμφανίζονται εύλογες. Αυτή η πίστη πρέπει να είναι αποτέλεσμα της αγόρευσης και όχι μόνον της προϋπάρχουσας εικόνας του ομιλητή.

Δεν είναι δε σωστό αυτό που λένε μερικοί απ' όσους πραγματεύθηκαν περί της ρητορικής ότι τάχα η χρηστότητα του ρήτορα δεν συντελεί στο να πείσει τους ακροατές. Απεναντίας, το ήθος του ρήτορα αποτελεί, μπορώ να πω, σχεδόν την μεγαλύτερη απόδειξη (Ρητορική Α, 1356a8-13).

Έτσι, μέσω της ρητορικής δημιουργείται το λεγόμενο ρητορικό ήθος το οποίο συνίσταται στο ήθος του λέγοντος, στο ήθος του ακροατή και στο ήθος του αντιπάλου. Το ήθος είναι συναφές και αδιαίρετο με τη ρητορική. Σύμφωνα με την Holiday (2009:404) πέραν από το ότι κάθε διδασκαλία που διαχωρίζει τη ρητορική

(συμπεριλαμβανομένης της γραφής ως ρητορικής πρακτικής) από την ηθική είναι φτωχή παιδαγωγικά μπορεί επίσης να συνιστά και ανήθικη πρακτική.

Το ρητορικό ήθος ως η στρατηγική κατασκευής αξιόπιστης εικόνας του ομιλητή συνίσταται σύμφωνα με τον Αριστοτέλη (Ρητορική Β1 1378a7-10) σε τρία στοιχεία του ομιλητή: Στη *φρόνηση* (σοφία των πράξεων) του, στην *αρετή* (υπεροχή) του και στην *ενοϊκή διάθεση* που έχει ως προς το κοινό (φήμη) . Σύμφωνα με τον Britton (1986: 245) η πιο κατάλληλη χρήση του όρου *ήθος*, στη θεωρία της επιχειρηματολογίας, είναι η παραπομπή στο χαρακτήρα του ομιλητή που χρησιμοποιείται για την υποστήριξη του επιχειρήματός του.

Ο Wisse (1989) απέδειξε πώς ο Αριστοτέλης και ο Κικέρων είδαν τη χρήση του χαρακτήρα του ομιλητή, ως μέσο πειθούς του πομπού προς το δέκτη. Η κύρια διαφορά που καταγράφουν ερευνητές, μεταξύ των αρχαίων Ελλήνων και των Ρωμαίων, σε ό,τι αφορά το ρητορικό ήθος, συνίσταται στη σχέση μεταξύ προϋπάρχοντος και κατασκευασμένου ήθους (Kennedy, 1963,1972· May, 1988· Wisse, 1989). Στην περίπτωση των Ελλήνων στόχος ήταν η κατασκευή μιας αξιόπιστης αυτό-εικόνας μέσω του λόγου και/ή ταυτόχρονα κερδίζοντας την εύνοια του κοινού, ενώ οι Ρωμαίοι έβλεπαν το ρητορικό ήθος ως μια ρητορική στρατηγική που στηρίζεται σχεδόν εξ ολοκλήρου στην προϋπάρχουσα φήμη και στο κύρος του ομιλητή (Žmavc, 2012:186). Ωστόσο, ο Ισοκράτης στο «Κατά Λοχίτου» σκιαγραφεί το ήθος του πλούσιου και υβριστή αντίδικού του περιγράφοντας συγκεκριμένες εκδηλώσεις της συμπεριφοράς του. Αυτή η περίπτωση δεικνύει ότι ο Ισοκράτης είχε αναγνωρίσει πως το ήθος του λέγοντος προϋπάρχει της ομιλίας και αφορά τις πράξεις και τις ιδιότητες που ο ομιλητής φέρει στην συγκεκριμένη ρητορική πράξη⁷.

Συνεπώς, οι Έλληνες (Ισοκράτης, Πλάτωνας, Αριστοτέλης) κάλυψαν πλήρως την πτυχή του ρητορικού ήθους, τόσο ως προϋπάρχουσα μορφή αλλά και ως

⁷ Βλέπε σχετικά

http://www.greeklanguage.gr/greekLang/ancient_greek/tools/corpora/anthology/content.html?t=261

κατασκευασμένη. Εξήγησαν επαρκώς τις δύο μορφές μέσω του *αρχικού ήθους*, της αξιοπιστίας δηλαδή που έχει ο πομπός πριν την επικοινωνιακή πράξη, και η οποία συνδέεται με όσα έχει κάνει, με τα χαρακτηριστικά του και τη γενικότερη εικόνα του· του *συναγόμενου ήθους*, της αξιοπιστίας η οποία παράγεται από την πηγή κατά την διάρκεια εκφοράς του μηνύματος, και του *τελικού ήθους* που είναι η αξιοπιστία που έχει η πηγή του μηνύματος μετά το πέρας της επικοινωνιακής πράξης (McCroskey 2006, κεφ.5).

2.2.1 Αξιοπιστία και Πειθώ

Βασικές και αλληλένδετες συνιστώσες με το ήθος, σε μια ρητορική πράξη, αποτελούν ο λόγος και το πάθος. Τα πάθη είναι εκείνα που αλλάζουν την ψυχική κατάσταση και προκαλούν διαφορά στις κρίσεις του ανθρώπου συνοδευόμενα από αισθήματα, όπως: Δυσαρέσκεια, ευαρέσκεια, οργή, οίκτος, φόβος⁸ και όσες άλλες ανάλογες καταστάσεις, όπως και τα αντίθετά τους (Ρητορική Β1:1378a19-23). Ο λόγος είναι απόρροια της λογικής, των επιχειρημάτων και των αποδείξεων που χρησιμοποιούνται για να πειστεί το ακροατήριο για την ορθότητα των όσων υποστηρίζονται από αυτόν που τα εκφέρει.

Η αξιοπιστία βασίζεται στις αποδείξεις, στα τεκμήρια και στα πεπραγμένα που παρουσιάζει μια πηγή, καθώς και στους λογικούς συλλογισμούς⁹ που αναλύει. Σε μια επαγωγική¹⁰ σύνδεση, η χρήση του λόγου στη συγκεκριμένη επικοινωνιακή πράξη λειτουργεί με τρόπο που να αυξάνει την αξιοπιστία του ρήτορα. Το τελικό ήθος είναι

⁸ Για παράδειγμα η προσφυγή στο φόβο αναγνωρίζεται ως διακριτός τύπος επιχειρήματος στις κοινωνικές επιστήμες που χρησιμοποιείται από όσους ασχολούνται επαγγελματικά με την αλλαγή της άποψης και των στάσεων της κοινής γνώμης μέσω των ΜΜΕ (Walton, 2007:132). Χρησιμοποιείται στις πολιτικές συζητήσεις, ιδιαίτερα από ομάδες υποστήριξης, ρητορικά σχεδιασμένες για να επηρεάσουν σε θέματα δημόσιας πολιτικής (ό. π.).

⁹ Συλλογισμός (στη διαλεκτική) ή ενθύμημα (στη ρητορική) είναι το γεγονός που προκύπτει συνεπεία άλλων αληθών γεγονότων (Ηλιού, 1984:23).

¹⁰ Επαγωγή (στη διαλεκτική) και παράδειγμα (στη διαλεκτική) είναι η απόδειξη που προκύπτει από την ύπαρξη πολλών όμοιων γεγονότων (Ηλιού, 1984:23).

χρήσιμο για την κατασκευή της αλυσίδας της ρητορικής που αναπτύσσει ο ομιλητής αφού το πέρας μια επικοινωνιακής πράξης θέτει τις βάσεις για την επόμενη. Τυχόν θυσία του προς επίτευξη άμεσων επικοινωνιακών στόχων καθίσταται μακροπρόθεσμα αντιπαραγωγική στρεβλώνοντας την αλυσίδα της ρητορικής.

Η αξιοπιστία, ως ζητούμενο, κατασκευάζεται κατά έναν τρόπο δια της κινητοποίησης των συναισθημάτων. Αποτελεί τρόπο πειθούς γι' αυτό ερμηνείες της αρχαίας ρητορικής εμφανίζουν το ρητορικό ήθος ως στρατηγική πειθούς το οποίο υπό μian ευρεία έννοια δηλώνει την αποτελεσματική παρουσίαση του χαρακτήρα του ομιλητή, καθώς και κάθε χαρακτήρα σε μια ομιλία (Žmavc, 2012:183). Δηλαδή, μέσω του ρητορικού πάθους ή του «Ἡθους δια του Πάθους» ο ομιλητής κινητοποιώντας τα συναισθήματα, παρά τη λογική, σε μια προσπάθεια ταύτισης του ιδίου με τον ακροατή, επιδιώκει τη συμπάθεια για τον ίδιον, την απόρριψη του αντιπάλου ή και τα δύο μαζί. Εξάλλου, η αξιοπιστία, η εμπιστοσύνη, και ο χαρακτήρας γίνονται κρίσιμα ζητήματα που αποφασίζουν για το πολιτικό αποτέλεσμα· η καταστροφή της αξιοπιστίας και η «δολοφονία» χαρακτήρων γίνονται τα πιο ισχυρά πολιτικά όπλα (Castells, 2007:243).

Ο Walton (1998:124), επίσης, παρατηρεί τα κάτωθι: Η εμπιστοσύνη και η αξιοπιστία ενός ομιλητή είναι σημαντικά μέρη του περιεχομένου μιας πολιτικής συζήτησης, λόγω της φύσης της λήψης πολιτικών αποφάσεων σε ένα δημοκρατικό πολίτευμα. Τα στοιχεία αυτά παρουσιάζουν υψηλή συσχέτιση με την αποδοχή μιας πρότασης, η οποία στηρίζεται σε ηθοτικές θεωρήσεις. Σε αυτές τις περιπτώσεις η φήμη και ο χαρακτήρας του ομιλητή απορρέουν από την ηθική υπόστασή και την φιλαλήθειά του αποτελώντας εύλογα στοιχεία αποδοχής ή απόρριψης της πρότασής του.

Η κρίση την οποία διέρχεται σήμερα η πολιτική, είναι κατά βάση κρίση αξιοπιστίας και εμπιστοσύνης του πολίτη ως προς τους θεσμούς η οποία επηρεάζει την χρήση των μηχανισμών πειθούς. Η διεύρυνση της ψυχολογικής απόστασης ανάμεσα στον κόσμο

και στο κόμμα ανέδειξε ως ζητούμενο την συναισθηματική διάσταση του ήθους· τη βιωματική δηλαδή σχέση προς την αξιοπιστία (Σαμαράς, 2003: 119-120).

2.3 Το (Αρνητικό) Ηθοτικό Επιχείρημα

Τις πλείστες θεωρίες επιχειρημάτων υπάρχει συμφωνία ότι το ήθος βρίσκεται στην πλαισίωση συγκεκριμένων σχημάτων επιχειρημάτων, των λεγόμενων ηθοτικών επιχειρημάτων (Walton, 1998: 38-39). Ως ηθοτικό επιχείρημα (ethotic argument) ορίζεται:

«το είδος ή η τεχνική του επιχειρήματος στο οποίο γίνεται επίκληση στο ήθος, παρατηρείται ή παρίσταται με τρόπο ώστε να παράσχει ή να αφαιρεί αξιοπιστία, εκ των συμπερασμάτων που βρίσκονται στο στάδιο της επεξεργασίας». (Briton, 1986: 246).

Στην περίπτωση κατά την οποία το υπό αναφορά πρόσωπο χαρακτηρίζεται ως «κακού χαρακτήρα» τότε το επιχείρημα μετατρέπεται σε αρνητικό ηθοτικό (negative ethotic argument – ad hominem).

Ο Αριστοτέλης ήταν ο πρώτος που έθεσε τις βάσεις για τον ορισμό του αρνητικού ηθοτικού επιχειρήματος. Στη Ρητορική Β' (1398a7-8) αναφέρει πως μορφή επιχειρήματος (τόπος) είναι το να στρέφει κανείς αυτά που λέχθηκαν γι' αυτόν εναντίον αυτού που τα έχει εκφέρει. Έτσι, στον διάλογο Ιφικράτη-Αριστοφώντα ο πρώτος ρώτησε τον δεύτερο αν θα πρόδιδε τον στόλο του για τα χρήματα. Στην αρνητική απάντηση του δεύτερου, ο Ιφικράτης είπε: «Εσύ ένα Αριστοφώντα δεν θα πρόδιδες και θα πρόδιδα εγώ, της Ιφικράτης;».

Ο Walton σημειώνει (1998:26) πως αυτό το επιχείρημα αναγνωρίστηκε από τον Αριστοτέλη ως μορφή αρνητικού ηθοτικού, το λεγόμενο «Κι εσύ της» που σχετίζεται με το «Εξ ισορροπήσεως των λαθών» αρνητικό ηθοτικό, μορφές που θα παρουσιαστούν στη συνέχεια.

Αυτού του τύπου επιχειρήματα και ηθοτικές δομές φαίνεται ότι απασχόλησαν εκτός από τον Αριστοτέλη, της Ρωμαίους Στωικούς φιλόσοφους, Σενέκα, Μάρκο Αυρήλιο και Κικέρωνα (Brinton, 1986: 250-53). Ο Άγγλος φιλόσοφος και διανοητής John Locke (1700:496) αναφέρει πως το επιχείρημα που χρησιμοποιείται για να πειστεί κάποιος, προερχόμενο από της δικές του αρχές ή υποχωρήσεις, καλείται *argumentum ad hominem* προσθέτοντας ότι: «Αυτό το επιχείρημα είναι θεμιτό, όταν το κρίσιμο ζήτημα δεν είναι η αλήθεια μιας πρότασης, αλλά η συνέπεια του προσώπου που την εκφέρει. Έτσι, καθίσταται άσχετο με το θέμα, και ως εκ τούτου παραπλανητικό (πλάνη), όταν χρησιμοποιείται ως *ad rem* επιχείρημα».

Με πιο σύγχρονη ορολογία ως αρνητικό ηθοτικό ορίζεται το επιχείρημα που επιτίθεται στην πηγή μιας πρότασης ή της επιχειρήματος, παρά στην πρόταση ή στο ίδιο το επιχείρημα, και συνήθως θεωρείται παραπλανητικό με την αιτιολογία ότι η αλήθεια ή το ψεύδος μιας δήλωσης είναι ανεξάρτητα από το πρόσωπο που τα υιοθετεί (Minot, 1981:223). Κατά τον Walton (1998: xi) αρνητικό ηθοτικό επιχείρημα ή προσωπική επίθεση

«είναι συχνά η άμεση ή η αμυντική απάντηση σε κάθε νέο επιχείρημα σε ένα συγκρουσιακό και πολωμένο θέμα, ιδιαίτερα, όταν τα ενδιαφερόμενα μέρη απειλούνται και τα συναισθήματα εκτοξεύονται επί του ζητήματος».

Συνεπώς, το αρνητικό ηθοτικό αποτελεί πρωτογενή επίθεση ή αντίκρουση της επιχειρήματος δια της αντεπιθέσεως στο πρόσωπο που το εκφέρει εστιάζοντας της συνθήκες εκφοράς και όχι στο περιεχόμενο του μηνύματος έχοντας αρνητικό πρόσημο. Αποτελείται από επιθέσεις στην προσωπικότητα του ατόμου, στην κατάσταση στην οποία βρίσκεται, της ιδιαιτερότητές του, της αντιφάσεις μεταξύ προηγούμενων και τωρινών τοποθετήσεων/πράξεών του.

Για την εκτίμηση ή ταυτοποίηση της αρνητικού ηθοτικού επιχειρήματος ακολουθείται η διαλεκτική μέθοδος, υπό την έννοια ότι το επιχείρημα κρίνεται σχετικά με το περιεχόμενο και τον σκοπό μιας επικοινωνιακής διαντίδρασης μεταξύ

δύο μερών σε ένα διάλογο (Walton, 2007: xv). Ειδικά για τα αρνητικά ηθοτικά χρησιμοποιώντας, δηλαδή, ερωταποκρίσεις, σχήματα επιχειρημάτων υπό μορφή κριτικών ερωτημάτων, διαχωρισμό σε προκείμενες προτάσεις (μείζονες ή ελάσσονες) και την εξαγωγή συμπερασμάτων, κατατάσσονται τα επιχειρήματα στην παρούσα μελέτη της αντίστοιχης κατηγορίας των αρνητικών ηθοτικών.

Η αρνητική χρήση του ηθοτικού επιχειρήματος μπορεί να ταυτιστεί με το «Γενικευμένο» (abusive) αρνητικό ηθοτικό (Brinton, 1985) που φαίνεται ότι σχετίζεται με το «Επιχείρημα εκ της δεσμεύσεως» (Argument from commitment – AC) σε τέτοιο βαθμό που το ήθος της προσώπου να βασίζεται της δεσμεύσεις του (Walton1998:262). Έτσι, σύμφωνα με την αριστοτέλεια θεώρηση του ήθους, ο χαρακτήρας του ρήτορα είναι κατ' ουσία η μακροχρόνια και σταθερή δέσμευση του σε συγκεκριμένες στάσεις (Walton, 1998:262).

Από τα πιο πάνω συνάγεται ότι το αρνητικό επιχείρημα και οι προσωπικές επιθέσεις, σε μια συζήτηση, ταυτίζονται. Αποτελούν υποσύνολο των ρητορικών επιθέσεων και του εν γένει αρνητισμού της εκστρατείας. Η απόδοση υπαιτιότητας, αφενός, τα στρέφει εναντίον συγκεκριμένου προσώπου, στοχεύοντας στην αποδόμηση του ήθους του, ώστε να το καταστήσει αναξιόπιστο και χωρίς πειστικό λόγο στα μάτια του δέκτη, αφετέρου.

Επανεξετάζονται σ' αυτό το σημείο οι υποθέσεις που διατυπώθηκαν στην ενότητα 1.2 υπό το πρίσμα του ήθους και του αρνητικού ηθοτικού επιχειρήματος.

Αναμένεται ότι όποιος προηγείται στις δημοσκοπήσεις να χρησιμοποιεί τον μικρότερο αριθμό αρνητικών ηθοτικών φοβούμενος την ανάστροφη επίδραση που φέρουν αυτά τα επιχειρήματα σε αντίθεση με αυτούς που έπονται οι οποίοι θα χρησιμοποιήσουν περισσότερα αρνητικά ηθοτικά.

Υπόθεση Εργασίας 1: Η εκλογική θέση του υποψηφίου επιδρά στη χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων για της αντιπάλους του. Της που έπεται της δημοσκοπήσεις χρησιμοποιεί υψηλότερα επίπεδα αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων από αυτόν που έχει το προβάδισμα.

Η λογική της εκστρατείας οδηγεί όσους υστερούν στις δημοσκοπήσεις να εντείνουν την χρήση αρνητικών ηθοτικών εναντίον του φερόμενου ως πρώτου από τις δημοσκοπήσεις με αποτέλεσμα να επιτύχουν την αποδόμηση του ήθους του.

Υπόθεση Εργασίας 2: Η λογική της εκστρατείας οδηγεί στην στοχοποίηση του πρωτεύσαντα, στον πρώτο γύρο των εκλογών. Αυτός που ήρθε δεύτερος στον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών θα καταγράψει υψηλότερη χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων της τηλεμαχίας του δεύτερου γύρου.

Η θεσμική θέση της υποψηφίου, αν βρίσκεται στην κυβέρνηση ή στην αντιπολίτευση, κινητοποιεί με διαφορετικό τρόπο την χρησιμοποίηση αρνητικών ηθοτικών κατά το πρόσωπό του. Αν είναι εκπρόσωπος της κυβέρνησης αναμένεται να αποτελέσει τον κύριο στόχο των επιχειρημάτων ως απολογητής του κυβερνητικού έργου.

Υπόθεση Εργασίας 3: Η θεσμική θέση του υποψηφίου επιδρά στη χρήση αρνητικών αναφορών για της αντιπάλους του. Ο κάτοχος της εξουσίας χρησιμοποιεί χαμηλότερα επίπεδα αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων από τον διεκδικητή της εξουσίας.

Οι ρητορικές επιθέσεις και τα αρνητικά ηθοτικά κατ' επέκταση πολώνουν το κλίμα στο πλαίσιο της πολιτικής επικοινωνίας. Αναμένεται ότι ο κύριος όγκος αρνητικών ηθοτικών που χρησιμοποιούν οι υποψήφιοι των δύο παρατάξεων απευθύνεται κυρίως στον εκπρόσωπο του αντίθετου πόλου.

Υπόθεση Εργασίας 4: Οι υποψήφιοι των δύο πόλων επιδιώκουν την πόλωση του επικοινωνιακού κλίματος δια των αλληλοκατηγοριών μέσω ρητορικών επιθέσεων. Οι υποψήφιοι της δεξιάς και της αριστεράς θα έχουν υψηλότερο βαθμό χρήσης ρητορικών επιθέσεων από τον υποψήφιο του κέντρου.

2.4 Συμπεράσματα Κεφαλαίου

Σε αυτήν την ενότητα εξετάστηκε η σχέση που συνδέει τη ρητορική, τη διαλεκτική, τη λογική και την επιχειρηματολογία. Μέσα από την ιστορική αναδρομή, από την κλασική εποχή της Αρχαίας Ελλάδας μέχρι τις μέρες μας, παρουσιάστηκε η εξέλιξη σε αυτούς του τομείς που επηρέασαν το πεδίο της επιχειρηματολογίας. Εντοπίστηκαν ομοιότητες και διαφορές της διαλεκτικής και της ρητορικής. Η διαλεκτική συναρτάται από τα λογικά επιχειρήματα· η ρητορεία στοχεύει στον εντοπισμό των διαθέσιμων μέσων πειθούς, στον επηρεασμό της αξιοπιστίας του ομιλητή και της ψυχικής διάθεσης του ακροατή. Εξηγήθηκε γιατί το ήθος συνδέθηκε με τη ρητορική στο πέρασμα του χρόνου, γιατί χρεώθηκε στη ρητορική ο αρνητισμός, και αναλύθηκε το αριστοτέλειο σχήμα ήθος-λόγος-πάθος.

Η κατασκευή του ήθους ως επικοινωνιακός στόχος, δια του πάθους ή δια του λόγου, αποτελεί στρατηγική επιλογή σε μια ρητορική, επικοινωνιακή πράξη. Κάθε επικοινωνιακή πράξη μπορεί να μεταβάλει την στάση απέναντι στην πηγή του μηνύματος· στο ήθος του πομπού.

Ακολούθως, αναλύθηκαν οι έννοιες της αξιοπιστίας και της πειθούς ως εξαρτημένες, ως προς το ήθος του πομπού, μεταβλητές. Συναφείς δομές με το ήθος είναι τα ηθοτικά επιχειρήματα τα οποία περιέχουν στοιχεία που περιγράφουν το ήθος του ομιλητή, προϋπόθεση για την αξιοπιστία του (Budzynska, 2013: 3195). Η επιχειρηματολογία του ομιλητή προκειμένου να αποδομήσει το ήθος του αντιπάλου, με στόχο την προσωπική ταύτισή του με το ήθος του ακροατή δυνατόν να οδηγήσει μια συζήτηση στη χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων. Αυτά τα επιχειρήματα ανάγονται στα αρνητικά ηθοτικά όταν χαρακτηρίζουν αρνητικά, το υπό αναφορά πρόσωπο, αφαιρώντας από την αξιοπιστία του. Αυτά με τη σειρά τους εντείνουν τον αρνητισμό σε μια πολιτική συζήτηση επηρεάζοντας το επικοινωνιακό περιβάλλον.

Κεφάλαιο 3

Ιστορικό Πλαίσιο της Κυπριακής Πολιτικής Σκηνής

3.1 Σύγχρονη Ιστορία της Κύπρου

Η νεότερη Ιστορία της Κύπρου παρουσιάζει ενδιαφέρον σε πολλά επίπεδα. Η μετάβαση από την Τουρκοκρατία στην Αγγλοκρατία, η ίδρυση ανεξάρτητου κράτους μόλις το 1960, η άστατη πολιτική ζωή των πρώτων χρόνων ζωής της Δημοκρατίας, οι διακοινοτικές ταραχές, το πραξικόπημα, η τουρκική εισβολή, το δημοψήφισμα του 2004 και εσχάτως η οικονομική κρίση προσφέρουν πλούσιο υλικό για την πολιτική επιστήμη. Οι προεκλογικές περίοδοι για τις προεδρικές εκλογές αποτελούν μια καλή απεικόνιση των πολιτικών εξελίξεων, ιδιαίτερα μετά το 1960, και μια ευκαιρία ανίχνευσης των διάφορων τάσεων που αναπτύχθηκαν κατά καιρούς εντός της ελληνοκυπριακής κοινότητας για τα κύρια ζητήματα όπως το Κυπριακό, δίνοντας τροφή για μελέτη σε επίπεδο πολιτικής Επικοινωνίας.

Το 1878 η Τουρκία, μετά από μυστική συμφωνία, παραχωρούσε την Κύπρο, «για να κατέχεται και να διοικείται από την Αγγλία», ως αντάλλαγμα στην υποχρέωση που αναλάμβανε η Αγγλία για στήριξη της Τουρκίας σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης με τη Ρωσία (Λάμπρου, 2008: 19-20). Η Αγγλοκρατία, η οποία διαδέχθηκε την Τουρκοκρατία (1571-1878) γέννησε την ελπίδα στους Ελληνοκύπριους ότι οι χριστιανικές, ευρωπαϊκές και φιλελεύθερες αξίες, που έφερναν μαζί τους οι Άγγλοι, θα αποκαθιστούσε τα βασικά ανθρώπινα δικαιώματά τους. Ένα εξ αυτών ήταν το αίτημα της αυτοδιάθεσης, το οποίο εκφράστηκε σε δύο επίπεδα: Από τη μια ήταν οι διανοούμενοι και μερίδα του Τύπου, που απαιτούσε την άμεση αποκατάσταση, δια της Ένωσης με την Ελλάδα, ενώ από την άλλη βρισκόταν ο κλήρος και μερίδα της

αριστοκρατίας που έθεταν άλλες προτεραιότητες όπως η βελτίωση του βιοτικού επιπέδου, θέτοντας σε δεύτερη μοίρα την Εθνική Αποκατάσταση (Σοφοκλέους, 1994: 172).

Το 1925, η αποφασιστικότητα της Αγγλίας να κρατήσει την Κύπρο κατέστη απολύτως σαφής με την ανακήρυξη του νησιού σε «αποικία του Στέμματος» (Λάμπρου, 2008:24). Η συμμετοχή των Κυπρίων στο Β' Παγκόσμιο Πόλεμο έφερε εκ νέου στο προσκήνιο το αίτημα της Ένωσης. Οι διακηρύξεις των Συμμάχων για «αυτοδιάθεση των λαών» έδωσαν ελπίδες στους λαούς που ζούσαν υπό αποικιακό καθεστώς (Μυλωνάς, 2004:12), κάτι που επιζητούσε η δεξιά με το σύνθημα «Ένωση και μόνον Ένωση» και η κυπριακή αριστερά με το σύνθημα «Αυτοκυβέρνηση-Ένωση» (Λάμπρου, 2008:29-30). Το 1950 διενεργήθηκε το ενωτικό δημοψήφισμα στο οποίο το 96% των Ελληνοκυπρίων ζητούσε την Ένωση με την Ελλάδα. Επιτομή της βρετανικής άρνησης να αποδεχθεί τη θέληση του λαού, αποτέλεσε το «ουδέποτε» του υπουργού Αποικιών Χόπκινσον (1954), στο αίτημα των Κυπρίων. Το 1955 η ελληνοκυπριακή δεξιά υπό την πολιτική καθοδήγηση της Εθναρχούσας Εκκλησίας και τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο Γ', ξεκίνησε τον ένοπλο αγώνα υπό την στρατιωτική καθοδήγηση του απόστρατου Συνταγματάρχη του ελληνικού Στρατού, Γεώργιου Γρίβα, ο οποίος διήρκησε μέχρι το 1959. Το χάσμα μεταξύ αριστεράς και δεξιάς διευρύνεται καθώς η αριστερά προήγαγε την άποψη του μαζικού, παλλαϊκού και ενιαίου αγώνα με πολιτικά μέσα (Ζαβού, 2002:34).

Το 1960, μετά τον ένοπλο αγώνα της ΕΟΚΑ (Εθνική Οργάνωση Κυπρίων Αγωνιστών) κατά της βρετανικής αποικιοκρατίας η Κύπρος απέκτησε το δικό της Σύνταγμα το οποίο πέραν του δικοινοτικού χαρακτήρα, μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων, σε όλα τα επίπεδα εξουσίας (Christophorou, 2013:1), τρεις εγγυήτριες δυνάμεις (Αγγλία, Ελλάδα, Τουρκία) εγγυόντουσαν την εύρυθμη λειτουργία του κράτους.

Το Σύνταγμα προνοεί όπως ο Πρόεδρος είναι Ελληνοκύπριος και ο Αντιπρόεδρος Τουρκοκύπριος. Η σύνθεση του Υπουργικού Συμβουλίου στηρίζεται στην αναλογία 7:3 μεταξύ Ελληνοκυπρίων και Τουρκοκυπρίων. Πρώτος Πρόεδρος της Δημοκρατίας εξελέγη ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος και αντιπρόεδρος ο Δρ. Φαζίλ Κουτσιούκ. Μετά από μια περίοδο 3 χρόνων συνύπαρξης εμφανίστηκαν προστριβές μεταξύ των δύο κοινοτήτων σε πολιτικά και οικονομικά ζητήματα. Οι προτεινόμενες συνταγματικές ρυθμίσεις από τον Πρόεδρο Μακάριο, γνωστά και ως «13 σημεία», δεν βρήκαν σύμφωνους του Τουρκοκυπρίου, οι οποίοι με την παρότρυνση της Άγκυρας, εγκατέλειψαν όλα τα δημόσια αξιώματα που κατείχαν με αποτέλεσμα η διοίκηση του κράτους από το 1964 να μείνει στους Ελληνοκύπριους.

Επίσης, το κλίμα της διαίρεσης μεταξύ των Ελληνοκυπρίων συντηρήθηκε μετά την ίδρυση της Δημοκρατίας και επιτάθηκε την περίοδο 1971-74, κατά την οποία έδρασε η ΕΟΚΑ Β' η οποία ιδρύθηκε από τον Γεώργιο Γρίβα, με στόχο την Ένωση της Κύπρου με την Ελλάδα. Στις 15 Ιουλίου 1974 διενεργήθηκε πραξικόπημα (*coup d'état*) κατά της κυβέρνησης Μακαρίου, από την ελληνική χούντα και εξτρεμιστικά στοιχεία της ΕΟΚΑ Β'. Η Τουρκία βρίσκοντας ως πρόφαση το πραξικόπημα εισέβαλε στις 20 Ιουλίου 1974 και δια της ισχύς των όπλων κατέλαβε το 37% του κυπριακού εδάφους, σε δύο φάσεις. Οι συνέπειες της εισβολής και συνεχιζόμενης κατοχής ήταν πολυεπίπεδες: Διακόσιες χιλιάδες Ελληνοκύπριοι εκτοπίστηκαν από τις εστίες τους, 3000 νεκροί και 1400 περίπου αγνοούμενοι¹¹, τη στιγμή που το κράτος απώλεσε 70% των πλουτοπαραγωγικών του πόρων και το 30% του εργατικού δυναμικού κατέστησαν άνεργοι¹².

¹¹ Γραφείο Τύπου και Πληροφοριών (ΓΤΠ)
<http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/1DB2E9EA6FB6612FC2256D7A003BF0CB?OpenDocument>

¹² ΓΤΠ (σ. 18)
[http://www.pio.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/1F33F7E674B542DCC2257594002408F3/\\$file/%CE%97%20%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%82%20%CE%BC%CE%B5%20%CE%BC%CE%B9%CE%B1%20%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%AC%20%282.91%20MB%29.pdf](http://www.pio.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/1F33F7E674B542DCC2257594002408F3/$file/%CE%97%20%CE%9A%CF%8D%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%82%20%CE%BC%CE%B5%20%CE%BC%CE%B9%CE%B1%20%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%AC%20%282.91%20MB%29.pdf)

Το 1983 ο Ραούφ Ντενκτάς υπό τις ευλογίες της Τουρκίας ιδρύει την «Τουρκική Δημοκρατία της Βόρειας Κύπρου» η οποία δεν αναγνωρίζεται από τη διεθνή κοινότητα, πλην της Τουρκίας. Η Κυβέρνηση της Κυπριακής Δημοκρατίας είναι η μόνη αναγνωρισμένη Αρχή στο νησί, δυνάμει των ψηφισμάτων (541/83 και 550/84) του Συμβουλίου Ασφαλείας του ΟΗΕ, η οποία ελέγχει τα δύο τρίτα περίπου του νησιού, μέρος στο οποίο ζουν 840 χιλιάδες¹³ άνθρωποι. Στην κατεχόμενη περιοχή, που ελέγχεται από τα τουρκικά στρατεύματα, σύμφωνα με τουρκοκυπριακές πληροφορίες (2010), φαίνεται να διαμένουν 160000 έποικοι, 89000 Τουρκοκύπριοι (από τις 116 χιλ. το 1974) και 43 χιλ. Τούρκων στρατιωτών¹⁴.

3.1.1 Ευρωπαϊκή Πορεία

Από το 1973 η Κυπριακή Δημοκρατία υπέγραψε την «Συμφωνία Σύνδεσης»¹⁵ με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) πράξη που ολοκληρώθηκε το 1987 με την υπογραφή της «Τελωνειακής Ένωσης» με την ΕΟΚ. Το 1990 η Κύπρος κατέθεσε αίτηση ένταξης στην Ένωση. Το 1997 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε την έναρξη των ενταξιακών διαπραγματεύσεων με την ΚΔ και στη σύνοδο του Ελσίνκι το 1999 λαμβάνεται η απόφαση από το ίδιο σώμα πως η λύση του Κυπριακού δεν θα αποτελούσε προϋπόθεση για την ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ. Στις 16 Απριλίου 2003 υπογράφηκε στην Αθήνα η συνθήκη προσχώρησης. Την 1^η Μαΐου 2004 η Κυπριακή

¹³ Στατιστική Υπηρεσία

http://www.mof.gov.cy/mof/cystat/statistics.nsf/populationcondition_22main_gr/populationcondition_22main_gr?OpenForm&sub=2&sel=2

¹⁴ ΓΤΠ

<http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/64D1EBF5E4CDD878C2256D7A003CB539?OpenDocument>

¹⁵ ΓΤΠ

<http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/4AF71B2B15F572CDC2257690003560B8?OpenDocument>

Δημοκρατία έγινε πλήρες μέλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ)¹⁶ και την 1^η Ιανουαρίου 2008 εντάσσεται στη ζώνη του Ευρώ (ΟΝΕ).

3.1.2 Το Σχέδιο Ανάν

Μετά την τουρκική εισβολή, το 1977 ξεκίνησε η συζήτηση μεταξύ των Ελληνοκυπρίων και των Τουρκοκυπρίων στα πλαίσια ενός δικοινοτικού διαλόγου υπό την αιγίδα του ΟΗΕ. Η κατάληξη αυτού του διαλόγου ήταν η συνομολόγηση των «Κατευθυντήριων Γραμμών» ή «Συμφωνιών Υψηλού Επιπέδου» που προνοούσαν λύση στη βάση δικοινοτικής ομοσπονδίας¹⁷. Το 1979 οι Κυπριανού και Ντενκτάς επιβεβαίωσαν τις συμφωνίες του 1977 για την ίδρυση μιας διζωνικής, δικοινοτικής ομοσπονδίας (ΔΔΟ). Το 1978 καταβλήθηκε προσπάθεια από τον διεθνή παράγοντα για λύση του Κυπριακού στα πλαίσια του «Αμερικανοβρετανοκαναδικού Σχεδίου» (Χριστοδουλίδης, 2010:200-235). Οι επόμενες προσπάθειες συνοψίζονται στο «σχέδιο Ντε Κουεγιάρ» (1983) και στις «Ιδέες Γκάλι» (1992)¹⁸.

Τον Νοέμβριο του 2002 ο ΓΓ του ΟΗΕ, Κόφι Ανάν, κατέθεσε την 1^η εκδοχή του προτεινόμενου σχεδίου Λύσης. Η ενέργεια αυτή συνέπεσε με την ανάληψη της εξουσίας στην Τουρκία από το κόμμα «Δικαιοσύνης και Ανάπτυξης» του Ρ. Ν. Ερντογάν. Η τελική μορφή της προτεινόμενης λύσης (5^η εκδοχή) μετά τις επιτεύχθηκε μετά τις διαπραγματεύσεις στο Μπούργκενστοκ τον Μάρτη του 2004, αφότου ο κ. Ανάν εξήσκησε τον επιδιαιτητικό ρόλο στον οποίο είχαν συμφωνήσει οι δύο πλευρές. Αυτή η διαδρομή σημαδεύτηκε από πολλά γεγονότα: Τον Δεκέμβρη του 2002 στα πλαίσια της συνόδου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Κοπεγχάγης τα δύο μέρη κλήθηκαν να συμφωνήσουν στη βάση του τροποποιημένου σχεδίου Ανάν II με την

¹⁶ Για αναλυτικότερη περιγραφή του ιστορικού της ευρωπαϊκής πορείας μέχρι την ένταξη στο Kentas (2006)

¹⁷ ΓΤΠ

<http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/988517F8980193D6C2256D7C0036736D?OpenDocument>

¹⁸ Για αναλυτικότερη παράθεση των μεσολαβητικών προσπαθειών για το Κυπριακό στο κείμενο των Ριζά και Στεφανίδη (2003) «Το Κυπριακό 1974-2004».

Τουρκία να παραμερίζει τον Ραούφ Ντενκτάς στέλλοντας ως αντιπρόσωπο των Τ/κ τον Ερτογρούλογλου (Κασουλίδης, 2007).

Στις εκλογές του Φεβρουάριου του 2003 πέμπτος Πρόεδρος της ΚΔ αναδεικνύεται ο Τάσος Παπαδόπουλος, με τη στήριξη του ΑΚΕΛ, του ΔΗΚΟ, της ΕΔΕΚ και των Οικολόγων Περιβαλλοντιστών, ο οποίος δεσμεύεται να συζητήσει το Κυπριακό στη βάση του Σχεδίου Ανάν. Στις 16 Απριλίου 2003 ο Τάσος Παπαδόπουλος υπογράφει στην Αθήνα τη συνθήκη προσχώρησης στην ΕΕ. Λίγες μέρες αργότερα, στις 23 Απριλίου, η Άγκυρα αποφασίζει τη μερική άρση της διακίνησης με τη διάνοιξη αριθμού οδοφραγμάτων. Τον Φεβρουάριο του 2004 ο ΓΓ καλεί τις δύο πλευρές σε συνομιλίες στη Νέα Υόρκη στις οποίες γίνεται αποδοχή των χρονοδιαγραμμάτων και του επιδιαιτητικός ρόλου του, με καταληκτική πράξη τη διενέργεια χωριστών δημοψηφισμάτων στις δύο πλευρές πριν από την ένταξη της ΚΔ στην ΕΕ την 1^η Μαΐου.

Από τον Μάρτιο του 2004 η διακυβέρνηση της Ελλάδας είχε περάσει στη Νέα Δημοκρατία και τον Κώστα Καραμανλή. Στις 7 Απριλίου ο Τάσος Παπαδόπουλος σε τηλεοπτικό διάγγελμα καλεί τους Ελληνοκύπριους να απορρίψουν το Σχέδιο Ανάν ως λύση του Κυπριακού¹⁹. Ο ΔΗΣΥ υπό την προεδρία του Νίκου Αναστασιάδη σε συνέδριο με φανερή ψηφοφορία αποφασίζει την στήριξη της προτεινόμενης λύσης, ενώ το ΑΚΕΛ το απέρριψε με μυστική ψηφοφορία των μελών του. Οι υπόλοιπες πολιτικές δυνάμεις, πλην των ΕΔΗ, ευθυγραμμίζονται με την απόφαση Παπαδόπουλου απορρίπτοντας το Σχέδιο Ανάν.

Στα χωριστά δημοψηφίσματα της 24^{ης} Απριλίου 2004 η τουρκοκυπριακή πλευρά αποδέχθηκε το Σχέδιο Ανάν με πλειοψηφία 65% ενώ η ελληνοκυπριακή το απέρριψε με ποσοστό 76%, θεωρώντας το ετεροβαρές και ότι δεν αποτελούσε προϊόν

¹⁹ Η ιστορική φράση του Τάσου Παπαδόπουλου: « Παρέλαβα Κράτος διεθνώς αναγνωρισμένο· δεν θα παραδώσω κοινότητα χωρίς δικαίωμα λόγου διεθνώς σε αναζήτηση κηδεμόνα...» εμπερικλείει όλο το σκεπτικό της απόρριψης εκ μέρους του. <https://www.youtube.com/watch?v=V1wuMMOWAdM>

διαπραγμάτευσης και συμφωνίας μεταξύ των δύο μερών (Samaras & Kentas, 2005). Προς αυτή την κατεύθυνση συνέβαλε το γεγονός ότι η Τουρκία αυτό-παρουσιάζοταν ως η κερδισμένη της διαπραγμάτευσης με τον Ερντογάν να δηλώνει ικανοποιημένος διότι πέτυχε: Ενσωμάτωση της Συμφωνίας στο πρωτογενές κοινοτικό Δίκαιο, τη διζωνικότητα, την πολιτική ισότητα, την προστασία της εθνικής ταυτότητας των Τ/Κ, παρουσία τουρκικού στρατού στην Κύπρο και μετά την ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ, επεμβατικά δικαιώματα και προστασία των Τούρκων πολιτών που ζουν στο νησί (Λάμπρου, 2008:760). Οι Ελληνοκύπριοι απέρριψαν το σχέδιο λύσης λόγω των προνοιών του στα θέματα ασφάλειας, περιουσιών, εποίκων, του νομικού καθεστώτος της λύσης και του φόβου ότι θα επωμιστούν το οικονομικό βάρος της λύσης ως η πιο ισχυρή, οικονομικά, πλευρά (Lordos, 2006:37).

3.2 Πολιτικό και Κομματικό Σύστημα

Η περιγραφή και η ανάλυση του πολιτικο-κομματικού συστήματος της Κύπρου προσφέρει στον αναγνώστη τη δυνατότητα αποκωδικοποίησης της στρατηγικής ενός εκάστου των κομμάτων και των προεδρικών υποψηφίων σύμφωνα με τις πολιτικές που ακολούθησαν, ιδιαίτερα στο μείζον ζήτημα του Κυπριακού. Η παράθεση του κομματικού πλαισίου, μέσω της ιστορικής αναδρομής, οι επιλογές προεδρικών υποψηφίων, ιδιαίτερα στον 1^ο γύρο των εκλογών, αντικατοπτρίζει τη διαχρονική στρατηγική τους σε κάποια θέματα καθώς και τις συνθήκες που επέτρεψαν αναπροσαρμογή αυτής της στρατηγικής.

Η Κυπριακή Δημοκρατία σύμφωνα με το Άρθρο 1 του Συντάγματός της είναι προεδρική Δημοκρατία. Η εκτελεστική εξουσία συγκεντρώνεται στον Πρόεδρο, στον

Αντιπρόεδρο και στο Υπουργικό Συμβούλιο²⁰. Ο Πρόεδρος έχοντας την εξουσία διορισμού και παύσης των μελών του υπουργικού συμβουλίου (Άρθρο 48), την δημοσίευση ή την αναπομπή των Νόμων που ψηφίζει η Βουλή (Άρθρα 51 και 52) και τον διορισμό των ανεξάρτητων αξιωματούχων όπως ο Γενικός Εισαγγελέα και ο Διοικητής της Κεντρικής Τράπεζας, λειτουργεί δίκην «μονάρχην» (Christophorou, 2013:1). Η Βουλή δύναται να τροποποιεί το Σύνταγμα· ασκεί νομοθετικό έργο (Άρθρο 61), εγκρίνει τον προϋπολογισμό του κράτους (Άρθρο 81)· εγκρίνει, απορρίπτει ή τροποποιεί τα νομοσχέδια που προέρχονται από την εκτελεστική εξουσία και καταθέτει ερωτήσεις προς τα αρμόδιους υπουργεία²¹.

Το 1974 υπήρξε κομβικό σημείο για την πολιτική ζωή στην Κύπρο. Η τουρκική εισβολή δημιούργησε άλλα δεδομένα για τη λύση του Κυπριακού, αφού οι δικαιοδικές συζητήσεις προ 1974, για τη βελτίωση του Συντάγματος του 1960, οδηγήθηκαν σε διαπραγματεύσεις για λύση στη βάση δικαιοδικής Ομοσπονδίας. Στον κομματικό χάρτη υπήρξε μερική αναδόμηση. Τα κόμματα ΑΚΕΛ και ΕΔΕΚ που υπήρχαν πριν το 1974 συνεχίζουν να υφίστανται μέχρι σήμερα στον χώρο της αριστεράς και της κεντρο-αριστεράς, αντίστοιχα. Στο χώρο της δεξιάς, μετά το 1976 κυριαρχεί ο ΔΗΣΥ ακολουθούμενος από το κεντροδεξιό ΔΗΚΟ. Κατά καιρούς εμφανίστηκαν διάφοροι βραχύβιοι σχηματισμοί με εξαίρεση τους «Οικολόγους Περιβαλλοντιστές» που ιδρύθηκαν το 1996.

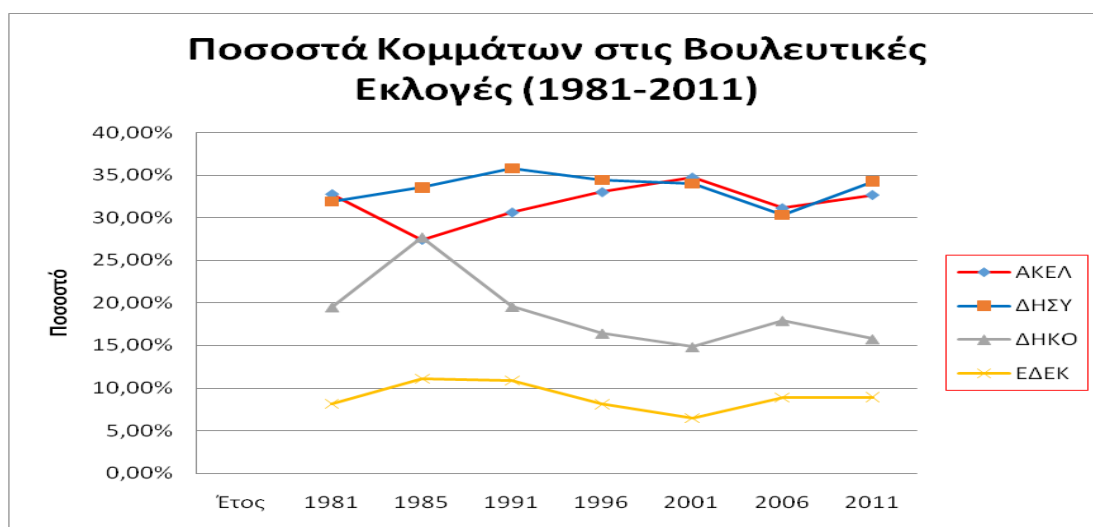
Οι προεδρικές εκλογές στη μετα-Μακάριο εποχή παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον καθώς με το πέρασμα του χρόνου δημιουργήθηκαν πολλές συμμαχίες. Το ΑΚΕΛ φλέρταρε περισσότερο με το ΔΗΚΟ και την ΕΔΕΚ, στη βάση της αντι-

²⁰ Το Σύνταγμα της Κυπριακής Δημοκρατίας στην πιο κάτω ηλεκτρονική διεύθυνση:
[http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/all/7C380EEC7AD244F6C225744A0034F3E7/\\$file/%CE%A4%CE%BF%20%CE%A3%CF%8D%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%9A%CF%85%CF%80%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%82%20%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82.pdf](http://www.law.gov.cy/law/lawoffice.nsf/all/7C380EEC7AD244F6C225744A0034F3E7/$file/%CE%A4%CE%BF%20%CE%A3%CF%8D%CE%BD%CF%84%CE%B1%CE%B3%CE%BC%CE%B1%20%CF%84%CE%B7%CF%82%20%CE%9A%CF%85%CF%80%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CE%AE%CF%82%20%CE%94%CE%B7%CE%BC%CE%BF%CE%BA%CF%81%CE%B1%CF%84%CE%AF%CE%B1%CF%82.pdf)

²¹ Οι αρμοδιότητες της Βουλής των Αντιπροσώπων στον σύνδεσμο που ακολουθεί:
<http://www.parliament.cy/easyconsole.cfm/id/146>

πραξικοπηματικής ρητορικής και της συνέχειας της πολιτικής Μακαρίου· το ΔΗΚΟ συνεργάστηκε με την ΕΔΕΚ στα πλαίσια της ορθής λύσης του Κυπριακού, ο ΔΗΣΥ με το ΔΗΚΟ στη βάση της απόρριψης των «Ιδεών Γκάλι» (1993) και της εξόδου από την οικονομική κρίση (2013), ενώ σε καμία περίπτωση δεν συνεργάστηκαν οι δύο πόλοι σε επίπεδο σχηματισμού κυβέρνησης.

Σε επίπεδο πρώτου γύρου εκλογών παρατηρείται μια κίνηση στήριξης από τα αριστερά προς τα δεξιά αφού το ΑΚΕΛ υποστήριξε σε 2 περιπτώσεις προέδρους του ΔΗΚΟ (Κυπριανού, Παπαδόπουλο) ενώ 1 φορά το ΔΗΚΟ υποστήριξε τον πρόεδρο του ΔΗΣΥ (Αναστασιάδη). Εξαιρουμένης της εκλογής Βασιλείου το 1988, οι υπόλοιποι πρόεδροι υπήρξαν ηγέτες των κομμάτων τους. Αυτό επιβεβαιώνει την επιρροή των κομμάτων στο πολιτικό γίνεσθαι του τόπου.

Γράφημα 3.1

3.2.1 ΑΚΕΛ

Το αρχαιότερο κόμμα της Κύπρου είναι το Ανορθωτικό Κόμμα Εργαζόμενου Λαού (ΑΚΕΛ) το οποίο ιδρύθηκε το 1941 ως μετεξέλιξη του ΚΚΚ (Κομμουνιστικό Κόμμα Κύπρου). Το 1959 αντικαθίσταται στην υποψηφιότητα του Αρχιεπισκόπου Μακαρίου στην Προεδρία της νεοσύστατης Κυπριακής Δημοκρατίας στηρίζοντας τον Ιωάννη Κληρίδη, πατέρα του Γλαύκου Κληρίδη. Το 1983 είχε στηρίξει με επιτυχία την

επανεκλογή του Σπύρου Κυπριανού στην προεδρία του κράτους. Η κυβερνητική συνεργασία όμως διαλύθηκε στα τέλη του 1984 μετά την καταγγελία του συνομολογηθέντος κοινού προγράμματος (γνωστού και ως «μίνιμουμ προγράμματος») εκ μέρους του Κυπριανού, λόγω των διαφωνιών του με το ΑΚΕΛ κυρίως στο Κυπριακό (Ζαβού, 2002:381-91). Μετά το θάνατο του ΓΓ του κόμματος, Εζεκία Παπαϊωάννου, το 1988, την γραμματεία αναλαμβάνει ο 42χρονος τότε Δημήτρης Χριστόφιας. Το 1988, το ΑΚΕΛ υποστήριξε ,επίσης, με επιτυχία την εκλογή του επιχειρηματία Γιώργου Βασιλείου στην Προεδρία της Δημοκρατίας. Μετά την αποτυχημένη προσπάθεια επανεκλογής Βασιλείου το 1993 επανήλθε ξανά ως κυβερνητικός εταίρος το 2003 με τη στήριξη του Τάσσου Παπαδόπουλου.

Η τρικυμία την οποία διήλθε το ΑΚΕΛ το 1990, λόγω της διάλυσης της Σοβιετικής Ένωσης και της απόσχισης ηγετικών στελεχών του τα οποία δημιούργησαν το ΑΔΗΣΟΚ²² (Ζαβού, 2008:465-469), δεν προκάλεσε την διάσπαση του κόμματος. Παρόλο που η επιρροή του ΑΚΕΛ δεν βασίζεται σε κομμουνιστικές πρακτικές (Christophorou, 2006:538), εντούτοις, η οργάνωση μιας συμπαγούς βάσης στα πρότυπα του σοβιετικού τρόπου κινητοποίησης των μελών του, τα οποία θεωρούν το κόμμα ως ανώτερο των προσωπικών τους φιλοδοξιών (Kontos, 2013:49) διατήρησαν τη συνοχή του. Ο κοινωνικός του ρόλος, οι σχέσεις του με τα συνδικάτα, οι οποίες χρονολογούνται από τη δεκαετία του 1940, και η ύπαρξη της ισχυρής διαχωριστικής γραμμής δεξιάς-αριστεράς (Christophorou, 2006:538), αφενός· οι αλλαγές που επέφερε εσωτερικά, από το 1990 μέχρι το 1995, και ο περιορισμός της μαρξιστικής-λενινιστικής ρητορικής του, αφετέρου, του επέτρεψαν να επιβληθεί στο χώρο της κεντροαριστεράς, δημιουργώντας ένα κοινό πλαίσιο ιδεών και πολιτικών με το ΔΗΚΟ και την ΕΔΕΚ (Kontos, 2013:49).

²² Ανανεωτικό Δημοκρατικό Σοσιαλιστικό Κίνημα

Στο 18^ο συνέδριο του ΑΚΕΛ, το 1995, αποφασίστηκε η αλλαγή της αρνητικής στάσης στην ένταξη της Κύπρου στην ΕΕ που είχε ληφθεί από τις αρχές της δεκαετίας του 1960 (Christophorou, 2006:519). Το 2004 τάχθηκε εναντίον του Σχεδίου Ανάν προτάσσοντας το χλιαρό «ΟΧΙ» (Christoforou, 2013:1) και σύμφωνα με τον Χριστόφια το «ΟΧΙ» του ΑΚΕΛ ειπώθηκε προκειμένου να «τσιμεντώσουμε το ΝΑΙ» (Samaras & Kentas, 2005:84).

Το ΑΚΕΛ μετά την εκλογή Παπαδόπουλου βρέθηκε σε δύσκολη θέση. Η απόρριψη του σχεδίου Ανάν αποτέλεσε απόκλιση από τις παραδοσιακές του διακηρύξεις για λύση του Κυπριακού αλλά και στις σχέσεις του κόμματος με τους Τουρκοκυπρίους, με αντίκτυπο στα εσωτερικά του κόμματος (Christophorou, 2006: 519). Το 2007 η ηγεσία του ΑΚΕΛ άρχισε να συζητά με τη βάση του κόμματος διαπιστώνοντας μια πολυεπίπεδη απarέσκεια για τη συνεργασία με τον Τάσσο Παπαδόπουλο, τόσο για την στάση του στο σχέδιο Ανάν όσο και για την μη υλοποίηση κοινωνικών μέτρων που είχαν εξαγγελθεί. Έτσι, προσπάθησε να αποκαταστήσει την εικόνα του αποβάλλοντας την εσωστρέφεια και τα εσωτερικά προβλήματα που παρατηρήθηκαν λόγω της συνεργασίας με τον Παπαδόπουλο (Charalambous, 2009:102) ψάχνοντας την απαγκίστρωση μέσω της δική του υποψηφιότητας για τις προεδρικές του 2008.

Το 2008 αποτέλεσε μια από τις σημαντικότερες στιγμές του κόμματος καθώς στις προεδρικές εκλογές ο Δημήτρης Χριστόφιας εξελέγη ως ο 6^{ος} Πρόεδρος της Κυπριακής Δημοκρατίας με την Κύπρο να αποτελεί πρωτοτυπία εντός ΕΕ αφού είναι η πρώτη χώρα που εκλέγει κομμουνιστή Πρόεδρο (Kontos, 2013:37). Η πενταετής διακυβέρνηση του ΑΚΕΛ σημαδεύτηκε από τη φονική έκρηξη στη ναυτική βάση στο Μαρί, την οικονομική κρίση και τη διαχείριση του Κυπριακού. Η προεδρία Χριστόφια αμφισβητήθηκε έντονα· η αρνητική του εικόνα και οι φτωχές επιδόσεις της κυβέρνησής του προετοίμασαν το έδαφος για την εκλογή του Νίκου Αναστασιάδη (Kontos, 2013:37-38).

Στις προεδρικές του 2013, υποψήφιος του ΑΚΕΛ ήταν ο Σταύρος Μαλάς. Η απόφαση Χριστόφια να μην διεκδικήσει εκ νέου την προεδρία αποτέλεσε πρωτοτυπία για τις κυπριακές προεδρικές εκλογές. Για πρώτη φορά απερχόμενος πρόεδρος δεν ζητά ανανέωση της λαϊκής εντολής με αποτέλεσμα ο Μαλάς να καταστεί, σύμφωνα με την τυπολογία του Dover (2006) «αναπληρωτής κατόχου θέσης» (surrogate incumbent) για λογαριασμό του Χριστόφια και του ΑΚΕΛ. Σε αυτή την περίπτωση, το κόμμα προκειμένου να εκτονώσει την λαϊκή απαίτηση για αλλαγή υιοθετεί τη «στρατηγική στα πλαίσια του ίδιου κόμματος» και ο νέος ηγέτης [υποψήφιος λόγω εκλογικού συστήματος] επανανοηματοτώντας το περιεχόμενο του κόμματος χρησιμοποιεί οραματικό λόγο και προσδοκίες για το μέλλον αποστασιοποιούμενος από το πρόσφατο κυβερνητικό παρελθόν (Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2007:11).

3.2.2 ΔΗΣΥ

Ο Γλαύκος Κληρίδης το 1976 ίδρυσε τον Δημοκρατικό Συναγερμό (ΔΗΣΥ) του οποίου ηγήθηκε μέχρι το 1993. Ο Κληρίδης, έλαβε μέρος στον αγώνα της ΕΟΚΑ, ήταν ο πρώτος πρόεδρος της Βουλής, συνομιλητής για το Κυπριακό την περίοδο 1972-1974, συνεργάτης του Προέδρου Μακαρίου τον οποίον αντικατέστησε την περίοδο Ιουλίου-Δεκεμβρίου 1974, και εκ των ιδρυτών του «Ενιαίου Κόμματος» το 1970. Την περίοδο 1993-2003 εξελέγη Πρόεδρος της Δημοκρατίας σε δύο θητείες. Το 1993 πρόεδρος του κόμματος εξελέγη ο αγωνιστής της ΕΟΚΑ Γιαννάκης Μάτσης και το 1997 την προεδρία του κόμματος ανέλαβε ο Νίκος Αναστασιάδης. Στον ΔΗΣΥ στεγάστηκαν άτομα που ανήκαν στο «Ενιαίο Κόμμα», δυνάμεις από τη «Δημοκρατική Παράταξη» και άνθρωποι που είχαν χαρακτηριστεί «πραξικοπηματίες» και «αντιμακαριακοί» (Ζαβού, 2002:343).

Πέραν της ιδρυτικής του διακήρυξης το 1976 σημαντικός σταθμός θεωρείται η διακήρυξη για την «Ευρωδημοκρατία» το 1998, η οποία αποτέλεσε την πρόταση του

κόμματος για τον 21^ο αιώνα, επανατοποθετώντας τις αρχές του Κόμματος βάσει των νέων δεδομένων και της ευρωπαϊκής πορείας της Κύπρου. Από το 1994 είναι μέλος του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος (ΕΛΚ). Στις βουλευτικές εκλογές του 1976 ο ΔΗΣΥ με ποσοστό 27,6% μένει εκτός Βουλής λόγω του πλειοψηφικού εκλογικού συστήματος, ενός συστήματος συναλλαγής που ευνοούσε πλειοψηφίσαντες συνασπισμούς, δείγμα του γεγονότος ότι η δημοκρατία δεν είχε ακόμα εμπεδωθεί στην Κύπρο (Χατζηκυριάκου και Χριστοφόρου, 1996). Τα ποσοστά του στις βουλευτικές εκλογές δείχνουν σταθεροποίηση γύρω στο 34% με εξαίρεση τις εκλογές του 2006 που ακολούθησαν του δημοψηφίσματος του 2004.

Το 1993 και το 1998 ο ΔΗΣΥ εξέλεξε στον προεδρικό θώκο τον Γλαύκο Κληρίδη ενώ απέτυχε να το επαναλάβει με τον ίδιο το 2003. Κατά τη διάρκεια της διακυβέρνησης Κληρίδη εμφανίστηκαν πολλά προβλήματα σε σχέση με τη διαδικασία αντικατάστασης υπουργών ή άλλων αξιωματούχων, σε σχέση με τον ΔΗΣΥ, στις σχέσεις Υπουργών και κόμματος και στις σχέσεις του κόμματος με τα υπόλοιπα κόμματα (Christophorou, 2006: 519). Οι αποφάσεις του 2004 για την υπερψήφιση του Σχεδίου Ανάν προκάλεσαν εσωτερικές τριβές με αποτέλεσμα αξιωματούχοι να παραιτηθούν ή να διαγραφούν. Απότοκο αυτής της ενέργειας ήταν η ίδρυση της ΕΥΡΩΔΗ και του ΕΥΡΩΚΟ. Το 2013, ο πρόεδρος του Νίκος Αναστασιάδης εκλέγεται στο ύπατο πολιτειακό αξίωμα.

3.2.3 ΔΗΚΟ

Το Δημοκρατικό Κόμμα (ΔΗΚΟ) αποτέλεσε τη συνέχεια της Δημοκρατικής Παράταξης (ΔΗΠΑ) η οποία ιδρύθηκε το 1976 από τον Σπύρο Κυπριανού. Το ΔΗΚΟ ταυτίστηκε για πολλά χρόνια με την πολιτική Μακαρίου, ρητορική την οποία ακολουθεί μέχρι σήμερα. Είναι το μακροβιότερο «κυβερνητικό κόμμα» καθώς στήριξε τον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, εξέλεξε στον προεδρικό θώκο τους δικούς του

προέδρους Σπύρο Κυπριανού (1977-1988) και Τάσσο Παπαδόπουλο (2003-2008), συμμετείχε στην κυβέρνηση Κληρίδη (1993-1998) και Χριστόφια (2008-2011) και στήριξε το 2013 τον εκλεγέντα Νίκο Αναστασιάδη.

Σε δύο περιπτώσεις που το ΔΗΚΟ στηρίχθηκε στις προεδρικές εκλογές από το ΑΚΕΛ (1983, 2003) φάνηκε πως στις επόμενες βουλευτικές εκλογές αποδυναμώνονταν το ΑΚΕΛ και ενδυναμώνονταν τον ΔΗΚΟ (Γράφημα 3.1) πράγμα που δεικνύει ότι μια δεξαμενή ψηφοφόρων κινούνταν από το ένα κόμμα στο άλλο. Το ΔΗΚΟ δεν έχει στενούς δεσμούς με τις ευρωπαϊκές ομάδες καθώς ο βουλευτής που εξέλεξε στις ευρωεκλογές του 2004 εντάχθηκε στην ομάδα των «Φιλελευθέρων» ενώ στις Ευρωεκλογές του 2009 και 2014 οι ευρωβουλευτές του εντάχθηκαν στην «Προοδευτική Συμμαχία των Σοσιαλιστών και Δημοκρατών».

3.2.4 ΕΔΕΚ

Η Ενιαία Δημοκρατική Ένωση Κέντρου (ΕΔΕΚ) ιδρύθηκε από το Βάσο Λυσσαρίδη, συνεργάτη του Μακαρίου, το 1969, εκπληρώνοντας την επιθυμία του Προέδρου Μακαρίου για προκήρυξη βουλευτικών εκλογών και ανανέωση της Βουλής το 1970 (Ζαβού, 2002: 252). Σύμφωνα με την ιδρυτική διακήρυξη της ΕΔΕΚ κυριότερος λόγος της ίδρυσής της ήταν το Κυπριακό πρόβλημα και οι προσπάθειες που καταβάλλονταν εκείνη την περίοδο για επίλυσή του²³. Η ΕΔΕΚ αυτο-προσδιορίζεται ως Σοσιαλιστικό Κόμμα που ανήκει στον κεντρώο χώρο. Όπως φαίνεται και στο γράφημα 3.1 τα ποσοστά της, διαχρονικά, κυμαίνονται περίξ του 10% στις βουλευτικές εκλογές.

Διεκδίκησε, ανεπιτυχώς, τον προεδρικό θώκο με τον Λυσσαρίδη το 1983 και το 1988. Το 1993 απέτυχε εκ νέου στην από κοινού υποψηφιότητα με το ΔΗΚΟ, του Πασχάλη

²³ Ιδρυτική διακήρυξη ΕΔΕΚ (σ.8) <http://www.edek.org.cy/pagepdfs/idritikidiakiriksi.pdf>

Πασχαλίδη. Το 1998 στήριξε στο δεύτερο γύρο τον Γλαύκο Κληρίδη συμμετέχοντας στην κυβέρνησή του μέχρι το 1999 μετά την απόφαση εγκατάστασης των ρωσικών πυραύλων S-300 στην Κρήτη, αντί της Κύπρου, όπως ήταν η δέσμευση Κληρίδη.

Στήριξε στον Τάσσο Παπαδόπουλο το 2003 στα πλαίσια της τριμερούς συνεργασία ΑΚΕΛ-ΔΗΚΟ-ΕΔΕΚ συμμετέχοντας στο υπουργικό συμβούλιο. Στήριξε εκ νέου τον Παπαδόπουλο το 2008. Η αποτυχία του να περάσει στον δεύτερο γύρο οδήγησε την ΕΔΕΚ στη στήριξη Χριστόφια. Συμμετείχε στην κυβέρνηση Χριστόφια την οποία εγκατέλειψε δύο χρόνια μετά λόγω της αποδοχής προτάσεων στο Κυπριακό οι οποίες βρίσκονταν εκτός της συμφωνίας που συνομολογήθηκε μεταξύ α' και β' γύρου. Το 1995 στα πλαίσια του ενδοκομματικού διαλόγου και του καταστατικού παγκύπριου συνεδρίου της αποφάσισε τον εκσυγχρονισμό της σε ένα σοσιαλδημοκρατικό κίνημα. Στις ευρωεκλογές του 2009 και του 2014 κατάφερε να εκλέξει βουλευτή ο οποίος ανήκει στην «Προοδευτική Συμμαχία των Σοσιαλιστών και Δημοκρατών».

3.3 Η Περίοδος μετά το Δημοψήφισμα του 2004

Τον Ιούνιο του 2004 διεξήχθησαν οι πρώτες ευρωεκλογές²⁴ στην Κύπρο στις οποίες συμμετείχαν και Τουρκοκύπριοι υποψήφιοι. Παρά τους κλυδωνισμούς που εμφανίστηκαν στα δύο μεγάλα κόμματα, εξαιτίας της θέσης τους στο δημοψήφισμα για το Σχέδιο Ανάν, αυτά κατάφεραν να απορροφήσουν τους κραδασμούς και να επιβιώσουν: Ο ΔΗΣΥ απέσπασε το 28,23% και δύο έδρες, το ΑΚΕΛ 27,89% και επίσης δύο έδρες. Τις άλλες δύο έδρες καταλαμβάνουν το ΔΗΚΟ με 17% και ο συνδυασμός «Για την Ευρώπη», ο οποίος στηρίχθηκε από στελέχη που αποχώρησαν από τον ΔΗΣΥ λόγω της στήριξης που έτυχε το σχέδιο Ανάν από την ηγεσία του

²⁴http://results.elections.moi.gov.cy/Greek/EUROELECTIONS_2004/Islandwide

κόμματος. Ο τελευταίος αυτός συνδυασμός ανέδειξε ως ευρωβουλευτή τον Γιαννάκη Μάτση πρώην Πρόεδρο του ΔΗΣΥ.

Ο ΔΗΣΥ παρά τις φυγόκεντρες δυνάμεις που παρουσίασε (την αποχώρηση ηγετικών στελεχών του και την άρνηση του 66% των οπαδών του σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις εξόδου να στηρίζουν το Σχέδιο Ανάν) κατήγαγε «πύρρειο νίκη», καταλαμβάνοντας την πρωτιά η οποία σύμφωνα με τους Chadjipatelis & Andreadis (2007:14) οφειλόταν στην αποχή των οπαδών του ΑΚΕΛ και σε καμία περίπτωση δεν αποτελούσε έγκριση της στάσης της ηγεσίας στο σχέδιο Ανάν.

Η διακύβευση πλέον για την Κυπριακή Δημοκρατία, μετά τη απόρριψη του σχ. Ανάν, ήταν η θέση της στο διεθνή χώρο και η προσπάθεια να μην απομονωθεί. Η Τουρκία, με μια βελτιωμένη και ωραιοποιημένη εικόνα, και μια κακή εικόνα της Κύπρου, με τον Πρόεδρο δαίμονοποιημένο ελήφθη η απόφαση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Δεκέμβρη του 2004 για έναρξη των διαπραγματεύσεων ΕΕ-Τουρκίας (Λιλλήκας, 2014).

Μετά την απόρριψη του σχεδίου Ανάν με προτάσεις της κυπριακής κυβέρνησης, προς την ΕΕ, ενθαρρύνει τη λήψη μέτρων υπέρ των Τουρκοκυπρίων, ανάμεσα στα οποία ήταν «ο κανονισμός της Πράσινης Γραμμής»²⁵. Επόμενος σημαντικός σταθμός ήταν η Συμφωνία μεταξύ Παπαδόπουλου-Γαλάτ το 2006, γνωστής και ως συμφωνίας της 8^{ης} Ιουλίου²⁶ στην οποία επαναβεβαιώνεται η «δέσμευση για την επανένωση της Κύπρου με βάση μια διζωνική, δικοινοτική ομοσπονδία και πολιτική ισότητα, όπως καθορίζεται στα σχετικά ψηφίσματα του Συμβουλίου Ασφαλείας».

Συμπερασματικά εκ της ιστορικής επισκόπησης προκύπτει ότι το κομματικό σύστημα της Κύπρου παρουσιάζει υψηλή πόλωση η οποία εδράζεται στις διαιρετικές τομές του

²⁵ Κανονισμός που επιτρέπει τη διέλευση και εμπορία προϊόντων που παράγουν οι Τουρκοκύπριοι μέσω των οδοφραγμάτων. http://ec.europa.eu/cyprus/documents/turkish_community/greenline.pdf

²⁶ ΓΤΠ
<http://www.moi.gov.cy/moi/pio/pio.nsf/All/B155DD9BFC7A860BC225727C0034C704?OpenDocument>

παρελθόντος, και χρονολογείται σύμφωνα με τον Christophorou (2013:1) από τη δεκαετία του 1940. Η διαχωριστική γραμμή αριστεράς-δεξιάς κινητοποιεί τους ψηφοφόρους δια της πόλωσης. Παρά τις κοινές θέσεις που εμφανίζουν τα κόμματα των δύο πόλων στο Κυπριακό εντούτοις οι ιδεολογικές τους διαφορές ενεργοποιούν τους μηχανισμούς κομματικής συμπεριφοράς του κοινού. Τα κόμματα που κινούνται στο χώρο του κέντρου με προμετωπίδα τις ακλόνητες θέσεις τους στο Κυπριακό προσπαθούν να διαρρήξουν την πόλωση στόχος που φαίνεται ότι δεν επιτυγχάνεται. Η συνεχής μείωση των ποσοστών τους (πλην της συγκυριακής αύξησης του 2006-μεσούσης της διακυβέρνησης Παπαδόπουλου, δύο χρόνια μετά το δημοψήφισμα του 2004) σε επίπεδο βουλευτικών εκλογών αλλά και η, εις διπλούν, αποτυχία στην από κοινού συνεργασία τους τον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών (1993 και 2008) αποδεικνύει του λόγου το αληθές.

3.4 Υποψήφιοι και Εκστρατείες των Προεδρικών του 2008 & του 2013

Στην παρούσα ενότητα κρίνεται σκόπιμο όπως παρατεθούν τα βιογραφικά σημειώματα των υποψηφίων των προεδρικών εκλογών του 2008 και του 2013, ως στοιχείο της ταυτότητας που φέρουν στον πολιτικό στίβο. Το πολιτικό παρελθόν ενός εκάστου των υποψηφίων, σε συνδυασμό με τους στόχους που θέτουν τα κόμματα που τους στηρίζουν, δίνουν επιχειρήματα για ανάπτυξη ρητορικών επιθέσεων από τους αντιπάλους τους. Αυτού του είδους επιθέσεις οργανώνονται υπό μορφή αρνητικών ηθοτικών, εντάσσονται στην πλαισίωση στρατηγικής της «λογικής της εκστρατείας», αναλύοντας τη ρητορική στρατηγική που αποσκοπεί στην αποδόμηση του ήθους του αντιπάλου.

3.4.1 Οι Υποψήφιοι του 2008

Στις εκλογές του 2008 υπήρξαν 9 υποψηφιότητες. Οι τρεις βασικοί διεκδικητές ήταν οι Τάσσο Παπαδόπουλος, Δημήτρης Χριστόφιας και Ιωάννης Κασουλίδης.

Ο Τάσσο Παπαδόπουλος γεννημένος το 1934 σπούδασε Νομικά στην Αγγλία. Μετείχε στον αγώνα της ΕΟΚΑ ως γενικός υπεύθυνος της Πολιτικής Επιτροπής Κυπριακού Αγώνα (ΠΕΚΑ) και το 1959 συμμετείχε στην ελληνοκυπριακή αντιπροσωπεία στις διαπραγματεύσεις Ζυρίχης και Λονδίνου με το αποτέλεσμα των οποίων διαφώνησε. Από το 1960 μέχρι το 1970 θήτευσε σε υπουργικούς θώκους των κυβερνήσεων Μακαρίου. Το 1970 και το 1976 εξελέγη βουλευτής, τελώντας Πρόεδρος της Βουλής από τον Απρίλιο μέχρι τον Οκτώβριο του 1976, και την περίοδο 1976-1978 υπήρξε συνομιλητής στο Κυπριακό. Το 1980 ίδρυσε την Ένωση Κέντρου η οποία στη συνέχεια εντάχθηκε στο ΔΗΚΟ, του οποίου εξελέγη Πρόεδρος το 2000. Το 2003 εξελέγη Πρόεδρος της Δημοκρατίας από τον πρώτο γύρο εγχείριμα στο οποίο απέτυχε το 2008 αποκλειόμενος από τον τελικό δεύτερο γύρο. Διαπραγματεύτηκε τις προτάσεις του ΓΓ του ΟΗΕ Σχέδια Ανάν III, και IV ενώ απέρριψε την πέμπτη και τελική εκδοχή του. Έφυγε από τη ζωή τον Δεκέμβρη του 2008²⁷.

Ο Δημήτρης Χριστόφιας γεννήθηκε το 1946 και συνδέθηκε στενά με το ΑΚΕΛ καθώς έγινε μέλος όλων των οργανώσεων του κόμματος, διατελώντας ακολούθως ΓΓ της νεολαίας (ΕΔΟΝ) του. Σπούδασε στη Μόσχα και είναι διδάκτωρ ιστορικών επιστημών του Ινστιτούτου Κοινωνικών Επιστημών της Μόσχας και εργάστηκε ως έμμισθο στέλεχος του κόμματος. Τον Απρίλιο του 1988 αναδείχθηκε ΓΓ του ΑΚΕΛ θέση την οποία κατείχε μέχρι το 2009. Το 2001 και 2006 εξελέγη Πρόεδρος της Βουλής και το 2008 Πρόεδρος της Δημοκρατίας. Το 2004 είχε μια αμφιλεγόμενη

²⁷ Περισσότερες πληροφορίες για το βιογραφικό του Τάσσου Παπαδόπουλου στον σύνδεσμο <http://www.tassospapadopoulos.eu/easyconsole.cfm/id/75>

στάση μεταξύ Ναι και Όχι στο Σχέδιο Ανάν αλλά τελικά ευθυγραμμίστηκε με την κομματική απόφαση²⁸.

Ο Ιωάννης Κασουλίδης γεννημένος το 1948 σπούδασε Ιατρική στη Γαλλία και συμμετείχε στη φοιτητική εξέγερση του Μάη του 1968. Διετέλεσε πρόεδρος της νεολαίας του Δημοκρατικού Συναγερμού (ΝΕΔΗΣΥ) και το 1991 εξελέγη βουλευτής με τον ΔΗΣΥ. Ο Γλαύκος Κληρίδης τον διόρισε κυβερνητικό εκπρόσωπο την περίοδο 1993-1997 και στη συνέχεια διορίστηκε Υπουργός Εξωτερικών μέχρι το 2003. Το 2004 και το 2009 εξελέγη ευρωβουλευτής. Το 2008 διεκδίκησε την προεδρία της Δημοκρατίας ως υποψήφιος του ΔΗΣΥ χάνοντας στο δεύτερο γύρο από τον Δημήτρη Χριστόφια. Από το 2013 μέχρι σήμερα είναι Υπουργός Εξωτερικών της κυβέρνησης Αναστασιάδη²⁹.

3.4.2 Η Εκστρατεία του 2008

Ο ΔΗΣΥ έχει παράδοση στην χάραξη επικοινωνιακής στρατηγικής η οποία ξεκινάει από τη δεκαετία του 1980 καθώς η πρόσληψη Ελλαδιτών συμβούλων επικοινωνίας, από το 1990, δείχνουν τον «επαγγελματισμό» που επιχείρησε το κόμμα σε επίπεδο πολιτικής επικοινωνίας (Christophorou, 2006: 528). Αντίθετα, το ΑΚΕΛ άλλαξε την παραδοσιακή θεώρησή του για τις έρευνες γνώμης, από τις βουλευτικές εκλογές του 2006. Έτσι, παρά το ότι τα υπόλοιπα κόμματα οργάνωσαν μόνα τους την προεκλογική τους εκστρατεία, το ΑΚΕΛ συνέστησε ad hoc επικοινωνιακή ομάδα από στελέχη, έξι μήνες πριν τις εκλογές, τα οποία συνεργάζονταν με τη γραμματεία του κόμματος και συμβούλους επικοινωνίας. Ο ρόλος των ειδικών περιοριζόταν σε

²⁸Περισσότερες πληροφορίες για το βιογραφικό του Δημήτρη Χριστόφια στον σύνδεσμο <http://www.cy2012.eu/index.php/el/page/the-cyprus-ministers/?cv=18>

²⁹Περισσότερες πληροφορίες για το βιογραφικό του Ιωάννη Κασουλίδη στον σύνδεσμο <http://www.mfa.gov.cy/mfa/mfa2006.nsf/All/CC4F3DE2310D61AAC2257B210047A785?OpenDocument>

τεχνικής υφής ζητήματα ενώ οι στόχοι και οι πολιτικές της εκστρατείας καθορίζονταν από το κόμμα (Christophorou, 2006: 527-28).

Σε αντίθεση με τις βουλευτικές του 2006, η εκστρατεία των προεδρικών του 2008 βασίστηκε στον πλήρη επαγγελματισμό και στη συνεργασία των υποψηφίων με επικοινωνιολόγους από την Ελλάδα, οι οποίοι είχαν λόγο σε όλη τη θεματολογία της εκστρατείας, εστιάζοντας στο στίγμα του υποψηφίου και όχι του κόμματος (Charalambous, 2009:104). Ο Χριστόφιας πέραν της δημοτικότητάς του εστιάστηκε στην ευελιξία του και στις προσπάθειές του για λύση του Κυπριακού χρησιμοποιώντας το σλόγκαν «Δίκαιη Λύση». Από την άλλη, θέλοντας να αναδείξει τα όσα ο ίδιος πρέσβευε σε κοινωνικό επίπεδο προώθησε το σύνθημα «Δίκαιη Κοινωνία» με επίκεντρο τον «άνθρωπο».

Ο Κασουλίδης με κύριο σύνθημα «Κασουλίδης-Υπεύθυνη Δύναμη» προέβαλε την νοοτροπία κατά του κατεστημένου και της κομματοκρατίας, αναδεικνύοντας το ευρωπαϊκό του προφίλ και τις διασυνδέσεις του στον ευρωπαϊκό χώρο που θα μπορούσαν να βοηθήσουν στις διαπραγματεύσεις για το Κυπριακό αντιπαραβάλλοντάς το με τον ευρωσκεπτικισμό που διακατείχε το ΑΚΕΛ (Charalambous, 2009: 100-101). Η έμφαση Κασουλίδη στη διαχωριστική γραμμή δεξιάς-αριστεράς, στον κομμουνιστικό κίνδυνο και σε εθνικιστικά σλόγκαν, κάτι που απέφυγε ο Χριστόφιας, εμφανίζεται ως ένας από τους λόγους αποτυχίας του να εκλεγεί, αφού κατάφερε να πείσει μόνο το 40% των ψηφοφόρων που επέλεξαν Παπαδόπουλο στον πρώτο γύρο (Christophorou, 2008).

Η ομάδα Παπαδόπουλου με το σύνθημα «Επιλογή Εμπιστοσύνης» προσπάθησε να αποκρούσει το επιχείρημα περί κακής φήμης του στην Ευρώπη εκδίδοντας σχετικά έντυπα για τα επιτεύγματά του τόσο στο Κυπριακό όσο και στην εσωτερική διακυβέρνηση. Με επίκεντρο την υλοποίηση των υπεσχημένων προσπάθησε να δομήσει την εικόνα του στη βάση των θετικών εκκλήσεων [και θετικών ηθοτικών

επιχειρημάτων, όπως το «Είπαμε, το κάναμε!»], χρησιμοποιώντας περιορισμένες αρνητικές διαφημίσεις, σεβόμενος στους ψηφοφόρους του ΑΚΕΛ με σκοπό να κερδίσει όσους περισσότερους εξ αυτών (Charalambous, 2009:105).

Οι Χριστόφιας και Κασουλίδης μέμφονταν τον Παπαδόπουλο χρησιμοποιώντας το επιχείρημα ότι επί των ημερών του το Κυπριακό από πρόβλημα εισβολής και κατοχής μετατράπηκε σε πρόβλημα «απομόνωσης των Τουρκοκυπρίων». Το κοινό έδαφος μεταξύ ΑΚΕΛ και ΔΗΣΥ οδήγησε στελέχη του ΔΗΣΥ να εκφράζονται ανοικτά υπέρ της στήριξης Χριστόφια σε περίπτωση αποκλεισμού του Κασουλίδη στο δεύτερο γύρο, παρόλο που δεν ήταν επίσημη κομματική γραμμή. Αυτή η τακτική, σύμφωνα με το επιτελείο Κασουλίδη, εδραζόταν στο στόχο της απομάκρυνσης του Προέδρου Παπαδόπουλου αφενός, και στην ευκολία που παρουσίαζε ο Παπαδόπουλος ως στόχος αφετέρου (Charalambous, 2009:105).

Οι διαφωνίες μεταξύ Κασουλίδη και Χριστόφια είχαν τις ρίζες τους στις ιδεολογικές τους διαφορές και στο διαχωρισμό τους λόγω της συμμετοχής των κομμάτων τους σε αντίθετες ομάδες του Ευρωκοινοβουλίου. Η κύρια διαφορά στη ρητορική των δύο εντοπιζόταν στα μοντέλα Οικονομίας· ο Χριστόφιας με «ανθρωποκεντρικό» προσανατολισμό υποστήριξε το «μικτό μοντέλο Οικονομίας»³⁰ ενώ ο Κασουλίδη υποστήριξε την μετατροπή του κράτους «σε πιο μικρό και ευέλικτο» (Charalambous, 2009:107).

Σύμφωνα με τον Charalambous (2009) οι εκστρατείες του 2008 ήταν τρεις και τα συμβαλλόμενα μέρη ήταν πέντε καθώς παράλληλα με τα επιτελεία των υποψηφίων Παπαδόπουλου και Κασουλίδη λειτουργούσαν και κομματικά επιτελεία. Η κινητοποίηση των κομματικών μηχανισμών ευνόησε τους Κασουλίδη και Χριστόφια, παρά τα προβλήματα που εμφάνισαν στο δημοψήφισμα του 2004, κάτι που ο Παπαδόπουλος δεν είχε λόγω της πολυπρόσωπης στήριξης που τύγχανε

³⁰ Συνύπαρξη ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

(Christophorou, 2008: 232). Έτσι, οι δύο αυτοί υποψήφιοι έχοντας αντλήσει από 40% μεταξύ των νεαρών ηλικιών, συν την επιτυχία Κασουλίδη να συλλέξει τις περισσότερες ψήφους όσων έδειχναν αναποφάσιστοι μέχρι την τελευταία στιγμή (Christophorou, 2008: 232), ανέτρεψε τις δημοσκοπήσεις περνώντας στον τελικό μαζί με τον Χριστόφια. Μόνο το ΑΚΕΛ κατάφερε να διεξάγει μια ομαλή καμπάνια διότι αυτή ήταν στενά συνδεδεμένη με το κόμμα.

Η εκστρατεία του Παπαδόπουλου διεπόταν από εντάσεις διότι ο επικεφαλής της Γιώργος Λιλλήκας δεν κατάφερε να συντονιστεί με το ΔΗΚΟ³¹. Στις εσωκομματικές κόντρες αποδίδεται η κατηγορία κατά του Προέδρου του ΔΗΣΥ Νίκου Αναστασιάδη για υπονόμηση της υποψηφιότητας Κασουλίδη εργαζόμενος υπέρ της υποψηφιότητας Χριστόφια ακόμα και πριν τον πρώτο γύρο (Charalambous, 2009:109) κάτι που τόνισε έντονα ο Γιώργος Λιλλήκας στις τηλεμαχίες του 2013, επικαλούμενος τα Wikileaks.

Στην εκστρατεία του 2008 είναι φανερό ότι τα εκλογικά επιτελεία των υποψηφίων λειτούργησαν με τη «λογική της εκστρατείας» στη βάση του αμερικανικού προτύπου αλλά όπου δεν αναπτυσσόταν ενιαίος λόγος δημιουργούνταν στρεβλώσεις στην επικοινωνία του υποψηφίου.

Ο πρόεδρος Παπαδόπουλος αποτέλεσε τον κύριο στόχο αρνητικών αναφορών και επιθέσεων από τους αντιπάλους του λόγω της θεσμικής του θέσης, της πρωτιάς που του έδιναν οι δημοσκοπήσεις, οι εξελίξεις μετά το δημοψήφισμα του 2004 και η μη υλοποίηση μέρους των εξαγγελιών του. Οι άλλοι δύο υποψήφιοι ανέπτυσαν επιθετική ρητορική σε μια προσπάθεια αλληλοαποδόμησης στο πλαίσιο των ιδεολογικών διαφορών τους και των ομάδων στις οποίες ανήκαν.

³¹ Πέραν του Λιλλήκα το κάθε ένα από τα κόμματα που στήριζαν τον Παπαδόπουλο είχαν τον δικό τους εκπρόσωπο.

Συνδέοντας τις πιο πάνω αναφορές η εμπειρική μελέτη καλείται να τις επιβεβαιώσει σε επίπεδο τηλεμαχιών μέσω των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων. Αναδιατυπώνοντας τις υποθέσεις της παραγράφου 2.3. Σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις ο Παπαδόπουλος εμφανιζόταν, με μικρή διαφορά, ως το φαβορί για τον τελικό. Αναμένεται ότι θα κάνει τη μικρότερη χρήση έναντι των αντιπάλων του φοβούμενος το ανάστροφο αποτέλεσμα των επιθέσεων. Μεταξύ των άλλων δύο υποψηφίων αναμένεται ότι ο Κασουλίδης, ο οποίος υστερούσε στις δημοσκοπήσεις, να χρησιμοποιήσει σε μεγαλύτερη κλίμακα τα αρνητικά ηθοτικά.

***Υπόθεση Εργασίας 1:** Η εκλογική θέση του υποψηφίου επιδρά στη χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων για τους αντιπάλους του. Αυτός που έπεται στις δημοσκοπήσεις χρησιμοποιεί υψηλότερα επίπεδα αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων από αυτόν που έχει το προβάδισμα*

Επίσης, με βάση τη λογική της εκστρατείας αναμένεται ότι ο Παπαδόπουλος και ο Αναστασιάδης να είναι οι κύριοι στόχοι ή αθροιστικά να συγκεντρώνουν στο πρόσωπο τους τον μεγαλύτερο όγκο αρνητικών ηθοτικών.

***Υπόθεση Εργασίας 2:** Η λογική της εκστρατείας οδηγεί τους υποψηφίους στην χρήση περισσότερων αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων κατά του πρωτεύσαντα, στον πρώτο γύρο των εκλογών, ώστε να προκαλέσουν τη μεγαλύτερη δυνατή αποδόμηση του ήθους του.*

Ο Κασουλίδης ήταν ο εκπρόσωπος της αντιπολίτευσης ενώ ο Χριστόφιας πέρασε στην αντιπολίτευση λίγους μήνες προηγουμένως. Αναμένεται ο Κασουλίδης να χρησιμοποιήσει τα περισσότερα επιχειρήματα κατά των αντιπάλων του ενώ ο Παπαδόπουλος ως πρόεδρος τα λιγότερα. Η θεσμική θέση ενός υποψηφίου, αν βρίσκεται στην κυβέρνηση ή στην αντιπολίτευση, κινητοποιεί με διαφορετικό τρόπο την χρησιμοποίηση αρνητικών ηθοτικών κατά το πρόσωπό του. Αν είναι εκπρόσωπος της κυβέρνησης αναμένεται να αποτελέσει τον κύριο στόχο των επιχειρημάτων ως απολογητής του κυβερνητικού έργου.

Υπόθεση Εργασίας 3: Η θεσμική θέση του υποψηφίου επιδρά στη χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων για τους αντιπάλους του. Ο κάτοχος της θέσης εξουσίας χρησιμοποιεί χαμηλότερα επίπεδα ρητορικών επιθέσεων από τον διεκδικητή της εξουσίας.

Επίσης, αναμένεται ότι Κασουλίδης και Χριστόφιας, ως εκπρόσωποι ΔΗΣΥ και ΑΚΕΛ, αντίστοιχα, να αναλώνουν τον μεγαλύτερο αριθμό των αρνητικών ηθοτικών τους, ο ένας εναντίον του άλλου, σε μια προσπάθεια πόλωσης του κλίματος.

Υπόθεση Εργασίας 4: Οι υποψήφιοι των δύο πόλων επιδιώκουν την πόλωση του επικοινωνιακού κλίματος δια των αλληλοκατηγοριών μέσω αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων. Οι υποψήφιοι της δεξιάς και της αριστεράς θα έχουν υψηλότερο βαθμό χρήσης αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων από τον υποψήφιο του κέντρου.

Σε περίπτωση που δεν επαληθευτεί η πιο άνω υπόθεση εργασίας τίθεται προς διερεύνηση το πιο κάτω ερευνητικό ερώτημα

Ερώτημα 1: Αν δεν επιτυγχάνεται η πόλωση υπάρχει κάποια κατεύθυνση στη βάση της οποίας οργανώνονται οι επιθέσεις μέσω αρνητικών ηθοτικών;

Για να απαντηθεί το ως άνω ερώτημα ελέγχεται ο επιμερισμός των αρνητικών ηθοτικών στον οποίον προβαίνει ο εκπρόσωπος του κάθε χώρου κατά των αντιπάλων του, συνδυαστικά με τις παρατηρήσεις για το 2013.

Το σχέδιο Ανάν ήταν ένα ζήτημα το οποίο προκάλεσε ισχυρά αντιθετικά δίπολα στην κυπριακή πολιτική ζωή. Ηγέτης του ενός πόλου, φερόμενου και ως «απορριπτικού», ήταν ο Τάσος Παπαδόπουλος ο οποίος αναμένεται να στοχοποιηθεί περισσότερο για τη στάση του το 2004 δια της χρήσης των αρνητικών ηθοτικών.

Υπόθεση Εργασίας 5: Διαιρετικές τομές του παρελθόντος οδηγούν σε στοχοποίηση όσων πρωταγωνίστησαν κατά την εξέλιξη των διαφορών.

Αντίστοιχα, αναμένεται ότι ο ηγέτης του «ενδοτικού πόλου» στην εκστρατεία του σχεδίου Ανάν, Νίκος Αναστασιάδης, να εκτέθηκε στον μεγαλύτερο αριθμό αρνητικών ηθοτικών που αφορούσαν το σχέδιο Ανάν. Αυτό οδηγεί στην αναδιατύπωση της υπόθεσης εργασίας 5 σε όρους εμπειρικά ελέγξιμων στοιχείων ως εξής:

Υπόθεση Εργασίας 5α: Οι θεματικές αναφορές στο Σχέδιο Ανάν θα οδηγήσουν σε αυξημένη κινητοποίηση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων κατά του Παπαδόπουλου στις τηλεμαχίες του 2008.

3.4.3 Οι Υποψήφιοι του 2013

Ο Νίκος Αναστασιάδης³², ως φοιτητής νομικής στην Αθήνα ήταν ιδρυτικό στέλεχος της Νεολαίας της Ένωσης Κέντρου του Γεώργιου Παπανδρέου και στη συνέχεια με την επάνοδό του στην Κύπρο ήταν εκ των ιδρυτών και τρίτος Πρόεδρος της Νεολαίας του Δημοκρατικού Συναγερμού (ΝΕΔΗΣΥ). Το 1981 εξελέγη βουλευτής Λεμεσού και το 1997 εκλέγεται Πρόεδρος του ΔΗΣΥ. Το 2004 είχε ταχθεί υπέρ του Σχεδίου Ανάν, ευθυγραμμιζόμενος με τον Γλαύκο Κληρίδη, άποψη που επικράτησε και στο συνέδριο του ΔΗΣΥ, παρά τις σοβαρές ενστάσεις που είχε η πλειοψηφία των οπαδών του³³. Παρά τις εσωκομματικές φυγόκεντρες δυνάμεις που αναπτύχθηκαν, την αποχώρηση και τη διαγραφή στελεχών, την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Κόμματος (ΕΥΡΩ.ΚΟ) ο Αναστασιάδης κατάφερε να διατηρήσει τα κεκτημένα των δυνάμεων του ΔΗΣΥ, με επιστέγασμα την εκλογή του στην Προεδρία της Δημοκρατίας το 2013.

³² Βιογραφικό Σημείωμα Νίκου Αναστασιάδη:

http://www.presidency.gov.cy/presidency/presidency.nsf/prc01_gr/prc01_gr?OpenDocument

³³ Σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις εξόδου το 66% των οπαδών του ΔΗΣΥ δεν ακολούθησε την κομματική γραμμή στο δημοψήφισμα της 24^{ης} Απριλίου 2004. Σχετική αναφορά στο http://www.cceia.unic.ac.cy/gr/index.php?option=com_content&task=view&id=59&Itemid=49

Ο γενετιστής Σταύρος Μαλάς εμφανίστηκε στην πολιτική σκηνή το 2006, ως υποψήφιος των Ενωμένων Δημοκρατών (ΕΔΗ) του πρώην Προέδρου της Δημοκρατίας, Γιώργου Βασιλείου. Το 2004 είχε ταχθεί υπέρ του Σχεδίου Ανάν. Το 2011 κατήλθε ως υποψήφιος βουλευτής με το ΑΚΕΛ και το 2011 διορίστηκε υπουργός Υγείας από τον Πρόεδρο Δημήτρη Χριστόφια, μετά τον ανασχηματισμό που έκανε λόγω των ανατροπών που επέφερε η έκρηξη στο Μαρί. Το 2012 εξήγγειλε υποψηφιότητα για την Προεδρία της Δημοκρατίας στηριζόμενος από το ΑΚΕΛ. Σύμφωνα με τον ΓΓ του ΑΚΕΛ, Άντρο Κυπριανού, ο Μαλάς ήταν «νέος, τολμηρός και ριζοσπάστης» που μπορούσε να φέρει νέες ιδέες σε αντίθεση με τους ανθυποψηφίους του που είχαν «αμφίβολο πολιτικό παρελθόν» (Kontos, 2013: 44).

Ο Γιώργος Λιλλήκας σπούδασε πολιτικές επιστήμες και από το 1988 διετέλεσε σύμβουλος του τότε Προέδρου Γιώργου Βασιλείου. Το 1996 εξελέγη βουλευτής με το ψηφοδέλτιο του «ΑΚΕΛ Αριστερά-Νέες Δυνάμεις», θέση στην οποία επανεξελέγη το 2001. Το 2003 διορίστηκε από τον Πρόεδρο Παπαδόπουλο υπουργός Εμπορίου-Βιομηχανίας & Τουρισμού. Το 2004 αντιτάχθηκε στο Σχέδιο Ανάν. Το 2006 τέθηκε επικεφαλής του Υπουργείου Εξωτερικών. Στις προεδρικές εκλογές του 2008 ήταν επικεφαλής του επιτελείου του Τάσσου Παπαδόπουλου, διαρρηγνύοντας κατ' αυτόν τον τρόπο τις σχέσεις του με το ΑΚΕΛ³⁴.

3.4.4 Σύνοψη των Εκλογών του 2013

Στις εκλογές του 2013 είχαν υποβληθεί 11 υποψηφιότητες, οι περισσότερες από ιδρύσεως της Δημοκρατίας. Το ΑΚΕΛ μετά τη στήριξη που παρείχε στον Αρχιεπίσκοπο Μακάριο, στον Σπύρο Κυπριανού, στον Γιώργο Βασιλείου και στον Τάσσο Παπαδόπουλο, το 2008 εξέλεξε τον Γενικό του Γραμματέα, Δημήτρη

³⁴ Βλέπε σχετικά <http://www.sigmalive.com/ekloges2013/electionnews/18537/viografiko-giorgos-lillikas>

Χριστόφια, στο ύπατο αξίωμα της ΚΔ. Με εξαίρεση τα δύο πρώτα χρόνια διακυβέρνησης Χριστόφια, περίοδος κατά την οποία η μείζων αντιπολίτευση δεν ασκούσε έντονη κριτική, στη συνέχεια, η οικονομική κρίση, η έκρηξη στο Μαρί και οι υποχωρήσεις στο Κυπριακό το οδήγησαν σε μια μονοκομματική κυβέρνηση. Μετά την έκρηξη στο Μαρί το υπουργικό συμβούλιο διόρισε μονομελή επιτροπή για διερεύνηση του περιστατικού υπό τον νομικό Πόλυ Πολυβίου. Μέσω του πορίσματος Πολυβίου (2011)³⁵ επιρρίπτονταν πολιτικές ευθύνες στον ίδιο τον Χριστόφια, πράγμα που δεν έγινε δεκτό από τον Πρόεδρο, ο οποίος απέφυγε την ανάληψη προσωπικών ευθυνών, χαρακτηρίζοντας το πόρισμα ως «αναξιόπιστο» (Kontos, 2013: 40). Σε δημοσκόπηση³⁶ που διενεργήθηκε λίγες μέρες μετά τη έκδοση του πορίσματος Πολυβίου 73% των ερωτηθέντων θεώρησαν υπεύθυνο τον Χριστόφια για την καταστροφή και 60% ζητούσε την παραίτησή του.

Ο ΔΗΣΥ με υποψήφιο τον Πρόεδρο του, με το στοιχείο των αρνητικών περγαμινών της απελθούσας κυβέρνησης, μπήκε με αυτό το βασικό πλεονέκτημα στην κούρσα των εκλογών. Συνομολογώντας πρόγραμμα διακυβέρνησης με το πρώην συγκυβερνών ΔΗΚΟ και το ΕΥΡΩΚΟ προσπάθησε να μετριάσει τις θέσεις του για λύση στο Κυπριακό, λόγω της στάσης που τήρησε στο δημοψήφισμα του 2004, κάνοντας ασαφείς παραπομπές σε λύση ομοσπονδίας (Christophorou, 2013:2). Η απόφαση του ΔΗΚΟ για στήριξη Αναστασιάδη προκάλεσε εσωτερικά προβλήματα, διότι η στάση Αναστασιάδη στο σχέδιο Ανάν και η έντονη αντιπολίτευση που εξάσκησε κατά του Τάσσου Παπαδόπουλου, οδήγησαν πολλούς ψηφοφόρους του να

³⁵Σύμφωνα με τον Πολυβίου (2011:443): «Ιδιαίτερα μεμπτό είναι να καταλογίζει ο Πρόεδρος ευθύνη στους Υπουργούς και συνεργάτες του, και να μην αποδέχεται ο ίδιος την αναγκαία ευθύνη.»

<http://media.philenews.com/porisma.pdf>

³⁶ Δημοσκόπηση (9/10/11) της Symmetron Market Research για την εφημερίδα «Η Καθημερινή».
<http://www.kathimerini.com.cy/index.php/index.php?pageaction=kat&modid=1&artid=61035&show=Y>

στηρίζουν Λιλλήκα στον α' γύρο των εκλογών, όπως άλλωστε διεφάνη μέσα από τις προηγηθείσες δημοσκοπήσεις³⁷.

Ο Αναστασιάδη κατηγορήθηκε από τους αντιπάλους του λόγω της σχέσης του με Ευρωπαίους αξιωματούχους και ηγέτες (Μπαρόζο, Μέρκελ) τους οποίους θεωρούσαν υπεύθυνους για τα μέτρα οικονομικής λιτότητας που άρχισαν να επιβάλλονται στην Κύπρο. Οι αντίπαλοί του ακολουθώντας στρατηγική κινητοποίησης του παρελθόντος κατηγορούσαν τον Αναστασιάδη για πρότερες επιλογές του. Ο Μαλάς στις τηλεμαχίες εστιάζοντας στην ενέργεια Αναστασιάδη να αποστείλει επιστολή στα ευρωπαϊκά όργανα εναντίον του Προέδρου Παπαδόπουλου και της Κύπρου για περιορισμό της ελεύθερης έκφρασης. Μια άλλη κατηγορία που προσαπτόταν στον Αναστασιάδη, από τον Μαλά, ήταν οι σχέσεις του με την ακροδεξιά της Κύπρου (Christophorou, 2013:4). Η επιχειρούμενη διασύνδεσή του με άλλα πρόσωπα, που φέρουν αρνητικό πρόσημο στο θυμικό των Κυπρίων, οργανώνεται ως ρητορική επίθεσης υπό μορφή «Εκ συσχέτισεως» αρνητικών ηθοτικών ή αρνητικών ηθοτικών «ένεκα συμμετοχής του σε ομάδα».

Ο Αναστασιάδης μεμφόταν την κυβέρνηση για τις υποχωρήσεις της στο Κυπριακό, στο θέμα των εποίκων και της εκ περιτροπής Προεδρίας. Ο Αναστασιάδης αυτοπροβαλλόταν ως ο αξιόπιστος πολιτικός με ηγετικές ικανότητες που μπορούσε να αντιμετωπίσει την κρίση έχοντας στο πλευρό του την πλειοψηφία (αθροιστικά τουλάχιστον) των πολιτικών δυνάμεων, κάτι που του παρείχε πλεονέκτημα εντός της Βουλής των αντιπροσώπων³⁸.

Από την πλευρά της πολιτικής επικοινωνίας η περίπτωση Αναστασιάδη επαληθεύει πλήρως τον ορισμό της «λογικής της εκστρατείας» (Barton & Shea, 2003) όπως

³⁷ Σε δημοσκόπηση για λογαριασμό του Mega (8/2/13) ο Γ. Λιλλήκας φέρεται να στηρίζεται από το 42,5% των ψηφοφόρων του ΔΗΚΟ (Κάρτα 19). <http://www.livenews.com.cy/cgi-bin/hweb?-A=9951&-V=ekloges2013>

³⁸ Βασικά συνθήματα της εκστρατείας του ήταν το «Ενώνουμε Δυνάμεις» και το «Η Κρίση θέλει Ηγέτη».

αυτός παρουσιάστηκε στην παράγραφο 1.2.1. Μετά το δημοψήφισμα του 2004 άρχισε να επανορθώνει την εικόνα του, η οποία είχε υποστεί ρηγματώσεις κατά την εκστρατεία του σχεδίου Ανάν, δεν διεκδίκησε την προεδρία της Δημοκρατίας το 2008, και βάσει στρατηγικού σχεδιασμού, με τη βοήθεια συμβούλων επικοινωνίας, δόμησε το ηγετικό του προφίλ που τον οδήγησε στον προεδρικό θώκο το 2013.

Ο Μαλάς, με κεντρικό σύνθημα «Νέο Πρόσωπο-Νέα Πρόταση-Νέα Εποχή» προσπάθησε να αποσυνδέσει την υποψηφιότητά του από τα κακώς κείμενα της διακυβέρνησης Χριστόφια, προσπαθώντας, σύμφωνα με τον Konto (2013: 38), να απαλλαγεί στο μέτρο του δυνατού από την «τοξική» κληρονομιά, αποφεύγοντας να αναφερθεί στο παρελθόν, αντιπαραβάλλοντας προτάσεις για το μέλλον. Λειτουργήσε ως pseudo-incumbent καθώς οι στρατηγικές που ακολουθούσε δεν προσιδίαζαν στον κάτοχο αλλά στον «διεκδικητή της εξουσίας» (Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2007:12). Αυτή του η ιδιότητα ενεργοποίησε αρνητικά ηθοτικά που τον συσχετίζαν με τον Χριστόφια³⁹. Ο Μαλάς επίσης, υπήρξε υποστηρικτής του Σχεδίου Ανάν κάτι που προσπαθούσε να αποσεισει το 2013. Μία από τις στρατηγικές του ήταν η χρήση αρνητικών ηθοτικών για αποδόμηση του ήθους του Αναστασιάδη για το ίδιο ζήτημα⁴⁰.

Ο Λιλλήκας, με σύνθημα «Γιώργος Λιλλήκας-Υποψήφιος των Πολιτών» σε ό,τι αφορούσε το Κυπριακό υποστήριξε ότι η λύση διζωνικής δικοινοτικής ομοσπονδίας δεν είναι συμβατή με τις σημερινές πραγματικότητες, καθώς αποτελεί αναβίωση του «Απαρτνχάιντ». Όσο για την Οικονομική Κρίση πρότεινε την προ-πώληση Φυσικού Αερίου για απαλλαγή από την Τρόικα. Οι προτάσεις του αυτές αμφισβητήθηκαν

³⁹ Αναστασιάδης κατά Μαλά (1^η τηλεμαχία 2013): «Ακούστε: Και το κουμμουνιστικό κόμμα που σας εκφράζει και οι νεοφιλελεύθεροι που σας εκφράζουν, διότι ανήκετε σε εκείνο το χώρο κάποια στιγμή... νομίζω εσείς στήσατε τη στήλη κύριε Μαλά». Σημ: Η «στήλη» στήθηκε στο αεροδρόμιο Λάρνακας προς τιμή των Ευρωπαίων ηγετών από την κυβέρνηση Χριστόφια φέρουσα και το όνομα της κ. Μέρκελ.

⁴⁰ Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι μέρος της πρώτης δήλωσης Μαλά στη 2^η τηλεμαχία, ο οποίος χωρίς να προκληθεί επιτίθεται εναντίον του Αναστασιάδη: «Είναι ένα πράγμα να είσαι πολίτης της Κυπριακής Δημοκρατίας και να κρίνεις σύμφωνα με τα δεδομένα τα οποία είχες ενώπιον σου και άλλο πράγμα να είσαι ηγέτης ενός κόμματος όπως για παράδειγμα ο κύριος Αναστασιάδης, ο οποίος ήταν ένας από τους εμπνευστές του σχεδίου ANAN».

έντονα από τους αντιπάλους του καθώς υπήρξε Υπουργός Εξωτερικών επί διακυβέρνησης Παπαδόπουλου⁴¹ η οποία αποδεχόταν τη λύση ΔΔΟ, ενώ η πρόταση εξόδου από την οικονομική κρίση θεωρήθηκε ανυπόστατη αφού τα κοιτάσματα στην ΑΟΖ της Κύπρου δεν είχαν ακόμη επιβεβαιωθεί. Η αναφορά σε ενέργειες του παρελθόντος που βρίσκονται σε δυσαρμονία με ενέργειες του παρόντος δυνατόν να οργανωθεί σε μορφή προσωπικής επίθεσης λόγω της φερόμενης ασυνέπειας των λόγων και των πράξεων του υπό κατηγορία προσώπου. Άρα, θεωρείται πιθανόν τα αρνητικά ηθοτικά που στρέφονται κατά του Λιλλήκα να σχετίζονται με μορφές «Ανακολουθίας των Δεσμεύσεων».

Κύριο μειονέκτημα της υποψηφιότητας Λιλλήκα ήταν ότι δεν στηριζόταν από κάποιο κόμμα των πόλων. Από την άλλη η υποψηφιότητα του έδινε διέξοδο στους απογοητευμένους των παραδοσιακών κομμάτων. Για τους ψηφοφόρους του ΑΚΕΛ η ψήφος προς τον Λιλλήκα αποτελούσε ψήφο διαμαρτυρίας για την 5ετή διακυβέρνηση Χριστόφια και για μεγάλη μερίδα των ψηφοφόρων του ΔΗΚΟ ήταν ψήφος απογοήτευσης για την στήριξη Αναστασιάδη από το κόμμα τους⁴². Ο Λιλλήκας προσπάθησε να ομαδοποιήσει του αντιπάλους του ως τους υποστηρικτές του «ΝΑΙ» στο Σχέδιο Ανάν, ότι ενέδιδαν στα κελεύσματα της Τρόικα και δεν ήταν σε θέση να διαχειριστούν το θέμα των υδρογονανθράκων, αφού είχαν ως θέμα προτεραιότητας τη διέλευση του ΦΑ μέσω της Τουρκίας⁴³.

⁴¹ Αμφισβήτηση των θέσεων Λιλλήκα για τη ΔΔΟ από τον Αναστασιάδη (2^η τηλεμαχία, 2013): «Αλλά αν ο κύριος Λιλλήκας ενθυμήτο το βιβλίο του, τα γραπτά μένουν, λέει αυτό: αναφέρεται στη Διζωνική με σωστό περιεχόμενο στη σελίδα 224». Στο ίδιο μήκος οι αμφισβητήσεις Μαλά (2η τηλεμαχία, 2013): «Περιμένω πως να μου απαντήσετε κύριε Λιλλήκα. Η αναφορά που έκανα προηγουμένως και σας διάβασα επειδή επικαλείστε τον Τάσο το Παπαδόπουλο, είναι ομιλία του Τάσου Παπαδόπουλου στο συνέδριο του ΑΚΕΛ το 2005 ο οποίος έλεγε ότι δεν απέρριψαν οι Ελληνοκύπριοι με το σχέδιο ΑΝΑΝ τη διζωνική δικαιοδική ομοσπονδία».

⁴² Ενδεικτικά η τελευταία δημοσκόπηση (8/2/13) για λογαριασμό του Mega ο Λιλλήκας φέρεται να απορροφά το 42% των ψηφοφόρων του ΔΗΚΟ και το 10% των οπαδών του ΑΚΕΛ.
<http://www.livenews.com.cy/cgibin/hweb?-A=9951&-V=ekloges2013>

⁴³ Ενδεικτική αναφορά Λιλλήκα κατά των αντιπάλων του: «Εμείς όπως είπα αντιμετωπίζουμε τα προβλήματα με διεκδικητικότητα. Μίλησαν και άλλοι για διεκδικητικότητα. Λυπούμαι να πω ότι δεν την έχουμε δει στην ιστορία των 2 ανθυποψηφίων μου· ούτε το 2004 αυτήν την διεκδικητικότητα ούτε στην συνέχεια.»

Το μοναδικό κόμμα που στήριξε την υποψηφιότητα Λιλλήκα ήταν η ΕΔΕΚ ο οποίος εμφανίστηκε ως ο συνεχιστής της πολιτικής Τάσσου Παπαδόπουλου στο Κυπριακό, προωθώντας την καμπάνιά του στη βάση του «ΟΧΙ» στο Σχέδιο Ανάν και τη ρητή αντίθεσή του στη διζωνικότητα, σε περίπτωση ομοσπονδιακής λύσης (Christophorou, 2013:2).

Οι δημοσκοπήσεις που διενεργήθηκαν πριν τις εκλογές του Φεβρουαρίου, σύμφωνα με τον Christophorou, (2013:4) έδειχναν πρώτο τον Αναστασιάδη με ποσοστά 37-43%, δεύτερο τον Μαλά με 19-24% και τρίτο τον Λιλλήκα με 18-21%. Για τον δεύτερο γύρο τα δεδομένα σαφώς ήταν υπέρ του Αναστασιάδη. Εμφάνιζε ποσοστά 44-50% έναντι του Μαλά ο οποίος κυμαινόταν από 25 μέχρι 30% και 41-43% έναντι του Λιλλήκα ο οποίος βρισκόταν στο 30-33%. Τα τελικά αποτελέσματα δικαίωσαν τις έρευνες γνώμης αφού στο δεύτερο γύρο προκρίθηκαν οι Αναστασιάδης και Μαλάς με ποσοστά 45,46% και 26,91% αντιστοίχως⁴⁴ με τελικό αποτέλεσμα στο δεύτερο γύρο την εκλογή Αναστασιάδη με ποσοστό 57,48%⁴⁵. Σύμφωνα με τον Konto (2013: 53) ο Αναστασιάδης κέρδισε τις προεδρικές εκλογές λόγω της αποκατάστασης του ονόματός του εξαιτίας του 2004, της λήψης αποφάσεων κατά τον ορθό χρόνο, της προετοιμασίας από νωρίς της υποψηφιότητάς του, του επιτυχούς έλεγχου του κόμματός του, της συνεργασίας με το ΔΗΚΟ, της χαμηλής δημοτικότητας του Δημήτρη Χριστόφια και της αποτυχίας του ΑΚΕΛ να συμφωνήσει με τα κόμματα του κέντρου.

Στην παρούσα φάση προσαρμόζονται οι υποθέσεις εργασίας για τους υποψηφίους του 2013.

Ο Αναστασιάδης εμφανιζόταν το μεγάλο φαβορί για εκλογή σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις. Κατ' αναλογία της περίπτωσης Παπαδόπουλου αναμένεται ότι

⁴⁴[http://www.moi.gov.cy/moi/moi.nsf/all/F369A1CE05584D69C2257B15006B7BFF/\\$file/Anak%20Dilos%20Genikou-Apotelesmata-17%20%202013.pdf?openelement](http://www.moi.gov.cy/moi/moi.nsf/all/F369A1CE05584D69C2257B15006B7BFF/$file/Anak%20Dilos%20Genikou-Apotelesmata-17%20%202013.pdf?openelement)

⁴⁵http://www.proedrikes2013.gov.cy/news/20130224_21.htm

απέφυγε τη χρήση αρνητικών ηθοτικών, σε σχέση με τους αντιπάλους του, ενώ ο Λιλλήκας ο φερόμενος ως τρίτος αναμένεται ότι χρησιμοποίησε τον μεγαλύτερο αριθμό.

***Υπόθεση Εργασίας 1:** Η εκλογική θέση του υποψηφίου επιδρά στη χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων για τους αντιπάλους του. Αυτός που έπεται στις δημοσκοπήσεις χρησιμοποιεί υψηλότερα επίπεδα αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων από αυτόν που έχει το προβάδισμα.*

Επίσης αναμένεται ότι ο Αναστασιάδης να καταστεί ο κύριος στόχος αρνητικών ηθοτικών λόγω της πρωτιάς που εμφάνιζε στις δημοσκοπήσεις. Διατυπώνεται σχετικά η εξής υπόθεση

***Υπόθεση Εργασίας 2:** Η λογική της εκστρατείας οδηγεί τους υποψηφίους στην χρήση περισσότερων αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων κατά του πρωτεύσαντα, στον πρώτο γύρο των εκλογών, ώστε να προκαλέσουν τη μεγαλύτερη δυνατή αποδόμηση του ήθους του.*

Σε αντίθεση με το 2008, στις εκλογές του 2013 δεν επαναδιεκδικούσε ο πρόεδρος. Ο Μαλάς εμφανιζόταν ως «διεκδικητής της θέσης». Άρα αναμένεται να καταστεί ο κύριος στόχος των αρνητικών επιχειρημάτων, και ως συνέχεια ο Αναστασιάδης να αποτελέσει την κύρια πηγή ως ο αρχηγός της μείζονος αντιπολίτευσης. Σε ποιοτικό επίπεδο τα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα αναμένεται να αποσκοπούν στην εμπέδωση της συνέχια ανάμεσα στον Μαλά και τον Χριστόφια ιδιαίτερα με έμφαση τα θέματα τα οποία έχουν έντονα αρνητική λειτουργική αξιοποίηση για τον απελθόντα πρόεδρο.

***Υπόθεση Εργασίας 3:** Η θεσμική θέση του υποψηφίου επιδρά στη χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων για τους αντιπάλους του. Ο κάτοχος της θέσης εξουσίας χρησιμοποιεί χαμηλότερα επίπεδα ρητορικών επιθέσεων από τον διεκδικητή της εξουσίας.*

Για να επιβεβαιωθεί η τέταρτη υπόθεση εργασίας πρέπει Μαλάς και Αναστασιάδης να επικεντρώσουν τα αρνητικά ηθοτικά που θα χρησιμοποιήσουν ο ένας εναντίον του άλλου συγκροτώντας ένα αδρό δίπολο αντιπαράθεσης. Αυτή η υπόθεση εργασίας ελέγχεται ως προς τις τηλεμαχίες του πρώτου γύρου των εκλογών.

***Υπόθεση Εργασίας 4:** Οι υποψήφιοι των δύο πόλων επιδιώκουν την πόλωση του επικοινωνιακού κλίματος δια των αλληλοκατηγοριών μέσω αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων. Οι υποψήφιοι της δεξιάς και της αριστεράς θα έχουν υψηλότερο βαθμό χρήσης αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων από τον υποψήφιο του κέντρου.*

Ο Αναστασιάδης ήταν ο ηγέτης του «ενδοτικού» πόλου, στο δημοψήφισμα του 2004, ο οποίος αναμένεται να δεχθεί τις περισσότερες επιθέσεις στη βάση των αρνητικών ηθοτικών. Οι αντίπαλοι του αναμένεται με αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα κατά του Αναστασιάδη να προβούν σε κινητοποίηση του παρελθόντος προκειμένου να αποδομήσουν το ρητορικό του ήθος.

***Υπόθεση Εργασίας 5β:** Οι θεματικές αναφορές στο Σχέδιο Ανάν θα οδηγήσουν σε αυξημένη κινητοποίηση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων κατά του Αναστασιάδη στις τηλεμαχίες του 2012.*

3.5 Συμπεράσματα

Οι προεκλογικές εκστρατείες του 2008 και του 2013 οργανώθηκαν στη βάση του επαγγελματισμού που επέφερε ο εξαμερικανισμός της εκστρατείας. Επαγγελματίες σύμβουλοι επικοινωνίας οργάνωσαν τα επιτελεία των υποψηφίων εφαρμόζοντας στρατηγικό σχεδιασμό, εφαρμόζοντας τη «λογική της εκστρατείας». Με βάση την προηγηθείσα ανάλυση οι προεδρικές εκλογές του 2008 αποτέλεσαν μια ιδανική συγκυρία για το ΑΚΕΛ. Η εκστρατεία του ΑΚΕΛ δομήθηκε χρησιμοποιώντας από το 2006 όλα τα διαθέσιμα μέσα (Christophorou, 2006: 527). Σε επίπεδο υποψηφιότητας ο Χριστόφιας ήταν άφθαρτος σε σχέση με τον απερχόμενο πρόεδρο Παπαδόπουλο

και τον διατελέσαντα βουλευτή-υπουργό Κασουλίδη. Υπ' αυτήν την έννοια η άσκηση εκτελεστικής εξουσίας από τους δύο τελευταίους έδιναν το δικαίωμα στον Χριστόφια να επιτεθεί εναντίον των ανθυποψηφίων του για λάθη και παραλήψεις τους στις θέσεις που χρημάτισαν.

Ο Κασουλίδης εισερχόμενος στο β' γύρο αποτέλεσε την έκπληξη των εκλογών του 2008. Η κινητοποίηση του κομματικού μηχανισμού του ΔΗΣΥ, η δόμηση ενός ευρωπαϊκού προφίλ του υποψηφίου από την επικοινωνιακή του ομάδα, με προοπτική απεγκλωβισμού από το αδιέξοδο στο Κυπριακό, και η συστηματική αποδόμηση του Τάσσου Παπαδόπουλου ήταν οι λόγοι που ο Κασουλίδης, από τρίτος στις δημοσκοπήσεις, βρέθηκε πρώτος στον 1^ο γύρο.

Έκπληξη, επίσης, προκάλεσε ο αποκλεισμός Παπαδόπουλου. Οι δημοσκοπήσεις, που προηγήθηκαν του πρώτου γύρου διαψεύστηκαν καθώς 55 δημοσκοπήσεις έφεραν τον Παπαδόπουλο φαβορί στο δεύτερο γύρο⁴⁶. Η πολυφωνία που εξέπεμπε το επιτελείο Παπαδόπουλου, η τακτική της μη απάντησης στις αρνητικές εκκλήσεις του μέχρι πρότινος εταίρου στην Κυβέρνηση, Δημήτρη Χριστόφια, η προσπάθεια δόμησης εικόνας στη βάση των θετικών εκκλήσεων και η επανάπαυση στα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων φαίνεται να στέρησαν από τον Παπαδόπουλο το εισιτήριο για τον δεύτερο γύρο.

Η εκστρατεία του 2013 ήταν διαφορετική από αυτή του 2008. Παρά την πάροδο 9 χρόνων από τη διεξαγωγή του δημοψηφίσματος για το σχέδιο Ανάν η διαχωριστική γραμμή «απορριπτικών-ενδοτικών» επανεμφανίστηκε. Οι δημοσκοπήσεις έδιναν σαφές προβάδισμα τον Αναστασιάδη οπότε ένα ερώτημα που θα μπορούσε να ελεγχθεί, μέσω της εμπειρικής έρευνας, είναι κατά πόσον αποτέλεσε τον κατ' εξοχήν στόχο των αρνητικών ηθοτικών. Επίσης, μέσω συγκριτικής μελέτης μεταξύ των δύο εκστρατειών, με εργαλείο τα αρνητικά ηθοτικά, δυνατόν να επιβεβαιωθεί η

Βλέπε σχετικά με τις δημοσκοπήσεις του 2008 <http://www.electionwatch.eu/surveys/>

παρατήρηση του Christophorou (2013:3) για την προσπάθεια που καταβλήθηκε από υποψηφίους για υποτίμηση των αντιπάλων τους για απόψεις και θέσεις που στήριζαν στο παρελθόν.

Μέσω της σύγκρισης των εκστρατειών και των αποτελεσμάτων του 2008 και του 2013 διαπιστώνονται ομοιότητες αλλά και σημαντικές διαφορές. Καταρχάς, διαπιστώθηκε για άλλη μια φορά πως κάποιος υποψήφιος δεν παίρνει το εισιτήριο για τον δεύτερο γύρο αν δεν έχει την στήριξη ενός εκ των δύο πόλων, αποκλείοντας ακόμα κι έναν δημοφιλή υποψήφιο όπως ο Παπαδόπουλος. Οι εκλογές ακολούθησαν το γνωστό κυπριακό μοτίβο στηριζόμενο στον ανταγωνισμό των υποψηφίων δείχνοντας τον εξαμερικανισμό και την επαγγελματοποίηση των κυπριακών προεδρικών εκλογών που βασίζονται στο φαινόμενο του race-horse. Επίσης, η στάση του ΔΗΚΟ καθόρισε το τελικό αποτέλεσμα και στις δύο περιπτώσεις αποδεικνύοντας ότι η συναίνεση έχει το αντίστοιχο τίμημα δια της συναλλαγής.

Στις εκλογές του 2008 πρωτεύουσα σημασία είχε το Κυπριακό ενώ το 2013 τη θέση του κατέλαβε η Οικονομία. Οι Αναστασιάδης και Λιλλήκας που είχαν παίξει σημαντικό ρόλο στις εκλογές του 2008⁴⁷ ήταν υποψήφιοι το 2013 αναβιώνοντας τις διαφορές που παρατηρήθηκαν την περίοδο του δημοψηφίσματος. Επομένως ένα ερώτημα που θα μπορούσε να απαντηθεί είναι κατά πόσον η χρονική πάροδος από τα γεγονότα, όπως το δημοψήφισμα, μειώνει τη χρήση αρνητικών ηθοτικών.

⁴⁷ Το 2008 ο Αναστασιάδης ήταν Πρόεδρος του ΔΗΣΥ και ο Λιλλήκας υπεύθυνος του εκλογικού επιτελείου του Τάσσου Παπαδόπουλου.

Κεφάλαιο 4

Περί Τηλεμαχιών

I. Εισαγωγή

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύονται οι τηλεμαχίες ως μορφή προεκλογικής επικοινωνίας. Κύριος στόχος είναι η καταγραφή ερευνητικών ευρημάτων, σχετικά με την οργάνωση των επιθέσεων, μεταξύ των πολιτικών αντιπάλων, κατά τη διάρκεια των τηλεμαχιών ώστε να εμπλουτιστούν και να ενισχυθούν οι διατυπωθείσες υποθέσεις εργασίας της παρούσας έρευνας. Συμπληρωματικά, για να αποσαφηνισθούν οι ιδιαιτερότητες των τηλεμαχιών, ως μορφή προεκλογικής επικοινωνίας, εξετάζεται το ιστορικό πλαίσιο της ανάπτυξης τους, τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα τους καθώς και οι επιδράσεις που έχουν στο κοινό.

Οι τηλεμαχίες αποτελούν μορφή επικοινωνίας η οποία λειτουργεί εντός προσυμφωνημένου πλαισίου λειτουργίας. Η διαμεσολάβηση του δημοσιογράφου περιορίζεται μόνο στο επίπεδο διαμόρφωσης των ερωτήσεων οπότε δεν παρατηρούνται τόσες στρεβλώσεις εξαιτίας της δημοσιογραφικής παρείσδυσης όπως συμβαίνει σε άλλες μορφές υβριδικής τηλεοπτικής επικοινωνίας, όπως στα «τηλεπαράθυρα» και στις τηλεοπτικές συνεντεύξεις. Ο χρόνος που δίνεται στον υποψήφιο για να απαντήσει στις ερωτήσεις των δημοσιογράφων μπορεί να χρησιμοποιηθεί τόσο για κάλυψη του υποβληθέντος ερωτήματος όσο και για ανάπτυξη άλλων θεμάτων. Οι ερωτήσεις των δημοσιογράφων, αλλά και οι αναφορές του κάθε πολιτικού αποτελούν πηγή χρήσης αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων. Η παρούσα έρευνα επικεντρώνεται στην στρατηγική επικοινωνία των πολιτικών και ως εκ τούτου δεν αναλύει αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα τα οποία είτε παράγονται από δημοσιογράφους είτε απευθύνονται σε αυτούς.

4.1 Τηλεμαχίες πριν τις Προεδρικές Εκλογές

Τηλεμαχία ή ντιμπέιτ ορίζεται η σε απευθείας, ζωντανή, δημόσια τηλεοπτική αντιπαράθεση των πολιτικών αρχηγών (Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2010:360).

Οι τηλεμαχίες πρωτοεμφανίστηκαν στις ΗΠΑ το 1960 όπου συνεχίζονται ανελλιπώς από το 1976. Αποτελούν μαζί με την πολιτική διαφήμιση ένα από τα κύρια σημεία εστίασης του κλάδου της πολιτικής επικοινωνίας στις ΗΠΑ (Kraus & Davis, 1981).

4.1.1 Πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα

Σύμφωνα με το γραφικό που ακολουθεί οι τηλεμαχίες αποτελούν «υβριδική» μορφή επικοινωνίας. Εντάσσονται στη γενικότερη κατηγορία των ζωντανών πολιτικών συζητήσεων⁴⁸ οι οποίες επηρεάζονται τόσο από τη «λογική της εκστρατείας» όσο κι από τη «λογική του μέσου» όπως αυτές συζητήθηκαν στην ενότητα 1.2. και παρουσιάζονται σχηματικά στην εικόνα 4.1.

Εικόνα 4.1: Ζωντανές τηλεοπτικές συζητήσεις – Σαμαράς (2014α)

⁴⁸ Εκτενής αναφορά της «λογικής της εκστρατείας» και της «λογικής του μέσου» έχει γίνει στην παράγραφο 1.2.

Οι τηλεμαχίες αποτελούν τις «συναντήσεις κορυφής» των τηλεοπτικών πολιτικών συζητήσεων. Σε χώρες με προεδρικά συστήματα στις τηλεμαχίες παρίστανται οι υποψήφιοι· σε κοινοβουλευτικές Δημοκρατίες, η αντιπροσώπευση γίνεται από τους αρχηγούς των κομμάτων. Στις ΗΠΑ, επίσης, απαντώνται οι τηλεμαχίες των αντιπροέδρων οι οποίες καθιερώθηκαν από το 1976.

Η διαμεσολάβηση των επαγγελματιών συμβούλων, από την πλευρά του στρατηγικού σχεδιασμού των κομμάτων, και η διαμεσολάβηση των δημοσιογράφων, από την πλευρά του μηχανισμού κατασκευής των ειδήσεων, δημιουργεί στρεβλώσεις στην επικοινωνία του υποψηφίου (Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2007:5). Οι τηλεμαχίες αποτελούν μορφή «ημιαυτόνομης» επικοινωνίας για τον υποψήφιο. Οι περιορισμοί στις παρεμβάσεις των δημοσιογράφων και η απουσία των συμβούλων επικοινωνίας δίνει την ευκαιρία να εκφραστεί κατά τρόπο που θα υποστεί τον μικρότερο βαθμό στρέβλωσης σε σχέση με άλλες μορφές επικοινωνίας.

Οι τηλεμαχίες αναφέρονται ως η επιτομή της προεκλογικής εκστρατείας των υποψηφίων αφού αποτελούν μια ανοικτή συζήτηση στην οποία οι υποψήφιοι έχουν την ευκαιρία να μιλήσουν απευθείας στους ψηφοφόρους· οι ψηφοφόροι δύνανται να ακούσουν και να συγκρίνουν τα επιχειρήματά τους, ενισχύοντας κατ' αυτόν τον τρόπον την δημοκρατία (Bias & Perella, 2008:451).

Σύμφωνα με τους Airne & Benoit (2005:344) οι τηλεμαχίες είναι εναλλακτική πηγή πληροφόρησης για τους υποψηφίους και τις θέσεις τους, σε σχέση με άλλες μορφές επικοινωνίας. Δίνουν την ευκαιρία στο κοινό να καταστεί κοινωνός των υπό συζήτηση θεμάτων και να κατανοήσει τη θέση των υποψηφίων γύρω από αυτά (Drew & Weaver, 1991· Lemert, κ.α., 1991), να επηρεαστεί από τη θεματολογία, να αλλάξει την εντύπωσή του για τον χαρακτήρα των υποψηφίων και εν τέλει να αλλάξει την προτίμησή του. Οι μη αναμενόμενες ερωτήσεις και τα σχόλια ενός αντιπάλου μπορεί

να προκαλέσουν αυθόρμητες αντιδράσεις από τον πολιτικό και με τον τρόπον αυτό να βοηθηθεί το κοινό να τον κατανοήσει και να τον αξιολογήσει καλύτερα. Έτσι, οι τηλεμαχίες παρέχουν την ευκαιρία αναδίπλωσης των υποψηφίων, άμεσης και σε πραγματικό χρόνο επανόρθωσης της εικόνας τους κι επισήμανσης των λαθών του αντιπάλου (Benoit, Stein & Hansen, 2004:17).

Οι τηλεοπτικές συζητήσεις εμφανίζουν πολλαπλά πλεονεκτήματα έναντι των τηλεοπτικών μηνυμάτων των υποψηφίων. Οι Choi & Benoit (2013) χαρακτηριστικά αναφέρουν: Πρώτον, παρουσιάζεται η ευκαιρία στους ψηφοφόρους να πληροφορηθούν σε μεγαλύτερη διάρκεια σε σχέση με τα μικρής διάρκειας τηλεοπτικά σποτ. Δεύτερον, το είδος των τηλεοπτικών συζητήσεων δίνει την ευχέρεια στο κοινό να κάνει άμεσες συγκρίσεις τόσο για τα πολιτικά ζητήματα όσο και για τον χαρακτήρα των υποψηφίων. Τρίτον, οι κανόνες που τίθενται σε αυτές τις συζητήσεις υποχρεώνουν τους υποψηφίους να αυτοσχεδιάσουν σχολιάζοντας ζητήματα και μη αναμενόμενες ερωτήσεις για τις οποίες πιθανόν να μην έχουν προετοιμαστεί. Αν και οι υποψήφιοι προετοιμάζονται για τις τηλεοπτικές συζητήσεις εντούτοις το κοινό μπορεί να εκλάβει με καλύτερο τρόπο τις αντιδράσεις των υποψηφίων παρά όπως αυτές παρουσιάζονται στις ομιλίες-μονολόγους ή στα σποτ. Τέταρτον, οι τηλεοπτικές συζητήσεις δίνουν την ευκαιρία στα Μέσα Ενημέρωσης και στους ερευνητές να προβούν σε συγκριτική μελέτη και να μετρήσουν τον αντίκτυπό τους στο κοινό. Πέμπτον, οι υποψήφιοι, επωφελούνται από την δωρεάν έκθεσή τους στα Μέσα επικοινωνώντας τις θέσεις τους στο εκλογικό σώμα.

Οι κριτικοί των τηλεμαχιών θεωρούν ότι σε αυτού του τύπου παρουσιάσεις δεν πραγματοποιείται πραγματική συζήτηση. Όπως σημειώνουν οι Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος (2010:362), συστηματικές έρευνες περιεχομένου έχουν καταδείξει πως λόγω της έλλειψης άμεσης αλληλοδιάδρασης μεταξύ των πολιτικών ο λόγος τους περιλαμβάνει υψηλά επίπεδα ευθείας σύγκρουσης. Μομφή για την

αποτελεσματικότητά τους θεωρούνται ευρήματα ερευνών τα οποία δείχνουν ότι οι τηλεμαχίες δεν έχουν μεγάλη επίδραση στα αποτελέσματα των εκλογών (Burns, κ.α. 2004:184). Αυτό, διαπιστώνεται εν μέρει από έρευνα που πραγματοποιήθηκε στην Αυστραλία, για τις ομοσπονδιακές εκλογές (Senior, 2008:458): Οι κομματικά τοποθετημένοι ψηφοφόροι που εκτίθενται στις τηλεμαχίες δεν μετακινούνται εύκολα από την αρχική τους τοποθέτηση σε αντίθεση με τους ακομμάτιστους οι οποίοι παρουσιάζουν μεγαλύτερη ευκολία στις μετακινήσεις τους λόγω της επίδρασης των τηλεμαχιών.

Επομένως, με βάση την πιο πάνω παράθεση συνάγεται ότι ο θεσμός των τηλεμαχιών είναι μια διαδικασία η οποία λειτουργεί προσθετικά στην προεκλογική εκστρατεία. Ο αρχηγός του κόμματος έχει την ευκαιρία, σε πραγματικό χρόνο, να εκφράσει τις θέσεις του ή του κόμματός του και να αντικρούσει θέσεις των αντιπάλων του και των δημοσιογράφων. Οι ψηφοφόροι που εκτίθενται σε αυτή τη μορφή επικοινωνίας γίνονται κοινωνοί αυτών των θέσεων και η όλη διαδικασία φαίνεται να λειτουργεί υπέρ της δημοκρατίας.

4.1.2 Τηλεμαχίες και Αρνητισμός

Η ενότητα αυτή αποτελεί επέκταση της 1.1 στην οποία μελετήθηκε ο παραγόμενος αρνητισμός τόσο με όρους της «λογικής της εκστρατείας» όσο και με όρους της «λογικής του μέσου». Το format των τηλεμαχιών προσφέρεται προκειμένου οι πολιτικοί να αναπτύξουν αρνητική ρητορική η οποία εν μέρει οργανώνεται μέσω της χρήσης αρνητικών ηθοτικών κατά του χαρακτήρα των αντιπάλων τους. Το γεγονός ότι στις τηλεοπτικές συζητήσεις οι επιθέσεις κατά του χαρακτήρα ή της προσωπικότητας του αντιπάλου δεν είναι κυρίαρχο θέμα εστίασης των επιθέσεων (Benoit, 2007· McKinney & Carlin, 2004), σε σχέση με τα θέματα πολιτικής, δεν το καθιστούν ήσσονος σημασίας ζήτημα. Η πρόθεση αποδόμησης του ήθους του

αντιπάλου με απευθείας αναφορές στο χαρακτήρα του, στην ανακολουθία των δεσμεύσεων του, στην ασυνέπεια λόγων και έργων του, μπορούν να ταυτιστούν ως τύποι αρνητικά ηθοτικά, κατά τη διάρκεια μιας τηλεμαχίας.

Σε εκτεταμένη έρευνα που διενεργήθηκε στις ΗΠΑ, από τον Benoit (2003), αφορούσα τις τηλεμαχίες, τις διαφημίσεις και το λόγο των πολιτικών, από το 1948 μέχρι το 2000, αποδείχθηκε ότι: Πρώτον, οι νικητές των εκλογών είχαν συζητήσει σε ποσοστό 66% θέματα που άπτονταν πολιτικής φύσεως ενώ οι χαμένοι έφτασαν στο αντίστοιχο ποσοστό 60%. Δεύτερον, οι χαμένοι των εκλογών χρησιμοποιώντας περισσότερο χρόνο εστίασαν σε θέματα χαρακτήρα κατά 40% εν αντιθέσει με τους νικητές που το έκαναν σε ποσοστό 34%.

Οι εκλογές, σε αντίθεση με τις δημοσκοπήσεις, έπονται των τηλεμαχιών. Έτσι, συγκρίνοντας τα τελικά ποσοστά των εκλογών με τις μετρήσεις συγκεκριμένων αναφορών καθιστούν την εκλογική νίκη εξαρτημένη μεταβλητή της θεματολογίας της προεκλογικής εκστρατείας. Η επικέντρωση στο χαρακτήρα του αντιπάλου συνεπάγεται χρήση αρνητικών ηθοτικών. Επομένως, μπορεί να τεθεί ως ερευνητικό ερώτημα κατά πόσον οι υποψήφιοι των κυπριακών προεδρικών εκλογών που χρησιμοποίησαν τον μικρότερο αριθμό αρνητικών ηθοτικών, ήταν τελικά οι νικητές του πρώτου ή του 2^{ου} γύρου;

Στα συμπεράσματα των Airne & Benoit (2005:344) για τις εκλογές κυβερνήτη, μεταξύ Kayes & Obama, το 2004, καταγράφεται πως το 35% των δηλώσεων αφορούσαν επίθεση κατά του χαρακτήρα των αντιπάλων τους. Οι αντεπιθέσεις πάντως φαίνεται να είναι μέρος της εκστρατείας καθώς όπως διαπιστώνουν οι Lau & Pomper (2004:2) ο υποψήφιος που θέλει να κερδίσει τις εκλογές δεν μπορεί να μην απαντά στις επιθέσεις του αντιπάλου του. Αυτή η δήλωση διατυπώνεται ως υπόθεση εργασίας:

***Υπόθεση Εργασίας 6:** Η απόφαση ενός υποψηφίου να μην απαντά στις κατηγορίες που του καταμαρτυρούνται, υπό μορφή αρνητικών ηθοτικών, μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο ήθος του και κατ' επέκταση στην υποψηφιότητά του.*

Η μοναδική υποψηφιότητα που θα μπορούσε να επαληθεύσει ή να οδηγήσει σε άτοπο την υπόθεση 6 είναι η περίπτωση Παπαδόπουλου, διότι ο Χριστόφιας δεν επαναδιεκδίκησε. Αν κατά τον έλεγχο του αριθμού των αρνητικών ηθοτικών που χρησιμοποίησε ο Παπαδόπουλος, σε σχέση με τα όσα δέχθηκε, διαπιστωθεί μεγάλη απόκλιση υπέρ των επιχειρημάτων που δέχθηκε, ίσως αυτό να σημαίνει ότι το ήθος του, ως ενδιάμεση μεταβλητή, αποδομήθηκε σε τέτοιο βαθμό που τον απόκλεισε από τον δεύτερο γύρο.

Συστηματικές έρευνες που έγιναν στην Ελλάδα, ειδικά για τις τηλεμαχίες, την περίοδο 1996-2009, κατέδειξαν ότι από τις δηλώσεις δημοσιογράφων και πολιτικών το 78,5% αφορούσε ρητορική πράξη επίθεσης την στιγμή που το 49,5% εξ αυτών αποτελούσε την κυρίαρχη λειτουργία (Σαμαράς & Παπαθανασόπουλος, 2011: 374-375). Επιπλέον αυτή η μελέτη δείχνει ότι από όλες τις δηλώσεις των πολιτικών δρώντων το 67,3% περιείχαν στοιχείο επίθεσης επιβεβαιώνοντας την παρατήρηση, πέραν της αμερικανικής εμπειρίας, ότι ο αρνητισμός καθίσταται σημαντικό στοιχείο των τηλεμαχιών.

Η διαχρονικότητα και η σταθερότητα που παρουσιάζουν οι μετρήσεις τόσο από την αμερικανική εμπειρία όσο κι από την εμπειρία άλλων χωρών δείχνουν ότι ο αρνητισμός και οι προσωπικές επιθέσεις ενσωματώθηκαν στις τηλεμαχίες αποτελώντας δηλωτικό στοιχείο της θεσμικής θέσης και της εκλογικής θέσης των πολιτικών. Παρά του ότι η παρούσα έρευνα δεν κινείται στο πλαίσιο συγκριτικής μελέτης θετικών-αρνητικών δηλώσεων εντούτοις η συχνότητα χρήσης των αρνητικών ηθοτικών εκ μέρους των Κύπριων υποψηφίων ελέγχει τις ανωτέρω παρατηρήσεις.

4.2 Τηλεμαχίες στην Κύπρο: Ιστορικό πλαίσιο και Όροι Διεξαγωγής

Η συχνή οργάνωση τηλεμαχιών από την ιδιωτική και τη δημόσια τηλεόραση αύξησε τον αντίκτυπο τους στην πολιτική επικοινωνία, ανάγοντάς τις στον κανόνα της αμερικανικής πολιτικής ζωής (Ornstein, 1987:25). Η έναρξη των τηλεμαχιών στην Κύπρο το 1988 προηγήθηκε της έλευσης της ιδιωτικής ραδιοτηλεόρασης. Η μονοπώληση του ραδιοτηλεοπτικού πεδίου από το ΡΙΚ οδήγησε σε νομοθετική ρύθμιση στη Βουλή, το θέμα της παροχής χρόνου στα κόμματα και στους υποψηφίους, με πρωτοστάτες το ΑΚΕΛ και τον ΔΗΣΥ. Αυτό μπορεί να ερμηνευθεί ως αντίδραση στον κυβερνητικό παρεμβατισμό που υφίστατο η κρατική ραδιοτηλεόραση του τόπου και στην κατανομή του ραδιοτηλεοπτικού χρόνου που παραχωρούνταν στα κόμματα.

Έτσι, το 1987 με νομοθέτημα (Ν. 212/87)⁴⁹ τίθεται το πλαίσιο σύμφωνα με το οποίο δινόταν χρόνος επικοινωνίας στους υποψηφίους, τόσο στο ραδιόφωνο όσο και στην τηλεόραση. Το ΡΙΚ *«υποχρεούται όπως καθ' όλον το χρονικό διάστημα της χρονικής περιόδου [προεκλογικής περιόδου] διασφαλίζει την ακριβοδικαίαν μεταχείριση των εκάστοτε υποψηφίων Προέδρων»*. Υποχρεωνόταν το ΡΙΚ, βάσει των διατάξεων του Νόμου, και των τροποποιήσεων⁵⁰ που ακολούθησαν να μεταδίδει τις ανακοινώσεις του υποψηφίου σε χρόνο που να μην υπερβαίνει τα δύο λεπτά, στα κύρια δελτία ειδήσεων· να παραχωρεί 5 λεπτά χρόνο στους υποψηφίους κάθε εβδομάδα και 15 λεπτά τον μήνα, στον ίδιο ή σε εκπρόσωπό του, για επικοινωνία με τον λαό· να δίνει το δικαίωμα παρουσίασης δημοσιογραφικής συνέντευξης του υποψηφίου μέχρι 60 λεπτών.

⁴⁹Βλέπε (Ν. 212/87) http://www.cylaw.org/nomoi/arith/1987_1_212.pdf

⁵⁰ Βλέπε (Ν. 284/87) http://www.cylaw.org/nomoi/arith/1987_1_284.pdf και (Ν. 9/88) http://www.cylaw.org/nomoi/arith/1988_1_009.pdf

Στις 8 Φεβρουαρίου 1988 διεξάγεται η τηλεοπτική συζήτηση των τεσσάρων υποψηφίων: Του Γλαύκου Κληρίδη, του Γιώργου Βασιλείου, του Βάσου Λυσσαρίδη και του Σπύρου Κυπριανού. Πριν τον επαναληπτικό δεύτερο γύρο έλαβε χώρα η τηλεμαχία μεταξύ των Κληρίδη και Βασιλείου. Το 1993 έγιναν 3 τηλεοπτικές συζητήσεις μεταξύ των τριών βασικών υποψηφίων, Κληρίδη, Βασιλείου και Πασχαλίδη στις 11 Δεκεμβρίου 1992, στις 8 Ιανουαρίου 1993 και στις 4 Φεβρουαρίου 1993. Πριν τον επαναληπτικό γύρο μεταξύ Κληρίδη και Βασιλείου ο πρώτος αρνήθηκε να προσέλθει στην τελευταία τηλεμαχία⁵¹.

Η έλευση της ιδιωτικής ραδιοτηλεόρασης το 1990 άλλαξε τα δεδομένα. Οι τηλεμαχίες διοργανώνονται από το ΡΙΚ και μεταδίδονται ταυτόχρονα από τους τηλεοπτικούς σταθμούς παγκύπριας εμβέλειας. Το 2008 και το 2013 οι τηλεμαχίες οργανώθηκαν στα πρότυπα των αντίστοιχων αμερικανικών συζητήσεων βάσει των αυστηρών χρονικών περιορισμών και των παράλληλων μονολόγων. Η συμφωνία για τους όρους των συζητήσεων γίνεται εκ των προτέρων μεταξύ των επιτελείων των υποψηφίων.

Το 2008 διεξήχθησαν 3 τηλεμαχίες, δύο πριν τον πρώτο γύρο και μια μεταξύ πρώτου και δεύτερου γύρου. Οι πολιτικοί που έλαβαν μέρος ήταν οι τρεις κύριοι υποψήφιοι: Ο απερχόμενος Πρόεδρος Τάσος Παπαδόπουλος, ο ΓΓ του ΑΚΕΛ Δημήτρης Χριστόφιας και ο υποψήφιος του ΔΗΣΥ Ιωάννης Κασουλίδης. Η πρώτη αφορούσε τα θέματα «Εσωτερικής Διακυβέρνησης» στην οποία εντάχθηκαν τα θέματα Οικονομίας, Κοινωνικής Πολιτικής, Υγείας, Παιδείας και Εκσυγχρονισμού του Κράτους. Οι δημοσιογράφοι που συμμετείχαν προέρχονταν από τα πέντε κανάλια παγκύπριας εμβέλειας (ΡΙΚ1, Μέγκα, ΑΝΤ1, Σίγμα και Plus). Οι δημοσιογράφοι είχαν τριάντα δευτερόλεπτα για την πρώτη τους ερώτηση και δικαίωμα διευκρινιστικής ερώτησης μετά την πρωτολογία του υποψηφίου που διαρκούσε μέχρι

⁵¹ Οι πληροφορίες για το ιστορικό των κυπριακών τηλεμαχιών παραχωρήθηκαν στον συγγραφέα, υπό μορφή συνέντευξης, από τον ερευνητή Χριστόφορο Χριστοφόρου.

δυόμιση λεπτών. Οι υποψήφιοι είχαν το δικαίωμα να δευτερολογήσουν εντός ενάμισι λεπτού. Στο τέλος των δύο κύριων ενοτήτων διατίθεντο τρία λεπτά στον κάθε υποψήφιο να πρωτολογήσει και ενάμισι λεπτό να δευτερολογήσει επί των θεμάτων που είχαν θιγεί. Οι όροι αυτοί διατηρήθηκαν τόσο κατά τη διάρκεια της δεύτερης τηλεμαχίας που αφορούσε το Κυπριακό αλλά και στην τελική τηλεμαχία μεταξύ Κασουλίδη και Χριστόφια.

Οι προεδρικές εκλογές του 2013 διεξήχθησαν υπό τη σκιά της Οικονομικής κρίσης γεγονός που οδήγησε τα συμβαλλόμενα μέρη στην εισαγωγή μιας επιπλέον τηλεμαχίας με αποκλειστική θεματολογία την «Οικονομία» η οποία ήταν η πρώτη στη σειρά. Οι τρεις κύριοι υποψήφιοι που έλαβαν μέρος ανάμεσα στους έντεκα ήταν οι Νίκος Αναστασιάδης, πρόεδρος του ΔΗΣΥ, Σταύρος Μαλάς υποψήφιος του ΑΚΕΛ και ο Γιώργος Λιλλήκας ο οποίος υποστηριζόταν από την ΕΔΕΚ. Οι κανονισμοί διεξαγωγής τροποποιήθηκαν ελαφρώς σε σχέση με το 2008. Καθορίστηκαν τέσσερις κύκλοι ερωτήσεων και οι δημοσιογράφοι μειώθηκαν σε τέσσερις (ΡΙΚ, Μέγκα, ANT1 και Σίγμα). Η πρωτολογία των υποψηφίων καθορίστηκε στα δύο λεπτά, ενώ είχαν 45 δευτερόλεπτα για να απαντήσουν επί της διευκρινιστικής ερώτησης του/της δημοσιογράφου. Μετά το πέρας των προκαθορισμένων χρονικών ορίων ο λόγος αφαιρείτο από τον δημοσιογράφο ή τον υποψήφιο. Στην δεύτερη τηλεμαχία για το Κυπριακό ο κάθε δημοσιογράφος ήταν συντονιστής ενός κύκλου ερωτήσεων ο οποίος δεν είχε δικαίωμα υποβολής ερώτησης.

Στην τρίτη κατά σειρά συζήτηση δόθηκε ο τίτλος «Εσωτερική διακυβέρνηση και Οικονομία» που διεξήχθη στη βάση 6 ενοτήτων και δύο κύκλων με τους βασικούς κανόνες διάρκειας ερωτήσεων και απαντήσεων να παραμένουν οι ίδιοι. Με το πέρας των δύο κύκλων οι υποψήφιοι είχαν δικαίωμα συνολικής τοποθέτησης διάρκειας δύο λεπτών. Στα ίδια πλαίσια με τη διαφορά ότι η πρωτολογία και η δευτερολογία των

υποψηφίων Αναστασιάδη και Μαλά να αυξήθηκαν σε δύομισι και ενάμισι λεπτά αντίστοιχα.

Μια σημαντική παρατήρηση, ως κατάλοιπο της πρώτης αμερικανικής τηλεμαχίας μεταξύ Νίξον και Κέννεντι, είναι ο αποκλεισμός της αλληλοδιάδρασης των υποψηφίων κατά τη διάρκεια της συζήτησης. Αυτή η διαδικασία αποτελεί «πρωτόκολλο παράλληλων μονολόγων» καθώς ο τρόπος οργάνωσής της εμποδίζει την πραγματική ανταλλαγή απόψεων, σύμφωνα με τους Παπαθανασόπουλο (2000) και Σαμαρά & Παπαθανασόπουλο (2010:361). Το πρωτόκολλο των τηλεμαχιών του 2008 και του 2013 στην Κύπρο αποτέλεσε αντικείμενο συζητήσεων. Μετά την πρώτη τηλεμαχία τού 2013 το επιτελείο Λιλλήκα χαρακτήρισε αποτυχημένο τον τρόπο διεξαγωγής τους επαναφέροντας την πρότασή του για ελεύθερο διάλογο που θα μπορούσε να διεισδύσει σε βάθος τονίζοντας ότι «στόχος των τηλεμαχιών πρέπει να είναι η όσο το δυνατό καλύτερη ενημέρωση των πολιτών και όχι να καταντούν πρόσφορο έδαφος για εκτόξευση προεκλογικών συνθημάτων.»⁵²

Στην τελευταία τηλεμαχία μεταξύ Μαλά και Αναστασιάδη (22/2/13) το αυστηρό πλαίσιο των παράλληλων μονολόγων έσπασε, με την ανοχή του συντονιστή της συζήτησης, ο οποίος εκ προοιμίου ανέφερε ότι η συζήτηση θα γινόταν σε πιο «χαλαρό ρυθμό»⁵³. Το απόσπασμα που ακολουθεί είναι ενδεικτικό ότι η αλληλοδιάδραση των υποψηφίων μπορεί να αυξήσει τις προσωπικές και ειρωνικές αναφορές κατά του προσώπου του αντιπάλου, αυξάνοντας τη χρήση αρνητικά ηθοτικά.

⁵² Βλέπε σχετικά <http://offsite.com.cy/katangelli-ti-diadikasia-diexagogis-ton-tilemachion-ke-zita-isi-metachirisi/>

⁵³ Χαρακτηριστική η εναρκτήρια δήλωση του δημοσιογράφου-συντονιστή της συζήτησης Γ. Καρεκλά: «Απόψε θα ακολουθήσουμε σχεδόν θα έλεγα, την ίδια γραμμή όπως τις προηγούμενες μέρες, 30 δευτερόλεπτα ερώτηση δημοσιογράφου, δύομισι λεπτά απάντηση από τον υποψήφιο, 15 δευτερόλεπτα ερώτηση διευκρινιστική και 1,45 η απάντηση στην διευκρινιστική ερώτηση. Όπως έχω πει, με ένα πιο χαλαρό τρόπο, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα μειώνεται ή θα αυξάνεται ο χρόνος στον κάθε υποψήφιο. Θα προσπαθήσουμε λοιπόν να είμαστε ακριβείς και στα χρονικά περιθώρια που δίνουμε στον κάθε υποψήφιο.»

Αναστασιάδης: Δηλαδή την Κυριακή θα πάει να ψηφίσει ο κόσμος, με αυτά που λέτε;

Μαλάς: Επιτρέψτε μου, κ. Αναστασιάδη μη χάνετε τη ψυχραιμία σας, σας παρακαλώ.

Αναστασιάδης: Μα εγώ να χάσω την ψυχραιμία μου ή εσείς που εκφεύγετε αυτού που πρέπει να...

Μαλάς: Κ. Αναστασιάδη, κ. Αναστασιάδη. Ήρεμα! Έχουμε μια πολιτισμένη συζήτηση.

Αναστασιάδης: Σας ευχαριστώ για την συμβουλή.

Μαλάς: Να είστε καλά.

Αναστασιάδης: Θα ήσασταν καλός ως καθηγητής φαίνεται.

Μαλάς: Να είστε καλά κ. Αναστασιάδη. Νομίζω αυτή η υπεροψία σας δεικνύει και το ήθος σας.

Αναστασιάδης: Μα δεν είναι υπεροψία αγαπητέ μου.

Μαλάς: Κύριε, Αναστασιάδη! Επιτρέψτε μου. Όσον αφορά τώρα το λαϊκισμό τον οποίο βιώσαμε τότε, εκείνη την περίοδο, ακριβώς αποδεικνύει ότι σε τέτοιου είδους, πραγματικά, σκληρά συμβάντα για την χώρα μας κανένας δεν δικαιούται να στήνει λαϊκά δικαστήρια, όπως είδαμε μεταξύ του κ. Αναστασιάδη και του κ. Καρογιάν που τώρα φυσικά συνεργάζονται.

4.3 Συμπεράσματα

Οι τηλεμαχίες παρουσιάζονται ως μια ειδική μορφή προεκλογικής επικοινωνίας η οποία επηρεάζεται από τη λογική της εκστρατείας αλλά και τη λογική του μέσου. Σε αντίθεση με άλλες «υβριδικές» μορφές, όπως τα «τηλεπαράθυρα», το αυστηρό πρωτόκολλο το οποίο ορίζει την αλληλεπίδραση στις τηλεμαχίες έχει ως αποτέλεσμα τον σχετικό περιορισμό του βαθμού εμπλοκής του δημοσιογράφου, αλλά δεν παύουν να αποτελούν πεδίο σύγκρουσης των δύο λογικών.

Ο υποψήφιος έχοντας προετοιμαστεί για να ακολουθήσει συγκεκριμένη ρητορική στρατηγική, καθοδηγούμενος από τη λογική της εκστρατείας, προσπαθεί να αντεπεξέλθει στις δημοσιογραφικές ερωτήσεις οι οποίες στόχο έχουν να επιβάλουν τη λογική του μηχανισμού της παραγωγής των ειδήσεων. Η πίεση που υφίσταται η στρατηγική της εκστρατείας από τη λογική του μέσου μεταφράζεται σε περιορισμένη δυνατότητα επηρεασμού του περιεχομένου της επικοινωνιακής εκροής. Οι κατευθύνσεις που θέτει ο δημοσιογράφος μέσω των ερωτήσεων δύνανται να αποπροσανατολίσουν τον υποψήφιο με αποτέλεσμα να παρατηρείται η επιβολή της μηχανισμού κατασκευής επί των νόμων της στρατηγικής της επικοινωνίας οι οποίοι

παράγονται από τη λογική της εκστρατείας. Έτσι, ο επιχειρούμενος έλεγχος της συζήτησης εκ μέρους του δημοσιογράφου, είναι πρόθεση ελέγχου του περιεχομένου και κατ' επέκταση παροπλισμός της στρατηγικής του υποψηφίου και περιορισμός της ισχύος του και της ερμηνευτικής του δυνατότητας. Τυχόν απομάκρυνση του υποψηφίου από τους αρχικούς του στόχους δυνατόν να οδηγήσει σε ρηγμάτωση της εικόνας, λόγω της δημοσιογραφικής παρείσδυση.

Στοιχεία που δυνατόν να προκαλέσουν ρηγμάτωση της εικόνας του υποψηφίου είναι ο αρνητισμός και η σύγκρουση, στοιχεία που μπορεί να εισαχθούν από τον δημοσιογραφική διαμεσολάβηση προκειμένου να ικανοποιηθεί ο μηχανισμός παραγωγής των ειδήσεων.

Οι τηλεμαχίες αποτελούν ένα ανοικτό πεδίο στο οποίο δυνατόν να μεταφερθούν όσα έχουν εξετασθεί περί αρνητισμού στην πολιτική επικοινωνία. Οι τηλεμαχίες ως μορφή επικοινωνίας στην οποία μετέχουν τόσο ο πολιτικός όσο και ο δημοσιογράφος, παρά τους επιβαλλόμενους κανόνες, οι οποίοι περιορίζουν την αλληλοδιάδραση, παρουσιάζουν σύμφωνα και με τη διεθνή βιβλιογραφία συνέχεια ως προς την ύπαρξη του αρνητισμού που αποτελεί το αμάλγαμα του αρνητισμού που προκύπτει από τη δημοσιογραφική παρείσδυση και του αρνητισμού ως στρατηγική της λογικής της εκστρατείας. Σε αυτή την αλυσίδα του αρνητισμού ενσωματώνονται τα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα τα οποία εισχωρούν σε μια τηλεμαχία με φυσικό τρόπο· είτε μέσω των ερωτήσεων των δημοσιογράφων, είτε ως ρητορική επίθεση μεταξύ των πολιτικών.

Κεφάλαιο 5

Μεθοδολογία της Έρευνας

I. Εισαγωγή

Οι θεωρίες που παρουσιάστηκαν στα προηγούμενα κεφάλαια σε ό,τι αφορά τον αρνητισμό και το ήθος του ρήτορα, συνεισέφεραν στην συγκρότηση του θεωρητικού πλαισίου για τα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα, ως έκφανση ρητορικής στρατηγικής απορρέουσα από την εφαρμογή της λογικής της εκστρατείας. Κατά τη συγκρότηση του θεωρητικού αυτού πλαισίου ανέκυψαν ερευνητικά ερωτήματα και υποθέσεις εργασίας οι οποίες εμπλουτίζονταν με την πάροδο των κεφαλαίων και την εισαγωγή νέων εννοιών.

Η μεθοδολογία της έρευνας σχεδιάστηκε για να δώσει έγκυρες και επιστημονικά τεκμηριωμένες απαντήσεις στα ερωτήματα και να ελέγξει τις υποθέσεις εργασίας. Στο παρόν κεφάλαιο αρχικά παρουσιάζεται η ερευνητική μεθοδολογία καθώς και οι λόγοι επιλογής του συγκεκριμένου μίγματος έρευνας. Στην συνέχεια παρουσιάζονται βασικές επιλογές που έγιναν κατά τον σχεδιασμό της μεθοδολογίας της έρευνας όπως η μονάδα καταμέτρησης, η συγκρότηση της κλείδας παρατηρήσεων και οι διαδικασίες ποσοτικοποίησης από στοιχεία που έχουν συλλεχθεί με αμιγώς ποιοτικό τρόπο, παρουσιάζονται οι περιορισμοί της έρευνας και τέλος παρουσιάζονται αναλυτικά το σύνολο των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων τα οποία αποτελούν τα αναλυτικά εργαλεία κατά την εμπειρική ανάλυση.

5.1 Ανάλυση περιεχομένου

Η ανάλυση περιεχομένου αποτελεί μεθοδολογία αντικειμενικής και συστηματικής ανάλυσης του γραπτού και του προφορικού λόγου καθώς και του περιεχομένου που επικοινωνείται ή διατίθεται από άλλα μέσα· υλοποιείται συνήθως σε άρθρα εφημερίδων, λόγων που έχουν εκφωνηθεί, κείμενα πολιτικών θέσεων, ανακοινώσεων ή κειμένων αρχειακού υλικού με σκοπό την εξαγωγή κατάλληλων συμπερασμάτων (Ζαφειρόπουλος, 2005:173). Οι αναλύσεις περιεχομένου καταλήγουν συνήθως σε ποσοτικές αναλύσεις με τη χρήση ποσοστών και συχνοτήτων (Ζαφειρόπουλος, 2005:174). Για την υλοποίησή της και τις ανάγκες της παρούσας έρευνας σημαντικά στοιχεία αποτελούν (Κυριαζή, 2011:287-294): Η *μονάδα καταγραφής* η οποία είναι τμήμα του κειμένου που αποτελεί τη βάση της κατηγοριοποίησης. Οι *κατηγορίες* οι οποίες είναι περιεκτικές και ξεκάθαρες και διέπονται από ακριβείς ορισμούς. Το *σύστημα κωδικοποίησης* στο οποίο βασίζεται η έρευνα σύμφωνα με τη μονάδα καταγραφής προηγούμενων μελετών.

Ως μονάδα καταγραφής επιλέχθηκε το αρνητικό ηθοτικό επιχείρημα, ως κατηγορίες της μονάδας καταγραφής οι 21 υπο-τύποι των αρνητικών ηθοτικών, όπως έχουν περιγραφεί από τον Walton (1998), και ως σύστημα κωδικοποίησης, στο οποίο βασίζεται η παρούσα έρευνα, το πρότυπο που ακολούθησαν οι Samaras, Papagianni & Papaioannou (2013). Διεξάγεται ποιοτική ανάλυση περιεχομένου των επτά τηλεμαχιών των κυπριακών προεδρικών εκλογών 2008 και 2013 και περαιτέρω, δημιουργείται κλείδα επιχειρημάτων.

Αφού εντοπιστούν όλα τα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα κατηγοριοποιούνται ως εξής: Δίνεται σχετικός κώδικας ώστε το κάθε επιχείρημα να είναι μοναδικό. Καταγράφεται ο υποψήφιος- πηγή και ο υποψήφιος-στόχος. Σε άλλη στήλη παρατίθεται το σχετικό απόσπασμα· στην τελευταία στήλη γίνεται ο χαρακτηρισμός του επιχειρήματος με την επισύναψη των σχετικών προκείμενων προτάσεων καθώς και των συμπερασμάτων του επιχειρήματος, όπως φαίνεται στο παράδειγμα που ακολουθεί:

<i>A/A</i>	<i>Πηγή-στόχος</i>	<i>Απόσπασμα</i>	<i>Προκείμενες-Αξιολόγηση</i>
<i>132010b</i>	<i>Πηγή: 3 Λιλλήκας Στόχος: 1 Αναστασιάδης</i>	<i>Όταν ο κύριος Αναστασιάδης, λέει ότι σέβεται την ετυμηγορία του λαού, δεν λέει όλη την αλήθεια. Το 2009 έλεγε στο κύριο Ντάουνερ, ότι πρέπει να παρουσιαστεί ένα σχέδιο που να φαίνεται, ότι είναι καλύτερο, να φαίνεται ότι είναι καλύτερο από το σχέδιο ANAN.</i>	<i>Εκ φιλαληθείας προσωπικό αρνητικό ηθοτικό επιχείρημα Μείζων Προκείμενη: Ο «κακός» χαρακτήρας του Αναστασιάδης συνίσταται στο ότι δεν λέει την αλήθεια. Συμπέρασμα: Όσα λέει ο Αναστασιάδης για σεβασμό της ετυμηγορίας του λαού απορρίπτονται ως μη έλλογα.</i>

Πίνακας 5.1: Ο κώδικας 13210b σημαίνει ότι πρόκειται για το δεύτερο (b) επιχείρημα που χρησιμοποιήθηκε στη δέκατη κατά σειρά τοποθέτηση (010) στη 2^η τηλεμαχία (2) του 2013 (13).

Επεξηγηματικά, στη συγκεκριμένη τοποθέτηση ο τρίτος υποψήφιος (Γιώργος Λιλλήκας) αποτελεί την πηγή του επιχειρήματος και στόχος του είναι ο υποψήφιος υπ' αριθμόν ένα (Νίκος Αναστασιάδης). Το επιχείρημα κατατάσσεται στην κατηγορία «Εκ Φιλαληθείας» (by veracity) αρνητικό ηθοτικό επιχείρημα.

Οι πληροφορίες από την κλείδα παρατηρήσεων που μπορούν να ποσοτικοποιηθούν (πηγή, στόχος, τύπος αρνητικού ηθοτικού επιχειρήματος, θεματολογία) τοποθετούνται σε πίνακες του στατιστικού πακέτου SPSS και συνάγονται αποτελέσματα με την μορφή πινάκων. Κατ' αυτόν τον τρόπο η συχνότητα χρήσης των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων θα απαντήσει στις υποθέσεις εργασίας και θα βοηθήσει στην εξαγωγή συμπερασμάτων.

5.2 Βασικά Ερευνητικά Ερωτήματα

Τα ερευνητικά ερωτήματα προέκυψαν κατά τη συγκρότηση του θεωρητικού πλαισίου και διατυπώθηκαν στο τέλος των τριών πρώτων κεφαλαίων. Με τη επισκόπηση της κυπριακής πολιτικής ιστορίας στο τρίτο κεφάλαιο, με απόληξη τις τηλεμαχίες του 2008 και του 2013 στο τέταρτο κεφάλαιο καταγράφηκε το περιεχόμενο των δύο τηλεμαχιών με βάση το οποίο καθορίστηκαν οι εκβάσεις του περιεχομένου των τηλεμαχιών με βάση τις οποίες επιβεβαιώνονται ή απορρίπτονται οι υποθέσεις εργασίας. Με τον τρόπο αυτό γενικές υποθέσεις εργασίας οι οποίες θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν σε κάθε είδους αντίστοιχη έρευνα σχετικοποιούνται με τις ιδιαιτερότητες της

συγκεκριμένης περιπτώσιολογίας ώστε να μπορούν να ελεγχθούν με ασφάλεια. Στο σημείο αυτό παραθέτονται συνοπτικά οι υποθέσεις εργασίας :

Γενικό ερευνητικό ερώτημα: Τι είδους αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα χρησιμοποιούνται, με ποια συχνότητα, από ποιους πολιτικούς και με ποιους στόχους, κατά τη διάρκεια των τηλεμαχιών;

Με βάση την συγκρότηση του θεωρητικού πλαισίου το γενικό αυτό ερευνητικό ερώτημα προσεγγίζεται με τις εξής υποθέσεις εργασίας:

***Υπόθεση Εργασίας 1:** Η εκλογική θέση του υποψηφίου επιδρά στη χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων για τους αντιπάλους του. Αυτός που έπεται στις δημοσκοπήσεις χρησιμοποιεί υψηλότερα επίπεδα αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων από αυτόν που έχει το προβάδισμα.*

***Υπόθεση Εργασίας 2:** Η λογική της εκστρατείας οδηγεί τους υποψηφίους στην χρήση περισσότερων αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων κατά του πρωτεύσαντα, στον πρώτο γύρο των εκλογών, ώστε να προκαλέσουν τη μεγαλύτερη δυνατή αποδόμηση του ήθους του.*

***Υπόθεση Εργασίας 3:** Η θεσμική θέση του υποψηφίου επιδρά στη χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων για τους αντιπάλους του. Ο κάτοχο της θέσης εξουσίας χρησιμοποιεί χαμηλότερα επίπεδα ρητορικών επιθέσεων από τον διεκδικητή της εξουσίας.*

***Υπόθεση Εργασίας 4:** Οι υποψήφιοι των δύο πόλων επιδιώκουν την πόλωση του επικοινωνιακού κλίματος δια των αλληλοκατηγοριών μέσω αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων. Οι υποψήφιοι της δεξιάς και της αριστεράς θα έχουν υψηλότερο βαθμό χρήσης αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων από τον υποψήφιο του κέντρου.*

***Ερώτημα 1:** Αν δεν επιτυγχάνεται η πόλωση υπάρχει κάποια κατεύθυνση στη βάση της οποίας οργανώνονται οι επιθέσεις μέσω αρνητικών ηθοτικών;*

***Υπόθεση Εργασίας 5:** Διαιρετικές τομές του παρελθόντος οδηγούν σε στοχοποίηση όσων πρωταγωνίστησαν κατά την εξέλιξη των διαφορών.*

Η πέμπτη υπόθεση εργασίας εξειδικεύεται σε σχέση με το Σχέδιο Ανάν ως εξής:

***Υπόθεση Εργασίας 5α:** Οι θεματικές αναφορές στο Σχέδιο Ανάν θα οδηγήσουν σε αυξημένη κινητοποίηση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων κατά του Παπαδόπουλου στις τηλεμαχίες του 2008 και του Αναστασιάδη στις τηλεμαχίες του 2012.*

***Υπόθεση Εργασίας 5β:** Οι θεματικές αναφορές στο Σχέδιο Ανάν θα οδηγήσουν σε αυξημένη κινητοποίηση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων κατά του Αναστασιάδη στις τηλεμαχίες του 2012.*

***Υπόθεση Εργασίας 6:** Η απόφαση ενός υποψηφίου να μην απαντά στις κατηγορίες που του καταμαρτυρούνται υπό μορφή αρνητικών ηθοτικών μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο ήθος του και κατ' επέκταση στην υποψηφιότητά του.*

Επιπρόσθετα παράγονται ορισμένες υποθέσεις εργασίας οι οποίες αποσκοπούν να λειτουργήσουν ανταγωνιστικά, προς τις βασικές υποθέσεις εργασίας, οι οποίες έχουν προκύψει κατά την συγκρότηση του θεωρητικού πλαισίου.

Η πρώτη και η τρίτη υπόθεση εργασίας συναρτούν την χρήση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων με την εκλογική και την θεσμική θέση του υποψηφίου. Ωστόσο, θα μπορούσε να υποστηριχθεί ότι κατά την συγκρότηση των ρητορικών τύπων των κομμάτων σημαντικότερος παράγοντας από την εκλογική και θεσμική θέση του κόμματος είναι η τοποθέτηση του στον κομματικό χάρτη του πολιτικού συστήματος. Με βάση αυτή την παρατήρηση ανακύπτει ένα νέο αιτιακό σχήμα το οποίο θεωρεί ως ανεξάρτητη μεταβλητή την χωροταξική τοποθέτηση του υποψηφίου στο δίπολο δεξιάς-αριστερας (ιδεολογική τοποθέτηση) και ως εξαρτημένη μεταβλητή την χρήση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων.

***Υπόθεση Εργασίας 7 ή Υπόθεση Εργασίας της Ιδεολογίας:** Υπάρχει συντεταγμένη κατεύθυνση της πρόκλησης ρητορικών επιθέσεων δια των αρνητικών ηθοτικών σύμφωνα με τη χωροταξική θέση των υποψηφίων στον κομματικό χάρτη.*

Η συγκριτική μελέτη μεταξύ των τηλεμαχιών του 2008 και του 2013 μπορεί να καταδείξει κατά πόσον οι υποψήφιοι που ανήκουν στον ίδιο χώρο χρησιμοποιούν τα

αρνητικά ηθοτικά κατά συγκεκριμένης κατεύθυνσης. Για παράδειγμα αν οι υποψήφιοι της αριστεράς, Χριστόφιας και Μαλάς, σε δύο διαδοχικές εκλογικές περιόδους, επιτίθενται συστηματικά, με μεγαλύτερη συχνότητα κατά των υποψηφίων της δεξιάς ή αν αντίστοιχα οι υποψήφιοι της δεξιάς ή του κέντρου κινούνται συντεταγμένα προς συγκεκριμένη κατεύθυνση.

Το σχέδιο Ανάν υπήρξε σημαντική διαχωριστική γραμμή της πολιτικής ζωής της Κύπρου. Σύμφωνα με την πέμπτη υπόθεση εργασίας οι διαιρετικές τομές του παρελθόντος αυξάνουν την χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων κατά των πρωταγωνιστών αυτής της διαιρετικής τομής. Σε περίπτωση που η πέμπτη υπόθεση επιβεβαιωθεί τίθεται αυτόματα ένα ενδιαφέρον ζήτημα. Αναμένεται ότι με την πάροδο του χρόνου αυτή η γραμμή θα ατονεί. Ουσιαστικά στο αιτιακό σχήμα το οποίο ελέγχεται με την πέμπτη υπόθεση εργασίας και το οποίο θέτει την λειτουργική αξιοποίησης της παρελθούσας διαιρετικής τομής ως ανεξάρτητη μεταβλητή και την χρήση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων ως εξαρτημένη υπεισέρχεται το ζήτημα της χρονικής απόστασης από τα γεγονότα ως ενδιάμεση μεταβλητή. Οι Σαμαράς και Παπαθανασόπουλος (2009) και Samaras (2005) κατέδειξαν ότι στο ελλαδικό πολιτικό σύστημα η δυνατότητα κινητοποίησης των διαιρετικών τομών του παρελθόντος για την κινητοποίηση του αρνητισμού. Αντίστοιχα αναμένεται να λειτουργήσει το Κυπριακό και ιδιαίτερα στο Σχέδιο Ανάν να παρελθούσα φάση του Κυπριακού προβλήματος.

***Υπόθεση Εργασίας 8:** Οι διαιρετικές τομές του παρελθόντος κινητοποιούν λιγότερο τις προσωπικές επιθέσεις κατά των υποψηφίων με την πάροδο του χρόνου.*

Σύγκριση των αρνητικών ηθοτικών που χρησιμοποιήθηκαν στις δύο τηλεμαχίες, που αφορούσαν το Κυπριακό και δη το Σχέδιο Ανάν, θα καταδείξει αν η στρατηγική

κινητοποίησης του χρόνου είναι παράγοντας που χρησιμοποιείται προκειμένου να αποδομηθεί το ήθος του αντιπάλου σύμφωνα με τις επιλογές του στο παρελθόν.

Πέραν την αποδόμησης του ήθους τού υπό κατηγορία προσώπου εξετάζεται η αντίδρασή του. Αυτό μπορεί να ελεγχθεί μέσω των αρνητικών ηθοτικών που χρησιμοποιεί. Με το επόμενο ερευνητικό ερώτημα τίθεται το ζήτημα της διαλεκτικής των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων σε ένα πλαίσιο ζωντανής σε πραγματικό χρόνο διαντίδρασης (ατελούς ένεκα του πρωτοκόλλου των παράλληλων μονολόγων στις τηλεμαχίες) των υποψηφίων.

***Ερευνητικό Ερώτημα 2:** Πώς αντιδρούν στις προσπάθειες αποδόμησης του ήθους τους οι κατηγορούμενοι για την στάση τους σε θέματα που αποτέλεσαν διαιρετικές τομές του παρελθόντος;*

Το θέμα της Οικονομίας απασχόλησε την εκστρατεία του 2013. Στην κυβέρνηση Χριστόφια χρεωνόταν μεγάλο μερίδιο της αποτυχίας. Η χρήση του Μαλά ως υποκαταστάτη κατόχου θέσης (pseudo-incumbent κατά Dover) από το ΑΚΕΛ, ως μέρος της στρατηγικής διάχυσης των αρνητικών αξιολογήσεων που έφερε η διακυβέρνηση Χριστόφια, ιδιαίτερα στο πεδίο της οικονομίας, θέτει εμφατικά το ζήτημα της επίδρασης που είχε στο επίπεδο της χρήσης των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων.

***Υπόθεση Εργασίας 9:** Για θέματα της απελθούσας διακυβέρνηση τα οποία έχουν αρνητική λειτουργική αξιοποίηση για αυτήν, και αφορούν στους κυβερνητικούς χειρισμούς, τα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα οργανώνονται κατά του υποψήφιου που εκπροσωπεί τον φορέα εξουσίας;*

Για να απαντηθεί το ερώτημα διερευνάται η χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων με θέμα την Οικονομία. Στην περίπτωση που ο Μαλάς ως ο εκπρόσωπος του ΑΚΕΛ δέχεται τα περισσότερα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα στην συγκεκριμένη θεματική αυτό σημαίνει ότι η στρατηγική αποστασιοποίησης μέσω της υιοθέτησης του υποκαταστάτη κατόχου θέσης δεν απέδωσε. Αυτό ενισχύεται όταν η συγκεκριμένη θεματική κινητοποιεί κατά του Μαλά τύπους αρνητικών ηθοτικών

επιχειρημάτων τα οποία αυξάνουν την συνταύτιση του με την απελθούσα διακυβέρνηση.

***Ερευνητικό Ερώτημα 3:** Σε εκλογές δύο γύρων οι υποψήφιοι αναπροσαρμόζουν τη ρητορική τους;*

Η σύγκριση των συχνοτήτων χρήσης των αρνητικών ηθοτικών ενός υποψηφίου, μεταξύ πρώτου και δεύτερου γύρου, θα καταδείξει αν αναπροσαρμόζει τη στρατηγική του ως προς την αποδόμηση του ήθους του αντιπάλου τους.

5.3 Έλεγχος της Αξιοπιστίας

Η διαδικασία ταυτοποίησης των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων έγινε από τον συγγραφέα της παρούσας διατριβής. Προκειμένου να διασφαλιστεί η εγκυρότητα της επεξεργασίας χρησιμοποιήθηκε το εργαλείο της κλείδας παρατηρήσεων. Οι τηλεμαχίες απομαγνητοφωνήθηκαν λέξη προς λέξη και στη συνέχεια κάθε απόσπασμα το οποίο περιέχει αρνητικό ηθοτικό επιχείρημα τοποθετήθηκε σε μία διαφορετική σειρά της κλείδας παρατηρήσεων. Ακολούθως, εξετάστηκε η πηγή και ο στόχος του αρνητικού ηθοτικού επιχειρήματος καθώς και το θέμα το οποίο αυτό αφορά. Κάθε μία από τις πληροφορίες αυτές τοποθετήθηκε σε μία διαφορετική στήλη της κλείδας και στην ίδια πάντα σειρά με το κείμενο που περιείχε το αρνητικό ηθοτικό επιχείρημα. Για να τακτοποιηθεί το είδος του αρνητικού ηθοτικού επιχειρήματος το περιεχόμενο εκάστης δήλωσης αποδομήθηκε σε μείζων και ελάσσονα προκείμενη και συμπεράσματα. Η αντιστοίχιση της δομής του επιχειρήματος στην δήλωση με την δομή συγκεκριμένου αρνητικού ηθοτικού επιχειρήματος πιστοποιεί την εγκυρότητα της διαδικασίας τυπολόγησης. Η κλείδα παρατηρήσεων ελέγχθηκε από τον επιβλέποντα καθηγητή και πιστοποιήθηκε η ορθότητα της εφαρμογής των αναλυτικών εργαλείων. Το γεγονός ότι χρησιμοποιήθηκε διαδικασία ποιοτικής ανάλυσης κατά την διαδικασία εξαγωγής των

περιπτώσεων και το ότι η διαδικασία αυτή είναι ανοικτή και καταγεγραμμένη διασφαλίζει την εγκυρότητα της έρευνας χωρίς χρεία άλλων μορφών ελέγχου της αξιοπιστίας.

Η ποσοτικοποίηση των αποτελεσμάτων μέσω της στατιστικής επεξεργασίας δίνει τα σχετικά ποσοστά μέσω των οποίων ελέγχονται οι υποθέσεις εργασίας.

Ο συγγραφέας της παρούσας μελέτης έτυχε εκπαίδευσης επί του σχετικού μετά από επίσκεψη του στο Πανεπιστήμιο Πειραιά, παρακολουθώντας σχετικό μάθημα του επιβλέποντος για τα αρνητικά ηθοτικά, μελετώντας το βιβλίο «Ad Hominem Arguments» (Walton, 1998) και τις αντίστοιχες έρευνες της Ομάδας Έρευνας «Ρητορική Επικοινωνία και Πειθώ» του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

5.3.1 Περιορισμοί της Έρευνας και Προτάσεις προς Μελλοντική Διερεύνηση

Στην παρούσα έρευνα μελετήθηκε η προσπάθεια αποδόμησης του ρητορικού ήθους του αντιπάλου κατά τη διάρκεια των τηλεμαχιών μεταξύ των πολιτικών. Δεν ερευνήθηκε ο αρνητισμός που παράγεται δια της χρήσης αρνητικά ηθοτικά από τους δημοσιογράφους οι οποίοι είναι σημαντικός παράγοντας στην εξέλιξη των συζητήσεων. Η διαμεσολάβησή τους στην διατύπωση των ερωτήσεων και η κατεύθυνση της συζήτησης προς συγκεκριμένες ατραπούς δυνατόν να επηρεάσει την έκβαση της συζήτησης.

Επίσης, το γεγονός ότι η «λογική της εκστρατείας» περιορίστηκε μόνο στις τηλεμαχίες και όχι σε όλο το φάσμα της Επικοινωνίας, όπως οι καταχωρήσεις στον Τύπο και οι πολιτικές διαφημίσεις των δύο περιόδων, αφήνει ένα πεδίο προς μελλοντική αξιοποίηση. Μια συνολική καταγραφή των φαινομένων που εκτυλίχθηκαν την τελευταία τριαντακονταετία, στο επίπεδο της πολιτικής

επικοινωνίας που αφορά τις προεκλογικές εκστρατείες στις κυπριακές προεδρικές εκλογές, θα εξασφαλίσει συμπεράσματα για την εξέλιξη του φαινομένου της ρητορικής στρατηγικής των υποψηφίων και των επιτελείων τους.

Το ταξινομικό σύστημα των επιχειρημάτων αποτελεί διεύρυνση της αρχικής εργασίας που επιτελέστηκε από μέλη της πιο πάνω ομάδας και αποτέλεσαν εργασία η οποία παρουσιάστηκε σε συνέδριο το 2013 στη Γρενάδα της Ισπανίας (Samaras, Paragianni & Papaioannou, 2013). Το ταξινομικό αυτό σύστημα διευρύνθηκε σε όλους τους υποτύπους των αρνητικών ηθοτικών σε μία δεύτερη εργασία που παρουσιάστηκε στο συνέδριο του PSA το 2015 στο Sheffield (Kolovos & Samaras, 2015).

5.4 Κατηγοριοποίηση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων⁵⁴

Υπάρχουν τρεις βασικές παραλλαγές του αρνητικού ηθοτικού επιχειρήματος: α) Το «Γενικευμένο» (abusive)· (β) Το «Εκ των περιστάσεων» (circumstantial)· και (γ) Το «Κι εσύ επίσης» (tu quoque) (Van Emmeren και συνεργάτες, 2000:420). Ο Copi έδωσε παραδείγματα για την κάθε περίπτωση. Για την περίπτωση (α) του γενικευμένου αρνητικού ηθοτικού κατέγραψε: «Η φιλοσοφία του Bacon είναι αναξιόπιστη επειδή απομακρύνθηκε από το αξίωμά του για ανεντιμότητα» (Copi, 1972:75). Δηλαδή, αυτό το επιχείρημα αποτελεί προσωπική επίθεση του ενός μέρους ως προς το άλλο υποτιμώντας την εντιμότητα και την αξιοπιστία του για πράξη άσχετη με την υπό εξέταση. Για την περίπτωση (β) ο Copi (1972:76) παραθέτει την περίπτωση των επιχειρημάτων του κατασκευαστή, στη συζήτηση υπέρ της προστασίας από τους δασμούς, τα οποία απορρίπτονται εξαιτίας της ιδιότητάς του ως κατασκευαστής.

⁵⁴ Η μετάφραση όλων των τύπων αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων από τα αγγλικά στα ελληνικά έγινε από τον επιβλέποντα της παρούσας εργασίας για τις ανάγκες του μαθήματος «Ρητορική-Επικοινωνία και Πειθώ» που διδάσκεται στο 8ο εξάμηνο του τμήματος ΔΕΣ του Πανεπιστημίου Πειραιώς (Βλ. Σαμαράς, 2014β).

Δηλαδή, το εκ των περιστάσεων αρνητικά ηθοτικά υπονομεύει την αξιοπιστία του άλλου μέρους επισημαίνοντας ειδικές περιστάσεις που το αφορούν προσδίδοντας ιδιοτελές κίνητρο στην τοποθέτησή του.

Αναφορικά με το «Κι εσύ επίσης» αρνητικά ηθοτικά ο Cori (1972: 75-76) σημειώνει την περίπτωση του κυνηγού, ο οποίος στην παρατήρηση γιατί σκοτώνει ανυπεράσπιστα ζώα, για διασκέδαση, απαντά: «Γιατί εσείς τρώτε το κρέας των άκακων βοοειδών;». Δηλαδή, κάποιος που είναι ένοχος για μια πράξη επικρίνει τον αντίπαλο του για τη χρήση των ίδιων πρακτικών.

Ο Walton (1998:2) επεξέτεινε τις βασικές κατηγορίες των αρνητικά ηθοτικά σε πέντε: (α) Το «Γενικευμένο» (abusive), (β) «Εκ των περιστάσεων» (circumstantial), (γ) «Εκ της μεροληψίας» (bias), (δ) «Κι εσύ επίσης» (tu quoque) και (ε) «Εκ της Παγιωμένης Μεροληψίας» (Poisoning the Well).

Στις επόμενες παραγράφους του παρόντος κεφαλαίου παρουσιάζονται αναλυτικά οι 5 κύριες μορφές-τύποι του αρνητικού ηθοτικού επιχειρήματος σύμφωνα με την κατηγοριοποίηση του Walton (1998). Παρατίθενται οι προκείμενες προτάσεις, μείζονες και ελάσσονες, τα συμπεράσματα και τα κριτικά ερωτήματα ταυτοποίησης ενός εκάστου επιχειρήματος.

5.4.1 Δομή του Αρνητικού Ηθοτικού Επιχειρήματος

Για την εκτίμηση ή ταυτοποίηση ενός αρνητικού ηθοτικού ακολουθείται η διαλεκτική μέθοδος, υπό την έννοια ότι το επιχείρημα κρίνεται σχετικά με το περιεχόμενο και τον σκοπό μιας επικοινωνιακής διαντίδρασης μεταξύ δύο μερών σε έναν διάλογο (Walton, 2007: xv). Ειδικά για τα αρνητικά ηθοτικά χρησιμοποιώντας, δηλαδή, ερωταποκρίσεις, σχήματα επιχειρημάτων υπό μορφή κριτικών ερωτημάτων, διαχωρισμό σε προκείμενες προτάσεις (μείζονες - ελάσσονες) και την εξαγωγή

συμπερασμάτων, κατατάσσονται τα επιχειρήματα στις αντίστοιχες υποκατηγορίες του.

Τα κριτικά ερωτήματα τίθενται στη βάση της λογικής ελέγχου της σταθερότητας του χαρακτήρα και της συνοχής των όσων λέει το άτομο που εκφέρει ένα επιχείρημα⁵⁵.

Στη θεωρία παραγωγικών αιτίων ή ψυχολογίας του αφελούς τίθενται τα ερωτήματα «Ποια είναι η φύση της αιτιώδους εξήγησης;» και «Πώς η απόδοση αιτιότητας για τις πράξεις των άλλων επηρεάζουν την συμπεριφορά μας απέναντί τους;». Στην ανάλυση των παραγωγικών αιτιών της συμπεριφοράς παρατηρείται:

Η συμπεριφορά του άλλου· επιχειρείται αναγωγή σε όμοιες εμπειρίες που υπάρχουν· απορρίπτονται περιστατικά που συνέβησαν μόνο μία φορά· επισημαίνονται όμοια περιστατικά· και κατάληξη στον εντοπισμό του πιο πιθανού αιτίου.

Κατ' αναλογία, χρησιμοποιούνται οι ίδιες γνωστικές διαδικασίες που χρησιμοποιεί ο επιστήμονας στην έρευνα, αλλά με μη συστηματικό τρόπο. Οι κλασικές θεωρίες απόδοσης αιτίων αντιμετωπίζουν τον άνθρωπο ως ένα έλλογο ον και παρομοιάζουν τις διαδικασίες που ακολουθεί με αυτές που ακολουθεί ένας επιστήμονας. Στην πραγματικότητα ο άνθρωπος έχει στην διάθεσή του λίγο χρόνο και περιορισμένες πληροφορίες για να εξηγήσει γεγονότα και συμπεριφορές.

Έτσι, για παράδειγμα, αν ο X προέβη στην πράξη Ψ (Μείζων Προκείμενη) και η πράξη Ψ θεωρείται ότι αντιστοιχεί στο στοιχείο Z του χαρακτήρα (1^η Ελάσσων Προκείμενη ή προκείμενη κατηγοριοποίησης) και επιπλέον σημειώνεται *συνέχεια και σταθερότητα*⁵⁶ στη συμπεριφορά του X (2^η Ελάσσων Προκείμενη ή προκείμενη συνοχής), τότε ο X έχει τον χαρακτήρα Z (Συμπέρασμα).

Ακολουθώς παρατίθενται τα Κριτικά Ερωτήματα τα οποία ελέγχουν το επιχείρημα:

⁵⁵ Συνοχή: Υπάρχει κάποια συνέπεια στην συμπεριφορά του άλλου και αυτή μπορεί να γίνει κατανοητή από εμάς. Υπάρχει μία σταθερότητα στην συμπεριφορά κι έτσι μπορούμε να προβλέψουμε πώς θα συμπεριφερθεί (Γεώργας, 1990).

⁵⁶ Αξίωμα του αμετάβλητου.

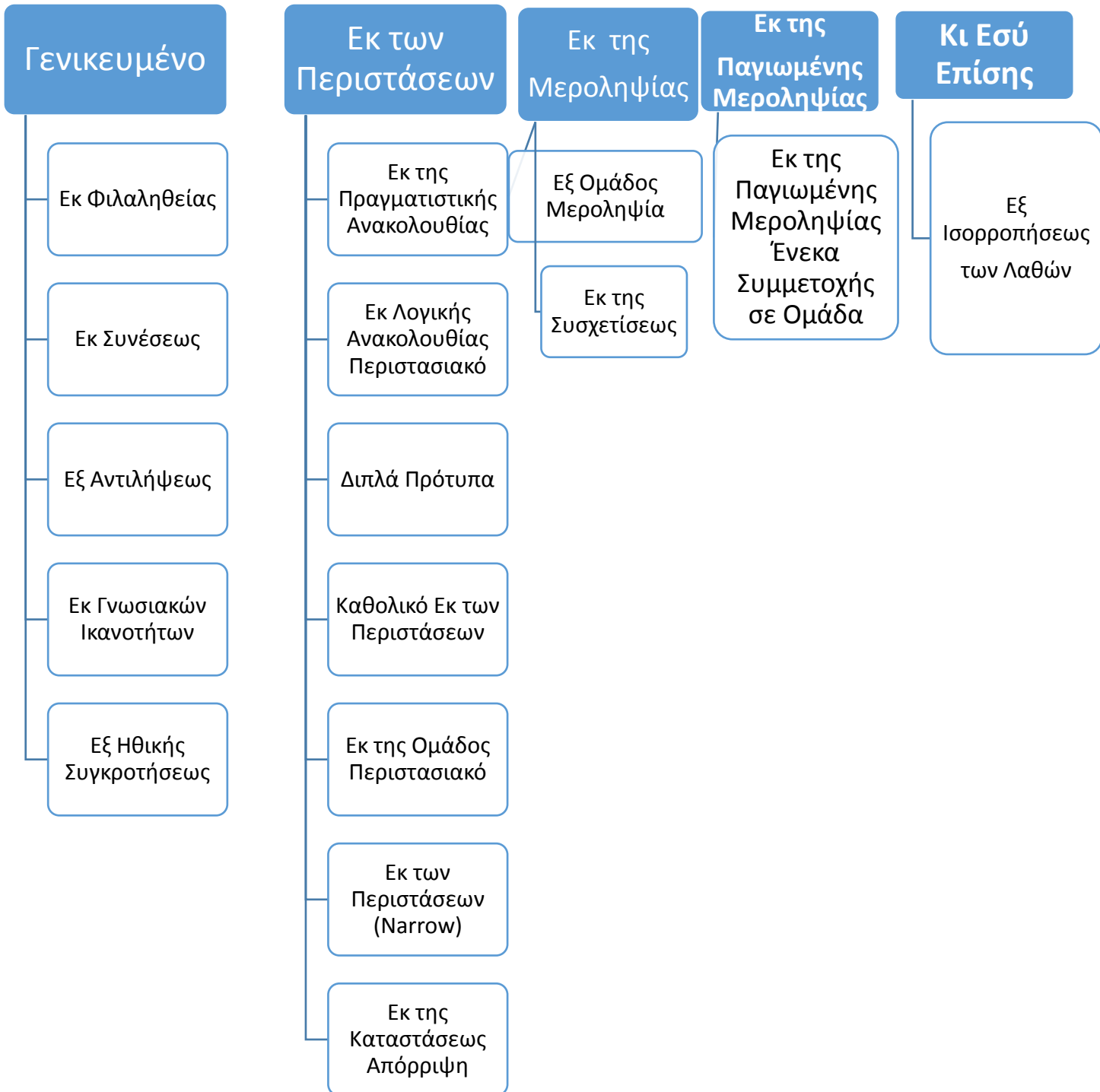
ΚΕ 1: Είναι αληθής ο ορισμός του στοιχείου Z του χαρακτήρα;

ΚΕ 2: Υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα στην πράξη Ψ και στο στοιχείο του χαρακτήρα Z ;

ΚΕ 3: Η πράξη Ψ μπορεί να αντιστοιχηθεί με άλλο στοιχείο του χαρακτήρα;

ΚΕ 4: Αποτελεί η πράξη Ψ μεμονωμένο περιστατικό από το οποίο δεν μπορούν να προκύψουν συμπεράσματα;

5.4.2 Τύποι του Αρνητικού Ηθοτικού Επιχειρήματος

A. Γενικευμένο ή απευθείας (abusive) αρνητικό ηθοτικό επιχείρημα

Μείζων προκείμενη (premise): Ο X είναι άτομο «κακού» χαρακτήρα.

→ Συμπέρασμα: Άρα το επιχείρημα του X δεν πρέπει να γίνει αποδεκτό.

Οι πέντε εκδοχές του αρνητικού ηθοτικού επιχειρήματος έχουν ακριβώς την ίδια δομή και ελέγχονται με τις ίδιες κριτικές ερωτήσεις, διαφοροποιούνται ως προς το περιεχόμενο της κατηγορίας, καταλήγοντας στο συμπέρασμα ότι το πρόσωπο για το οποίο γίνεται λόγος είναι «κακού χαρακτήρα». Παρατίθενται τα κριτικά ερωτήματα τα οποία προσαρμόζονται αναλόγως σε κάθε μία από τις ως άνω πέντε περιπτώσεις:

ΚΕ 1: Είναι η προκείμενη πρόταση αληθής (ή καλώς θεμελιωμένη) ότι το πρόσωπο X είναι κακού χαρακτήρα;

ΚΕ 2: Είναι το θέμα του χαρακτήρα του προσώπου X σχετικό με τον τύπο του διαλόγου στον οποίον το επιχείρημα χρησιμοποιήθηκε;

ΚΕ 3: Είναι το συμπέρασμα του επιχειρήματος, δηλαδή ότι ο X θα έπρεπε (απολύτως) να είχε απορριφθεί, ακόμη κι αν παρουσιαστούν άλλα στοιχεία που να στηρίζουν το επιχείρημα του, ή το συμπέρασμα απλώς (ο σχετικός ισχυρισμός) ότι ο X πρέπει να καταχωρηθεί ως μειωμένου βάρους ή αξιοπιστίας, σχετικό με το σύνολο των διατιθέμενων στοιχείων;

B. Εκ των Περιστάσεων (Circumstantial) Αρνητικό Ηθοτικό Επιχείρημα

Μείζονα προκείμενη: Ο X υποστηρίζει το επιχείρημα α το οποίο έχει ως συμπέρασμα την πρόταση (θέση) Α.

Ελάσσων προκείμενη: Ο X έχει διαπράξει μία ενέργεια ή μία σειρά από ενέργειες οι οποίες δείχνουν ότι έχει έργο δεσμευθεί στην πρόταση γΑ (όπου γΑ αποτελεί την αντίθεση ή την άρνηση της πρότασης Α).

→ Συμπέρασμα 1^ο: Συνεπώς, ο X έχει «κακό» χαρακτήρα. →

→ Συμπέρασμα 2^ο: Ως εκ τούτου το επιχείρημα α του X δεν θα πρέπει να γίνει αποδεκτό.

Κριτικά Ερωτήματα

ΚΕ 1: Υποστήριξε ο X το επιχείρημα Α με τόσο έντονο τρόπο ώστε να συνιστά προσωπική δέσμευση;

ΚΕ 2: Πώς περιγράφηκε η πράξη που συνιστά την άρνηση της δήλωσης; Αποδείχθηκε με πειστικό τρόπο ότι οι πράξεις του X συνιστούν προσωπική δέσμευση στην 1Α;

ΚΕ 3: Σε περίπτωση που και οι δύο προηγούμενες ερωτήσεις έχουν απαντηθεί με τρόπο που να τεκμαίρεται η αντίφαση έργων και λόγων, για ποιο λόγο η αντίφαση αυτή συνιστά αποδεκτό λόγο για να καταρριφθεί το επιχείρημα του X;

Γ. Εκ της Μεροληψίας Αρνητικό Ηθοτικό Επιχείρημα (The Bias Ad Hominem Argument)

Μείζων προκείμενη: Ο X, ο υποστηρικτής της άποψης α μεροληπτεί.

Ελάσσων προκείμενη: Η μεροληψία του X συνιστά αποτυχία να συμμετάσχει σε έναν αμερόληπτο και αντικειμενικό διάλογο (Δ) που αναζητά την αλήθεια και στα πλαίσια του οποίου να προκύπτει η άποψη α.

→ 1^ο Συμπέρασμα: Συνεπώς ο X είναι «κακός» →

→ 2^ο Συμπέρασμα: Συνεπώς τα λεγόμενα του X δεν θα πρέπει να θεωρηθούν τόσο αξιόπιστα όσο εάν δεν είχε την μεροληψία.

Κριτικά Ερωτήματα.

ΚΕ 1: Ποιες είναι οι πραγματικές αποδείξεις ότι ο X μεροληπτεί;

ΚΕ 2: Εάν ο X όντως μεροληπτεί αυτή είναι μία μεροληψία λογική και αναμενόμενη από τις συμβάσεις του διαλόγου Δ μέσα στις οποίες λειτουργεί ο X ή είναι μία μεροληψία επιζήμια για την αξιοπιστία του X σε σημείο που να αναιρεί την δυνατότητα συμμετοχής του στον διάλογο (Δ);

Δ. Το Εκ της Παγιωμένης Μεροληψίας Αρνητικό Ηθοτικό Επιχείρημα (The Poisoning the Well Ad Hominem Argument)

Μείζων Προκείμενη: Για κάθε επιχείρημα α στον διάλογο Δ ο X μεροληπτεί.

Ελάσσων προκείμενη: Η μεροληψία του X συνιστά αποτυχία να συμμετάσχει σε έναν αμερόληπτο και αντικειμενικό διάλογο (Δ) που αναζητά την αλήθεια και στα πλαίσια τού οποίου αρθρώνονται τα συγκεκριμένα επιχειρήματα.

→ 1^ο Συμπέρασμα: Συνεπώς ο X είναι «κακός» →

→ 2^ο Συμπέρασμα: Συνεπώς τα λεγόμενα του X δεν θα πρέπει να θεωρηθούν τόσο αξιόπιστα όσο εάν δεν είχε την μεροληψία.

Κριτικά Ερωτήματα

ΚΕ 1: Ποιες είναι οι αποδείξεις ότι ο X μεροληπτεί σε κάθε επιχείρημα που χρησιμοποιεί στον διάλογο Δ, δηλαδή ότι έχει μεροληψία και ότι αυτή είναι γενικευμένη;

ΚΕ 2: Εάν υπάρχει μεροληψία, αυτή είναι μία αναμενόμενη μεροληψία η οποία προέρχεται από μία συγκεκριμένη οπτική γωνία (ιδεολογία, ένταξη κλπ) ή είναι το είδος της μεροληψίας που τεκμηριώνει την αδυναμία του X να συμμετάσχει στον διάλογο Δ;

ΚΕ 3: Με ποιόν τρόπο η μεροληπτική στάση του Χ στον συγκεκριμένο διάλογο Δ απομειώνει την συνολική του μεροληψία;

Ε. Το Εξ Εξισορροπήσεως των Λαθών Αρνητικό Ηθοτικό Επιχείρημα (The Two Wrongs Ad Hominem Argument)

Θέση - Κατηγορία: Έχεις διαπράξει ηθικά κολάσιμες / καταδικαστέες/ εσφαλμένες πράξεις (και ακολουθεί η περιγραφή της πράξης).

Αντίκρουση - Απάντηση: Είσαι τα ίδια και χειρότερα γιατί έχεις επίσης διαπράξει ηθικά κολάσιμες/ καταδικαστέες/ εσφαλμένες πράξεις (ακολουθεί η περιγραφή μία πράξης που συνήθως είναι διαφορετικού τύπου από την αρχική κατηγορία αλλά εξίσου μεμπτή).

Κριτικά Ερωτήματα

ΚΕ 1: Υποστηρίζεται από αποδείξεις η κατηγορία η οποία υπάρχει στην αντίκρουση;

ΚΕ 2: Εάν ναι, ποια είναι η αξιοπιστία της απεπίθεσης;

ΚΕ 3: Πόσο σχετική είναι η αντικατηγορία με την αρχική κατηγορία;

5.4.3 Χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων στις κυπριακές τηλεμαχίες

1) Εκ φιλαληθείας αρνητικό ηθοτικό επιχείρημα

Σταύρος Μαλάς (132061a-2^η Τηλεμαχία 2013): «Όσον αφορά τη συνέντευξή μου, κύριε Αναστασιάδη, είναι αυτή. Λυπούμαι πολύ αλλά ψεύδεστε· δεν έχετε διαβάσει τι έχω πει σ' αυτή τη συνέντευξη· είναι εδώ αυτούσια. Είναι ποτέ λογικό να επιδιώκω την επαναφορά του σχεδίου Ανάν ως έχει για να την απορρίψει ξανά ο λαός; Αυτή είναι η αναφορά».

Δομή του Επιχειρήματος

Μείζων Προκείμενη: Ο Αναστασιάδης έχει «κακό» χαρακτήρα επειδή ψεύδεται.

Συμπέρασμα: Συνεπώς, το επιχείρημα του ότι ο Μαλάς θα επαναφέρει το σχέδιο Ανάν απορρίπτεται ως μη εύλογο.

2) Εκ της παγιωμένης μεροληψίας αρνητικό ηθοτικό επιχείρημα ένεκα συμμετοχής σε ομάδα.

Χριστόφιας (81020-1^η Τηλεμαχία 2008): «Διαφωνώ με τον κ. Κασουλίδη, γιατί έχει δοκιμαστεί το μοντέλο του κ. Κασουλίδη στην Κύπρο και μας οδήγησε στο σκάνδαλο του χρηματιστηρίου, μας οδήγησε στο κουτσούρεμα της ΑΤΑ, μας οδήγησε στις προσπάθειες ιδιωτικοποίησης των ημικρατικών οργανισμών σε βάρος των εργαζομένων. Μας οδήγησε ακόμα στις προσπάθειες απαγόρευσης του δικαιώματος σε απεργίες, πράγματα τα οποία δεν επιτρέψαμε τότε σε συμμαχία με το ΔΗΚΟ, πρέπει να πω και με τον κ. Παπαδόπουλο».

Δομή του Επιχειρήματος

1^ηΠροκείμενη: Ο κ. Κασουλίδης διατείνεται πως υποστηρίζει τα δικαιώματα των εργαζομένων αγωνιζόμενος γι' αυτά.

2^ηΠροκείμενη: Ο κ. Κασουλίδης αποτελεί μέρος του ΕΛΚ και του μοντέλου Οικονομίας που ασπάζεται τις πολιτικές ιδιωτικοποιήσεων κλπ.

3^ηΠροκείμενη: Ως γνωστόν το μοντέλο αυτό εξυπηρετεί μια ομάδα συμφερόντων (ή κόμμα κλπ) η οποία υιοθετεί μία μεροληπτική στάση στο διάλογο με τους εργαζομένους υποστηρίζοντας αποκλειστικά ό,τι συμφέρει την δικιά της οπτική.

Συμπέρασμα: Άρα δεν μπορεί κανείς να εμπλακεί σε μία ανοικτή, κριτική συζήτηση ενός θέματος με ένα μέλος που στηρίζει αυτό το μοντέλο, και κατά συνέπεια τα επιχειρήματα που θέτουν (θέτει ο κ. Κασουλίδης) δεν αξίζει καν να τα ακούσεις.

3) Διπλά Πρότυπα

Αναστασιάδης (131018- 1^η Τηλεμαχία 2013): «Όσον αφορά τους εκβιασμούς για το μνημόνιο δεν θέλω να τα σχολιάσω αυτά. Είναι οπωσδήποτε η προπαγάνδα που αρέσκονται κάποιοι. Δεν νομίζω να είναι προς τιμή κάποιου προέδρου να ισχυρίζεται είτε το κόμμα του είτε οποιοσδήποτε άλλος ότι είναι υποκείμενο εκβιασμού. Εξάλλου να μην ξεχνούμε το διάγγελμα του προέδρου, το θριαμβευτικό».

Δομή του Επιχειρήματος

Μείζων προκειμένη: Ο Χριστόφιας έχει μία άποψη για το ζήτημα Α και μία άλλη για το ζήτημα Β. Στο διάγγελμα υποστήριξε ότι το μνημόνιο ήταν απότοκο της κρίση στον τραπεζικό τομέα ενώ στη συνέχεια ισχυρίστηκε ότι ήταν προϊόν εκβιασμού.

Ελάσσων Προκειμένη: Το θέμα στο οποίο κάνει αναφορά ο Χριστόφιας είναι η συνομολόγηση του μνημονίου.

Συμπέρασμα: Ο Χριστόφιας χρησιμοποιεί διπλά πρότυπα.

4) Εκ της Πραγματιστικής Ανακολουθίας Επιχείρημα

Χριστόφιας (83010b-3^η Τηλεμαχία 2008): «Ο κ. Κασουλίδης είπε προηγούμενα ότι το σχέδιο Ανάν απορρίφθηκε, δεν θα επανέλθει κλπ, αλλά ο ίδιος λέει ότι δεν μετάνιωσε ποτέ γιατί στήριξε το σχέδιο Ανάν και γιατί ζήτησε από τον κόσμο να ψηφίσει το σχέδιο Ανάν και γιατί είπε ακόμα ότι θα επέλθει μικρασιατική καταστροφή. Δικαίωμα βεβαίως του κ. Κασουλίδη».

Δομή Επιχειρήματος

Μείζων Προκειμένη: Ο Κασουλίδης υποστηρίζει πως σέβεται ότι το σχέδιο Ανάν απορρίφθηκε από τον λαό και συνεπώς δεν θα επανέλθει.

Ελάσσων Προκειμένη: Ο Κασουλίδης υποστήριξε στο παρελθόν το σχέδιο Ανάν και ποτέ δεν δήλωσε μετάνοια, έχοντας έργω δεσμευθεί στην επαναφορά του.

Συμπέρασμα: Ως εκ τούτου το επιχείρημα του Κασουλίδη ότι σέβεται την απόφαση του λαού δεν πρέπει να γίνει αποδεκτό.

5) Εξ Ισορροπήσεως των λαθών αρνητικά ηθοτικά

Κασουλίδης (83021a-3^η Τηλεμαχία 2008): «Όμως να μου επιτρέψετε να πω ότι άλλο είναι να θέλεις να αγωνιστείς από το εσωτερικό της Ε.Ε. για να πετύχεις βελτιώσεις και αυτό μου έτυχε και εμένα πάρα πολλές φορές, για παράδειγμα εγώ ήμουν όταν πήραν τον λόγο για να κατηγορήσουν της ΗΠΑ και για το Γκουαντάναμο και για τις διευκολύνσεις που η δική μας η κυβέρνηση, με την συμμετοχή σας, δέχθηκε να σταθμεύουν εδώ αεροπλάνα της CIA, που κανένας μας δεν ξέρει τι είχαν μέσα, κατέκρινα θέσεις όπως εκείνες του Κοσσόβου».

Θέση-Κατηγορία: Κατηγορείται ο κ. Κασουλίδης από τον κ. Χριστόφια ότι ευθυγραμμίζεται με όλες τις πολιτικές της ευρωπαϊκής επιτροπής και της ΕΕ.

Αντίκρουση-Απάντηση: Είστε τα ίδια και χειρότερα κ. Χριστόφια διότι την στιγμή που εγώ προσπαθούσα εντός ΕΕ να καθίσουν στο σκαμνί οι ΗΠΑ για το Γκουαντάναμο, εσείς ως κυβέρνηση τους παρείχατε διευκολύνσεις.

5.5 Σύνοψη

Στο παρόν κεφάλαιο έγινε περιγραφή της μεθοδολογίας της έρευνας, διατυπώθηκε το κεντρικό ερώτημα, συνοψίστηκαν τα ερευνητικά ερωτήματα που διατυπώνονταν στην εξέλιξη της έρευνας και περιγράφηκε ο τρόπος απάντησης των ερωτημάτων. Καταγράφηκαν όλες οι κατηγορίες και οι υπο-τύποι των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων, μελετήθηκε η δομή των αντιπροσωπευτικών επιχειρημάτων και τα κριτικά ερωτήματα που ελέγχουν την εξαγωγή ασφαλών συμπερασμάτων για τη χρήση τους. Στο κεφάλαιο που ακολουθεί παρουσιάζονται τα ευρήματα της έρευνας δια του ελέγχου των υποθέσεων εργασίας.

Κεφάλαιο 6

Αποτελέσματα Εμπειρικής Έρευνας

Παρατίθενται οι πίνακες 1 & 2, για μια συνολική ανασκόπηση της χρήσης των αρνητικών ηθοτικών, κατά τη διάρκεια των τηλεμαχιών του 2008 και του 2013.

	Τηλεμαχία 1 (Εσ. Διακυβέρνηση)	Τηλεμαχία 2 (Κυπριακό)	Τηλεμαχία 3 (Β' Γύρος)	Σύνολο
Τ. Παπαδόπουλος	2 - 8%	4 - 10,5%	0	6 - 9,5%
Δ. Χριστόφιας	15 60%	18 47,4%	20 - 48,8%	53 50,9%
Γ. Κασουλίδης	8 32%	16 42,1%	21 - 51,2%	45 43,2%
Σύνολο	25 100%	38 100%	41 100%	104*

Πίνακας 1: Χρήση Αρνητικών Ηθοτικών Επιχειρημάτων στην Τηλεμαχία του 2008

*Παρατήρηση: Τα ποσοστά είναι υπολογισμένα για τις τηλεμαχίες που έλαβαν μέρος

	Τηλεμαχία 1 (Οικονομία)	Τηλεμαχία 2 (Κυπριακό)	Τηλεμαχία 3 (Εσ. Διακυβέρνηση)	Τηλεμαχία 4 (Β' Γύρος)	Σύνολο
Ν. Αναστασιάδης	15 23,1%	16 15,1%	13 30,2%	29 44,6%	73 26,2%
Σ. Μαλάς	18 27,7%	30 28,3%	14 32,6%	36 55,4%	98 35,1%
Γ. Λιλλήκας	32 49,2%	60 56,6%	16 37,2%	0	108 50,4%
Σύνολο	65 - 100%	106 - 100%	43 - 100%	65 - 100%	279**

Πίνακας 2: Χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων στα τηλεμαχία του 2013

**Παρατήρηση: Τα ποσοστά είναι υπολογισμένα για τις τηλεμαχίες που έλαβαν μέρος

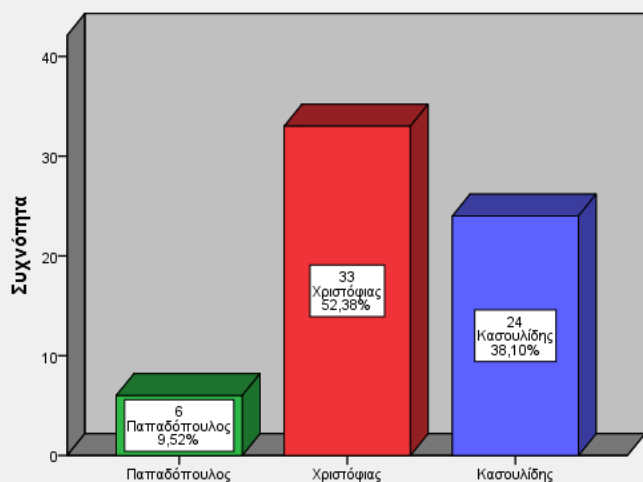
6.1 Παρουσίαση Ευρημάτων Έρευνας: Απάντηση Ερευνητικών Ερωτημάτων και Έλεγχος Υποθέσεων Εργασίας

Εμφανώς, το επίπεδο των προσωπικών επιθέσεων από το 2008 στο 2013 αυξήθηκε, με την επισήμανση ότι το 2013 προστέθηκε και 4^η τηλεμαχία. Έτσι, το 2008 χρησιμοποιήθηκαν 34,6 αρνητικά ηθοτικά κατά μέσο όρο στις 3 τηλεμαχίες και συνολικά 104 αρνητικά ηθοτικά, ενώ το 2013 ο μέσος όρος ήταν διπλάσιος φτάνοντας στα 69,75 σε σύνολο 279 αρνητικών ηθοτικών στις 4 τηλεμαχίες. Η συχνότητα και το είδος χρήσης των αρνητικών ηθοτικών είναι ενδεικτικό της στρατηγικής που χρησιμοποίησε ο κάθε υποψήφιος, για την αποδόμηση του ήθους των αντιπάλων του, σύμφωνα με τη «λογική της εκστρατείας» και τα προσωπικά του χαρακτηριστικά.

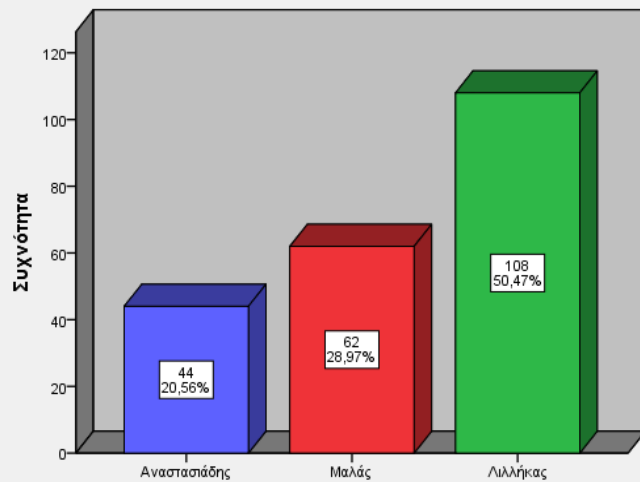
6.1.1 Έλεγχος Υποθέσεων Εργασίας

Υπόθεση Εργασίας 1: Η εκλογική θέση του υποψηφίου επιδρά στη χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων για τους αντιπάλους του. Αυτός που έπεται στις δημοσκοπήσεις χρησιμοποιεί υψηλότερα επίπεδα αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων από αυτόν που έχει το προβάδισμα.

Πηγή ad hominem

Πηγή ad hominem επιχειρημάτων

Ραβδόγραμμα 1 και 2: Πηγή αρνητικών ηθοτικών κατά υποψήφιο 1^{ου} γύρου, 2008 & 2013.

Οι δημοσκοπήσεις του 2008, όπως αναφέρθηκε στο τρίτο κεφάλαιο, έδειξαν βέβαιο διεκδικητή του τελικού τον Τάσσο Παπαδόπουλο. Οι δημοσκοπήσεις του 2013, επίσης, έδειξαν το Νίκο Αναστασιάδη ως το ακλόνητο φαβορί. Συνεπώς, οι φερόμενοι ως πρώτοι στις δημοσκοπήσεις, υπακούοντας στη «λογική της εκστρατείας», η οποία φέρει τον προπορευόμενο να χρησιμοποιεί λιγότερο αρνητισμό, σε σχέση με τους αντιπάλους του, ακολούθησαν αυτή την τακτική. Με βάση τη χρήση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων εκ μέρους των Παπαδόπουλου και Αναστασιάδη επαληθεύεται η πρώτη υπόθεση εργασίας καθώς ο

πρώτος χρησιμοποίησε το 9,52%, και μόλις 6 επιχειρήματα, και ο δεύτερος το 20,56% και 44 επιχειρήματα. Οι αντίπαλοί τους εμφανίζοντας σαφώς υψηλότερα επίπεδα χρήσης των αρνητικών ηθοτικών επαληθεύουν όσα καταγράφηκαν στο πρώτο κεφάλαιο: Όσοι έπονται, με βάση τις δημοσκοπήσεις, ακολουθούν συχνότερα την οδό του αρνητισμού.

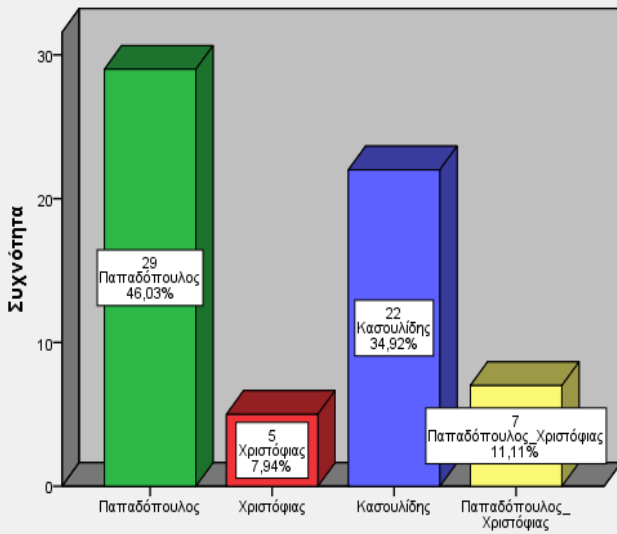
Ωστόσο, μια σημαντική διαφορά μεταξύ των Αναστασιάδη και Παπαδόπουλου είναι ότι η χρήση των αρνητικών ηθοτικών έγινε αντιστρόφως ανάλογα σε σχέση με τη διαφορά που τους χώριζε από τους αντιπάλους τους, βάσει των δημοσκοπήσεων. Ο Παπαδόπουλος παρόλο που εμφανιζόταν οριακά, αλλά σταθερά, πρώτος δεν έφτασε στα επίπεδα χρήσης των αρνητικών ηθοτικών του Αναστασιάδη, ο οποίος εμφανιζόταν με διαφορά γύρω στις 20 μονάδες από τον δεύτερο. Ο Παπαδόπουλος γνωρίζοντας ότι θα έπρεπε να ακολουθήσει μια «ήπια» τακτική έναντι των αντιπάλων του, προκειμένου να επιτύχει συνεργασία δεύτερου γύρου, με τον αποκλειόμενο του πρώτου γύρου, οδηγήθηκε σε χαμηλών τόνων τηλεμαχίες.

Μία άλλη αιτία η οποία λειτούργησε προς την ίδια κατεύθυνση είναι ότι ο αρνητισμός, και τα αρνητικά ηθοτικά, έχουν την δυνατότητα να προκαλέσουν ανάστροφη επίδραση κάτι που προσπάθησε να αποφύγει ο Παπαδόπουλος. Αυτό δεν συνέβηκε με τον Λιλλήκα, ο οποίος ήταν επικεφαλής του επιτελείου Παπαδόπουλου το 2008, και ως τρίτος στις δημοσκοπήσεις του 2013 χρησιμοποίησε τα αρνητικά ηθοτικά σε ποσοστό 50,5% στις 3 τηλεμαχίες. Συνεπώς, η θέση κατάταξης που προκύπτει μέσα από τις δημοσκοπήσεις λειτουργεί ως παραγωγικό αίτιο της υπερίσχυσης της «λογικής της εκστρατείας» για τον υποψήφιο η οποία επηρεάζει με τη σειρά της τις ρητορικές επιθέσεις.

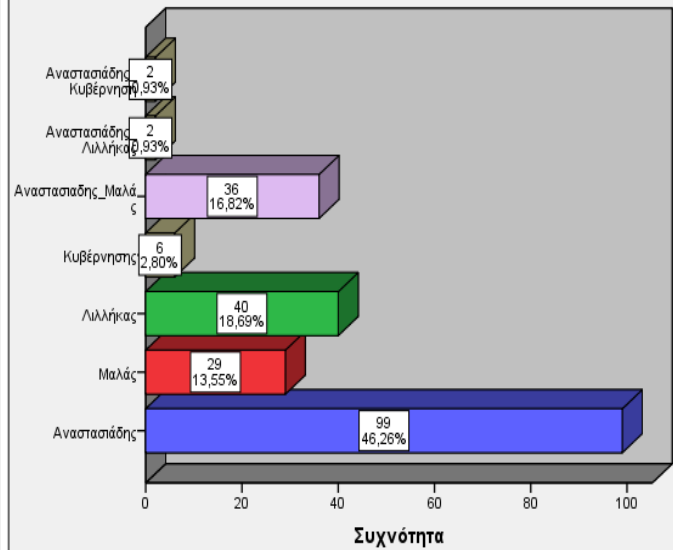
***Υπόθεση Εργασίας 2:** Η λογική της εκστρατείας οδηγεί τους υποψηφίους στην χρήση περισσότερων αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων κατά του πρωτεύσαντα, στον πρώτο γύρο των εκλογών, ώστε να προκαλέσουν τη μεγαλύτερη δυνατή αποδόμηση του ήθους του. Αυτός που ήρθε δεύτερος*

στον πρώτο γύρο των προεδρικών εκλογών θα καταγράψει υψηλότερο βαθμό ρητορικών επιθέσεων στις τηλεμαχίες του δεύτερου γύρου.

Στόχος ad hominem επιχειρημάτων

Στόχος ad hominem επιχειρημάτων

Ραβδογράμματα 3 και 4: Στόχος αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων, κατά υποψήφιο 1^{ου} γύρου, το 2008 και το 2013.

Συγκρίνοντας τις τηλεμαχίες του πρώτου γύρου του 2008 και του 2013 φαίνεται ότι οι Παπαδόπουλος και Αναστασιάδης ήταν οι κύριοι στόχοι των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων. Το 57,1% των επιχειρημάτων είχαν ως στόχο τον Παπαδόπουλο ενώ το αντίστοιχο ποσοστό κατά του Αναστασιάδη ήταν 64,9%. Επομένως, επαληθεύεται η δεύτερη υπόθεση εργασίας καθώς η προσπάθεια όσων έπονται, βάσει δημοσκοπήσεων, είναι να αποδομήσουν το ρητορικό ήθος των πρωτευσάντων δια της χρήσης αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων. Μάλιστα, η συχνότητας της χρήσης τους, από τους αντιπάλους, αποδεικνύεται ότι βρίσκεται σε ευθεία συνάρτηση με τη διαφορά που παρουσίαζαν οι δημοσκοπήσεις.

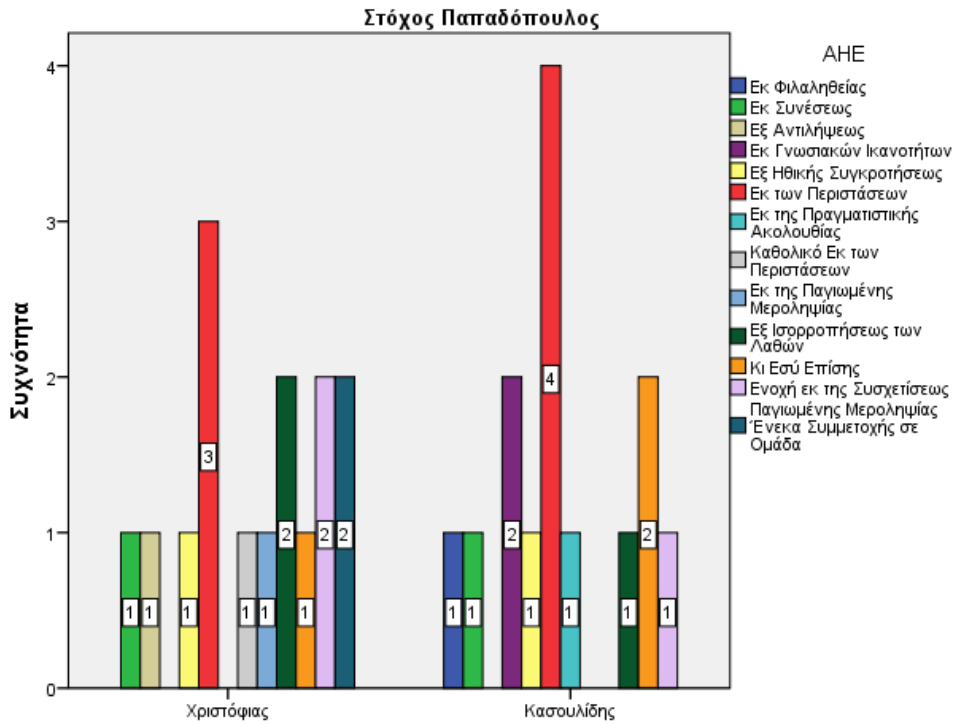
Ως συνέχεια της πιο πάνω υπόθεσης εργασίας, μέσω δευτερογενούς ποιοτικής ανάλυσης, ως προς το είδος των επιχειρημάτων όσων έπονταν, βάσει των δημοσκοπήσεων, παρατηρούνται τα ακόλουθα: Κατά τις τηλεμαχίες του 2013 η

πόλωση ήταν εντονότερη διότι όπως αναφέρθηκε τόσο ο μέσος όρος χρήσης επιχειρημάτων κατά του αντίπαλου ήταν ο διπλάσιος αλλά και τα είδη των επιχειρημάτων ήταν περισσότερα.

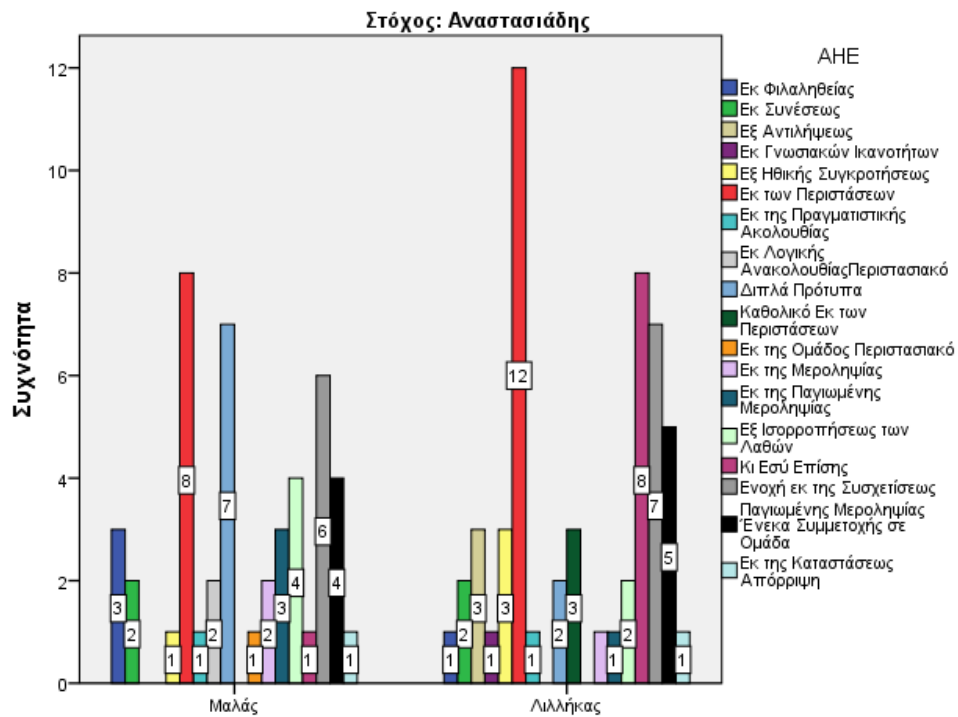
Ο Παπαδόπουλος δέχθηκε εναντίον του 10 διαφορετικά είδη επιχειρημάτων ενώ ο Αναστασιάδης δέχθηκε, ως στόχος, 18 εξ αυτών (Ραβδογράμματα 5 & 6). Η κινητοποίηση σε μεγαλύτερο βαθμό των αρνητικών ηθοτικών κατά του Αναστασιάδη εξηγείται στη βάση της έντονης υποστήριξής του στο σχέδιο Ανάν και της συσχέτισης που επιχειρήθηκε να του προσαφθεί λόγω των επερχόμενων πολιτικών λιτότητας μέσω του μνημονίου. Η στρατηγική του Λιλλήκα ήταν η συνεχής αποδόμηση του Αναστασιάδη στο συγκεκριμένο θέμα. Η υποστήριξη του δεύτερου από το ΔΗΚΟ, κόμμα του οποίου προήδρευσε ο Τάσος Παπαδόπουλος και το οποίο εναντιώθηκε στο Σχέδιο Ανάν, προσέφερε στον Λιλλήκα ένα σοβαρό έρεισμα για να υπενθυμίζει τη στάση του κ. Αναστασιάδη το 2004 ποικιλοτρόπως.

Το κοινό στοιχείο στις δύο περιπτώσεις είναι ότι οι αντίπαλοι χρησιμοποίησαν επιχειρήματα από όλες τις μεγάλες κατηγορίες. Η μη εστίαση σε ένα είδος, παρά την διάκριση του «Εκ των περιστάσεων» ως κυρίαρχου επιχειρήματος, δείχνει ότι οι αντίπαλοι των Αναστασιάδη και Παπαδόπουλου επιτίθεντο τόσο απευθείας όσο και δια της τεθλασμένης στο ήθος τους.

Για το δεύτερο σκέλος της υπόθεσης εργασίας παρατηρείται πως οι δεύτεροι του πρώτου γύρου ήταν οι Χριστόφιας και Μαλάς. Στον τελικό γύρο του 2008, μεταξύ Χριστόφια – Κασουλίδη, υπήρξε ισοπαλία στη χρήση αρνητικών ηθοτικών (49%-51%) ενώ για τον β' γύρο του 2013 επιβεβαιώνεται η υπόθεση καθώς ο Μαλάς ως δεύτερος χρησιμοποιεί το 55% το αρνητικών ηθοτικών (Πίνακες 1 & 2).

Ραβδόγραμμα 5: Είδη αρνητικών ηθοτικών εναντίον του Παπαδόπουλου

Ραβδόγραμμα 6: Είδη αρνητικών ηθοτικών εναντίον του Αναστασιάδη

Υπόθεση Εργασίας 3: Η θεσμική θέση του υποψηφίου επιδρά στη χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων για τους αντιπάλους του. Ο κάτοχος της θέσης εξουσίας χρησιμοποιεί χαμηλότερα επίπεδα ρητορικών επιθέσεων από τον διεκδικητή της εξουσίας.

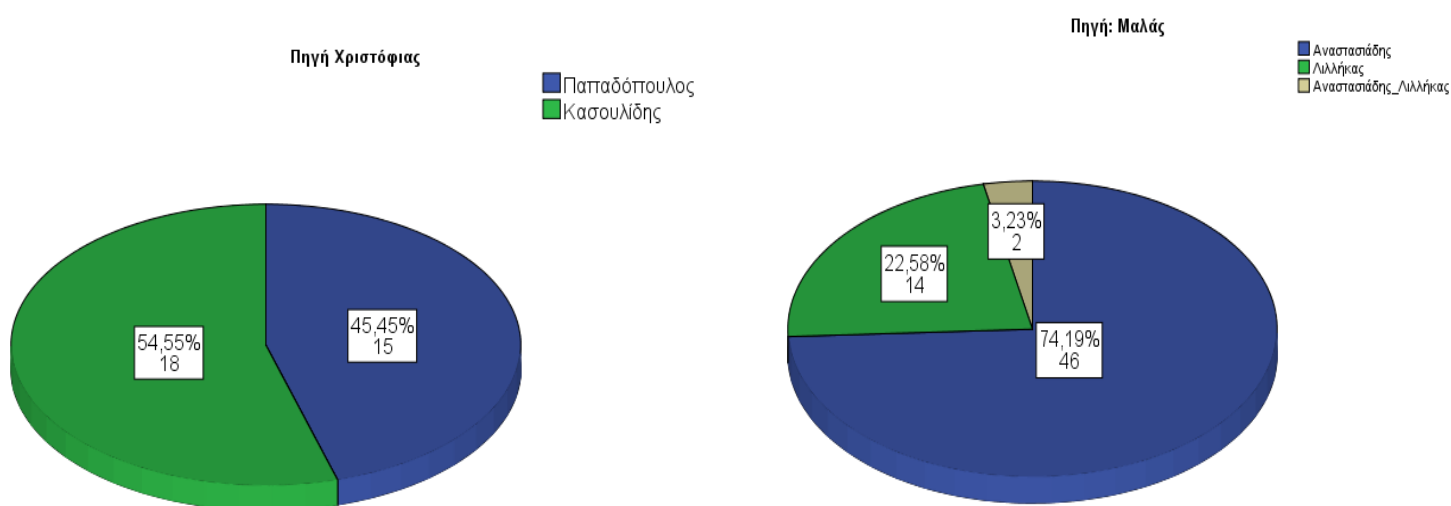
Στις δύο περιόδους εκπρόσωποι του κυβερνητικού έργου εμφανίζονται οι Παπαδόπουλος και Μαλάς, αντίστοιχα. Όμως τη θεσμική κατείχε ο Παπαδόπουλος ως ο απερχόμενος πρόεδρος. Στην περίπτωση του Παπαδόπουλου ισχύει η ως άνω υπόθεση καθώς όπως αναφέρθηκε δέχθηκε ως στόχος το 57,1% των επιχειρημάτων. Από την άλλη δεν φαίνεται να επαληθεύεται κάτι τέτοιο στην περίπτωση του Μαλά καθώς δέχθηκε κατά μόνας το 13,6% των επιχειρημάτων και συνολικά, στο άθροισμα, με τις επιθέσεις κατά της κυβέρνησης και σε συνδυασμό με τον κ. Αναστασιάδη φτάνει στο 34%, κάτι που αποδεικνύει ότι υπολείπεται κατά πολύ του Αναστασιάδη.

Η κύρια αιτία εντοπίζεται στο μηχανισμό λειτουργίας των δημοσκοπήσεων ο οποίος παρουσίαζε τον κ. Αναστασιάδη ως τον εν δυνάμει πρόεδρο, με αποτέλεσμα, όπως έδειξε η μελέτη της 2^{ης} ΥΕ, οι δημοσκοπήσεις να ήταν ο κύριος οδηγός των επιτιθέμενων υποψηφίων και όχι τόσο η θεσμική θέση τους· αν εκπροσωπούσαν δηλαδή την κυβέρνηση ή την αντιπολίτευση. Επίσης, ο Παπαδόπουλος επιχειρώντας την επανεκλογή του παρουσιαζόταν ως ο φυσικός συνεχιστής της προηγούμενης πενταετίας κάτι που δεν συνέβαινε με τον Μαλά ο οποίος λειτουργούσε ως pseudo-incumbent της κυβέρνησης Χριστόφια. Συνεπώς, ο κάτοχος της θέσης εξουσίας χρησιμοποιεί λιγότερα αρνητικά ηθοτικά και επιτίθεται λιγότερο σε σχέση με τον διεκδικητή της θέσης εξουσίας.

Υπόθεση Εργασίας 4: Οι υποψήφιοι των δύο πόλων επιδιώκουν την πόλωση του επικοινωνιακού κλίματος δια των αλληλοκατηγοριών μέσω αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων. Οι υποψήφιοι της δεξιάς και της αριστεράς θα έχουν υψηλότερο βαθμό χρήσης αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων από τον υποψήφιο του κέντρου.

Παρατηρείται ότι οι κύριες πηγές αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων στις δύο περιόδους ήταν οι Χριστόφιας και Λιλλήκας με ποσοστά 52,4% και 50,5%, αντίστοιχα. Επομένως, ο Χριστόφιας, προερχόμενος από τον αριστερό πόλο επαληθεύει την υπόθεση εργασίας κάτι που δεν συμβαίνει στην δεύτερη περίοδο κατά την οποία η κύρια πηγή χρήσης αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων ήταν ο υποψήφιος του κέντρου.

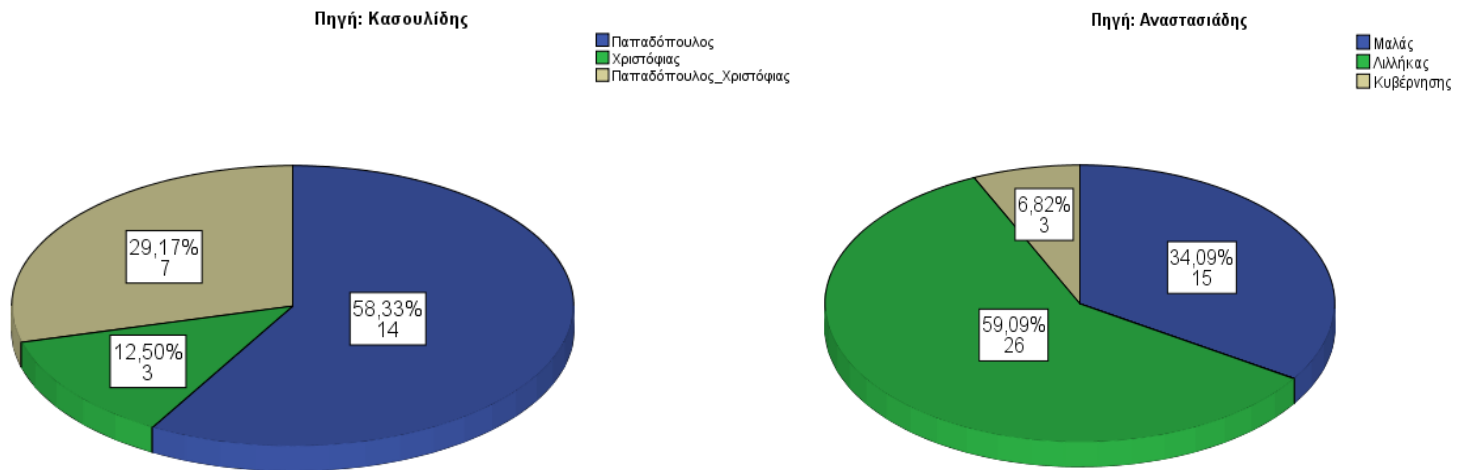
Ερώτημα 1: *Αν δεν επιτυγχάνεται η πόλωση υπάρχει κάποια κατεύθυνση στη βάση της οποίας οργανώνονται οι επιθέσεις μέσω αρνητικών ηθοτικών;*

Κυκλικά διαγράμματα 1 & 2: Χρήση αρνητικών ηθοτικών από αριστερούς υποψήφιους

Σύμφωνα με τα πιο πάνω κυκλικά διαγράμματα οι Χριστόφιας και Μαλάς, ως οι αριστεροί υποψήφιοι, επιτίθενται με μεγαλύτερη συχνότητα κατά των δεξιών υποψηφίων Κασουλίδη και Αναστασιάδη. Βλέποντας τα κυκλικά διαγράμματα 3 & 4

αποδεικνύεται η ίδια τάση από τους δεξιούς υποψηφίους κατά των κεντρικών αντιπάλων τους.

Κυκλικά διαγράμματα 3 & 4: Χρήση αρνητικών ηθοτικών από δεξιούς υποψηφίους

Στις τηλεμαχίες του 2008 ο Χριστόφιας, παρά την προσπάθεια εξισορρόπησης μεταξύ των δύο υποψηφίων, χρησιμοποιεί περισσότερα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα εναντίον του Κασουλίδη με ποσοστό 54,55%. Αντίστοιχα, ο Μαλάς επιτίθεται με συχνότητα 77,42% στον Αναστασιάδη. Οι Κασουλίδης και Αναστασιάδης επιτίθενται στους Παπαδόπουλο και Λιλλήκα με 58,3% και 59,09%, αντίστοιχα. Έτσι, απαντάται το ερευνητικό ερώτημα αποδεικνύοντας μια συντεταγμένη κατεύθυνση επιθέσεων: οι αριστεροί υποψήφιοι στοχοποιούν ευκολότερα τους δεξιούς υποψηφίους και οι δεξιοί τους κεντρώους.

Αυτό αναδεικνύει τις ιδεολογικές και άλλες διαφορές και τα λάθη που η αριστερά διαχρονικά χρεώνει στη δεξιά. Οι αριστεροί υποψήφιοι γνωρίζοντας ότι αυτή η στρατηγική, δια της πόλωσης, είναι η πιο αποδοτική στην κινητοποίηση των οπαδών

τους τούς εξωθεί να ακολουθήσουν αυτή την οδό. Οι δε υποψήφιοι της δεξιάς γνωρίζοντας ότι οι κεντρώοι ψηφοφόροι είναι πιο ευάλωτοι σε σχέση με τους αριστερούς επικεντρώνουν τη στρατηγική τους στην αποδόμηση του ήθους και της αξιοπιστίας των υποψηφίων του κέντρου. Σε αυτή την περίπτωση είναι ξεκάθαρη η στρατηγική κινητοποίησης των ψηφοφόρων και η στόχευση σε συγκεκριμένες ομάδες ψηφοφόρων.

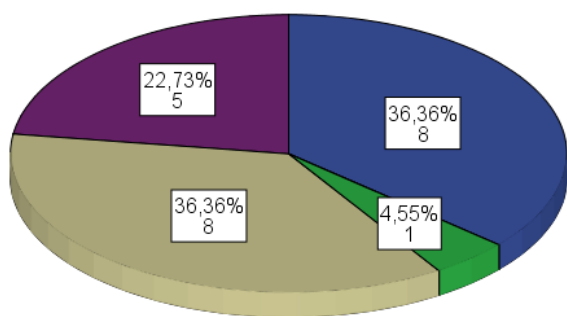
Υπόθεση Εργασίας 5α: Διαιρετικές τομές του παρελθόντος οδηγούν σε στοχοποίηση όσων πρωταγωνίαστησαν κατά την εξέλιξη των διαφορών.

η οποία εξειδικεύεται σε σχέση με το Σχέδιο Ανάν ως εξής:

Υπόθεση Εργασίας 5β: Οι θεματικές αναφορές στο Σχέδιο Ανάν θα οδηγήσουν σε αυξημένη κινητοποίηση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων κατά του Παπαδόπουλου στις τηλεμαχίες του 2008 και κατά του Αναστασιάδη στις τηλεμαχίες του 2013.

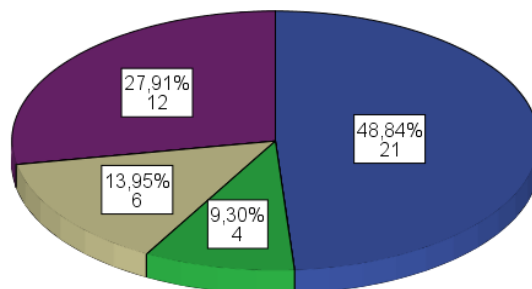
Στόχοι χρήσης Ad Hominem σχετικά με το Σχέδιο Ανάν

■ Παπαδόπουλος
■ Χριστόφιας
■ Κασουλίδης
■ Παπαδόπουλος_Χριστόφ

Στόχοι χρήσης Ad Hominem σχετικά με το Σχέδιο Ανάν

■ Αναστασιάδης
■ Μαλάς
■ Λιλλήκας
■ Αναστασιάδης_Μαλάς

Κυκλικά Διαγράμματα 5 και 6: Χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων σχετικά με το σχέδιο Ανάν, σύμφωνα με τον στόχο τους.

Στο δημοψήφισμα του 2004, ο Πρόεδρος Παπαδόπουλος ηγήθηκε του «ΟΧΙ» ενώ ο Νίκος Αναστασιάδης ήταν ο κύριος εκφραστής του «ΝΑΙ». Παραθέτοντας τη χρήση

των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων στις τηλεμαχίες για το Κυπριακό μεταξύ 2008 και 2013 προκύπτει το συμπέρασμα ότι εναντίον του Παπαδόπουλου χρησιμοποιήθηκε το 59,1% των αντίστοιχων επιχειρημάτων και κατά του Αναστασιάδη το 76,7%. Παρά το ότι οι δύο πολιτικοί εκπροσωπούσαν δύο αντίθετα στρατόπεδα, αποδεικνύεται ότι η πρότερη στάση τους αντιμετωπίζεται από τους αντιπάλους τους κατά παρόμοιο τρόπο. Προσπαθούν και επιτυγχάνουν την αποδόμηση του ρητορικού τους ήθους επαληθεύοντας τις υποθέσεις εργασίας 5α-5β ότι οι διαιρετικές τομές του παρελθόντος μπορεί να λειτουργήσουν αναδρομικά σε μια τηλεμαχία, από τους πολιτικούς, στοχοποιώντας εκείνους τους αντιπάλους που πρωταγωνίστησαν καθ' ον χρόνο εξελίχθηκε η αντιπαράθεση, ανεξαρτήτως της θέσης που έλαβαν· υπέρ ή κατά.

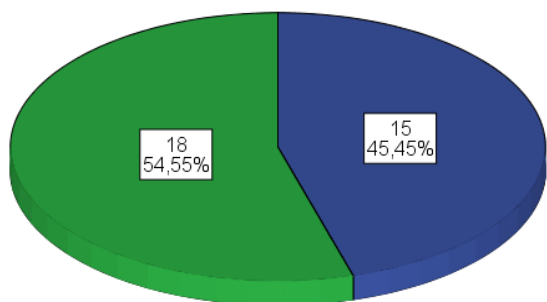
***Υπόθεση Εργασίας 6:** Η απόφαση ενός υποψηφίου να μην απαντά στις κατηγορίες που του καταμαρτυρούνται υπό μορφή αρνητικών ηθοτικών μπορεί να έχει αρνητικές επιπτώσεις στο ήθος του και κατ' επέκταση στην υποψηφιότητά του.*

Όπως αναφέρθηκε στην παράγραφο 4.1.2 ο μοναδικός υποψήφιος που θα επιβεβαιώσει ή θα καταρρίψει την υπόθεση είναι ο Παπαδόπουλος ο οποίος εμφανίζει τη μεγαλύτερη διαφορά μεταξύ των αρνητικών ηθοτικών που χρησιμοποίησε σε σχέση με αυτά που δέχθηκε, ως στόχος. Σύμφωνα με τα ραβδογράμματα 1 & 3 ο Παπαδόπουλος στους δύο πρώτους γύρους χρησιμοποίησε 6 αρνητικά ηθοτικά, ποσοστό 9,52%, ενώ δέχθηκε ως στόχος 29, ποσοστό 46% και σε συνδυασμό με τον Χριστόφια έφτασε στο 57%. Εμφανίζεται, σαφώς, μία ισχυρή απόκλιση μεταξύ των δύο κατηγοριών γεγονός που δηλοί ότι δέχθηκε αποδόμηση του ήθους του χωρίς να επιχειρήσει να πράξει το ίδιο για τους αντιπάλους του. Αυτό δημιούργησε μια στρέβλωση, καθώς όπως αναφέρουν οι Lau & Pomper (2004) ο υποψήφιος που θέλει να κερδίσει τις εκλογές δεν μπορεί να μην απαντά στις επιθέσεις του αντιπάλου του, γεγονός που φαίνεται ότι έπληξε την υποψηφιότητά του.

Υπόθεση Εργασίας 7 ή Υπόθεση Εργασίας της Ιδεολογίας: Υπάρχει συντεταγμένη κατεύθυνση της πρόκλησης ρητορικών επιθέσεων δια των αρνητικών ηθοτικών, σύμφωνα με τη χωροταξική θέση των υποψηφίων στον κομματικό χάρτη.

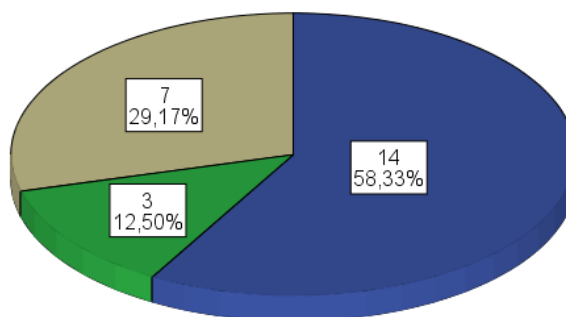
Πηγή: Χριστόφιας

Κατά
 Παπαδόπουλος
 Κασουλίδης

Πηγή: Κασουλίδης

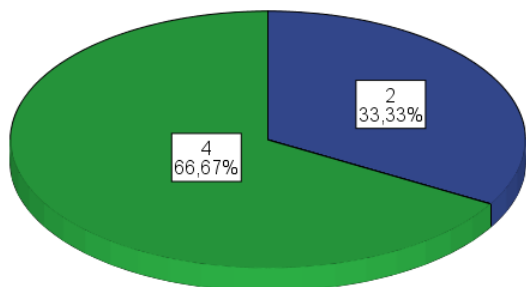
Κατά
 Παπαδόπουλος
 Χριστόφιας
 Παπαδόπουλος_Χριστόφιας

Κυκλικά Διαγράμματα 7 & 8: Χρήση αρνητικών ηθοτικών εκ μέρους Χριστόφια και Κασουλίδη

Πηγή: Παπαδόπουλος

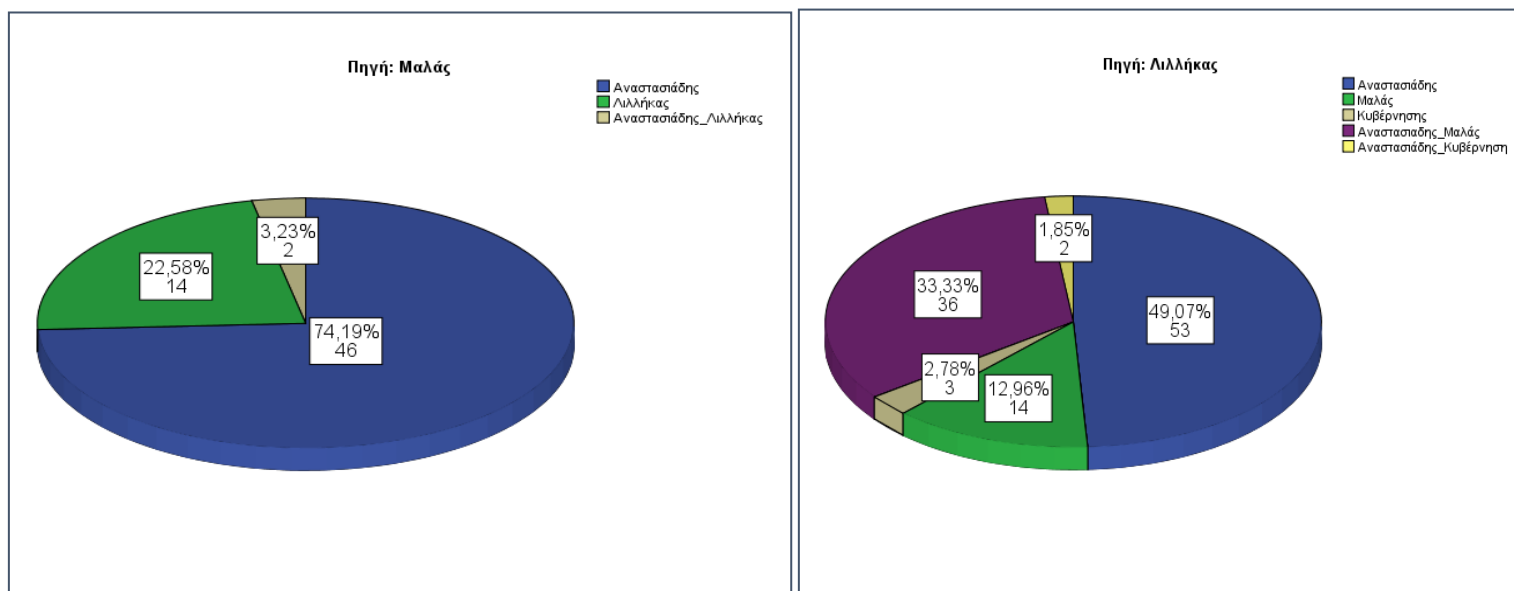
Χριστόφιας
 Κασουλίδης

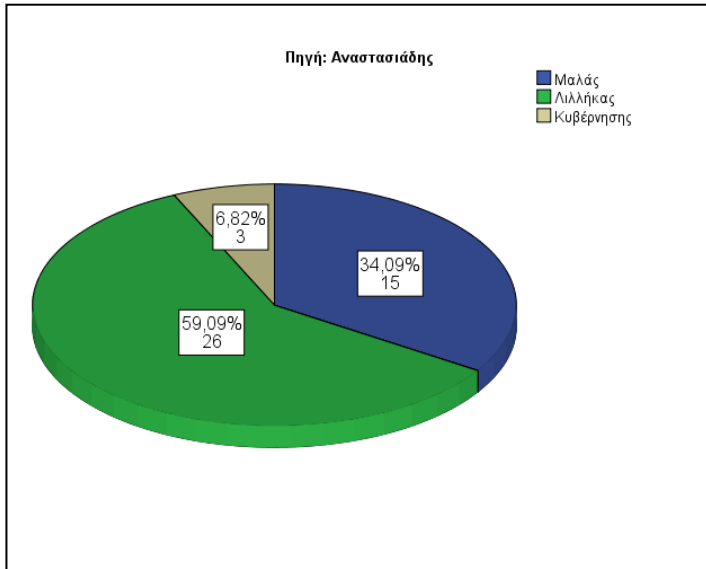
Κυκλικό Διάγραμμα 9: Χρήση αρνητικών ηθοτικών εκ μέρους Παπαδόπουλου.

Σε μια σύγκριση των αποτελεσμάτων (Ραβδογράμματα 7-12) μεταξύ χρήσης των αρνητικών ηθοτικών στον πρώτο γύρο διαπιστώνεται ότι: Ο Χριστόφιας χρησιμοποίησε περισσότερα επιχειρήματα κατά του Κασουλίδη (54%) και ο Μαλάς κατά του Αναστασιάδη (77%). Ο Κασουλίδης κινήθηκε κατά του Παπαδόπουλου με ποσοστό 87% και ο Αναστασιάδης κατά του Λιλλήκα με 59%. Οι Παπαδόπουλος και Λιλλήκας στράφηκαν κατά των Κασουλίδη και Αναστασιάδη, δια των αρνητικών ηθοτικών, με ποσοστά 67% και 85% αντίστοιχα.

Επομένως, οι δεξιοί υποψήφιοι επιτίθεντο με μεγαλύτερη συχνότητα στους κεντρικούς υποψήφιους, αυτοί επιτίθεντο αντιστοίχως στους δεξιούς και οι αριστεροί υποψήφιοι είχαν την τάση να επιτίθενται στους δεξιούς. Διαπιστώνεται επομένως τάση αποδόμησης του ήθους του αντιπάλου με βάση την χωροταξική του θέση στον κομματικό χάρτη. Οι αριστεροί υποψήφιοι προσπαθούν να ενεργοποιήσουν την κινητοποίηση των οπαδών τους δια της πόλωσης, οι δεξιοί προσπαθούν να εκμεταλλευτούν κενά στη γραμμή που τους ενώνει με το κέντρο κάτι το οποίο διεκδικούν επίσης οι κεντρώοι υποψήφιοι έναντι των δεξιών.

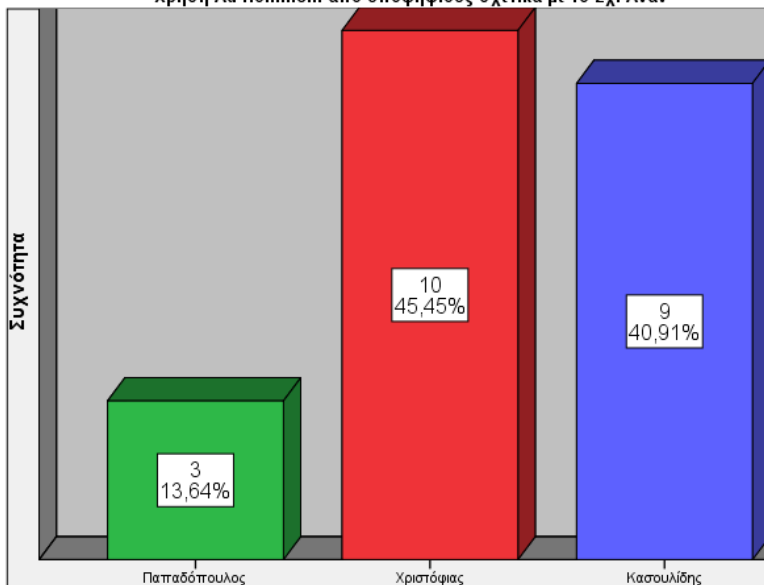
Κυκλικά διαγράμματα 10 & 11: Χρήση αρνητικών ηθοτικών εκ μέρους Μαλά & Λιλλήκα

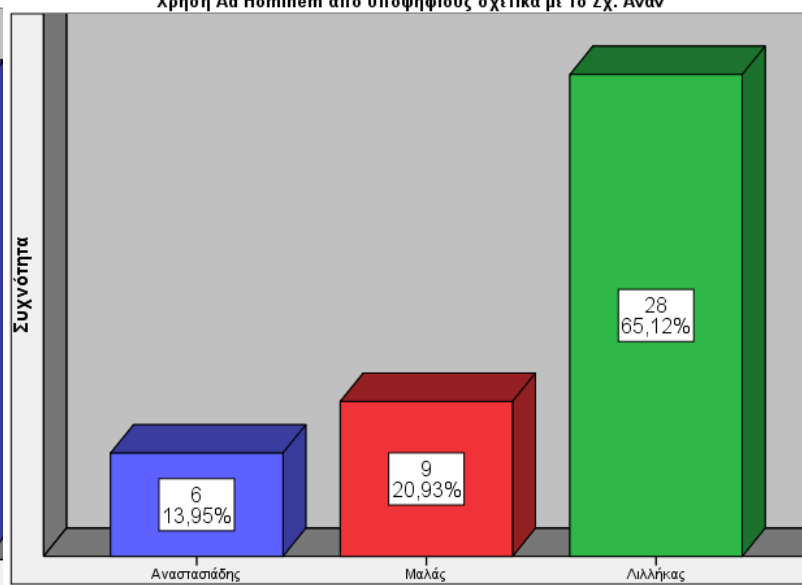
Κυκλικό Διάγραμμα 12: Χρήση αρνητικών ηθοτικών εκ μέρους Αναστασιάδη.

Ερευνητικό Ερώτημα 2: Πώς αντιδρούν στις προσπάθειες αποδόμησης του ήθους τους οι κατηγορούμενοι για την στάση τους σε θέματα που αποτέλεσαν διαιρετικές τομές του παρελθόντος;

Χρήση Ad Hominem από υποψηφίους σχετικά με το Σχ. Ανάν

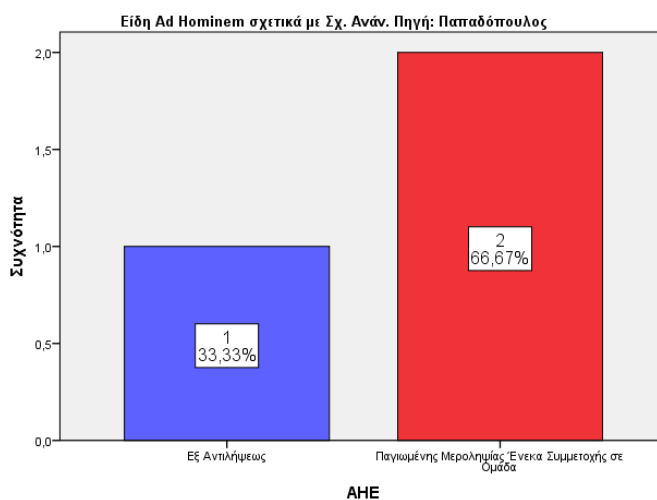
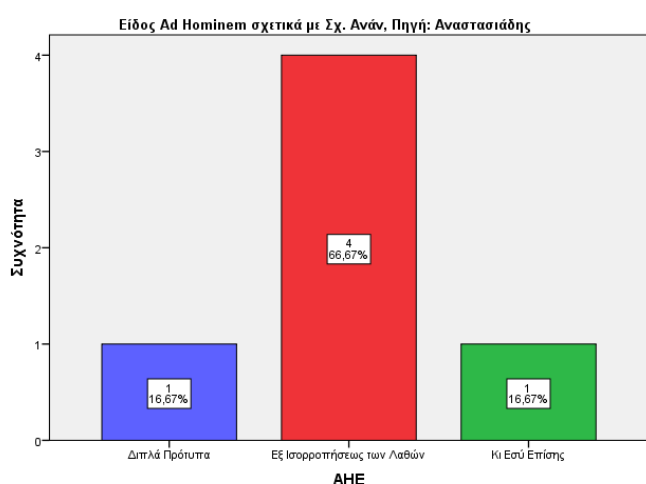

Χρήση Ad Hominem από υποψηφίους σχετικά με το Σχ. Ανάν

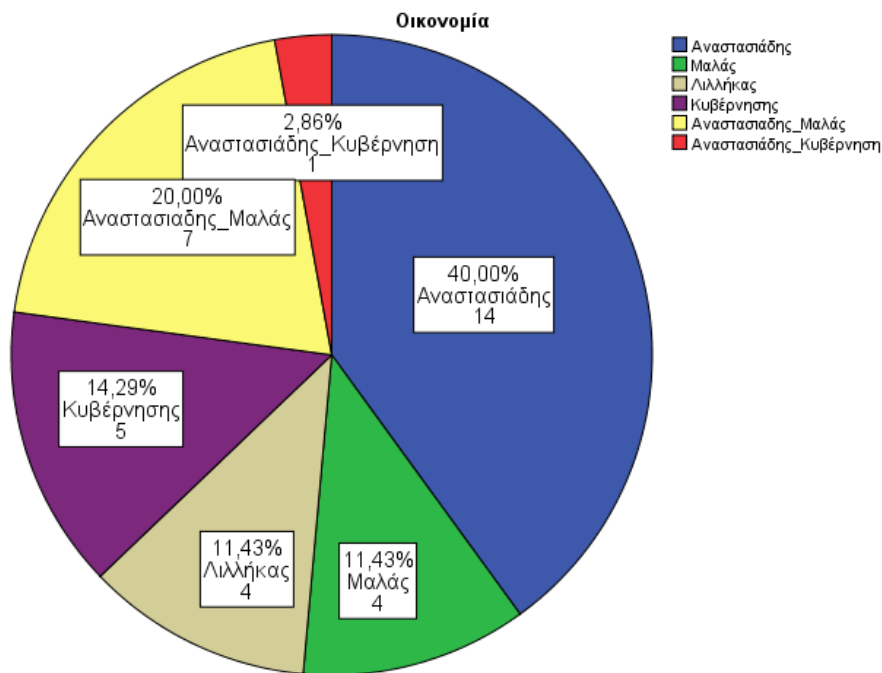
Ραβδόγραμμα 7 και 8: Χρήση αρνητικών ηθοτικών από υποψηφίους του 2008 & 2013.

Διαπιστώνεται βάσει των ραβδογραμμάτων 8 και 9 ότι οι Παπαδόπουλος και Αναστασιάδης αποτέλεσαν τους κύριους στόχους χρήσης αρνητικών ηθοτικών, με άξονα το σχέδιο Ανάν ενώ οι ίδιοι χρησιμοποίησαν τον μικρότερο αριθμό αρνητικών ηθοτικών. Μέσω δευτερογενούς ποιοτικής ανάλυσης φαίνεται ότι ο Αναστασιάδης πέραν της μειωμένης χρήσης αρνητικών ηθοτικών χρησιμοποίησε τρία μόνον είδη κατά των αντιπάλων του, όπως τα «Διπλά Πρότυπα», το «Εξισορροπήσεως των Λαθών» και το «Εσύ Επίσης» που είναι μεν αρνητικά αλλά φανερόν αμυντική στάση έναντι των κατηγοριών που δέχεται. Ο Παπαδόπουλος επίσης παρουσιάζει μικρό αριθμό αρνητικών ηθοτικών σχετιζόμενων με το Σχέδιο Ανάν, αλλά διαφορετικής υφής. Συνεπώς, ο Αναστασιάδης σε μια σύγκριση των δύο πιθανόν να ένιωθε περισσότερο την ανάγκη δικαιολόγησης της στάσης του, αφού δεχόταν τη συνεχή πίεση του Λιλλήκα επί του θέματος, κάτι που λειτουργούσε αρνητικά για τον ίδιο αποδομώντας το ήθος και, κατ' επέκταση, την αξιοπιστία του. Συνολικά, αποδεικνύεται ότι δύο κεντρικά πρόσωπα της εκστρατείας για το σχέδιο Ανάν, απέφυγαν την κινητοποίηση του θέματος διότι πιθανόν να το θεωρούσαν εστία απώλειας, παρά κέρδους, για την υποψηφιότητά τους.

Ραβδογράμματα 9 και 10: Είδη αρνητικών ηθοτικών από τους Αναστασιάδη και Παπαδόπουλο

Υπόθεση Εργασίας 9: Για θέματα της απελθούσας διακυβέρνησης, τα οποία έχουν αρνητική λειτουργική αξιοποίηση για αυτήν, και αφορούν στους κυβερνητικούς χειρισμούς, τα αρνητικά ηθοτικά επιχειρήματα οργανώνονται κατά του υποψήφιου που εκπροσωπεί τον φορέα εξουσίας.

Κυκλικό Διάγραμμα 13: Στόχος αρνητικών ηθοτικών με θέμα την Οικονομία

Το 2008, η Οικονομία της Κύπρου βρισκόταν σε περίοδο άνθησης. Γι' αυτόν τον λόγο το συγκεκριμένο θέμα συμπεριλήφθηκε στην πρώτη τηλεμαχία που αφορούσε την «Εσωτερική Διακυβέρνηση». Η κρίση στην οποία περιήλθε η Οικονομία το 2013 λειτούργησε με τρόπο ώστε ο μηχανισμός παραγωγής ειδήσεων να αναδείξει αυτό το θέμα εκτοπίζοντας το Κυπριακό⁵⁷ από την ειδησεογραφική ατζέντα. Στην αντίστοιχη τηλεμαχία του 2008 παρατηρείται υποβάθμιση του θέματος καθώς η χρήση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων εστιάστηκε στα θέματα «Εσωτερικής Διακυβέρνησης» και στην αδυναμία της κυβέρνησης Παπαδόπουλου να υλοποιήσει όσα υποσχέθηκε στο προεκλογικό της πρόγραμμα με κατήγορο και τον Χριστόφια. Άλλωστε ένας από τους λόγους αποχώρησης του ΑΚΕΛ από την κυβέρνηση ήταν η μη υλοποίηση των υπεσχημένων. Αντίθετα, το 2013 ο κ. Αναστασιάδης γίνεται ο

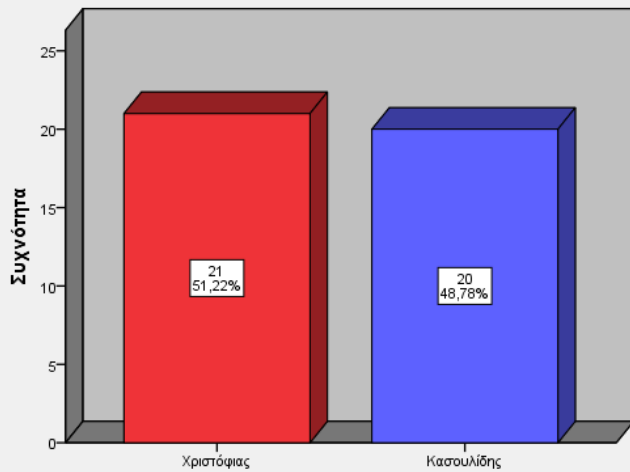
⁵⁷ Βλέπε σχετικά (Σαμαράς, 2014:35)

κύριος στόχος στα θέματα Οικονομίας συσχετιζόμενος με την υπογραφή μνημονίου, τη σχέση του με την κ. Μέρκελ και τις πολιτικές του Ευρωπαϊκού Λαϊκού Κόμματος. Η εμφάνιση του Μαλά ως «διεκδικητής εξουσίας» δεν τον τοποθετούσε στη θέση του Χριστόφια. Επομένως, η υπόθεση εργασίας δεν ευσταθεί παρουσιάζοντας μια ακόμη στρέβλωση που παράγεται από το «λογική της εκστρατείας» εις βάρος του μηχανισμού παραγωγής των ειδήσεων.

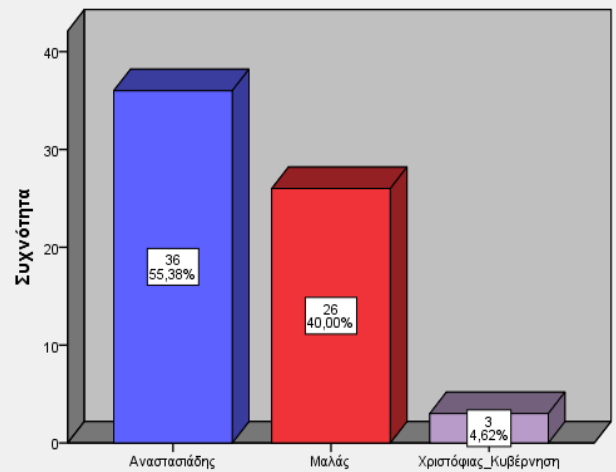
Δηλαδή, αντίθετα με τη λογική του μηχανισμού παραγωγής ειδήσεων που χρέωνε στην κυβέρνηση Χριστόφια τις αρνητικές επιδόσεις στον τομέα της Οικονομίας κύριος κατηγορούμενος, δια της χρήσης αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων, βρέθηκε ο Αναστασιάδης. Επομένως, η επικράτηση της λογικής της «εκστρατείας» μέσω των τηλεμαχιών είναι εμφανής, αλλά η όγδοη υπόθεση εργασίας δεν μπορεί να επαληθευτεί αφού δεν αποδομείται στον ίδιο βαθμό το ήθος του εκπροσώπου του φορέα εξουσίας, εν προκειμένω του Μαλά, αλλά αυτού που προηγείται βάσει των δημοσκοπήσεων.

Ερευνητικό Ερώτημα 3: Σε εκλογές δύο γύρων οι υποψήφιοι αναπροσαρμόζουν τη ρητορική τους;

Στόχος ad hominem επιχειρημάτων

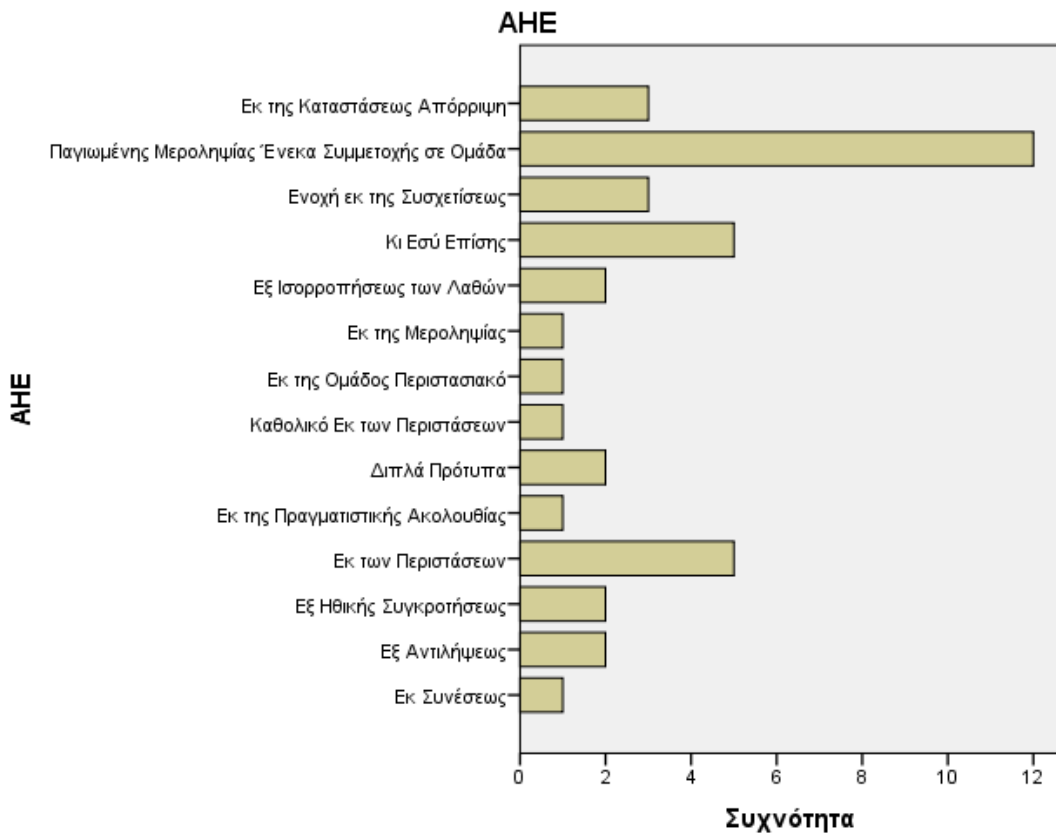

Στόχος ad hominem επιχειρημάτων

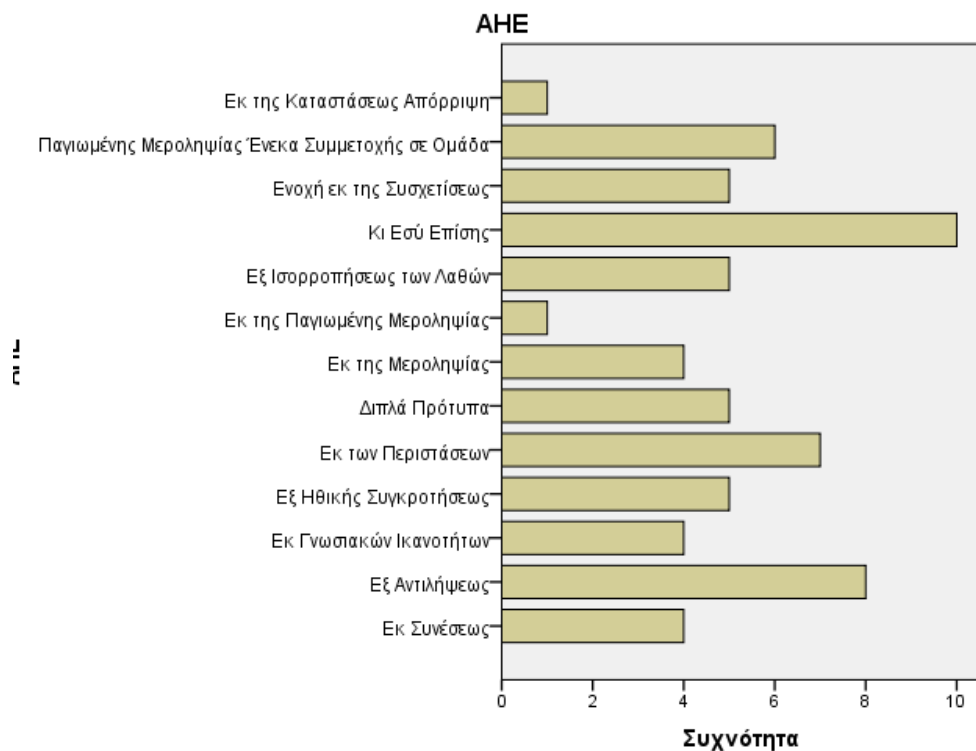

Ραβδογράμματα 14 &15: Χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων στον 2^ο γύρο του 2008 και 2013

Από τα πιο πάνω ραβδογράμματα φαίνεται ότι υπήρξε μια σχετική ισορροπία στη χρήση αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων μεταξύ των υποψηφίων του τελικού. Από τα ραβδογράμματα 1 & 2 ο Χριστόφιας αποτελούσε πηγή του 52% και ο Μαλάς του 29% των αρνητικών ηθοτικών, κατά τον πρώτο γύρο, του 2008 και 2013 αντίστοιχα. Οι Κασουλίδης και Αναστασιάδης εμφανίζονταν με ποσοστά 38 % και 20% αντίστοιχα. Με βάση τα ραβδογράμματα 14 & 15 φαίνεται ότι οι δεξιοί υποψήφιοι αναπροσάρμοσαν την στρατηγική τους κατά τον δεύτερο γύρο. Αύξησαν τα ποσοστά χρήσης αρνητικών ηθοτικών (αυτό είναι πιο εμφανές στην περίπτωση του Κασουλίδη) στην απουσία των κεντρικών υποψηφίων οι οποίοι αποτελούσαν για τους δεξιούς του κύριους στόχους αποδόμησης του ρητορικού τους ήθους.

Ραβδόγραμμα 16: *Είδη αρνητικών ηθοτικών κατά τον β' γύρο του 2008*

Ραβδόγραμμα 17: *Είδη αρνητικών ηθοτικών κατά τον β' γύρο του 2013*

Κεφάλαιο 7

Συμπεράσματα

Στο τελικό στάδιο της παρούσας έρευνας γίνεται συνόψιση των ευρημάτων και συνάγονται συμπεράσματα. Είναι εμφανές ότι η «λογική της εκστρατείας» έπαιξε καθοριστικό ρόλο στην ρητορική στρατηγική που ανέπτυξαν οι έξι βασικοί υποψήφιοι των κυπριακών προεδρικών εκλογών του 2008 και του 2013. Κατά τη διάρκεια των επτά τηλεμαχιών χρησιμοποιήθηκαν 383 αρνητικά ηθοτικά. Το 2013 η χρήση τους ήταν σαφώς αυξημένη σε σχέση με το 2008. Οι δημοσκοπήσεις που διενεργήθηκαν κατά τη διάρκεια των εκστρατειών συνέβαλαν με τρόπο ώστε ο κάθε υποψήφιος να ακολουθήσει τη δική του στρατηγική. Αυτό φυσικά ήταν απόρροια και της γενικότερης οργάνωσης της καμπάνιας η οποία οργανωνόταν από τα επιτελεία των υποψηφίων.

Το 2008, ο Τάσος Παπαδόπουλος εμφανιζόμενος ως ο πιθανότερος τελικός μονομάχος ακολούθησε μια «ήπια στρατηγική» έναντι των αντιπάλων του στις 2 τηλεμαχίες. Έχοντας κινητοποιήσει τον μικρότερο αριθμό επιχειρημάτων, κατά του ήθους των αντιπάλων του, εξέπεμπε την εικόνα του επαναπαυόμενου από την όλη ευφορία που είχαν δημιουργήσει οι δημοσκοπήσεις. Επίσης, η προοπτική της συνεργασίας του δεύτερου γύρου με όποιον εκ των αποκλείοταν από τον τελικό γύρο δεν του επέτρεψε να φτάσει σε ψηλά επίπεδα αρνητισμού. Επειδή οι ρητορικές επιθέσεις μπορεί να αποφέρουν ανάστροφη επίδραση ο Παπαδόπουλος δεν ήθελε να ρισκάρει εμφάνιση ενός τέτοιου φαινομένου. Το γεγονός ότι αποτέλεσε τον κατ'εξοχήν στόχο χωρίς να απαντά στις επιθέσεις, αυτό ίσως είχε αρνητικό αντίκτυπο. Υποψήφιοι που δεν απαντούν σε προσωπικές επιθέσεις δυνατόν να εκληφθούν ως αδύναμοι με αποτέλεσμα οι αντίπαλοί τους να επιτυγχάνουν την αποδόμηση του ήθους του κάτι που μπορεί να έχει προεκτάσεις μέχρι την κάλπη. Αυτή η περίπτωση αποτελεί

παράδειγμα προς αποφυγήν για τον σύμβουλο της επικοινωνίας. Ο Αναστασιάδης για παράδειγμα ενώ απολάμβανε την πρωτιά από καιρό με διαφορά πέραν του 20%, εντούτοις δεν επαναπαύτηκε στις δημοσκοπήσεις. Χρησιμοποίησε το 20% των αρνητικών ηθοτικών στις τηλεμαχίες του πρώτου γύρου ενός ο Παπαδόπουλος μόλις το 9,5%, την στιγμή που είχαν και οι δύο καταστεί κυρίως στόχοι με 46%, στις αντίστοιχες τηλεμαχίες.

Αντίθετα, ο Χριστόφιας έχοντας δημιουργήσει μια καλή εικόνα τα προηγούμενα χρόνια προσπάθησε να αναδείξει τις αδυναμίες των αντιπάλων του. Αφενός, προσπαθούσε να προσελκύσει απογοητευμένους ψηφοφόρους από τη διακυβέρνηση Παπαδόπουλου, τονίζοντας τα σημεία διαφωνίας που είχε ως συνεργαζόμενος, αφετέρου εξακόντισε περισσότερα επιχειρήματα εναντίον του Κασουλίδη σε μια προσπάθεια πόλωσης του κλίματος. Η έμφασή του στις διαχρονικές, ιδεολογικές, διαφορές με τα όσα πρέσβευε ο Κασουλίδης, αλλά και στις ιστορικές διαφορές επί του Κυπριακού, ήταν μέρος της προσπάθειας περαιτέρω κινητοποίησης των ήδη συσπειρωμένων οπαδών του ΑΚΕΛ, αλλά και ψηφοφόρων του ΔΗΚΟ και της ΕΔΕΚ. Ο Κασουλίδης έχοντας επίγνωση της θέσης του, σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις, οδήγησε τις δύο πρώτες τηλεμαχίες σε αποδόμηση του ήθους του Παπαδόπουλου τόσο στα θέματα εσωτερικής διακυβέρνησης όσο και στο Κυπριακό. Γνωρίζοντας ότι η δεξιά δεν είχε ποτέ κοινή δεξαμενή ψηφοφόρων με το ΑΚΕΛ, με γνώμονα την προσέλκυση από τους αναποφάσιστους, επιτίθετο κατά του κεντρώου υποψήφιου.

Η μέτρηση των επιχειρημάτων αποδεικνύει ότι ο αριστερός υποψήφιος κινήθηκε έστω και οριακά εναντίον του δεξιού υποψήφιου, ενώ ο δεύτερος σαφώς κατά του κεντρώου. Έτσι, η «λογική της εκστρατείας» λειτούργησε, συνολικά, στη συστηματική αποδόμηση του πρωτεύσαντος σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις. Εν προκειμένω, ο Παπαδόπουλος, εκ της θεσμικής θέσης του προέδρου βρισκόταν σε στάση άμυνας για

το κυβερνητικό έργο. Η προσπάθεια ανάδειξής του δεν τον οδήγησε σε ευρεία χρήση αρνητικών ηθοτικών, ως απάντηση στις κατηγορίες που του προσάπτονταν.

Η σύγκριση των τηλεμαχιών του 2008 και του 2013 με εργαλείο τα αρνητικά ηθοτικά δείχνει πως περιστασιακά ο αρνητισμός παρουσιάζει άνοδο στην Κύπρο. Η έλλειψη διαχρονικών μελετών δεν επιτρέπει γενίκευση της παρατήρησης αλλά η μετάβαση από τη μια περίοδο στην άλλη συνάδει με τη γενικότερη διαπίστωση (βλέπε κεφάλαιο 1) ότι ο αρνητισμός της εκστρατείας βρίσκεται σε άνοδο. Ο διπλάσιος μέσος όρος χρήσης αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων, των συζητήσεων του πρώτου γύρου, σε σύγκριση με αυτόν των αντίστοιχων τηλεμαχιών του 2008, και η αντίστοιχη παρατήρηση για τις τηλεμαχίες του β' γύρου αποδεικνύουν του λόγου το αληθές. Προς αυτή την κατεύθυνση συνηγορεί το γεγονός ότι η συχνότητα των γενικευμένων αρνητικών ηθοτικών στην τελευταία τηλεμαχία του 2013, ως προς την αντίστοιχη του 2008, ήταν μεγαλύτερη και με πιο πυκνή κατανομή. Άρα, οι δύο μονομάχοι του 2013 έρεπαν προς τον αρνητισμό και την αποδόμηση του ήθους του αντιπάλου, συχνότερα και εντονότερα, αφού το 2013 χρησιμοποίησαν 65 αρνητικών ηθοτικών ενώ το 2008 μόλις 41. Ενώ το 2008 οι κατηγορίες ήταν εστιασμένες στις περιστάσεις του αντιπάλου και στη συμμετοχή του σε ομάδες, το 2013 υπήρξε μια καθολική χρήση των επιχειρημάτων τα οποία πέραν της επιθετικής τακτικής των υποψηφίων παρήγαγαν και την αντίστοιχη τάση άμυνας, δια της επίθεσης, μέσω της «Εξισορρόπησης των Λαθών» και του «Κι Εσύ Επίσης» (Βλέπε Ραβδρογράμματα 16 & 17).

Το 2013 υπήρξε επανάληψη των φαινομένων του 2008. Ο Αναστασιάδης ήταν ο κύριος στόχος και των δύο αντιπάλων του κάνοντας μάλιστα τη μικρότερη χρήση αρνητικών προσωπικών αναφορών. Σε μια σύγκριση των αποτελεσμάτων των εκλογών με τις αναλύσεις που έλαβαν χώρα στο εξωτερικό παρατηρούμε τα ακόλουθα: Ο Αναστασιάδης ακολούθησε την στρατηγική των αμερικανικών προτύπων τα οποία δείχνουν ότι ο τελικός νικητής χρησιμοποιεί λιγότερο την οδό του αρνητισμού σε

σχέση με τους αντίπαλους τους. Ο Λιλλήκας από την άλλη ήταν ο κατ' εξοχήν φορέας αρνητισμού το 2013. Συμμετείχε μόνο στις 3 τηλεμαχίες του πρώτου γύρου και χρησιμοποίησε 108 επιχειρήματα σε σύνολο 214, ποσοστό 50,4%. Επιβεβαίωσε τις εμπειρικές μελέτες που υποδεικνύουν ότι ο εμφανιζόμενος ως χαμένος από τις δημοσκοπήσεις χρησιμοποιεί περισσότερο αρνητισμό από τους αντιπάλους του. Πάντως, η θέση που κατείχαν οι Αναστασιάδης και Λιλλήκας, στην εκστρατεία του 2008 ίσως αποτέλεσε σημαντικό παράγοντα στην στρατηγική που ακολούθησαν το 2013. Το «πάθημα» του Παπαδόπουλου λειτούργησε ώστε ο μεν Λιλλήκας να φτάσει σε ψηλά επίπεδα αρνητισμού, κάτι που δεν έκανε ο κ. Παπαδόπουλος, ο δε Αναστασιάδης να μην αφήνει αναπάντητες αρνητικές αναφορές που αφορούσαν το πρόσωπό του. Οι αριστεροί υποψήφιοι επιβεβαίωσαν την παρατήρηση ότι ο αριστερός υποψήφιος κινείται με μεγαλύτερη συχνότητα κατά του δεξιού υποψηφίου. Στις ΗΠΑ παρατηρήθηκε ότι αυτό ισχύει για τους ρεπουμπλικάνους εναντίον των δημοκρατικών υποψηφίων και στην περίπτωση της Κύπρου το αντίστοιχο σχήμα οργανώνεται στην επίθεση των αριστερών υποψηφίων κατά των δεξιών⁵⁸.

Οι διαιρετικές τομές του παρελθόντος επίσης είχαν τη δική τους σημασία. Το Κυπριακό, και η στάση των υποψηφίων στο δημοψήφισμα του 2004 ήταν σημαντικοί παράγοντες για την στρατηγική κινητοποίησης του χρόνου και της αναδρομικότητας. Το σχέδιο Ανάν αποτέλεσε το κυριότερο ζήτημα χρήσης αρνητικών ηθοτικών στη συζήτηση για το «Κυπριακό» κάτι που επαναλήφθηκε το 2013 με ποσοστό 43% δείχνοντας ότι οι διαιρετικές τομές του παρελθόντος δημιουργούν αναδρομικότητα στη χρήση του αρνητισμού. Το γεγονός ότι οι Αναστασιάδης και Λιλλήκας κατείχαν ηγετικές θέσεις στην εκστρατεία του δημοψηφίσματος του 2004, οδήγησε τον δεύτερο σε συνεχή αποδόμηση του ήθους του πρώτου, εντοπίζοντας ότι το «ΝΑΙ» προκαλούσε δυσμένεια στον αντίπαλό του. Η αντιμετώπιση του Αναστασιάδη με τη χρήση μόνο 6 επιχειρημάτων στο σύνολο των τηλεμαχιών, αφορώντας μόνο «Εξ Ισορροπήσεως των

⁵⁸ Η τελευταία τηλεμαχία του 2008 εμφανίζει «ισοπαλία» μεταξύ Κασουλίδη-Χριστόφια.

Λαθών» και «Διπλά Πρότυπα», αποδεικνύει ότι ο Αναστασιάδης τελούσε σε αμυντική στάση κάτι που λειτουργούσε αρνητικά στη συνολική του εικόνα. Έτσι, η συγκεκριμένη συζήτηση οδήγησε σε πολωμένο επικοινωνιακά κλίμα ως αποτέλεσμα των 106 αρνητικών ηθοτικών που χρησιμοποιήθηκαν, ποσοστό που αντιστοιχούσε στο 38% των αρνητικών ηθοτικών των 4 συζητήσεων του 2013 και αριθμητικά ήταν περισσότερα από όλα τα επιχειρήματα που χρησιμοποιήθηκαν συνολικά το 2008.

Στον Παπαδόπουλο εστιάστηκε η χρήση αρνητικών επιχειρημάτων. Επαληθεύεται κατ' αυτόν τον τρόπο ότι η θεσμική θέση του υποψηφίου τον στοχοποιεί για τα πεπραγμένα της κυβέρνησης. Αυτό, δεν επαληθεύεται το 2013 αφού ο κύριος Αναστασιάδης ήταν ο κύριος στόχος των αρνητικών ηθοτικών. Βασικά, αυτό οφειλόταν κυρίως στις δημοσκοπήσεις, και κατά δεύτερο λόγο επειδή ο κ. Μαλάς εμφανιζόταν ως «διεκδικητής εξουσίας» της απερχόμενης κυβέρνησης Χριστόφια. Επίσης, η στάση Αναστασιάδη στο θέμα της Οικονομίας προκάλεσε τις περισσότερες αντιδράσεις κατά του προσώπου του. Η σχέση του με την ευρωπαϊκή δεξιά και τις πολιτικές λιτότητας κινητοποίησαν τη χρήση αρνητικών ηθοτικών. Ενώ υπήρχε η εντύπωση ότι τη μεγάλη ευθύνη της κρίσης έφερε η κυβέρνηση Χριστόφια, εντούτοις στην περί «Οικονομίας» συζήτηση ο κύριος στόχος ήταν ο Αναστασιάδης.

Ως γενικό συμπέρασμα λοιπόν προς απάντηση του κυρίως ερευνητικού ερωτήματος σχετικά με την αποδόμηση του ήθους του αντιπάλου συνάγεται ότι οι δημοσκοπήσεις αποτελούν τον οδηγό των υποψηφίων για τη χρήση επιχειρημάτων κατά του ήθους του αντιπάλου. Η «λογική της εκστρατείας» καθοδήγησε την στρατηγική ενός εκάστου των υποψηφίων μέσω της χρήσης των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων. Η θεσμική θέση των υποψηφίων ήταν δηλωτική της χρήσης αρνητικών ηθοτικών εναντίον τους. Ο πρόεδρος Παπαδόπουλος δέχθηκε τη μεγαλύτερη αποδόμηση του ήθους του συγκριτικά με τους άλλους υποψηφίους, κάτι φυσικά που

δεν έγινε με τον Μαλά ο οποίος δεν ήταν κάτοχος εξουσίας αλλά διεκδικητής της. Η εκλογική θέση επίσης του υποψηφίου, σύμφωνα με τη λογική των δημοσκοπήσεων, ενεργοποίησε τον μεγαλύτερο αριθμό αρνητικών ηθοτικών κατά των Αναστασιάδη και Παπαδόπουλου. Επαληθεύτηκε πως ο φερόμενος ως πρώτος στις δημοσκοπήσεις δέχεται μεγαλύτερο όγκο ρητορικών επιθέσεων, σε σχέση με τους αντιπάλους του, με στόχο την δημιουργία αμφιβολιών για την αξιοπιστία του, ενώ από την άλλη κάνει λιγότερες επιθέσεις σε σχέση με τους αντιπάλους του. Η περίπτωση Λιλλήκα και η θέση που καταλάμβανε στις δημοσκοπήσεις τον οδήγησαν στη χρήση των περισσότερων αρνητικών ηθοτικών κατά των αντιπάλων του επαληθεύοντας την παρατήρηση πως αυτός που υστερεί στις δημοσκοπήσεις θα χρησιμοποιήσει το αρνητισμό με μεγαλύτερη συχνότητα από όσους προηγούνται.

Στο διά ταύτα λοιπόν επιστρέφοντας στο ερώτημα πόσο χρηστική μπορεί να καταστεί η παρούσα διατριβή για τη βιβλιογραφία της πολιτικής επικοινωνίας διαπιστώνουμε ότι: Η χρησιμοποίηση των αρνητικών ηθοτικών επιχειρημάτων ως μονάδας καταγραφής εντός του πλαισίου της συστηματικής ανάλυσης περιεχομένου καθίσταται σημαντικό εργαλείο ανίχνευσης του αρνητισμού και των ρητορικών επιθέσεων και λειτουργεί εμπλουτιστικά στην υπάρχουσα βιβλιογραφία περί αρνητισμού. Η επιλογή των τηλεμαχιών ως πεδίου της στρατηγικής επικοινωνίας, σε συνδυασμό με τη χρήση αρνητικών ηθοτικών εκ μέρους των πολιτικών δρώντων, δίνει μια καινούρια διάσταση στη μελέτη του παραγόμενου αρνητισμού μέσω των τηλεμαχιών. Επιβεβαιώθηκε συναφώς, μέσα από την περιπτωσιολογική μελέτη των τηλεμαχιών του 2008 και του 2013, ότι:

- (1) *Η θεσμική θέση του υποψηφίου τον καθιστά στόχο των ρητορικών επιθέσεων. Η θέση του προέδρου ενεργοποιεί κατά το πρόσωπό του τις περισσότερες αρνητικές αναφορές.*

- (2) *Η εκλογική θέση του υποψηφίου σύμφωνα με τις δημοσκοπήσεις οδηγεί τον προβαλλόμενο ως πρώτο να κάνει τη λιγότερη χρήση αρνητικών ηθοτικών και να καθίσταται ταυτόχρονα ο πιο ευάλωτος, δια της στοχοποίησής του, μέσω των αρνητικών ηθοτικών.*
- (3) *Επαληθεύεται η στρατηγική κινητοποίησης του παρελθόντος για στοιχεία που βαραίνουν το πολιτικό παρελθόν τού υπό κατηγορία προσώπου.*
- (4) *Οι αριστεροί υποψήφιοι κινούνται πολωτικά επιτιθέμενοι περισσότερο στους δεξιούς. Σε μια κυκλική κίνηση, αποδεικνύεται ότι οι αριστεροί επιτίθενται περισσότερο στους δεξιούς, οι δεξιοί στους κεντρώους και οι κεντρώοι στους δεξιούς.*
- (5) *Οι διαιρετικές τομές του παρελθόντος λειτουργούν αναδρομικά τροφοδοτώντας τις ρητορικές επιθέσεις των αντίδικων μερών.*
- (6) *Σε εκλογές δύο γύρων οι δεξιοί υποψήφιοι αναπροσαρμόζουν την ρητορική στρατηγική τους στον β' γύρο.*

Δευτερευόντως, η παρούσα μελέτη καλύπτει μέρος του βιβλιογραφικού κενού που παρατηρείται σε επίπεδο πολιτικής επικοινωνίας στην Κύπρο χαρτογραφώντας τις τάσεις και τις παραστάσεις που έχουν οι πολιτικοί του τόπου.

Βιβλιογραφία

- Airne, D. & Benoit, W. L. (2005). 2004 Illinois US Senate Debates Keyes Versus Obama. *American Behavioral Scientist*, 49(2): 343-352.
- Allen, M. & Burrell, N. (2002). The Negativity Effect in Political Advertising. A Meta-Analysis (σελ 83-96). Στο J.P. Dillard & M. Pfau (Επιμ.), *The Persuasion Handbook: Developments in Theory and Practice*. London: Sage.
- Ansolabehere, S. & Iyengar, S. (1995). *Going Negative: How Political advertisements shrink and polarize the electorate*. New York: Free Press.
- Ansolabehere, S., Iyengar, S., Simon, A., & Valentino, N. (1994). Does Attack Advertising Demobilize the Electorate? *American Political Science Review*, 88(04): 829-838.
- Αριστοτέλης, (2002) *Ρητορική Α'*. Μετάφραση, Σχόλια, Δημήτριος Λυπουρλής, Θεσσαλονίκη: Ζήτρος.
- Bayle, P. (1705). *Continuation des "Pensées Diverses, Ecrites à un Docteur de Sorbonne, à l'Occasion de la Comète qui Parut au Mois de Décembre 1680"*. Rotterdam: Reinier Leers.
- Benoit, W. L. (2001). The Functional Approach to Presidential Television Spots: Acclaiming, Attacking, Defending 1952–2000. *Communication Studies*, 52(2): 109-126.
- Benoit, W. L. (2003). Topic of Presidential Campaign Discourse and Election Outcome. *Western Journal of Communication*, 67(1): 97–112.
- Benoit, W.L. (2006). Retrospective Versus Prospective Statements and Outcome of Presidential Elections, *Journal of Communication*, (56): 331-345.
- Benoit, W. L. (2007). *Political Campaign Communication*. New York: Peter Lang Publishing.
- Benoit, W. L., McHale, J. P., Hansen, G. J., Pier, P. M., & McGuire, J. P. (2003). *Campaign 2000: A Functional Analysis of Acclaiming, Attacking, and Defending*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Benoit, W. L., Stein, K. A., & Hansen, G. J. (2004). Newspaper Coverage of Presidential Debates. *Argumentation and Advocacy*, 41(1): 17-27.
- Blais, A. & Perrella, A. M. (2008). Systemic Effects of Televised Candidates' Debates. *The International Journal of Press/Politics*, 13(4): 451-464.
- Bowler, S. & Farrell, D. (1992). *Electoral Strategies and Political Marketing*. Basingstoke: Macmillan.

- Brinton, A. (1985). A Rhetorical View of the Ad Hominem. *Australasian Journal of Philosophy*, 63(1): 50-63.
- Brinton, A. (1986). Ethotic Argument. *History of Philosophy Quarterly*, (3): 245-257.
- Brooks, D. J. & Geer, J. G. (2007). Beyond Negativity: The Effects of Incivility on the Electorate. *American Journal of Political Science*, 51(1): 1-16.
- Budge, I. & Farlie, D., J. (1983). *Explaining and Predicting Elections: Issue Effects and Party Strategies in Twenty-three Democracies*. London, UK: Allen and Urwin.
- Budzynska, K. (2013). Circularity in Ethotic Structures. *Synthese*, 190(15): 3185-3207.
- Burton, M. J. & Shea, D. M. (2003). *Campaign Mode: Strategic Vision in Congressional Elections*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield.
- Burns, J.M., Peltason, J.W., Cronin, T.E., Magleby, D.B., O'Brien D.M. & Light P.C. (2004). *Government By the People*, 20th Edition, New York: Prentice Hall.
- Castells, M. (2007). Communication, Power and Counter-Power in the Network Society. *International journal of communication*, 1(1): 238-266.
- Chadjipatelis, T. & Andreadis, I. (2007). *Analysis of the Cyprus Referendum on the Annan Plan*. Παρουσίαση Έρευνας στο Ετήσιο Συνέδριο της Αγγλικής Εταιρείας Πολιτικής Επιστήμης (PSA) (Bath, Αγγλία, 11 – 13 Απριλίου) (PSA). Διαθέσιμο στο <http://www.gpsg.org.uk/wp-content/uploads/2014/06/2007-P4-Chadjipadelis1.pdf>
- Charalambous, G. (2009). The February 2008 Presidential Election in the Republic of Cyprus: The Context, Dynamics and Outcome in Perspective. *The Cyprus Review*, 21(1): 97-122.
- Choi, Y. S. & Benoit, W. L. (2013). A Functional Analysis of the 2007 and 2012 French Presidential Debates. *Journal of Intercultural Communication Research*, 42(3): 215-227.
- Christophorou, C. (2006). Party Change and Development in Cyprus (1995–2005). *South European Society & Politics*, 11(3-4): 513-542.
- Christophorou, C. (2008). A New Communist Surprise–What's Next? Presidential Elections in the Republic of Cyprus, February 2008. *South European Society and Politics*, 13(2): 217-235.
- Christophorou, C. (2013). Presidential Elections in Cyprus in 2013. *Friedrich Ebert Stiftung*. Διαθέσιμο στο <http://library.fes.de/pdf-files/iez/09669.pdf>.
- Cockcroft, R. (2004). Putting Aristotle to the Proof: Style, Substance and the EPL Group. *Language and Literature*, 13(3): 195-215.
- Copi, I. M. (1972). *Introduction to Logic*. Fourth Edition, New York: Macmillan.

- Damore, D. (2002). Candidate Strategy and the Decision to Go Negative. *Political Research Quarterly*, 55(3): 669–685.
- Davis, M. L. & Ferrantino, M. (1996). Towards a Positive Theory of Political Rhetoric: Why Do Politicians Lie? *Public Choice*, 88(1-2): 1-13.
- Δεμερτζής, Ν. (2002). Εισαγωγή σε Ένα Νέο Ερευνητικό Πεδίο: Η Πολιτική Επικοινωνία στην Ελλάδα (σελ. 15-38). Στο Ν. Δεμερτζής (επιμ.), *Η πολιτική επικοινωνία στην Ελλάδα*. Αθήνα: Παπαζήσης.
- Djupe, P. A. & Peterson, D. A. (2002). The Impact of Negative Campaigning: Evidence from the 1998 Senatorial Primaries. *Political Research Quarterly*, 55(4): 845-860.
- Dover, E. D. (2006). *Images, Issues, and Attacks: Television Advertising by Incumbents and Challengers in Presidential Elections*. New York: Lexington Books.
- Drew, D. & Weaver, D. (1991). Voter Learning in the 1988 Presidential Election: Did the Debates and the Media Matter? *Journalism Quarterly*, 68: 27–37.
- Druckman, J. N., Kifer, M. J., & Parkin, M. (2009). Campaign Communications in US Congressional Elections. *American Political Science Review*. 103(03): 343-366.
- Elmelund-Præstekær, C. (2008). Negative Campaigning in a Multiparty System. *Representation*, 44(1): 27–39.
- Elmelund-Præstekær, C. (2010). Beyond American Negativity: Toward a General Understanding of the Determinants of Negative Campaigning. *European Political Science Review*, 2(01): 137-156.
- Farnsworth, S. J., & Lichter, S. R. (2003). *The Nightly News Nightmare: Network Television's Coverage of US Presidential Elections, 1988-2000*. Lanham, Maryland: Rowman and Littlefield.
- Farrell, D. M. (2002). Campaign Modernization and the West European Party (σελ. 63-83). Στο Κ. R. Luther & F. Müller-Rommel, (επιμ.). *Political parties in the new Europe: Political and Analytical Challenges*. Oxford : Oxford University Press.
- Fridkin, K. L. & Kenney, P. (2004). Do Negative Messages Work? The Impact of Negativity on Citizens' Evaluations of Candidates. *American Politics Research*, 32(5): 570–605.
- Fridkin, K. L. & Kenney, P. J. (2008). The Dimensions of Negative Messages. *American Politics Research*, 36(5): 694-723.
- Geer, J. G. (2006). *In Defense of Negativity: Attack Ads in Presidential Campaigns*. Chicago: University of Chicago Press.
- Γεωργιάς, Δ. (1990). *Κοινωνική Ψυχολογία*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα

- Goodnight, G. T. (1982). Public, Private and Technical Spheres of Argument: A Speculative Inquiry into the Art of Public Deliberation. *Journal of the American Forensic Association*, 18: 214-217.
- Hansen, K.M. & R.T. Pedersen (2008). Negative Campaigning in a Multiparty System. *Scandinavian Political Studies*, 31(4): 408–427.
- Harrington, J.E. & G.D. Hess (1996). A Spatial Theory of Positive and Negative Campaigning. *Games and Economic Behavior*, 17(2): 209–229.
- Haynes, A. A. & Rhine, S. L. (1998). Attack Politics in Presidential Nomination Campaigns: An Examination of the Frequency and Determinants of Intermediated Negative Messages Against Opponents. *Political Research Quarterly*, 51: 691-721.
- Ηλιοῦ, Ηλ. (1984). *Η Πηγορική του Αριστοτέλη*. Αθήνα: Κέδρος.
- Holiday, J. (2009). In[ter]vention: Locating Rhetoric's Ethos. *Rhetoric Review*, 28(4): 388-405.
- Holtz-Bacha, Ch. & Kaid, L. L. (2006). Political Advertising in International Comparison. Στο L. L. Kaid and C. Holtz-Bacha (επιμ.), *The Sage Handbook of Political Advertising*, Πρώτη Έκδοση, Thousand Oaks, CA: Sage.
- Jackson, J. P. (2006). Argumentum ad Hominem in the Science of Race. *Argumentation and Advocacy*, 43(1): 14.
- Jamieson, K.H. (1992). *Dirty Politics. Deception, Distraction, and Democracy*. Oxford: Oxford University Press.
- Jasperson, A. E. & Fan, D. P. (2002). An Aggregate Examination of the Backlash Effect in Political Advertising: The Case of the 1996 US Senate Race in Minnesota. *Journal of Advertising*, 31(1): 1-12.
- Johnson-Cartee, K. S. & Copeland, G. (1991). *Negative Advertising: Coming of Age*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates.
- Johnstone, H. W. (1981). Toward an Ethics of Rhetoric. *Communication*, 6(2): 305-314.
- Kahn, K. F. & Kenney, P. J. (2000). How Negative Campaigning Enhances Knowledge of Senate Elections (σελ. 65–95). Στο J.A. Thurber, C. J. Nelson and D. A. Dulio (επιμ.), *Crowded Airwaves: Campaign Advertising in Elections*. Washington DC: Brookings Institution Press.
- Kahneman, D. & Tversky, A. (2000). *Choices, Values, and Frames*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Kaid, L. L., McKinney, M. S., & Tedesco, J. C. (2000). *Civic Dialogue in the 1996 Presidential Campaign: Candidate, Media, and Public Voices*. New York: Hampton Press.

- Kamber, V. (1997). *Poison Politics: Are Negative Campaigns Destroying Democracy?* Cambridge, MA: Perseus.
- Κασουλίδης, Ι. (2007). *Κύπρος – ΕΕ: Η Ένταξη Όπως την Έζησα... Εμπειρίες – Αγώνες – Ντοκουμέντα*. Αθήνα: Λιβάνης.
- Kennedy, G. A. (1963). *The Art of Persuasion in Greece*. New Jersey: Princeton University Press.
- Kennedy, G. (1972). *The Art of Rhetoric in the Roman World 300 BC*. New Jersey: Princeton University Press.
- Kentas, G. (2006). Cyprus – Turkey. Disputes in the EU Context: Understanding the Debate (σελ. 129-161). Στο C. Melakopides, A. C. Emiliniades and G. Kentas (επιμ.) *The Cyprus Yearbook of the International Relations 2006*. KIMEDE. Nicosia: Power Publishing.
- Kolovos K., & Samaras Ath. N. (2015). *Past Campaigns Trigger Present Attacks: The Impact of the 2004 Annan Plan Campaign Upon the Use of Ad Hominem Arguments During the 2013 Presidential Elections in Cyprus*. Παρουσίαση Έρευνας στο 65^ο Ετήσιο Συνέδριο της Αγγλικής Εταιρείας Πολιτικής Επιστήμης (PSA) (Sheffield, Αγγλία, 28 Μαρτίου – 1 Απριλίου).
- Kolovos K. & Samaras Ath. N. (2015). *Ad Hominem Arguments in Cyprus During 2013 Presidential Campaign: Analysis of Televised Presidential Debates*. Παρουσίαση Έρευνας στο 13^ο Διεθνές Συνέδριο του Athens Institute for Education and Research (ATINER) (Αθήνα, 11-14 Μαρτίου).
- Kontos, M. (2013). Cyprus Presidential Elections, February 2013: A Systemic Approach. *Hellenic Studies/Etudes Helleniques*, 21(1):35-58.
- Kraus, S. & Davis, D. K. (1981). Political Debates (σ. 257-296). Στο D. D. Nimmo & K. R. Sanders (επιμ.), *Handbook of Political Communication*. Beverly Hills, CA: Sage.
- Krebs, T. B. & Holian, D. B. (2007). Competitive Positioning, Deracialization, and Attack Speech. A Study of Negative Campaigning in the 2001 Los Angeles Mayoral Election. *American Politics Research*, 35(1): 123-149.
- Krupnikov, Y. (2011). When Does Negativity Demobilize? Tracing the Conditional Effect of Negative Campaigning on Voter Turnout. *American Journal of Political Science*, 55(4): 797-813.
- Κυριαζή, Ν. (2011). *Η Κοινωνιολογική Έρευνα: Μια Κριτική Επισκόπηση των Μεθόδων και των Τεχνικών*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Λάμπρου, Γ. Κ. (2008). *Ιστορία του Κυπριακού. Τα Χρόνια μετά την Ανεξαρτησία, 1960-2008*. Λευκωσία: Πάργα.

- Lau, R. R., & Pomper, G. M. (2001). Negative Campaigning by U.S. Senate Candidates. *Party Politics*, 7:69–87.
- Lau, R. R., & Pomper, G. M. (2002). Effectiveness of Negative Campaigning in US Senate Elections. *American Journal of Political Science*, (46):47-66.
- Lau, R. R., & Pomper, G. M. (2004). *Negative Campaigning: An Analysis of US Senate Elections*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.
- Lau, R., Sigelman, L., Heldman C. & Babbitt P. (1999). The Effects of Negative Political Advertisements: A Meta-analytic Assessment. *American Political Science Review*, 93(4): 851–875.
- Lau, R. R., Sigelman, L. & Rovner, I. B. (2007). The Effects of Negative Political Campaigns: A Meta-analytic Reassessment. *Journal of Politics*, 69(4):1167–1209.
- Lemert, J.B., Elliott, W.R., Bernstein, J.M., Rosenberg, W.L., & Nestvold, K.J. (1991). *New Verdicts, the Debates, and Presidential Campaigns*. New York: Praeger.
- Lilleker, D. G., & Negrine, R. (2002). Professionalization Of What? Since When? By Whom? *The Harvard International Journal of Press/Politics*, 7(4): 98-103.
- Λιλλήκας, Γ. (2014). Η Εικόνα της Κυπριακής Δημοκρατίας πριν και μετά το Σχέδιο Ανάν (σελ. 149-164). Στο Αθ. Ν. Σαμαράς (επιμ.), *Εικόνες Κρατών. Στρατηγική Επικοινωνία, Ήπια Ισχύς και Μέσα Ενημέρωσης*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Locke, J. (1700). *An Essay Concerning Human Understanding*. London: Aunsham and Churchill.
- Lordos, A. (2006). Rational Agent or Unthinking Follower? A survey. Διαθέσιμο στο <http://ecpr.eu/Filestore/PaperProposal/b67d4879-d016-4fa1-8a15-d3ac021a937b.pdf>
- Mark, D. (2006). *Going Dirty. The Art of Negative Campaigning*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.
- Maurer, M. (2007). Themen, Argumente, Phetorische Strategien. Die Inhalte des TV-Duells (σελ. 33-52). Στο M. Maurer, C. Reinemann, J. Maier and M. Maier (επιμ.), *Schroder gegen Merkel. Wahrnehmung und Wirkung des TV-Duells 2005 im Ost-West-Vergleich*. Wiesbaden, Germany: Verlag.
- May, J. M. (1988). *Trials of Character: The Eloquence of Ciceronian Ethos*. North Carolina: UNC Press Books.
- Mayer, W. G. (1996). In Defense of Negative Campaigning. *Political Science Quarterly*, 111(3):437–55.
- McCroskey, J. C. (2006). *An Introduction to Heterical Communication*. Boston, MA: Allyn and Bacon.

- McKinney, M. S. & Carlin, D.B. (2004). Political Campaign Debates (σελ. 203-234). Στο L. L. Kaid (επιμ.), *Handbook of Political Communication Research*. London: Sage.
- ΜακΚουέιλ, Ντ. (2003). *Η Θεωρία Μαζικής Επικοινωνίας για τον 21ο αιώνα*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη.
- Minot, W. S. (1981). A Rhetorical View of Fallacies: Ad Hominem and Ad Populum. *Rhetoric Society Quarterly*, 11(4): 222-235.
- Noyes, R. (1996). *Good Intentions Make Bad News: Why Americans Hate Campaign Journalism*. Lanham, Maryland: Rowman & Littlefield.
- Ornstein, N. (1987). Nonpresidential Debates in America (σελ. 52-61). Στο J. L. Swerdlow (επιμ.), *Presidential debates 1988 and beyond*. Washington, D. C.: Congressional Quarterly
- Παπαθανασόπουλος, Σ. (2000). Τα Σύγχρονα Μέσα και Πολιτική Επικοινωνία. *Επιθεώρηση Πολιτικής Επιστήμης*, (16) : 11-33.
- Παττακός, Σ. (2011). *Η Μυστική Διδασκαλία του Πλάτωνα*. Βρυξέλλες: Νέα Ακρόπολη.
- Perloff, R.M. & Kinsey, D. (1992). Political Advertising as Seen by Consultants and Journalists. *Journal of Advertising Research*, 32(3): 53–60.
- Peterson, D. A. M. & Djupe, P. A. (2005). When Primary Campaigns Go Negative: The Determinants of Campaign Negativity. *Political Research Quarterly*, 58(1): 45-54.
- Reeves, B., & Nass, C. (1996). *How people Treat Computers, Television, and New Media Like Real People and Places*. California: CSLI Publications and Cambridge University Press.
- Ριζάς, Σ. & Στεφανίδης, Ι. (2004). Το Κυπριακό 1974-2004. Στο Συλλογικό Τόμο *Ιστορία του Νέου Ελληνισμού 1770-2000*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
- Σαμαράς, Αθ.Ν. (2003). *Τηλεοπτική Πολιτική Διαφήμιση, Μία Ποσοτική Προσέγγιση για την Ελλάδα*. Αθήνα: Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων.
- Samaras Ath.N. (2005). The 2004 Parliamentary Elections in Greece: Chronicle of a Defeat Foretold (σελ.105-132) στο *Election Time – The European Yearbook of Political Campaigning 2004*, Austria: European Association of Political Consultants.
- Σαμαράς, Αθ. Ν. (2007). Εθνοκεντρισμός και Ευρωκεντρισμός στις Αναπαραστάσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης: Ζητήματα Πολιτικής Επικοινωνίας. Στο Παπαθανασόπουλος Σ. (Επιμ.) *Ανάλεκτα*, Αθήνα: Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων. <https://www.academia.edu/2402933/>

Σαμαράς, Αθ. Ν. (2008). *Τηλεοπτική Πολιτική Διαφήμιση στην Ελλάδα, 1993-2007*, Αθήνα: Εκδ. Καστανιώτης - Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων, Κεφ. 2: 49-90.

Σαμαράς Αθ.Ν. (2014). *Εικόνες Κρατών – Στρατηγική Επικοινωνία, Ήπια Ισχύς και Μέσα Ενημέρωσης*. Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτης και Greek Politics Specialist Group

Σαμαράς, Αθ. Ν. (2014α). Στρατηγικός Στοχασμός στην Πολιτική Επικοινωνία. Επίθεση και Αρνητισμός. *Σημειώσεις Μαθήματος Πολιτική Επικοινωνία και Διεθνείς Σχέσεις*. Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Σαμαράς, Αθ. Ν. (2014β). Δόμηση Επιχειρήματος σε Προσωπικές Επιθέσεις. Το Αρνητικό Ηθοτικό Επιχείρημα (Ad Hominem Argument). *Σημειώσεις Μαθήματος Ρητορική Επικοινωνία και Πειθώ*. Πειραιάς: Πανεπιστήμιο Πειραιώς.

Samaras Ath.N. & Kentas G. (2005). The Cypriot Referendum of April 24. The Greek-Cypriot Perspective, (σελ.67-92) στο Election Time – *The European Yearbook of Political Campaigning 2004*, Austria: European Association of Political Consultants.

Samaras Ath.N, Papagianni N. & Papaioannou A. (2013). *Political Communication of Crisis: Alterations of the Pattern of Employment of the Bias and the Poisson the Well Ad Hominem Arguments due to the Reconstruction of the Greek Party System*. Παρουσίαση έρευνας στο διεθνές συνέδριο “Political Communication in Times of Crisis” που οργανώθηκε από την RC22 – Research Committee Political Communication – International Political Science Association, (Γρανάδα, Ισπανία 12-13 Σεπτεμβρίου).

Σαμαράς, Αθ.Ν. & Παπαθανασόπουλος, Σ. (2005). Η Πολιτική στα ‘Παράθυρα’ των Τηλεοπτικών Δελτίων Ειδήσεων. *Ζητήματα Επικοινωνίας*, (3): 58-80.

Samaras Ath.N. & Papathanassopoulos S. (2006). Political Advertising in Greece: Between Partisanship and Media Logic, (σελ.211-226). Στο βιβλίο L.L. Kaid & C. Holtz-Bacha (επιμ.) *International Handbook of Political Advertising*, Thousand Oaks: Sage Publications.

Σαμαράς, Αθ.Ν. & Παπαθανασόπουλος, Σ. (2009). Στρατηγική Κινητοποίηση του Χρόνου στις Προεκλογικές Εκστρατείες, στο Παπαθανασόπουλος Σ. (επιμ.)

Ανάλεκτα 2008, Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση και Ινστιτούτο Οπτικοακουστικών Μέσων (σελ.96-152).

Σαμαράς, Αθ. Ν. & Παπαθανασόπουλος, Στ. (2011). Αρνητισμός και Επιθέσεις στις Τηλεοπτικές Αναμετρήσεις των Πολιτικών Αρχηγών στην Ελλάδα (σελ. 360-391). Στο Στ. Παπαθανασόπουλος (επιμ.), *Τα μέσα επικοινωνίας στον 21^ο αιώνα*. Αθήνα: Καστανιώτης.

Sanders, D. & Norris, P. (2005). The Impact of Political Advertising in the 2001 UK General Election. *Political Research Quarterly* 58(4): 525–536.

Sattler, W. M. (1947). Conceptions of ethos in ancient rhetoric. *Communications Monographs*, 14(1-2): 55-65.

Schattschneider, E. E. (1960). *Semi-sovereign People*. Hinsdale, NJ: Dryden Press.

Schweitzer, E. J. (2009). *Virtual Mudslinging as a Global Challenge for Democracy: Comparing the Use of Attacks on German and American Campaign Web Sites*. Παρουσιάστηκε στο 59^ο Ετήσιο Συνέδριο της Αγγλικής Εταιρείας Πολιτικής Επιστήμης (PSA) (Manchester, Αγγλία, 7 – 9 Απριλίου, 2009).

Schweitzer, E. J. (2010). Global Patterns of Virtual Mudslinging? The Use of Attacks on German Party Websites in State, National and European Parliamentary Elections. *German Politics*, 19(2): 200-221.

Schopenhauer, A. (2004). The essays of Arthur Schopenhauer: The art of controversy (Κεφ. 5). T. B. Saunders (Μετάφραση). *A Penn State Electronic Classics Series Publication*. Διατίθεται στο http://insomnia.ac/essays/the_art_of_controversy/penn_state_ebook.pdf

Scruton, R. (2007). *The Palgrave Macmillan Dictionary of Political Thought*. Basingstoke and New York: Palgrave Macmillan.

Διατίθεται στο <http://obinfonet.ro/docs/apocal/apocarex/mcmillan-dict-of-political-thought.pdf>

Senior, P. (2008). Electoral Impact of Televised Leaders' Debates on Australian Federal Elections. *Australian Journal of Political Science*, 43(3): 443-464.

Sigelman, L., & Shiraev, E. (2002). The Rational Attacker in Russia? Negative Campaigning in Russian Presidential Elections. *Journal of Politics*, 64(1):45–62.

Skaperdas, S., & Grofman, B. (1995). Modeling Negative Campaigning. *American Political Science Review*, 89: 49–61.

Σοφοκλέους, Αν. (1994). *Οι Πρώτες Κυπριακές Εφημερίδες και τα Ανθρώπινα Δικαιώματα των Ελλήνων της Κύπρου*. Λευκωσία: Intercollege

Strömbäck, J., Maier, M. & Maier, J. (2009). *The Use and Effectiveness of Negativity in Televised Debates*. Παρουσιάστηκε στο συνέδριο της Εταιρίας Διεθνούς Επικοινωνίας (Chicago, ΗΠΑ, 21-25 Μαΐου 2009).

Swint, K. (1998). *Political Consultants and Negative Campaigning: The Secrets of the Pros*. Lanham, Maryland: University Press of America.

Thurber, J. A., Nelson, C. J., & Dulio, D. A. (2000). Portrait of campaign consultants. *Campaign Warriors: Political Consultants in Elections* (σελ. 10-36). Στο J. A.

- Thurber, C. J. Nelson & D. A. Dulio (επιμ.) *Crowded Airwaves: Campaign Advertising in Elections*. Brookings Institution Press.
- Tindale, C. W. (2004). *Rhetorical Argumentation: Principles of Theory and Practice*. California: Sage Publications.
- Trent, J. S., & Friedenberg, R. V. (1995). *Political Campaign Communication: Principles and Practices*. New York: Praeger.
- Toulmin, S. (2003). *The Uses of Argument* (1958). Cambridge: Cambridge UP.
- Van Eemeren, F. H., Meuffels, B., & Verburg, M. (2000). The (Un)Reasonableness of ad Hominem Fallacies. *Journal of Language and Social Psychology*. 19(4): 416-435.
- Van Eemeren, F. H., Grootendorst, R., & Henkemans, A. F. S. (2002). *Argumentation: Analysis, Evaluation, Presentation*. New York: Routledge.
- Walton, D. N. (2007). *Media argumentation: Dialectic, Persuasion and Rhetoric*. New York: Cambridge University Press.
- Walton, D. N. (1998). *Ad Hominem Arguments*. Alabama: University of Alabama Press.
- Walton, D. (1992). Commitment, Types of Dialogue and Fallacies. *Informal Logic*, 14(1993): 93-103.
- Walter, A. S. (2014). Negative Campaigning in Western Europe: Similar or different?. *Political Studies*, 62(S1): 42-60.
- Walter, S. A. & Vliegthart, R. (2010). Negative Campaigning across Different Communication Channels: Different Ballgames? *Harvard International Journal Press/Politics*, 15 (4): 441–61.
- Wisse, J. (1989). *Ethos and Pathos: From Aristotle to Cicero*. Amsterdam: Adolf M. Hakkert.
- Χατζηκυριάκος, Α. & Χριστοφόρου, Χρ., (1996). *Βουλευτικές: Ιστορία, Αριθμοί, Ανάλυση*. Λευκωσία: Intercollege Press.
- Χριστοδουλίδης, Ν. (2009). *Τα Σχέδια Λύσης του Κυπριακού*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Ζαβού, Σ. (2002). *Τα Πολιτικά Κόμματα της Κύπρου στον 20^ο Αιώνα*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Ζαφειρόπουλος, Κ. (2004). *Πώς Γίνεται μια Επιστημονική Έρευνα; Επιστημονική Έρευνα και Συγγραφή Εργασιών*. Αθήνα: Κριτική.
- Žmavc, J. (2012). The Ethos of Classical Rhetoric: From Epieikeia to Auctoritas. Topical Themes in Argumentation Theory. *Argumentation Library*, 22: 181-191.

Παράρτημα (Περιλαμβάνει μόνον την 3^η τηλεμαχία του 2013. Η ανάλυση των υπόλοιπων επισυνάπτεται στον ψηφιακό δίσκο που συνοδεύει την διατριβή).

A/A	Ποιος λέει τι και σε ποιον	Απόσπασμα	Προκείμενες-Αξιολόγηση
133006	<p>Πηγή: 2 Μαλάς</p> <p>Στόχος: 1 Αναστασιάδης</p>	<p>Θα ζητήσω από τον πρώην πρόεδρο της Δημοκρατίας τον κύριο Βασιλείου να ηγείται αυτής της προσπάθειας έτσι ώστε να δώσουμε περισσότερη αν θέλετε ευρύτητα στην προσπάθεια αυτή και κατ' επέκταση να διεκδικήσουμε μια χώρα που περιγράφει με τα μελανά χρώματα που έχει πει ο κύριος Αναστασιάδης ότι είναι καμένη γη , δεν έχει καμία πιθανότητα ούτε να διεκδικήσει ωρομίσιους, ούτε να διεκδικήσει για πολύτεκνους , ούτε να φέρει ανάπτυξη αλλά πολύ περισσότερο θα κινηθεί γονυπετής ενώπιον της τρόικας για να καταφέρει τι; Τίποτα.</p>	<p>Εκ της Λογικής Ανακολουθίας Περιστασιακό ΑΗΕ</p> <p>1^η Προκ: Ο Αναστασιάδης υποστηρίζει ότι θα διαπραγματευτεί το μνημόνιο και θα διεκδικήσει καλύτερους όρους από την αρχική συμφωνία Χριστόφιας.</p> <p>2^η Προκ: Ο Αναστασιάδης υποστηρίζει ότι ο επόμενος πρόεδρος θα παραλάβει «καμένη γη».</p> <p>1^ο Συμπ: Συνεπώς ο Αναστασιάδης είναι «κακός».</p> <p>2^ο Συμπ: Συνεπώς το επιχείρημα του Αναστασιάδης περί δικεκδικητικότητας δεν πρέπει να γίνει αποδεκτό καθώς θα πάει γονυπετής στην Τρόικα.</p>
133008	<p>Πηγή: 2 Μαλάς</p> <p>Στόχος:</p>	<p>Πρώτα από όλα να θυμίσω και τον κύριο Αναστασιάδη που λέει ότι θα διαπραγματευτεί ήταν υπέρ του πρώτου μνημονίου το οποίο είχε τρισεπιρότερες ρήτρες από τις τωρινές και καλούσε τον πρόεδρο της δημοκρατίας να τον στηρίξει. Τώρα διερωτώμαι με ποια λογική θα πάει να διαπραγματευτεί όταν υποστήριζε ένα τρισεπιρότερο</p>	<p>Εκ των Περιστάσεων ΑΗΕ</p> <p>Μείζων Προκ: Ο Αναστασιάδης έχει δεσμευθεί στην υπογραφή του 1^{ου} μνημονίου άνευ διαπραγμάτευσης.</p> <p>1^η Ελάσσων Προκ: Ο Αναστασιάδης δεσμεύεται στην διαπραγμάτευση της 2^{ης} εκδοχής του</p>

1 Αναστασιάδης μνημόνιο.

μνημονίου παρά το ότι είναι πολύ καλύτερο από το 1^ο.

2^η Ελάσσων Προκ: Συνεπώς ο Αναστασιάδης είναι «κακός».

Συμπέρασμα: Το επιχείρημα του Αναστασιάδης για διαπραγμάτευση δεν πρέπει να γίνει αποδεκτό.

133010 Πηγή: Πρέπει να πω ότι χαίρομαι γιατί και οι δύο υποψήφιοι μου ανακάλυψαν την λέξη διεκδικητικότητα. Βέβαια δεν έχω καταλάβει αν ο κύριος Αναστασιάδης είναι διατεθειμένος να διαπραγματευτεί τους όρους κρατικής κυριαρχίας. Δεν τους ανέφερε ούτε και ο κύριος Μαλάς. Θέλουν να διαπραγματευτούν κάποιους όρους λέει κοινωνικών παροχών. Αν δεν πετύχουμε ανάπτυξη, με το μνημόνιο όπως είναι, όπως το έχει βιώσει η Ελλάδα, όπως το έχουν βιώσει άλλες χώρες, είναι μνημόνιο ύφεσης.

3 Λιλλήκας

Στόχος:

1 Αναστασιάδης

2 Μαλάς

Επιχείρημα εκ της Πραγματιστικής Ανακολουθίας

Μείζων Προκ: Οι Αναστασιάδης και Μαλάς υποστηρίζουν ότι θα διεκδικήσουν μέσω του μνημονίου για την κοινωνία.

Ελάσσων Προκ: Η δέσμευση των δύο στο μνημόνιο δεν θα φέρει ανάπτυξη.

Συμπέρασμα: Το επιχείρημά τους περί διεκδίκησης εντός μνημονίου απορρίπτεται.

133012 Πηγή: Λαμπρά μυαλά καταρχήν να πω ότι κάναμε δύο συνεδρίες του διεπιστημονικού συμβουλίου με 50 επιστήμονες διαφόρων ειδικοτήτων οι οποίοι μας βοήθησαν να συντάξουμε το πρόγραμμα διακυβέρνησης. Λαμπρά μυαλά είναι γεμάτη η Κύπρος και αυτά θα αξιοποιήσω και όχι ανακύκλωση των κομματικών στελεχών όπως είναι η πρόθεση να κάνει και ο κύριος Αναστασιάδης και ο κύριος Μαλάς

3 Λιλλήκας

Στόχος:

Το Επιχείρημα της Παγιωμένης Μεροληψίας Ένεκα Συμμετοχής σε Ομάδα

1^η Προκείμενη: Ο Μαλάς μιλά για κυβέρνηση εθνικού συνασπισμού και ο Αναστασιάδης για εθνικής σωτηρίας.

2^η Προκείμενη: Ο Μαλάς είναι υποψήφιος του ΑΚΕΛ και ο Αναστασιάδης του ΔΗΣΥ.

- 1 Αναστασιάδης που είναι δεσμευμένοι με κομματικές δεσμεύσεις .
2 Μαλάς

3^η Προκείμενη: Όπως είναι γνωστό τα κόμματα αποτελούν μία κοινότητα συμφερόντων (ή κόμμα κλπ) η οποία υιοθετεί μία μεροληπτική (προκατειλημμένη, δογματική, φανατική) στάση στον διάλογο υποστηρίζοντας αποκλειστικά ό,τι συμφέρει την δικιά της οπτική.

Συμπέρασμα: Συνεπώς δεν μπορεί κανείς να εμπλακεί σε μία ανοικτή, κριτική συζήτηση ενός θέματος με ένα μέλος της ομάδα, και κατά συνέπεια τα επιχειρήματα που θέτει ο Μαλάς και ο Αναστασιάδης δεν αξίζει να τους δώσεις σημασία, ούτε καν να τα ακούσεις.

Το Επιχείρημα της Παγιωμένης Μεροληψίας Ένεκα Συμμετοχής σε Ομάδα

1^η Προκείμενη: Ο Μαλάς υποστηρίζει ότι σε περίπτωση εκλογής του θα είναι διεκδικητικός.

2^η Προκείμενη: Ο Μαλάς διετέλεσε μέλος της κυβέρνησης Χριστόφια και είναι ο διάδοχος υποψήφιος του.

3^η Προκείμενη: Όπως είναι γνωστό η κυβέρνηση Χριστόφια αποτελεί μία κοινότητα συμφερόντων (ή κόμμα κλπ) η οποία υιοθετεί μία μεροληπτική (προκατειλημμένη, δογματική, φανατική) στάση στον διάλογο υποστηρίζοντας αποκλειστικά ό,τι

- 133016a Πηγή:
1 Αναστασιάδης
Στόχος:
2 Μαλάς
Θέλω απλά να πω κάτι για τον κύριο Μαλά που δεν θα ήθελα αλλά επειδή πρέπει η επόμενη κυβέρνηση να είναι διεκδικητική λέει διερωτώμαι γιατί δεν ήταν η παρούσα; Εγώ διαπραγματευόμουν ή ο κύριος Χριστόφιας ; Αλλά να πω και κάτι άλλο· θα στείλει μια τεχνοκρατική ομάδα με επικεφαλής τον κύριο Βασιλείου και καλά γιατί δεν βάζετε επικεφαλής τον κύριο Χριστόφια που είναι και διεκδικητικός; Κύριε Μαλά δηλαδή είναι καιρός πια να αρχίσουμε να σοβαρευόμαστε και να λέμε στο λαό αυτά που πρέπει να ακούσει. Φέρετε ασήκωτες ευθύνες είσαστε και εσείς μέρος της διακυβέρνησης.

133016b Πηγή: Τώρα η υποθήκευση που μας ζητούν οι ξένοι του αερίου , μα ο κύριος Λιλλήκας δεν είναι εκείνος που εισηγείται το ξεπούλημα του φυσικού αερίου;
1 Αναστασιάδης

Στόχος:

3 Λιλλήκας

133020 Πηγή: Εάν μείνουμε στο πνεύμα του μνημονίου, όχι θα γίνει ξεπούλημα του φυσικού αερίου όπως λέει ο κύριος Αναστασιάδης, ξεπούλημα θα γίνει απ αυτούς που δέχονται τους όρους του μνημονίου, να μεταφέρουμε τον αγωγό μέσω της Τουρκίας, έστω και μετά την λύση, και δεύτερο όλα τα έσοδα από το φυσικό αέριο

συμφέρει την δικιά της οπτική.

Συμπέρασμα: Συνεπώς δεν μπορεί κανείς να εμπλακεί σε μία ανοικτή, κριτική συζήτηση ενός θέματος με ένα μέλος της ομάδα, και κατά συνέπεια τα επιχειρήματα που θέτει ο Μαλάς δεν αξίζει να τους δώσεις σημασία, ούτε καν να τα ακούσεις.

Εξ Ισορροπήσεως των Λαθών.

Θέση-Κατηγορία: Ο Λιλλήκας κατηγορεί τον Αναστασιάδη ότι θα υποθηκεύσει το ΦΑ μέσω του μνημονίου με την Τρόικα.

Αντίκρουση-Απάντηση: Ο Αναστασιάδης απαντά πως η πρόταση Λιλλήκα είναι χειρότερη με το ξεπούλημα, μέσω της προπώλησης, του ΦΑ.

Διευκρίνιση: Ο Αναστασιάδης δεν αρνείται ή δεν δικαιολογεί όσα του προσάπτονται, αλλά προσπαθεί να εστιάσει αλλού.

Το «Κι Εσύ Επίσης»

Θέση-Κατηγορία: Ο Αναστασιάδης κατηγορεί τον Λιλλήκα ότι θα ξεπουλήσει το ΦΑ μέσω της προπώλησής του.

Αντίκρουση-Κατηγορία: Ο Λιλλήκας απαντά ότι το

	να καταλήγουν όπως είναι η πρόταση της τρόικας στην αποπληρωμή ενός χρέους το οποίο δεν θα είναι βιώσιμο. Αυτό είναι το ξεπούλημα	ξεπούλημα θα γίνει μέσω του μνημονίου και του μη βιώσιμου χρέους αλλά και μέσω της μεταφοράς ΦΑ μέσω αγωγών από την Τουρκία. Ο Αναστασιάδης είναι χειρότερος και το ΑΗΕ που χρησιμοποιεί κατά Λιλλήκα δεν έχει καμιά αξιοπιστία.
Στόχος: 1 Αναστασιάδης		
133022a Πηγή: 2 Μαλάς	Ο κύριος Λιλλήκας μιλά για την πρόταση του για το φυσικό αέριο και έχει μιλήσει για πολλά αναπτυξιακά μέτρα. Αυτά θα ευοδώσουν σε 4-5 χρόνια, η ουσία είναι αν πάμε με την λύση του σίγουρα δεν θα καταφέρουμε να εξασφαλίσουμε τα χρήματα που χρειαζόμαστε και θα πάμε πίσω στην τρόικα και αν μας έβαλε τώρα δυο θηλιές στον λαιμό τώρα να μας δώσει λεφτά θα μας βάλει 5 διότι θα πάμε γονυπετής	Εξ Αντιλήψεως ΑΗΕ Μείζων Προκ: Ο Λιλλήκας δεν έλαβε υπόψη τις σωστές πληροφορίες για να διαμορφώσει τη σωστή άποψη για την Ανάπτυξη. Συμπέρασμα: Ο Λιλλήκας είναι «κακός».
Στόχος: 3 Λιλλήκας		
133022b Πηγή: 2 Μαλάς	Άκουσα και τον κύριο Αναστασιάδη να μιλά για προσέλκυση επενδύσεων και ενδιαφέρουσα η άποψη του για ατιμωρησία δεν μίλησε καθόλου για τραπεζίτες, την λέξη τραπεζίτες δεν την άκουσα. Μα ποιος θα έρθει να επενδύσει σε μία καμένη γη; Όταν εμείς από το πρωί μέχρι το βράδυ τις τελευταίες μέρες	Εκ των Περιστάσεων ΑΗΕ Μείζων Προκ: Ο Αναστασιάδης υποστηρίζει ότι θα φέρει ανάπτυξη και θα προσελκύσει επενδύσεις σε περίπτωση εκλογής του.
Στόχος: 1 Αναστασιάδης	κύριε Αναστασιάδη σας ακούει για καμένη γη ποίος θα επενδύσει σε καμένη γη; Και ποιος θα μας δώσει χρήματα για να φέρουμε ανάπτυξη ότι η γη είναι καμένη; Και γιατί ποιο είναι το πρόβλημα με τον κύριο Γιώργο Βασιλείου; Δεν τον αποδέχeste;	1 ^η Ελάσσων Προκ: Ο Αναστασιάδης δηλώνει πως η κυπριακή Οικονομία είναι «καμένη γη» κάτι που σημαίνει ότι δεν υπάρχει προοπτική ανάπτυξης πράγμα που λειτουργεί αποτρεπτικά για τους επενδυτές. 2 ^η Ελάσσων Προκ: Συνεπώς ο Αναστασιάδης είναι

- 133025 Πηγή: Στο μνημόνιο το διαπραγματεύτηκε η κυβέρνηση, εξασφάλισε έτσι ώστε η διαχείριση του φυσικού αερίου να είναι έξω, η ΑΤΑ να είναι έξω, ο 13^{ος} μισθός να είναι έξω, αυτά νομίζω είναι θετικά και έχουν καταγραφεί, η ιδιωτικοποίηση σίγουρα είναι έξω 'ότι και αν πει ο κύριος Αναστασιάδης δεν είναι μέσα.
- 2 Μαλάς
- Στόχος:
- 1 Αναστασιάδης
- 133027 Πηγή: Δεν ξέρω αλλά έχω την εντύπωση ότι είπα πέραν των ευθυνών των τραπεζών και βεβαίως όταν μιλούμε για ευθύνες εννοούμε ότι θα αποδοθούν σε εκείνους όποιοι και αν είναι. Για να ξεκαθαρίσουμε το θέμα όσον αφορά τον 13^ο και την ΑΤΑ, άμα δίνετε έντεκα μισθούς βεβαίως σώζεται και τον 13^ο, για την ΑΤΑ τι

«κακός».

Συμπέρασμα: Ως εκ τούτου το επιχείρημα του Αναστασιάδη για ανάπτυξη δεν πρέπει να γίνει αποδεκτό.

Το Εκ της Παγιωμένης Μεροληψίας ΑΗΕ

Μείζων Προκ: Για κάθε επιχείρημα που αφορά τις παραμέτρους του μνημονίου, και στα όσα προστάτευσε η κυβέρνηση Χριστόφια, ο Αναστασιάδης μεροληπτεί.

Ελάσσω Προκ: Η μεροληψία του Αναστασιάδη συνιστά αποτυχία να συμμετάσχει σε έναν αμερόληπτο και αντικειμενικό διάλογο που αναζητά την αλήθεια στα πλαίσια του οποίου αρθρώνονται τα εν λόγω επιχειρήματα.

1^ο Συμπ: Συνεπώς ο Αναστασιάδης είναι «κακός».

2^ο Συμπ: Συνεπώς, τα λεγόμενα του Αναστασιάδη δεν θα πρέπει να θεωρηθούν τόσο αξιόπιστα όσο εάν δεν είχε τη μεροληψία.

Εκ των Περιστάσεων ΑΗΕ

Μείζων Προκ: Ο Μαλάς υποστηρίζει ότι η κυβέρνηση Χριστόφια αντιστάθηκε στο 1^ο μνημόνιο χωρίς να επέλθουν ιδιωτικοποιήσεις, να μην κουτσουρευτεί η ΑΤΑ και ο 13^{ος} μισθός.

να πω ότι την κατακρεουργήσατε;

Στόχος:

2 Μαλάς

1^η Ελάσσων Προκ: Ο Μαλάς ως υπουργός συναίνεσε στο κουτσούρεμα συνολικά των μισθών ώστε σε απόλυτους αριθμούς να αντιστοιχούν σε 11 μισθούς και μείωσε την ΑΤΑ.

2^η Ελάσσων Προκ: Συνεπώς ο Μαλάς είναι «κακός».

Συμπέρασμα: Ως εκ τούτου το επιχείρημα περί δικεδίκησης και αντίστασης στο 1^ο μνημόνιο δεν πρέπει να γίνει αποδεκτό.

133031 Πηγή:

2 Μαλάς

Μα ποιος θα έρθει να στηρίξει μια χώρα η οποία είναι καμένη γη; Και κύριε Αναστασιάδη ξέρετε επιμένω πάνω σε αυτό το πράγμα. Ήμουν 7 χρονών. Μια φορά είδαμε καμένη γη στη χώρα μας και ήταν η τελευταία και νομίζω πολύ καλά το γνωρίζετε ο Κυπριακός λαός έχει πολλή περηφάνια και έχει πάρα πολλή αποφασιστικότητα ή θέλει να ακούει ελπίδα.

Στόχος:

1 Αναστασιάδης

Διπλά Πρότυπα

Μείζων Προκ: Ο Αναστασιάδης υποστηρίζει ότι οι χειρισμοί της κυβέρνησης Χριστόφια στην Οικονομία μετέτρεψαν την Κύπρο σε «καμένη γη».

1^η Ελάσσων Προκ: Ο Αναστασιάδης έχει μια διαφορετική άποψη για τη σημερινή δύσκολη κατάσταση που χαρακτηρίζει ως καμένη γη, σε σχέση με την τραγωδία του 1974, την οποίαν δεν χαρακτηρίζει έτσι.

2^η Ελάσσων Προκ: Το θέμα αναφοράς είναι η δύσκολη θέση της Κύπρου.

Συμπέρασμα: Ο Αναστασιάδης χρησιμοποιεί διπλά πρότυπα.

Σημείωση: Ίσως αποτελεί λογική πλάνη χωρίς να είναι ΑΗΕ.

133033 Πηγή: Έχω καταθέσει συγκεκριμένες προτάσεις. Αν θέλετε να κάνουμε παρελθοντολογία θα πρέπει να ρωτήσετε και τον κύριο Αναστασιάδη για τη διακυβέρνηση του Δημοκρατικού Συναγερμού και τον κύριο Λιλίκα για τη διακυβέρνηση του Τάσσου Παπαδόπουλου. Αυτή είναι η λογική; Αυτό θέλει να ακούσει ο κόσμος;

Ίσως δεν είναι ΑΕΕ

Στόχος:

1 Αναστασιάδης

3 Λιλλήκας

133035a Πηγή: Και το 2001, όποτε έχει εκλογές και είμαι υποψήφιος, επινοεί σκάνδαλα. Βέβαια οι πολίτες της απάντησαν τότε υπερδιπλασιάζοντας τους ψήφους μου. Θέλω να σημειώσω ακόμα ότι απολογήθηκε τρεις φορές η εφημερίδα Πολίτης στο δικαστήριο.... Αν η εφημερίδα πολίτης δεν πίστευε ότι περνώ στο 2^ο γύρο και κερδίζω τον Νίκο Αναστασιάδη, τον οποίον στηρίζει η εφημερίδα Πολίτης, θα με αγνοούσε παντελώς και δεν θα ασχολήτο μαζί μου. Αυτό που ανησυχεί την εφημερίδα πολίτης θα συμβεί.

Ενοχή εκ της Συσχετίσεως ως ΑΗΕ

Μείζων Προκ: Ο Αναστασιάδης σχετίζεται με την εφημερίδα Πολίτης, καθώς τον στηρίζει, η οποία είναι καταδικαστέα αφού πριν τις εκλογές διαβάλλει τον Γιώργο Λιλλήκα έχοντας καταδικαστεί στα δικαστήρια γι' αυτό.

Στόχος:

1 Αναστασιάδης

Ελάσσω Προκ: Συνεπώς ο Αναστασιάδης είναι «κακός».

Συμπέρασμα: Τα όσα λέει ο Αναστασιάδης πρέπει να απορρίπτονται.

- 133035b Πηγή: Είναι εμφανές ότι μέσα από αυτή την οικονομική κρίση δεν μπορεί να μας βγάλουν, ούτε οι νεοφιλελεύθερες πολιτικές που εκφράζει ο κύριος Αναστασιάδης, που δοκιμάστηκαν στο παρελθόν σε καλύτερες διεθνείς συνθήκες και απέτυχαν, ούτε όμως μπορούν να μας βγάλουν από την κρίση αυτοί που μας έβαλαν, γιατί ο κύριος Μαλάς μιλά σαν να και δεν συμμετείχε στην κυβέρνηση που μας οδήγησε στην κρίση και έφερε και την Τρόικα στη Κύπρο.
- 3 Λιλλήκας
- Στόχος:
- 1 Αναστασιάδης
- 2 Μαλάς

Το Επιχείρημα της Παγιωμένης Μεροληψίας Ένεκα Συμμετοχής σε Ομάδα

1^η Προκείμενη: Ο Αναστασιάδης και ο Μαλάς υποστηρίζουν ότι θα βγάλουν την Κύπρο από την κρίση.

2^η Προκείμενη: Ο Μαλάς διετέλεσε μέλος της κυβέρνησης Χριστόφια και είναι ο διάδοχος υποψήφιος του ενώ ο Αναστασιάδης είναι μέρος των νεοφιλελεύθερων πολιτικών που ακολουθήθηκαν από τις κυβερνήσεις Κληρίδη κλπ.

3^η Προκείμενη: Όπως είναι γνωστό η κυβέρνηση Χριστόφια από τη μια και η κυβέρνηση Κληρίδη αποτελούν μία κοινότητα συμφερόντων (ή κόμμα κλπ) οι οποίες υιοθετούν μία μεροληπτική (προκατειλημμένη, δογματική, φανατική) στάση στον διάλογο υποστηρίζοντας αποκλειστικά ό,τι συμφέρει την δικιά τους οπτική.

Συμπέρασμα: Συνεπώς δεν μπορεί κανείς να εμπλακεί σε μία ανοικτή, κριτική συζήτηση ενός θέματος με ένα μέλος της ομάδα, και κατά συνέπεια τα επιχειρήματα που θέτουν οι Μαλάς και Αναστασιάδης δεν αξίζει να τους δώσεις σημασία, ούτε καν να τα ακούσεις.

- 133040a Πηγή: Ο πρώτος που έριξε λάσπη δυστυχώς ήταν το εκλογικό επιτελείο του κύριου Λιλλήκα περί δήθεν εμπλοκής του γραφείου του, και αντί ως όφειλε να καταγγείλει την υπόθεση στη ΜΟΚΑΣ ή στον γενικό εισαγγελέα ή στην αστυνομία ,εσυνέχισε να λασπολογεί, σήμερα δέχεται όπως λέει ο ίδιος λάσπη εγώ ένα λέω ο ίδιος επροσέφυγε εις στο ΜΟΚΑΣ και στο γενικό εισαγγελέα και αν αυτή την εβδομάδα εκδοθεί πόρισμα το οποίο θα εβρίσκει ότι ενέχομαι, εμπλέκομαι, η καθοιονδήποτε τρόπο επαρενόμησα, την Κυριακή δεν θα είμαι υποψήφιος· οριστικά, σταράτα λόγια. Όχι κουβέντες, θα κινήσω αγωγή και θα απολογηθούν.
- 133040b 1 Αναστασιάδης
- Στόχος:
- 3 Λιλλήκας

- 133041a Πηγή: έχουν έλθει στην επιφάνεια συγκεκριμένα δημοσιεύματα τα οποία οφείλουν να διερευνηθούν, αφορούν τους δύο ανθυποψήφιους μου, πρέπει να διερευνηθούν διότι όντως η κοινωνία μας έχει βάλει κάτω από το μικροσκόπιο. Αυτές φυσικά οι κατηγορίες δεν αφορούν εμένα.
- 2 Μαλάς

Εκ Φιλαληθείας ΑΗΕ

Μείζων Προκ: Ο «κακός» χαρακτήρας του Λιλλήκα εδράζεται στο ότι είναι συστήματος ψεύτης.

Συμπέρασμα: Όσα λέει ο Λιλλήκας πρέπει να απορρίπτονται ως μη εύλογα.

Το Εξ Ισορροπήσεως των Λαθών ΑΗΕ

Θέση-Κατηγορία: Ο Λιλλήκας κατηγορεί τον Αναστασιάδη για «ύποπτες» εργασίες του δικηγορικού του γραφείου.

Απάντηση-Αντίκρουση: Είσαι τα ίδια και χειρότερα διότι ενώ δέχθηκα να ελεγχθώ από τις κρατικές υπηρεσίες και τον γενικό εισαγγελέα, εσύ κ. Λιλλήκα προσφεύγεις σε δικαστήρια και σε αγωγές που είναι χρονοβόρες διαδικασίες.

Εξ Ηθικής Συγκροτήσεως

Αναστασιάδης και Λιλλήκας έχουν χαμηλές ηθικές προδιαγραφές διότι δημοσιεύματα τους εμπλέκουν σε «σκάνδαλα».

Στόχος:

1 Αναστασιάδης

3 Λιλλήκας

133041b Πηγή:

2 Μαλάς

Στόχος:

1 Αναστασιάδης

εκπλήττομαι να ακούω ο κύριος Αναστασιάδης, δεν συμμετείχε σε καμία κυβέρνηση ενόμιζα πως είσαστε πρόεδρος του Δημοκρατικού Συναγερμού εν κυβερνήσεως... Δεν είσαστε συγκυβερών κόμμα; Αν δεν αναλαμβάνετε την ευθύνη τότε διακυβέρνηση Δημοκρατικού Συναγερμού... Ακόμα ένα mea culpa. Εν πάση περιπτώσει. Σίγουρα –σίγουρα είσαστε μέλος μιας κυβέρνησης κύριε Αναστασιάδη και νομίζω ότι... Βεβαίως είσαστε σε κόμμα που συμμετείχε σε κυβέρνηση δέκα χρόνια για όνομα του Θεού. Κύριε Αναστασιάδη νομίζω οι πολίτες έχουν κρίση. Είστε αρχηγός κόμματος.

Το Επιχείρημα της Παγιωμένης Μεροληψίας Ένεκα Συμμετοχής σε Ομάδα

1^η Προκείμενη: Ο Αναστασιάδης ισχυρίζεται ότι δεν συμμετείχε σε καμία κυβέρνηση.

2^η Προκείμενη: Ο Αναστασιάδης ήταν πρόεδρος του ΔΗΣΥ που αποτελούσε τη βασική συνιστώσα των κυβερνήσεων Κληρίδη.

3^η Προκείμενη: Όπως είναι γνωστόν η κυβέρνηση Κληρίδη αποτέλεσε μία κοινότητα συμφερόντων (ή κόμμα κλπ) οι οποίες υιοθετούσε μία μεροληπτική (προκατειλημμένη, δογματική, φανατική) στάση στον διάλογο υποστηρίζοντας αποκλειστικά ό,τι συμφέρει την δικιά τους οπτική.

Συμπέρασμα: Συνεπώς δεν μπορεί κανείς να εμπλακεί σε μία ανοικτή, κριτική συζήτηση ενός θέματος με ένα μέλος της ομάδα, και κατά συνέπεια τα επιχειρήματα που θέτει ο Αναστασιάδης δεν αξίζει να τους δώσεις σημασία, ούτε καν να τα ακούσεις.

- 133042 Πηγή: Εγώ ήμουν υπουργός; Έχετε υπόψη σας καμιά διαπλοκή μου; Όχι σας ερωτώ για να μην αφήνετε υπονοούμενα. Γιατί το ήθος είναι επίσης στοιχείο πολιτικής. Έχετε καμιά πληροφορία ότι έχω διαπλοκή. Σας ερωτώ; Εσείς εκάματε μέλος κυβέρνησης.
- 1 Αναστασιάδης
- Στόχος:
- 2 Μαλάς
- 133044 Πηγή: Θέλω να πω ότι με έχει εκπλήξει και με λυπεί το ήθος του κύριου Αναστασιάδη, το ήθος που έχει παρουσιάσει πριν από λίγο. Δεν είχαμε καμιά σχέση και το ανακοινώσαμε με τα δημοσιεύματα που αφορούσαν τον κύριο Αναστασιάδη. Αν είχαν φιλοξενηθεί από κάποια ιστοσελίδα δεν μας αφορά και απαντήσαμε τότε και ξεκαθαρίσαμε το ζήτημα και με εκπλήττει να αφήνει υπονοούμενα ο κύριος Αναστασιάδης αναφορικά με εμένα αν έχει κάτι να πει να το πει καθαρά διότι δεν τον τιμά και δεν μπορεί να μιλά για εμπιστοσύνη και να επικαλείται την εμπιστοσύνη. Δεν ξέρω ποιος μιλά. Ο κύριος Αναστασιάδης και ο κύριος Χρυσάνθου όταν μιλά για εμπιστοσύνη και αποκατάσταση; **[σαφής αιχμή για την απόκτηση μετοχών εκ μέρους Αναστασιάδη χρησιμοποιώντας το πατρώνυμό του αντί το**
- 3 Λιλλήκας
- Στόχος:
- 1 Αναστασιάδης

Το «Κι Εσύ Επίσης» ΑΗΕ

Θέση-Κατηγορία: Κατηγορείται ο Αναστασιάδης για διαπλοκή λόγω της συμμετοχής του στην κυβέρνηση Κληρίδη με την ιδιότητα του Προέδρου του ΔΗΣΥ.

Απάντηση-Αντίκρουση: Ο Αναστασιάδης απαντά στο Μαλά ότι είναι τα ίδια και χειρότερα διότι ο Μαλάς διετέλεσε υπουργός πράγμα που δεν ήταν ο ίδιος.

Εξ Ηθικής Συγκροτήσεως

Μείζων Προκ: Ο Αναστασιάδης στο παρελθόν χρησιμοποίησε «δόλιες» μεθόδους για απόκτηση μετοχών, γι' αυτό δεν είναι ηθικό άτομο.

Συμπέρασμα: Ως εκ τούτου ό,τι λέει πρέπει να απορρίπτεται ως μη εύλογο.

επώνυμό του]

133045 Πηγή: θα ευχόμουν βεβαίως να μην εμιλούσα με τον παραστατικό τρόπο που emίλησα για καμένη γη και να έλεγα ότι ζούμε σε ένα παράδεισο. Μπορεί όμως να μετατρέψουμε την πατρίδα μας σε πραγματικό παράδεισο. Αρκεί να γνωρίζουμε πως να πολιτευτούμε, αρκεί να μην καλύπτουμε όσους μας έφεραν εδώ που μας έφερε. Γι' αυτό κι αν είναι κάτι που έχει ανάγκη αυτή την στιγμή ο τόπος είναι ισχυρή εντολή, και το συντομότερο να ξεπεράσουμε το πρόβλημα της ακυβερνησίας, της ατολμίας, των αγκυλώσεων των ιδεολογικών που κάθε μέρα δυστυχώς η αγωνία μας είναι και ποιόν άλλων δυστυχώς μπορεί να είναι το μέτρο που θα μας οδηγήσει προς τα οπίσω.

1 Αναστασιάδης

Στόχος:

2 Μαλάς

Η Ενοχή εκ της Συσχετίσεως ως ΑΗΕ

Μείζων Προκ: Ο Μαλάς, υπουργός της διακυβέρνησης Χριστόφια, που φέρει αρνητικό πρόσημο, λόγω ακυβερνησίας, ατολμίας και αγκυλώσεων, υποστηρίζει ότι η Κύπρος δεν είναι καμένη γη, όπως ο Αναστασιάδης διατείνεται.

Ελάσων: Συνεπώς ο Μαλάς είναι «κακός».

Συμπέρασμα: Συνεπώς το επιχείρημα του Μαλά ότι η Κύπρος δεν είναι καμένη γη απορρίπτεται.

133047 Πηγή: δεν είναι κατακριτέο για παράδειγμα η άποψη του κύριου Αναστασιάδη που λέει ότι εάν ο λαός τον εκλέξει, τις επόμενες μέρες θα απαλλάξει από τα καθήκοντα τους τα μέρη των διοικητικών συμβουλίων των ημικρατικών οργανισμών, ακριβώς για να εξυπηρετήσει ημετέρους ; Δεν είναι αυτή μια κατακριτέα απόφαση; Πρέπει λοιπόν να ξεφύγουμε από αυτές τις λογικές και στο παρελθόν όταν ο κύριος Αναστασιάδης διορίστηκε αντιπρόεδρος της βουλής

2 Μαλάς

Στόχος:

Η Εκ της Καταστάσεως Απόρριψη ως ΑΗΕ

1^η Προκ: Στον συγκεκριμένο διάλογο ο Αναστασιάδης υποστηρίζει την παύση των νυν ΔΣ των ημικρατικών οργανισμών που σημαίνει θα εξυπηρετήσει τους «ημέτερους» διορίζοντάς τους στις κενωθείσες θέσεις.

2^η Προκ: Ο Αναστασιάδης λόγω της προσωπικής

1 Αναστασιάδης σας παρακαλώ του κοινοβουλίου και μετά πήγαμε στο ανώτατο δικαστήριο και έπεσε αυτό.

του κατάστασης, που έτυχε «ευνοϊκού» διορισμού ως αντιπρόεδρος της Βουλής, κάτι που απορρίφθηκε στο Ανώτατο Δικαστήριο, δεν το καθιστούν πρέπει να συνεισφέρει στον συγκεκριμένο διάλογο.

3^η Προκ: Συνεπώς ο Αναστασιάδης είναι «κακός».

Συμπέρασμα: Συνεπώς το επιχείρημα του Αναστασιάδη για παύση των ΔΣ δεν πρέπει να γίνει αποδεκτό.

133049 Πηγή: θέλω να ξεκαθαρίσω όπως... αλλά μάλλον καλύτερα να κρίνω και την πρόταση για παράδειγμα του κύριου Αναστασιάδη που θα κάνει για την κυβέρνηση λέει εθνικού συνασπισμού. ποια είναι αυτή η κυβέρνηση εθνική σωτηρίας; Η κυβέρνηση για παράδειγμα η οποία λέει ο κύριος Αναστασιάδης δεν μπορεί να μετέχει το κίνημα της αριστεράς διότι απλώς δεν ασπάζεται τις απόψεις μας; Το είπε και σε μια συνέντευξη στη Σημερινή. Είναι μια κυβέρνηση του κύριου Αναστασιάδη εξυπηρέτησης ημετέρων, η δική μας όντως θα είναι κυβέρνηση εθνικού συνασπισμού διότι έχει το στίγμα της προοδευτικότητας.

2 Μαλάς

Στόχος:

1 Αναστασιάδης

Εκ των Περιστάσεων ΑΗΕ

Μείζων Προκ: Ο Αναστασιάδης υποστηρίζει ότι θα σχηματίσει κυβέρνηση «Εθνικής Σωτηρίας» πράγμα που σημαίνει ότι θα προσκαλέσει όλες τις πολιτικές δυνάμεις προς τούτο.

1^η Ελάσσων Προκ: Ο Αναστασιάδης σε συνέντευξη του στην «Σημερινή» είπε ότι δεν μπορεί να μετέχει το κίνημα τη Αριστεράς στη δική του κυβέρνηση.

2^η Ελάσσων Προκ: Συνεπώς, ο Αναστασιάδης είναι «κακός».

Συμπέρασμα: Ως εκ τούτου το επιχείρημα για σχηματισμό κυβέρνησης «Εθνικής Σωτηρίας» δεν πρέπει να γίνει αποδεκτό.

133051 Πηγή: Όσον αφορά δε την αντιπαράθεση των δύο ανθυποψηφίων μου για την κυβέρνηση, επιτρέψτε μου να πω ότι με τις κομματικές δεσμεύσεις και εξαρτήσεις που έχουν και οι δύο δεν μπορούν παρά να σχηματίζουν κυβέρνηση εξυπηρέτησης κομματικών ηγεσιών και κομματικών στελεχών, και εξ ου και η ανάγκη του κύριου Αναστασιάδη που ενώ μιλά για εξοικονόμηση από το κράτος... ταυτόχρονα μιλά για την δημιουργία 7 υφυπουργείων η δέσμευση μας

3 Λιλλήκας

Στόχος:

1 Αναστασιάδης

2 Μαλάς

Το Επιχείρημα της Παγιωμένης Μεροληψίας Ένεκα Συμμετοχής σε Ομάδα

1^η Προκείμενη: Ο Μαλάς μιλά για κυβέρνηση εθνικού συνασπισμού και ο Αναστασιάδης για εθνικής σωτηρίας.

2^η Προκείμενη: Ο Μαλάς είναι υποψήφιος του ΑΚΕΛ και ο Αναστασιάδης του ΔΗΣΥ.

3^η Προκείμενη: Όπως είναι γνωστό τα κόμματα αποτελούν μία κοινότητα συμφερόντων (ή κόμμα κλπ) η οποία υιοθετεί μία μεροληπτική (προκατειλημμένη, δογματική, φανατική) στάση στον διάλογο υποστηρίζοντας αποκλειστικά ό,τι συμφέρει την δικιά της οπτική.

Συμπέρασμα: Συνεπώς δεν μπορεί κανείς να εμπλακεί σε μία ανοικτή, κριτική συζήτηση ενός θέματος με ένα μέλος της ομάδα, και κατά συνέπεια τα επιχειρήματα που θέτει ο Μαλάς και ο Αναστασιάδης δεν αξίζει να τους δώσεις σημασία, ούτε καν να τα ακούσεις.

133055a Πηγή: θέλω να ενημερώσω τον κύριο Μαλά· ποτέ δεν εκλέγηκα αντιπρόεδρος. Εκλέγηκα αναπληρωτής πρόεδρος, του Έλληνα προέδρου της Βουλής· όσοι ξέρουν σύνταγμα και διαβάζουν θα δουν ότι τον Έλληνα πρόεδρο, αναπληροί ο γηραιότερος εκτός αν άλλως αποφασίσει η Βουλή· όπως και τον τούρκο

1 Αναστασιάδης

Εξ Αντιλήψεως ΑΗΕ

Μείζων Προκ: Ο «κακός» χαρακτήρας του Μαλά συνίσταται στο ότι δεν έχει ρεαλιστική αντίληψη των πραγμάτων και δεν γνωρίζει τις πρόνοιες του Συντάγματος. Όχι ότι εμφορείται από εγγενή

Στόχος:	αντιπρόεδρο αναπληροί τουρκοκύπριος, ο γηραιότερος, εκτός εάν άλλως η ομάδα εκείνη άλλως αποφανθεί. Επομένως, μην τα αναφέρετε αυτά όταν δεν είστε ενημερωμένος για να μην εκτίθεστε κιάλας.
2 Μαλάς	
133055b Πηγή:	Και έχουμε περιθώριο μιας εβδομάδας να συμφωνήσουμε με τους όρους, εδώ για διορισμό ιδιωτικού οίκου δηλαδή για την διερεύνηση του ξεπλύματος χρήματος. αυτές είναι οι αντιστάσεις, η διεκδικητικότητα των συναδέλφων και της κυβερνήσεως εις την οποία υπηρέτησε ο κύριος Μαλάς.
1 Αναστασιάδης	
Στόχος:	
2 Μαλάς	

μεροληψία αλλά διότι δεν έλαβε υπόψη τις σωστές πληροφορίες.

Συμπέρασμα: Όσα λέει ο Μαλάς πρέπει να απορρίπτονται ως μη εύλογα.

Το Επιχείρημα της Παγιωμένης Μεροληψίας Ένεκα Συμμετοχής σε Ομάδα

1^η Προκείμενη: Ο Μαλάς ισχυρίζεται ότι υπάρχει χρόνος διαπραγμάτευσης προνοιών του μνημονίου.

2^η Προκείμενη: Ο Μαλάς διετέλεσε υπουργός της κυβέρνησης Χριστόφια και είναι υποψήφιος του ΑΚΕΛ

3^η Προκείμενη: Όπως είναι γνωστόν η κυβέρνηση Χριστόφια και το ΑΚΕΛ αποτελούν μία κοινότητα συμφερόντων (ή κόμμα κλπ) οι οποίες υιοθετούσε μία μεροληπτική (προκατειλημμένη, δογματική, φανατική) στάση στον διάλογο υποστηρίζοντας αποκλειστικά ό,τι συμφέρει την δικιά τους οπτική.

Συμπέρασμα: Συνεπώς δεν μπορεί κανείς να εμπλακεί σε μία ανοικτή, κριτική συζήτηση ενός θέματος με ένα μέλος της ομάδα, και κατά συνέπεια τα επιχειρήματα που θέτει ο Μαλάς δεν αξίζει να τους δώσεις σημασία, ούτε καν να τα ακούσεις.

- 133057 Πηγή: θα υπάρξει αποκοπή των μισθών του προέδρου κατά 25%, των υπουργών κατά 20%, και όλων των άλλων πολιτικών αξιωματούχων που διορίζει ο πρόεδρος· έτσι ας μην ανησυχούν όσοι το προβάλλουν ότι τάχα θα είναι αντιοικονομικό· θα είναι οικονομικότερο από ό,τι το δυσλειτουργικό κράτος που λειτουργεί σήμερα.
- 1 Αναστασιάδης
- Στόχος:
- 3 Λιλλήκας
- Δεν αναφέρεται ρητώς στο Λιλλήκα. Αλλά αποτελεί απάντηση σε προηγούμενο επιχείρημά του.
- Εξ Αντιλήψεως ΑΗΕ**
- Μείζων Προκ: Ο «κακός» χαρακτήρας του Λιλλήκα συνίσταται στο ότι δεν μελέτησε το οικονομικό σκέλος για την ίδρυση υφυπουργείων.
- Συμπέρασμα: Όσα λέει ο Λιλλήκας σχετικά με το θέμα πρέπει να απορρίπτονται ως μη εύλογα.
- 133059a Πηγή: πολύ σημαντικότερης από την εργατική πολιτική που ακολουθεί η σημερινή κυβέρνηση. Ακούω ότι υπάρχει η παράνομη απασχόληση και μάλιστα ότι απολύονται ελληνοκύπριοι, στην θέση ή οι κύπριοι πολίτες ας το βάλω ορθότερα έτσι, στην θέση είτε κοινοτικών ή παράνομων. Και διερωτούμαι ποιου ευθύνη ήταν ο έλεγχος; Της αντιπολίτευσης ή της κυβέρνησης;
- 1 Αναστασιάδης
- Στόχος:
- Κυβέρνηση
- Δεν ελέγχεται**
- 133059b Πηγή: άκουσα τον κύριο Λιλλήκα να λέει ότι είμαστε εξαρτώμενοι κομμάτων. Καλά τόση προσβολή για την ΕΔΕΚ που τον στηρίζει; Τόση περιφρόνηση για τα κόμματα; Δεν υπήρξε ο ίδιος κομματικό στέλεχος όταν ήταν βουλευτής της αριστεράς; Δηλαδή τώρα θα αρχίσουμε να κατηγορούμε ότι φταίουν τα κόμματα; Δεν νομίζω... περισσότερο σεβασμό στα κύτταρα της δημοκρατίας.
- 1 Αναστασιάδης
- Στόχος:
- 3 Λιλλήκας
- Εκ των περιστάσεων ΑΗΕ**
- Μείζων προκ: Ο Λιλλήκας ισχυρίζεται ότι δεν είναι κομματικά εξαρτημένος και ότι θα σχηματίσει κυβέρνηση απαλλαγμένη από κομματικά στελέχη.
- 1^η Ελάσσων Προκ: Ο Λιλλήκας υποστηρίζεται από την ΕΔΕΚ για την εκλογή του στον προεδρία, και στο παρελθόν υπήρξε βουλευτής του ΑΚΕΛ.
- 2^η Ελάσσων Προκ: Συνεπώς ο Λιλλήκας είναι

133062a Πηγή: Καταρχήν να πω ότι ήταν συγκινητική η προσπάθεια του κύριου Αναστασιάδη να υπερασπιστεί την ΕΔΕΚ. Η ΕΔΕΚ σε αντίθεση με άλλα κόμματα , με άλλες κομματικές ηγεσίες, γιατί εδώ είναι η ειδοποιός διαφορά, δεν έχει ζητήσει ανταλλάγματα και εγώ δεν έχω τάξει σε κανέναν ανταλλάγματα. Εξ ου και δεν χρειάζεται να κάνω ούτε εφτά υφυπουργεία ή δέκα υφυπουργεία αύριο, την ώρα που στην Ευρώπη μειώνουν τα υπουργεία και η Ελλάδα και η Γαλλία μειώνουν τους αριθμούς των υπουργείων.

3 Λιλλήκας

Στόχος:

1 Αναστασιάδης

133062b Πηγή: Εάν όμως υπάρχει πρόβλημα όπως τ' αντιμετωπίζει, όντως πρόβλημα η ηγεσία του Δημοκρατικού κόμματος, για την απόφαση που πήρε αντιμετωπίζει πρόβλημα να πείσει τους ψηφοφόρους του ΔΗΚΟ, οι οποίοι παραμένουν πιστοί στις αρχές και στις θέσεις του Δημοκρατικού Κόμματος στο Κυπριακό και αλλού, αυτό δεν με αφορά εμένα. Το πρόβλημα έγκειται στο ότι η ηγεσία του ΔΗΚΟ παραγνώρισε,

3 Λιλλήκας

Στόχος:

«κακός».

Συμπέρασμα: Όσα λέει ο Λιλλήκας είναι μη αποδεκτά.

Το «Κι Εσύ Επίσης» ΑΗΕ

Θέση-κατηγορία: Ο Αναστασιάδης κατηγορεί τον Λιλλήκας ότι δεν σέβεται τα κόμματα, ιδιαίτερα την ΕΔΕΚ που τον στηρίζει και το ΑΚΕΛ που τον εξέλεξε βουλευτή, λέγοντας ότι θα αποκλείσει τα κομματικά στελέχη από την κυβέρνησή του.

Αντίκρουση-Κατηγορία: Ο Λιλλήκας απαντά με ότι ο Αναστασιάδης είναι χειρότερος καθώς έχει μπει σε κομματικές συναλλαγές με την εξαγγελία δημιουργίας 7 υφυπουργείων. Επομένως το επιχείρημα Αναστασιάδη σύμφωνα με τον Λιλλήκα δεν έχει καμία αξιοπιστία.

Δεν εξετάζεται. Είναι κατά του ΔΗΚΟ.

για κάποια ανταλλάγματα για τα κομματικά στελέχη της ηγεσίας, παραγνώρισε τη βάση του. Αυτό το πρόβλημα θα το λύσει και την απάντηση θα την δώσουν οι ψηφοφόροι του ΔΗΚΟ όπως και οι υπόλοιποι πολίτες.

133062c Πηγή:

3 Λιλλήκας

Θέλω εδώ να πω ότι ο κύριος Αναστασιάδης είπε ότι η απουσία από την ευρωπαϊκή ένωση στοιχίζει· σίγουρα στοιχίζει. Στο κράτος, στοιχίζει και η απουσία όμως από την βουλή. Πόσοι βουλευτές και ποιοι βουλευτές έχουν παρουσία και πόση παρουσία έχουν στη βουλή με βάση την αντιμισθία που παίρνουν από το κράτος.

Στόχος:

Βουλευτών που απουσιάζουν

Δεν ελέγχεται. Κατά απόντων βουλευτών.

133062d Πηγή:

3 Λιλλήκας

Θα πρέπει να μιμηθούμε το Βέλγιο όσον αφορά τους κοινοτικούς· η αυστηρή εφαρμογή των κοινοτικών οδηγιών μπορεί να μας επιτρέψει να περιορίσουμε τον αριθμό τους, αφού η κυβέρνηση του Δημοκρατικού Συναγερμού δεν εξασφάλισε τότε παρέκκλιση όπως εξασφάλισε η Μάλτα.

Στόχος:

1 Αναστασιάδης

Το Επιχείρημα της Παγιωμένης Μεροληψίας Ένεκα Συμμετοχής σε Ομάδα

1^η Προκείμενη: Ο Αναστασιάδης κατηγορεί την κυβέρνηση ότι δεν πήρε τα ενδεδειγμένα μέτρα για έλεγχο της παράνομης εργοδότησης αλλοδαπών και κοινοτικών.

2^η Προκείμενη: Ο Αναστασιάδης διετέλεσε πρόεδρος του ΔΗΣΥ επί διακυβέρνησης Κληρίδη.

3^η Προκείμενη: Όπως είναι γνωστόν ο ΔΗΣΥ αποτελεί μία κοινότητα συμφερόντων (ή κόμμα

κλπ) η οποία υιοθετεί μία μεροληπτική (προκατειλημμένη, δογματική, φανατική) στάση στον διάλογο υποστηρίζοντας αποκλειστικά ό,τι συμφέρει την δικιά τους οπτική.

Συμπέρασμα: Συνεπώς δεν μπορεί κανείς να εμπλακεί σε μία ανοικτή, κριτική συζήτηση ενός θέματος με ένα μέλος της ομάδα, και κατά συνέπεια τα επιχειρήματα που θέτει ο Αναστασιάδης δεν αξίζει να τους δώσεις σημασία, ούτε καν να τα ακούσεις.

Ή Διπλά Πρότυπα

Μείζων προκ: Ο Αναστασιάδης κατηγορεί την κυβέρνηση Χριστόφια ότι δεν περιόρισε την παράνομη εργοδότηση αλλοδαπών και κοινοτικών ενώ δεν αναφέρθηκε στο σφάλμα επί διακυβέρνησης Κληρίδη να μην συμπεριληφθεί η Κύπρος στις χώρες με παρέκκλιση από το κεκτημένο.

Ελάσσων Προκ: Τα δύο ζητήματα είναι παρόμοια αφού αναφέρονται στην εργασία-ανεργία.

Συμπέρασμα: Ο Αναστασιάδης χρησιμοποιεί διπλά κριτήρια.

133065b Πηγή: 3 Λιλλήκας
Στόχος: 1 Αναστασιάδης
Κάρογιαν
όταν κάποιες κομματικές ηγεσίες υποτιμούσαν σε βαθμό προσβλητικό τους πολίτες και έκαναν μαθηματικές πράξεις για να καταλήγουν σε εκλογές ενός γύρου, όπως αφήνει να εννοηθεί για απόψε ο κύριος Αναστασιάδης. Θα είναι εκλογές δύο γύρων και θα έχω την ευκαιρία να τα πούμε εκτενέστερα με τον κύριο Αναστασιάδη στο δεύτερο γύρο και ελπίζω χωρίς χρονόμετρα για να μπούμε σε βάθος της συζήτησης.

Το Επιχείρημα της Παγιωμένης Μεροληψίας Ένεκα Συμμετοχής σε Ομάδα

1^η Προκείμενη: Ο Αναστασιάδης ισχυρίζεται ότι οι εκλογές θα είναι ενός γύρου.

2^η Προκείμενη: Ο Αναστασιάδης είναι υποψήφιος των ΔΗΣΥ, ΔΗΚΟ, ΕΥΡΩΚΟ που διαδίδουν ότι οι εκλογές θα είναι ενός μόνο γύρου.

3^η Προκείμενη: Όπως είναι γνωστόν αυτοί οι σχηματισμοί αποτελούν μία κοινότητα συμφερόντων (ή κόμμα κλπ) που υιοθετούν μία μεροληπτική (προκατειλημμένη, δογματική, φανατική) στάση στον διάλογο υποστηρίζοντας αποκλειστικά ό,τι συμφέρει την δικιά τους οπτική.

Συμπέρασμα: Συνεπώς δεν μπορεί κανείς να εμπλακεί σε μία ανοικτή, κριτική συζήτηση ενός θέματος με ένα μέλος της ομάδα, και κατά συνέπεια το επιχείρημα που θέτει ο Αναστασιάδης για εκλογές ενός γύρου δεν αξίζει να τους δώσει σημασία, ούτε καν να τα ακούσεις.

133067a Πηγή: 2 Μαλάς
Οι δικές μου ευθύνες; Όσον αφορά το υπουργείο υγείας; Σε καιρούς χαλεπούς όταν όλοι κατηγορούσαν το υπουργείο υγείας ότι είναι σπάταλο, και φθηνότερα φάρμακα απολαμβάνουμε σήμερα, και 20 εκατομμύρια

Η Ενοχή εκ της Συσχετίσεως

Μείζων Προκ: Ο Αναστασιάδης είναι Πρόεδρος του ΔΗΣΥ ο οποίος είναι καταδικαστέος διότι επι διακυβέρνησης του δημιουργήθηκε μεγάλη τρύπα

		λιγότερα είναι οι αποστολές ασθενών στο εξωτερικό που άρχισε επί διακυβέρνησης Δημοκρατικού Συναγερμού μια μεγάλη τρύπα, και προώθηση του ΓΕΣΥ το οποίο είχε σταλώσει, και τώρα προσπαθεί και ο Δημοκρατικός Συναγερμός δια επιστολής του Αβέρωφ Νεοφύτου να το σταματήσει	στην Υγεία και διαφωνεί για το ΓΕΣΥ. Ελάσσων Προκ: Συνεπώς ο Αναστασιάδης είναι «κακός». Συμπέρασμα: Συνεπώς το επιχείρημα του Αναστασιάδη και όλων όσοι ισχυρίζονται ότι ο Μαλάς ως υπουργός Υγείας υπέχει ευθυνών για σπατάλες κλπ πρέπει να απορριφθεί.
133067b	Πηγή: 2 Μαλάς	Αλλά αν θέλετε να μπούμε σε μια παρελθοντολογία νομίζω αυτή η συζήτηση είναι επί σκοπού διότι αφορά και το κ.Αναστασιάδη που στήριζε μια κυβέρνηση για 10 χρόνια και το κ.Λιλλήκα, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι όταν συμμετείχαν στο υπουργικό συμβούλιο δεν είχαν συλλογικές ευθύνες.	Εξ Ισορροπήσεως των Λαθών ΑΗΕ Θέση-Κατηγορία: Κατηγορείται ο Μαλάς από τους ανθυποψήφιους του ότι φέρει ευθύνη για τις αποφάσεις της κυβέρνησης Χριστόφια, διότι διέτελεσε υπουργός Υγείας.
	Στόχος: 1 Αναστασιάδης 3 Λιλλήκας		Αντίκρουση-Απάντηση: Ο Μαλάς απαντά ότι οι ανθυποψήφιοί του είναι τα ίδια και χειρότερα διότι ο Αναστασιάδης στήριξε για 10 χρόνια την κυβέρνηση Κληρίδη και ο Λιλλήκας θήτευσε σε δύο υπουργεία επί Τ. Παπαδόπουλου.
133071	Πηγή: 2 Μαλάς	Μας έχει διδάξει ότι το κράτος δεν λειτούργησε σωστά, δεν υπήρχε η εμπειρογνωμοσύνη στο κράτος το ίδιο να αξιολογήσει ένα φορτίο και την επικινδυνότητά του, και γι' αυτό και δεσμεύομαι και όταν ήμουν υπουργός το αρχίσαμε να στελεχωθεί το κρατικό χημείο με υποδομή, μαζί σε συνεργασία με το στρατό, για να μπορούμε να αξιολογούμε αυτά τα	Εξ Ισορροπήσεως των Λαθών Θέση-Κατηγορία: Κατηγορείται ο Μαλάς, από τον Αναστασιάδη και άλλους, για τη συμμετοχή του στην κυβέρνηση Χριστόφια, μια κυβέρνηση που είχε οδηγήσει στην τραγωδία του Μαρί.

- Στόχος:** επικίνδυνα φορτία, που είτε αφορούν ένα φορτίο που κατάσχамε ή μπορεί να αφορούν ένα φορτίο που αγοράσαμε· το ίδιο πράγμα είναι. Αυτή λοιπόν είναι στη δική μου την εκτίμηση το μάθημα από το Μαρί. Όμως ακούσαμε και πολύ λαϊκισμό εκείνη την περίοδο, με προεξάρχοντες τον κύριο Αναστασιάδη και τον κύριο Καρογιάν με ανταλλαγή σκληρών αντιπαραθέσεων.
- 133075 **Πηγή:** Η κυβέρνηση του Δημοκρατικού Συναγερμού όταν ήταν πρόεδρος ο Νίκος Αναστασιάδης, του κόμματος, στα 8 περίπου χρόνια από τα 10 που κυβέρνησε, είχε απόλυτη πλειοψηφία στη βουλή και παρέδωσε 6,7% δημοσιονομικό έλλειμμα και 70% και περισσότερο δημόσιο χρέος... Η σημερινή κυβέρνηση στα 4 χρόνια περίπου που κυβέρνησε είχε απόλυτη πλειοψηφία στη βουλή και παρέδωσε τα προβλήματα όπου γνωρίζουμε σήμερα. Κατά συνέπεια αυτού αποδεικνύει ότι σημασία έχει η ικανότητα του προέδρου, το όραμα του προέδρου, οι γνώσεις του προέδρου, αλλά και η ικανότητα του να επιλέγει άξιους και ικανούς υπουργούς και συνεργάτες που θα παράγουν έργο και θα δίνουν λύσεις στα προβλήματα... Θέλω εδώ να πω ότι η κυβέρνηση του Τάσου Παπαδόπουλου, στην οποία μετείχα, την χαρακτήριζε η διεκδικητικότητα.
- Στόχος:**
- 1 Αναστασιάδης

Αντίκρουση-Απάντηση: Απαντά ότι παρόλα τα κενά που εμφάνισε το Κράτος ο λαϊκισμός του Αναστασιάδη και του Κάρογιαν ήταν χειρότερος που προκάλεσε σκληρές αντιπαραθέσεις.

Το Επιχείρημα της Παγιωμένης Μεροληψίας Ένεκα Συμμετοχής σε Ομάδα

1^η Προκείμενη: Το επιτελείο Αναστασιάδη ισχυρίζεται ότι σε περίπτωση εκλογής Λιλλήκα δεν θα έχει την απαιτούμενη πλειοψηφία στη Βουλή.

2^η Προκείμενη: Ο Αναστασιάδης είναι υποψήφιος και πρόεδρος του ΔΗΣΥ που στήριξε την κυβέρνηση Κληρίδη η οποία άφησε έλλειμμα και δημοσιονομικό χρέος λόγω της ανικανότητας που επέδειξε.

3^η Προκείμενη: Όπως είναι γνωστόν αυτοί οι σχηματισμοί αποτελούν μία κοινότητα συμφερόντων (ή κόμμα κλπ) που υιοθετούν μία μεροληπτική (προκατειλημμένη, δογματική, φανατική) στάση στον διάλογο υποστηρίζοντας αποκλειστικά ό,τι συμφέρει την δικιά τους οπτική.

Συμπέρασμα: Συνεπώς δεν μπορεί κανείς να

133077 Πηγή: 3 Λιλλήκας
Στόχος: 1 Αναστασιάδης

Να υποψιαστώ ο κύριος Αναστασιάδης στο δεύτερο γύρο, την Κυριακή του δεύτερου γύρου θα δηλώσει ότι τον ικανοποιούν οι ψήφοι του πρώτου γύρου, δεν θα απευθυνθεί στον κόσμο της αριστεράς; Ο κύριος Αναστασιάδης νομιμοποιείται να απευθυνθεί στους πολίτες της αριστεράς και του ΑΚΕΛ, παρότι τους χωρίζει χάσμα για να μην πω χάος στις θέσεις, τις κοινωνικές, τις οικονομικές και τις πολιτικές, κι εγώ δεν νομιμοποιούμαι να απευθυνθώ στον κόσμο του ΑΚΕΛ και της αριστεράς;

133079 Πηγή: 1 Αναστασιάδης
Στόχος:

Έρχομαι τώρα εις τα θέματα του κυρίου Λιλλήκα. Το χρέος επί Κληρίδη 6,5 λέτε, σας διαφεύγει, και βεβαίως σας διαφεύγει, ότι είναι δύο φορολογικές μεταρρυθμίσεις και η τελευταία ανέβασε τόσο, τόσον ήταν και το έλλειμμα που παραλάβαμε από τον κύριο Βασιλείου, χωρίς να σημαίνει ότι δεν ήταν ένας εκ των καλύτερων ίσως που έχει περάσει από την πολιτική σκηνή του τόπου.

εμπλακεί σε μία ανοικτή, κριτική συζήτηση ενός θέματος με ένα μέλος της ομάδα, και κατά συνέπεια το επιχείρημα που θέτει το επιτελείο Αναστασιάδη δεν αξίζει να τους δώσεις σημασία, ούτε καν να τα ακούσεις.

Η ΕΚ της Καταστάσεως Απόρριψη ως ΑΗΕ

1^η Προκ: Στον συγκεκριμένο διάλογο ο Αναστασιάδης υποστηρίζει ότι θα σχηματίσει κυβέρνηση Εθνικής Σωτηρίας και θα απευθυνθεί σε όλες τις πολιτικές δυνάμεις.

2^η Προκ: Τον Αναστασιάδη τον χωρίζει χάσμα θέσεων σε σχέση με την Αριστερά.

3^η Προκ: Συνεπώς ο Αναστασιάδης είναι «κακός».

Συμπέρασμα: Συνεπώς το επιχείρημα του Αναστασιάδη για σχηματισμό κυβέρνησης ευρείας αποδοχής δεν πρέπει να γίνει αποδεκτό.

Εκ Γνωσιακών Ικανοτήτων ΑΗΕ

Μείζων Προκ: Ο Λιλλήκας έχει περιορισμένη ικανότητα για λογικούς συλλογισμούς καθώς του διαφεύγει ότι έγιναν φορολογικές μεταρρυθμίσεις και το ποσοστό χρέους που η κυβέρνηση Βασιλείου παρέδωσε, την οποία στήριζε ο Λιλλήκας.

3 Λιλλήκας

Συμπέρασμα: Ο Λιλλήκας είναι «κακός» και όσα λέει απορρίπτονται ως μη εύλογα.

- 133081 Πηγή: 1 Αναστασιάδης
- Αλλά θέλω να πω για τη δήλωση του υπουργού οικονομικών 11/1/2013 για το Κυπριακό μνημόνιο στο οποίο περιλαμβάνεται ξεκάθαρη αναφορά σε ιδιωτικοποιήσεις. Απέφυγα να πω αυτό. Διοικητής της κεντρικής τράπεζα 8/1/2013, ελπίζω να με ακούει ο κύριος Μαλάς. Λυπούμαι ότι θα είμαι λίγο ωμός οδυνηρός αλλά έχουμε δεχθεί μέσα στο μνημόνιο συναντιλήψης... «Έχουμε δεχθεί μέσα στο μνημόνιο αν κριθεί αναγκαίο θα δεχθούμε ιδιωτικοποιήσεις κρατικών οργανισμών». Αυτό το έχουμε ήδη αποδεχθεί μάλιστα. Μην μου λέτε για ιδιωτικοποιήσεις και νεοφιλελευθερισμούς όταν είναι η παρούσα κυβέρνηση που το έχει αποδεχθεί.
- Στόχος: 3 Λιλλήκας

Το Επιχείρημα της Παγιωμένης Μεροληψίας Ένεκα Συμμετοχής σε Ομάδα

1^η Προκείμενη: Ο Μαλάς ισχυρίζεται ότι ο Αναστασιάδης είναι υπέρ των ιδιωτικοποιήσεων και των απόψεων της Τρόικα.

2^η Προκείμενη: Ο Μαλάς είναι υποψήφιος του ΑΚΕΛ και διετέλεσε υπουργός επί Χριστόφια, κυβέρνηση που δέχθηκε το μνημόνιο σύμφωνα με τον διοικητή της Κεντρικής Τράπεζας.

3^η Προκείμενη: Όπως είναι γνωστόν αυτοί οι σχηματισμοί αποτελούν μία κοινότητα συμφερόντων (ή κόμμα κλπ) που υιοθετούν μία μεροληπτική (προκατειλημμένη, δογματική, φανατική) στάση στον διάλογο υποστηρίζοντας αποκλειστικά ό,τι συμφέρει την δικιά τους σπτική.

Συμπέρασμα: Συνεπώς δεν μπορεί κανείς να εμπλακεί σε μία ανοικτή, κριτική συζήτηση ενός θέματος με ένα μέλος της ομάδα, και κατά συνέπεια το επιχείρημα που θέτει ο Μαλάς κατά του Αναστασιάδη δεν μπορεί να γίνει αποδεκτό.

133086a	Πηγή: 3 Λιλλήκας	Υπάρχουν τρεις υποψήφιοι είπε αλλά είναι δύο οι επιλογές δυστυχώς. Είναι από την μια αυτοί οι οποίοι δεν πιστεύουν στις δυνατότητες αυτού του λαού της Κυπριακής Δημοκρατίας, γι' αυτό και απόψε μεν ανακάλυψαν τον όρο διεκδίκηση αλλά στην πράξη και ο κύριος Αναστασιάδης αποδεχόταν το μνημόνιο και εκβίαζε να υπογραφεί εδώ και τώρα, με την συνέντευξή του στον φιλελεύθερο, πριν καν μας δώσει τους όρους η Τρόικα.	Η Ενοχή εκ της Συσχετίσεως ως ΑΗΕ Μείζων Προκ: Ο Αναστασιάδης ανήκει στον μνημονιακό μπλοκ το οποίο φέρει αρνητικό πρόσημο. Έλασσων Προκ: Συνεπώς ο Αναστασιάδης είναι «κακός». Συμπέρασμα: Συνεπώς το επιχείρημα του Αναστασιάδη για ύπαρξη 3 επιλογών στις εκλογές (3 σχολών σκέψης) πρέπει να απορριφθεί.
133086b	Πηγή: 3 Λιλλήκας	από την άλλη ο κύριος Μαλάς που λέει θα αποφύγει το δεύτερο μνημόνιο, ενώ δεν μπόρεσε ως μέλος της κυβέρνησης, να αποφύγει το πρώτο μνημόνιο, σε αντίθεση με μένα που πιστεύω στις δυνατότητες αυτού του Λαού· πιστεύω έχουμε επιλογές, και πιστεύω ότι μπορούμε να ανατρέψουμε τα σημερινά δεδομένα.	Το Επιχείρημα της Παγιωμένης Μεροληψίας Ένεκα Συμμετοχής σε Ομάδα <i>1^η Προκείμενη:</i> Ο Μαλάς ισχυρίζεται ότι ο θα αποφύγει το 2 ^ο μνημόνιο αν εκλεγεί Πρόεδρος. <i>2^η Προκείμενη:</i> Ο Μαλάς είναι υποψήφιος του ΑΚΕΛ και διετέλεσε υπουργός επί Χριστόφια, κυβέρνηση που δέχθηκε το πρώτο μνημόνιο. <i>3^η Προκείμενη:</i> Όπως είναι γνωστόν αυτοί οι σχηματισμοί αποτελούν μία κοινότητα συμφερόντων (ή κόμμα κλπ) που υιοθετούν μία
	Στόχος: 1 Αναστασιάδης		
	Στόχος: 2 Μαλάς		

μεροληπτική (προκατειλημμένη, δογματική, φανατική) στάση στον διάλογο υποστηρίζοντας αποκλειστικά ό,τι συμφέρει την δικιά τους οπτική.

Συμπέρασμα: Συνεπώς δεν μπορεί κανείς να εμπλακεί σε μία ανοικτή, κριτική συζήτηση ενός θέματος με ένα μέλος της ομάδα, και κατά συνέπεια το επιχείρημα που θέτει ο Μαλάς για αποφυγή 2^{ου} μνημονίου δεν πρέπει να γίνει αποδεκτό.

- 133086c Πηγή: Ο κύριος Αναστασιάδης μίλησε για την ακρίβεια, ξέχασε, και αναφέρθηκε στην τιμή του ηλεκτρικού ρεύματος, ξέχασε ότι είναι ο ίδιος που ψήφισε στη βουλή και ενέγραψε θέμα με τον κύριο Χριστόφια, τότε το 2007, και παρεμπόδισαν την κυβέρνηση να φέρει, του Τάσου Παπαδόπουλου, ως ενδιάμεση λύση το φυσικό αέριο και το στερήθηκε η κυπριακή κοινωνία για 5 χρόνια και αυτό κόστισε 2,5 δισεκατομμύρια επιπλέον κόστος στα νοικοκυριά και στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Μας λέει ότι δεν ήταν πάγια η θέση του οι ιδιωτικοποιήσεις. Λυπούμαι αλλά ήταν θέση του η ιδιωτικοποιήσεις. Τώρα, λόγω εκλογών, είναι που υιοθέτησε τους στρατηγικούς επενδυτές.
- 3 Λιλλήκας
- Στόχος:
- 1 Αναστασιάδης

Εκ των Περιστάσεων ΑΗΕ

Μείζων Προκ: Ο Αναστασιάδης ζητά τη μείωση της ακρίβειας που μαστίζει τα νοικοκυριά και δηλώνει πως είναι κατά των ιδιωτικοποιήσεων των ημικρατικών οργανισμών.

1^η Ελάσσων Προκ: Ο Αναστασιάδης στο παρελθόν εμπόδισε μέσω της Βουλής την έλευση ΦΑ στην Κύπρο και είχε προκρίνει τις ιδιωτικοποιήσεις πράγμα που δείχνει ότι έχει έργω δεσμευθεί στην αντίθετης της ως άνω πρότασης.

2^η Ελάσσων Προκ: Συνεπώς, ο Αναστασιάδης είναι «κακός».

Συμπέρασμα: Ως εκ τούτου το επιχείρημα του Αναστασιάδη για μείωση της ακρίβειας και τις

ιδιωτικοποιήσεις πρέπει να απορριφθεί.

133087 Πηγή: Εσείς οι πολίτες έχετε την δύναμη στα χέρια σας. Κάποιοι ποντάρουν στην αποχή σας. Εγώ επενδύω στην συμμετοχή σας. Κάποιοι ποντάρουν στον κομματικό πατριωτισμό. Εγώ επενδύω στον πραγματικό πατριωτισμό. Από σας λοιπόν αγαπητοί συμπολίτες εξαρτάται εάν θα συντηρήσετε αυτό το αναχρονιστικό σύστημα, θα συντηρήσετε αυτούς που σας απειλούν και σας εκβιάζουν ή αν θα κάνετε την μεγάλη ανατροπή.

Στόχος:

1 Αναστασιάδης

2 Μαλάς

133089 Πηγή: Η χώρα μας δεν είναι μια καμένη γη· καμένη γη είχαμε το 1974 και βγήκαμε από αυτή την κρίση και βγήκαμε με το μέτωπο ψηλά. Καλώ λοιπόν τους συμπολίτες μου, που ενδεχομένως τον πρώτον γύρο να μην μας στηρίξουν, θα έχουμε εκλογές δύο γύρων. Καλώ τους ψηφοφόρους από την ΕΔΕΚ από το ΔΗΚΟ, από όλους τους πολιτικούς χώρους που ανησυχούν για την εκλογή μιας νεοφιλελεύθερης κυβέρνησης η οποία δυστυχώς θα μας οδηγήσει σε μια κοινωνική κατάσταση που δεν θα έχει τελειωμό.

Στόχος:

1 Αναστασιάδης

Δεν αναφέρεται ρητώς λέγοντας «κάποιοι».

ΑΗΕ Εκ της Συνέσεως.

Μείζων Προκ: Μαλάς και Αναστασιάδης δεν έχουν συνετή κρίση. Άγονται και φέρονται από το κομματικό σύστημα.

Συμπέρασμα: Συνεπώς, Μαλάς και Αναστασιάδης είναι «κακοί».

Εξ Ισορροπήσεως των Λαθών ΑΗΕ

Θέση-Κατηγορία: Ο Αναστασιάδης κατηγορεί την κυβέρνηση ότι παραδίδει «καμένη γη».

Αντίκρουση-Απάντηση: Απαντά ο Μαλάς ότι καμένη γη υπήρξε η Κύπρος, το 1974.

3^η Τηλεμαχία-Εσ. Διακυβέρνηση-12/02/13